MIHAI HAFIA TRAISTA

ZODIA MIELULUI

Redactor: ***Mihaela HERBIL***

Coperta: ***Stepan-Cristian-David TRAISTA***

Tehnoredactare: ***Ioan HERBIL***

Referenţi ştiinţifici:

Anca-Cristina SILAGHI

Iosif-Cristian PAŞCALĂU

Mihaela HERBIL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
TRAISTA, MIHAI
Zodia Mielului / Mihai Hafia Traista ; pref.: Iosif-Cristian Paşcalău. - Bucureşti : R.C.R. Editorial, 2026
ISBN 978-606-745-196-2

I. Paşcalău, Iosif Cristian (pref.)

821.161.2

Carte finanţată de

UNIUNEA UCRAINENILOR DIN ROMÂNIA

MIHAI HAFIA TRAISTA

ZODIA MIELULUI

Prefață de ***Iosif-Cristian PAȘCALĂU***

Editura RCR Editorial
București

2026

Prefață

Volumul de față, fără să își consume sensurile în interiorul unei istorii, al unui conflict sau al unei biografii, depășește limitele simplei narațiuni și se transformă într-un teritoriu al întrebărilor fundamentale. Cititorul *Zodiei Mielului* de Mihai Hafia Traista este chemat să urmărească destinul unor personaje și, simultan, să pătrundă într-un univers în care realitatea cotidiană și imaginarul religios, memoria individuală și memoria colectivă, experiența concretă și simbolul se întrepătrund până la confundare. În peisajul literaturii contemporane, preocupată de fragmentarism, de imediatețea facilă și de latura trivială a existenței, o asemenea construcție narativă poate părea neobișnuită. Mihai Hafia Traista recuperează însă o tradiție mai veche a literaturii române, aceea în care povestea omului devine și povestea unei comunități, iar întâmplările individuale dobândesc rezonanță mitică. Din acest punct de vedere, *Zodia Mielului* se înscrie într-o zonă spirituală din care fac parte, fiecare sui-generis, operele unor scriitori de talia lui Mihail Sadoveanu, Vasile Voiculescu și Mircea Eliade.

Încă din primele pagini, cititorul este întâmpinat de vocea profetică a lui Gamaliel, un personaj care pare coborât simultan din paginile Scripturii și din memoria satului românesc. El este nebunul înțelept, marginalul care vede ceea ce semenii nu mai sunt capabili să vadă, vestitorul unor adevăruri pe care comunitatea le respinge tocmai pentru că îi

tulbură certitudinile. În jurul său se organizează un univers simbolic marcat până la sfâșiere de ambivalența Mielului și a Țapului, simboluri sacrificiale, poate cele mai puternice și mai complexe figuri ale imaginarului creștin. Din acest punct, nuvela nu trebuie citită restrictiv, ca o narațiune realistă ori ca un text alegoric/fantastic. Forța sa rezidă tocmai în această oscilație permanentă între imanent și transcendent, între concretul sordid și elevația spirituală. Birtul din preajma gării, străzile, cimitirul, spitalul psihiatric, sediul poliției, vocile oamenilor simpli, anecdotele, limbajul oral și caracterul său hâtru coexistă cu profețiile, vedeniile, simbolurile biblice, eresurile, spaima de necunoscut și experiențele-limită ale personajelor. Lumea pare a funcționa simultan pe două niveluri: unul vizibil și unul ascuns.

Această dublă structură a realității apropie în mod evident nuvela de proza fantastică a lui Mircea Eliade, mai ales de povestirea *Pe strada Mântuleasa*. Nu pentru că Mihai Hafia Traista ar prelua modele narative eliadești, ci pentru că ambii autori sunt preocupați de aceeași problemă fundamentală: existența unui sens ascuns în spatele realității cotidiene. În celebra scriere a lui Eliade, bătrânul Zaharia Fărâmă reconstruiește prin intermediul povestirii o lume care sfidează logica și cronologia obișnuită. Cititorul nu știe niciodată cu certitudine unde se termină realitatea și unde începe mitul. Povestea devine un instrument de revelare a sacrului. În *Zodia Mielului*, funcția aceasta este îndeplinită de discursul profetic al lui Gamaliel și de traseul inițiatic al lui Simon Răureanu. Dacă Fărâmă vorbește despre miracolele ascunse ale unei străzi bucureștene, Gamaliel vorbește despre apropierea unei alte ordini a lumii, despre o renaștere spirituală simbolizată prin imaginea Zodiei Mielului. Există însă și o

diferență importantă. Fantasticul lui Eliade se întemeiază pe bucle de polaritate ale echivocului. Cititorul poate accepta la fel de bine explicația miraculoasă și cea rațională. La Mihai Hafia Traista, dimensiunea sacră este explicit și profund ancorată în imaginarul biblic. Simbolurile nu apar ca simple fisuri în textura realului, ci ca elemente constitutive ale unei viziuni despre lume. În acest sens, autorul se apropie mai curând de spiritul prozei lui Vasile Voiculescu decât de formula enigmatică a fantasticului eliadesc.

În centrul nuvelei se află Simon Răureanu, un personaj construit cu subtilitate psihologică și cu o remarcabilă sensibilitate umană. Trauma copilăriei, sentimentul abandonului, relația cu memoria și cu propriile fantasme transformă existența sa într-un drum al căutării de sine. El nu este eroul unei aventuri exterioare, ci protagonistul unei călătorii interioare, iar această dimensiune conferă scrierii o profunzime aparte. Ca în multe dintre marile narațiuni ale literaturii europene, adevărata miză nu este ceea ce se întâmplă, ci ceea ce se revelează prin întâmplări. În spatele fiecărui episod se află întrebări despre vinovăție, identitate, libertate, destin și posibilitatea unei renașteri spirituale. Simon este, într-un anumit sens, omul contemporan confruntat cu propriile răni și cu propriile limite. El poartă în sine atât fragilitatea individului abandonat de lume, cât și vocația unei transformări care îl depășește. Din această perspectivă, nuvela poate fi citită și ca o amplă meditație asupra memoriei. Nu întâmplător trecutul revine obsesiv, fragmentat, adesea deformat de traumă, aidoma unor cioburi de oglindă în care personajul încearcă să-și recunoască propriul chip. Memoria nu apare însă ca un depozit fidel al faptelor, ci ca o forță vie, capabilă să modeleze prezentul și să influențeze viitorul.

În lumea lui Mihai Hafia Traista, trecutul nu trece niciodată cu adevărat. El continuă să locuiască în oameni, să vorbească prin ei și, uneori, să le dicteze destinele. În acest sens, figura iconarului Bim-Bom ocupă un loc aparte în economia simbolică a nuvelei. Personajul depășește cu mult funcția unei simple prezențe excentrice. El devine o expresie a memoriei traumatice, a vinovăției și a imaginarului care se naște acolo unde realitatea nu mai poate oferi explicații suficiente. În jurul său gravitează o întreagă serie de întrebări care rămân deliberat deschise. Este Bim-Bom o prezență reală? Este o proiecție a conștiinței, în accepțiunea unui dublu malefic care ilustrează dubla personalitate a lui Simon? Este expresia unei traume sau un mesager al unei alte realități? Autorul refuză să tranșeze definitiv aceste dileme, iar tocmai această ezitare conferă nuvelei o parte importantă din forța sa artistică. De altfel, una dintre calitățile esențiale ale cărții este refuzul explicațiilor definitive. Literatura autentică nu oferă soluții, ci creează spații de reflecție, iar autorul înțelege foarte bine acest lucru, așa încât nu transformă simbolul într-o formulă rigidă și nu încearcă să reducă misterul la o schemă interpretativă. Dimpotrivă, el cultivă în mod constant suspansul fertil, generator de întrebări fundamentale pentru spirit. Cititorul este adus, în chip profetic, să participe la construirea sensului, să interpreteze și să reinterpreteze, să revină asupra unor pasaje și să descopere noi legături între ele. Această deschidere interpretativă este susținută de structura polifonică a discursului. Nuvela alternează registre, perspective și tonalități, umorul popular conviețuiește cu reflecția metafizică, anecdota se întâlnește cu parabola, realismul cotidian este traversat de viziuni și profeții. În acest mod, *Zodia Mielului* se apropie de acele construcții epice în care

diversitatea vocilor contribuie la complexitatea ascunsă a sensului întrupat în lumea textului.

Nu trebuie trecută cu vederea nici dimensiunea comunitară a textului. Deși destinul lui Simon ocupă centrul narațiunii, adevăratul protagonist al scrierii pare a fi, adesea, însăși comunitatea. Orașul, cu figurile sale pitorești, cu marginalii săi, cu excentricii și povestitorii săi, capătă consistența unui personaj colectiv. În această privință, Mihai Hafia Traista se dovedește un foarte bun observator al tipologiilor umane. Personajele sale nu sunt simple funcții narative, ci prezențe vii, recognoscibile, construite prin gesturi, limbaj și mentalități. Cititorul familiarizat cu literatura română va observa, probabil, că această galerie de personaje trimite, uneori, spre lumea lui Marin Preda, alteori, spre universul sadovenian, iar, în anumite momente, chiar spre comunitățile simbolice din proza lui Fănuș Neagu. Totuși, autorul nu imită niciun model. El valorifică aceste afinități pentru a construi o formulă proprie, în care realismul social se întâlnește cu dimensiunea mitică și spirituală. Iar un ingredient esențial în rețeta acestei formule este limbajul. Mihai Hafia Traista posedă o remarcabilă capacitate de a reproduce oralitatea autentică. Dialogurile sale nu par scrise, ci rostite, căci păstrează ritmul firesc al vorbirii, umorul spontan, expresivitatea regională și savoarea formulelor populare. Această oralitate, dincolo de a reprezenta un simplu artificiu stilistic, contribuie la conservarea unei memorii culturale și lingvistice care, în contextul actual, riscă să se piardă.

De fapt, una dintre marile teme ale nuvelei este chiar supraviețuirea memoriei colective. Personajele lui Traista nu coexistă într-un vid cultural; ele poartă cu sine povești, credințe, superstiții, fragmente de mitologie populară și eco-

uri ale unei lumi tradiționale aflate într-un proces continuu de transformare. Nuvela devine astfel și un document spiritual al unei comunități, surprinse într-un moment de tranziție și de redefinire a propriilor repere. În același timp, dimensiunea religioasă a textului nu trebuie redusă la simpla ilustrare a unor teme biblice, întrucât ea funcționează ca o modalitate de interpretare a existenței. Simbolurile creștine sunt integrate într-o viziune mai amplă asupra omului și a destinului său. Mielul, țapul ispășitor, piatra, apa, focul, profetul, crucea, jertfa, renașterea – toate aceste imagini alcătuiesc un sistem simbolic coerent, prin intermediul căruia autorul reflectează asupra condiției umane, desfășurând-o prin întrețeserea unor biografii și a unor geografii simbolice, prin interferențe de semne stranii și inextricabile coincidențe.

Tocmai de aceea, lectura nuvelei poate produce impresia unei duble călătorii. Pe de o parte, urmărim traseul biografic al personajelor. Pe de alta, suntem invitați să parcurgem un drum inițiatic, presărat cu întrebări despre sensul existenței, despre natura răului, despre vinovăție și despre posibilitatea mântuirii. Cele două niveluri nu se exclud, ci se completează reciproc, conferind textului o densitate aparte. Dacă ar fi să identificăm nucleul semantic profund al cărții, probabil că acesta ar putea fi formulat prin ideea transformării. Aproape toate personajele importante ale nuvelei sunt surprinse în momente de criză, de trecere sau de căutare, fiecare este supus unei încercări care îi modifică percepția asupra lumii. În această privință, *Zodia Mielului* este și o operă a devenirii, a drumului către o altă înțelegere a propriei existențe. Poate tocmai aici se află și cea mai importantă apropiere de universul lui Mircea Eliade: nu în tehnicile narative, nici în arhitectura epică, ci în convingerea că realitatea ascunde

întotdeauna mai mult decât lasă să se vadă. Atât Eliade, cât și Traista par să ne spună că lumea nu este niciodată complet epuizată de aparențe și că, dincolo de evenimentele cotidiene sau de vălul iluziei, continuă să existe un nivel profund și esențial, ocult, al sensurilor genuine. În cele din urmă, *Zodia Mielului* este o carte despre speranță, dar o speranță care nu se manifestă spectaculos ori triumfalist, ci discret, prin însăși posibilitatea transformării interioare. Chiar și atunci când personajele par copleșite de suferință, de singurătate sau de vinovăție, nuvela păstrează deschisă perspectiva unei regăsiri de sine. Această deschidere spre sens conferă textului o lumină aparte și îl salvează de pesimismul steril, edulcorând apăsarea cheii naturaliste în care s-ar cere interpretat.

Într-o epocă dominată de fragmentare și de polarizare, de relativizarea valorilor și de obsolescența marilor narațiuni ale umanității, nuvela lui Mihai Hafia Traista are curajul de a readuce în prim-plan întrebări esențiale: Ce este omul, de unde vine și încotro se îndreaptă? Ce înseamnă destinul? Există o ordine ascunsă a lumii? Este posibilă renașterea spirituală? Sunt întrebări vechi, poate la fel de vechi ca literatura însăși, dar pe care fiecare generație este obligată să le reformuleze. Prin amploarea construcției epice, prin pleroma de simboluri și prin autenticitatea nedisimulată a personajelor sale, *Zodia Mielului* se impune ca una dintre acele scrieri care solicită nu doar atenția cititorului, ci și disponibilitatea acestuia de a participa la un dialog interior. Este o scriere proteică sub zodia lecturilor plurale: nuvelă realistă, fantastică sau naturalistă, thriller psihologic, polisier, comedie neagră a moravurilor unei societăți decadente (Babilonul modern), parabolă spirituală, frescă socială, meditație asupra condiției umane. În fiecare ipostază, ea își păstrează forța de su-

gestie și capacitatea de a genera multiplicitate interpretativă. Iar dacă, după ultima pagină, cititorul va continua să se întrebe asupra sensului profețiilor lui Gamaliel, asupra frisonantelor apariții și ocultări ale gemenilor Sticlaru, asupra destinului lui Simon Răureanu sau asupra propriei sale poziționări în raport cu marile întrebări ale existenței, atunci înseamnă că nuvela și-a împlinit menirea-i profundă. Pentru că literatura adevărată nu se încheie odată cu lectura; ea continuă să trăiască în conștiința celui care a parcurs-o, asemenea unui ecou care refuză să se stingă.

Dacă *Zodia Mielului* explorează drama omului confruntat cu propriul destin spiritual, nuvela *Copilul rămas între două trenuri*, pandant în panopticul narativ al volumului, deplasează centrul de greutate dinspre mit către istorie, văzută, similar, ca memorie colectivă. Între cele două nuvele există o legătură profundă, care ranforsează conexiunile de viziune și de formulă narativă. În ambele cazuri, autorul este preocupat de oamenii aflați la răscruce, de personajele obligate să trăiască între două lumi, între două sisteme de valori, între două epoci sau între două forme ale identității. Încă din titlu, nuvela propune una dintre cele mai sugestive metafore ale întregii sale construcții epice. Copilul rămas între două trenuri nu reprezintă doar un destin individual, ci și imaginea simbolică a unei comunități surprinse într-un moment de transformare istorică. Trenul devine aici, din simplu mijloc de transport, un semn al modernității, al schimbării, al trecerii timpului și al unei lumi care înaintează fără să aștepte pe cei rămași în urmă. Nu este întâmplător faptul că autorul acordă o atenție specială apariției căii ferate în Maramureș și impactului pe care aceasta îl produce asupra comunităților locale. Locomotivele, liniile ferate și gările nu sunt

doar elemente de decor, ci adevărați agenți ai schimbării istorice. Personajele intuiesc că trenurile vor modifica definitiv modul de viață tradițional, vor schimba raporturile economice și chiar felul în care oamenii își imaginează viitorul. Din această perspectivă, nuvela amintește de marile construcții epice în care progresul tehnic devine un simbol al mutațiilor pe scara civilizației. Calea ferată unește spații geografice, dar și destine, mentalități și istorii diferite. Ea creează punți și, în același timp, produce scindări. În lumea lui Mihai Hafia Traista, trenul este deopotrivă un instrument al apropierii și al despărțirii, al osmozei și al rupturii, al sfidării predestinării și al prăbușirii în sine a conștiinței.

Pe fundalul acestor transformări se desfășoară drama unor personaje marcate de război, de schimbarea frontierelor și de tensiunile identitare specifice unei regiuni aflate la confluența mai multor culturi. Autorul reconstituie cu minuție o lume multietnică și plurilingvă, în care români, ucraineni, maghiari, evrei și alte comunități împart același spațiu geografic, dar nu întotdeauna și aceeași memorie. Istoria mare pătrunde cu tăvălugul în existențele individuale și le modifică ireversibil cursul. Referirile la ofensiva rusă din 1914 și la confruntările militare din Maramureș, dincolo de aspectul lor de repere documentare, funcționează ca elemente ce amplifică dimensiunea tragică a destinelor individuale. În același timp, nuvela confirmă una dintre cele mai importante calități ale prozatorului: capacitatea de a transforma documentul istoric în literatură. Faptele, datele și împrejurările nu rămân simple informații, ci dobândesc consistență umană prin intermediul personajelor. Cititorul nu are însă impresia că parcurge un documentar istoric, ci că participă la viața unei comunități

care încearcă să supraviețuiască schimbărilor adesea brutale ale vremii.

Dacă în *Zodia Mielului* comparația cu Mircea Eliade se impune prin dimensiunea simbolică și prin prezența sacrului ascuns în cotidianul profan, în *Copilul rămas între două trenuri* apropierea ar putea fi făcută mai degrabă de marile romane ale memoriei istorice din literatura Europei Centrale și de Est. Aici, accentul nu mai cade pe irupția miraculosului, ci pe felul în care istoria modelează conștiințele și destinele oamenilor obișnuiți. Astfel, cele două nuvele se întâlnesc într-un punct nodal de convergență narativă. Atât Simon Răureanu, un Mesia arborat la „capiștea idolatriei" și silit să poarte povara talismanică a elevației antinomice de patologic hieratism, cât și eroii din *Copilul rămas între două trenuri*, în special Filip Cârlibaba și Andrei Stăjeret, tată și fiu despărțiți de malurile tulburei genuni a destinului potrivnic, trăiesc experiența căutării: unii caută sensul existenței, alții caută un loc în istorie; unii încearcă să se nască din nou spiritual, năzuind la o redempțiune așteptată indefinit, iar alții încearcă să supraviețuiască unei lumi care se naște și moare în același timp. În toate situațiile, omul rămâne centrul de interes al autorului. Prin această complementaritate, cele două nuvele configurează o viziune coerentă asupra condiției umane, văzută simultan din perspectiva destinului individual și a celui colectiv. Dacă *Zodia Mielului* plonjează în adâncurile sufletului, *Copilul rămas între două trenuri* reflectă curgerea heracliteană a istoriei, revelând, poate, cel mai incitant dialog tematic din proza lui Mihai Hafia Traista.

Iosif-Cristian PAȘCALĂU

ZODIA MIELULUI

(Nuvelă)

Du-te! Dar când zilele vor fi mici
de frig și foamea te va roade,
îți îngădui să te-ntorci, din când în când,
necunoscut – ca un cerșetor,
să stai aici, pe treptele acestor stâlpi,
și să-ți întinzi spre trecători
tremurătoarea mână.
Se vor găsi și oameni care să-ți dea o pâine și
un strop de vin din toamna lor răscoaptă...
(Lucian Blaga, *Zamolxe)*

IATĂ OMUL!...

...Cum poate omul să se nască, fiind bătrân?
Oare poate să intre a doua oară în pântecele
mamei sale și să se nască?
(Evanghelia după Ioan, cap. 3:4)

– Atunci vor picura din cer șase sute șaizeci și șase de picături de foc și pucioasă peste conștiința de paie a celor nenăscuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, vai de voi!... Atunci veți începe să strigați munților: „Cădeți peste noi!" și colinelor: „Acoperiți-ne!", iar munții vor fugi în munți, iar colinele vă vor întoarce spatele!...

Vocea bătrânului răsuna tulburător, ca un tunet, izbindu-se de garduri, de ziduri, de vitrine... Se înălța speriind porumbeii, ca apoi să rămână atârnată, acolo sus, plutind ca un blestem deasupra orășelului cenușiu, unde oamenii mișună ca niște viermi într-un cadavru intrat în putreziciune, după moartea ultimului gropar al lumii. Te cuprindeau fiorii ascultându-l. Era ceva înfricoșător în glasul lui, ceva care te făcea să crezi că la început a fost tăcerea. Iar mai târziu, mult mai târziu, s-au născut cuvintele... Da, cuvintele au ucis tăcerea, și de atunci nimic nu mai este cum ar fi trebuit să fie. Nici măcar omul, cel făcut „după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut: a făcut bărbat și femeie", nu mai e om,

fiindcă a fost ucis de cuvinte-porunci: „Să nu atingi, să nu mănânci, să nu judeci!...”. La fel și fiarele pământului nu mai sunt fiare, păsările nu mai sunt păsări, viețuitoarele care se mișcă pe pământ nu mai sunt viețuitoare, peștii nu mai sunt pești – ucise au fost și ele prin cuvinte: „Tot ce se mișcă și are viață să vă slujească de hrană...”. Și nici iarba împreună cu pomii nu mai sunt ce au fost odinioară, căci „Iată, vă dau toată iarba ce face sămânță de pe toată fața pământului și tot pomul ce are rod cu sămânță în el. Acestea vor fi hrana voastră...”. Nimic nu mai este cum ar trebui să fie, căci „Glasul sângelui fratelui tău strigă din pământ la Mine”. Iar florile, cele mai nevinovate dintre târfe, nu mai fac deosebire între fluturi. Doar fluturii... Dar despre fluturi ar fi mai bine să nu vorbim.

– În curând o să apară omul!... Omul născut sub Zodia Mielului!... Poate că a și apărut deja printre noi... dar ne va da el un semn, un semn de ne vom mira cu toţii... Acesta va fi semnul că a sosit ceasul nașterii din nou... Vai de voi, vai de voi!... Căci cine nu se va naște a doua oară, din apă și din foc, sub Zodia Mielului, va fi nimicit, iar numele său va fi șters din Cartea Vieții! striga bătrânul, ridicând amenințător toiagul său de aramă, care părea că din clipă în clipă ori va înflori asemenea toiagului lui Aaron, ori se va preface în șarpe, asemenea toiagului lui Moise. Dar toiagul, parcă sătul de atâtea prorociri, șuiera încet, plictisit poate de așteptare, privind nepăsător spre munții și colinele „care vor întoarce spatele celor nenăscuți sub Zodia Mielului”. Poate că odinioară, la început, avusese speranța că într-o zi se va preface în floare sau în șarpe, „de ce nu într-o pasăre?”, se întreba adeseori. Dar acum își pierduse orice nădejde sau, cine știe,

poate că se săturase și el de atâta zăbavă. De aceea nici nu privea spre oamenii care, făcându-și semnul Sfintei Cruci, treceau grăbiți pe partea cealaltă a drumului sau se strecurau în curți, numai să nu fie nevoiți a trece pe sub el, socotindu-l un vestitor de nenorociri.

* * *

Așa îl poreclise poetul și profesorul de filosofie Marin Lemnaru: Gamaliel. De fapt, îl socotea un profet al cetății, îl privea cu respectul datorat unui artist sau, mai potrivit spus, unui actor care își joacă, cu o îndărătnică și smerită conștiinciozitate, rolul său, zi de zi. Și atât. Poate că era singurul locuitor al orășelului care nu se temea nici de toiagul, nici de prorocirile bătrânului. Mulți îl iscodeau, întrebându-l ce-o fi vrând să însemne toate aceste vestiri stranii? Căci el, na!... fiind filosof, ar trebui, totuși, să deslușească ceva din prorocirile care nu păreau a fi doar vorbe aruncate în vânt.

– Ala-bala portocala... Cât cântărește un metru pătrat de pământ, dacă puiul de arici a împlinit vârsta de trei luni? râdea poetul-filosof (sau, mă rog, invers: filosoful-poet). Iar curioșii plecau dezamăgiți, dând a lehamite din mână: „Și ăsta, azi-mâine, va proroci alături de bătrân...".

Lui Gamaliel puțin îi păsa dacă cetatea ascultă sau se cutremură de profețiile sale. Ajungea că-l asculta, scuturându-și înțelept bărbuța, țapul său cu un singur corn, pe care tot profesorul Marin Lemnaru îl botezase Nabucadnețar.

– De ce Nabucadnețar, și nu Solomon? îl întrebase, într-o zi, Pandelică, mecanicul de locomotivă. Uite, dom'le, la el cât de înțelept pare și cum își scutură bărbuța... Solomon i s-ar fi potrivit mai bine.

– Cum l-am numit, așa rămâne! răspunse, ușor enervat, poetul-filosof, nevrând să-i explice lui Pandelică de ce țapul fusese poreclit cu numele regelui babilonian, și nu cu cel al regelui israelit. Asta s-ar fi chemat deja filosofie, iar lui nu-i era la îndemână să filosofeze cu mecanicii de locomotivă. Sau poate îi era teamă că omul nu va fi de acord cu niciun argument, căci omul, cu cât e mai simplu, cu atât e mai greu de convins. Și, la urma urmei, ce argumente putea aduce? Pandelică venea cu: „Uite, dom'le, la el cât de înțelept pare și cum își scutură bărbuța... Solomon i s-ar fi potrivit mai bine". Iar el: „Cum l-am numit, așa rămâne!". Poftim, argument de filosof!... Dar te pui cu Pandelică?... Nu-l întrebase el, odată, pe nea Ilie, cel ce se credea mare „arifmetician", socotitor și rezolvator de probleme: „Dacă o capră cu trei iezi face trei mii de *căcărezi*, atunci o capră și un țap câte căcăreze fac?...", întrebase odinioară, cu binecunoscuta lui viclenie, Pandelică, mecanicul de locomotivă. Apoi tot el, cu aerul filosofului care cunoaște răspunsul înainte să pună întrebarea, îi oferise și soluția: „Iei problema de la cap și îl pupi în fund pe țap. Dacă nu te-ajută capu', îl pupi în fund pe subsemnatu'...".

Desigur, Marin Lemnaru, poetul și filosoful cetății, ar fi putut să-i explice lui Pandelică de ce anume l-a poreclit pe țap Nabucadnețar, și nu Solomon. Putea să-i spună că regele Babilonului a fost izgonit din mijlocul oamenilor, a locuit cu fiarele câmpului, a păscut iarbă asemenea dobitoacelor, și peste el au trecut șapte vremi, iar la capătul lor... etcetera, etcetera. Poate că mușteriii birtului l-ar fi ascultat, așa, din respect pentru funcția de profesor, dar a doua zi ar fi uitat toată povestea. Pe când gluma cu țapul, spusă de Pandelică, ajunsese deja celebră.

Nabucadneţar, ţapul, se născuse cu un singur corn, răsărit ciudat, pe partea stângă a capului. După Gamaliel, acesta era un mare semn că Zodia Mielului este aproape. Oare nu tot un astfel de ţap văzuse în vedenia sa şi profetul Daniel din Vechiul Testament, în anul al treilea al domniei regelui Belşaţar?

„Şi m-am uitat în vedenie şi, când priveam, parcă eram în capitala Suza, care este în ţara Elamului, şi, stând cu privirea aţintită, eram pe fluviul Ulai. Şi m-am uitat cu luare-aminte şi iată: un ţap venea de la apus, pe deasupra feţei pământului, fără ca să-l atingă. Şi ţapul avea un corn între ochi, care corn se putea zări".

Asemănarea, cel puţin din perspectiva profeţiilor lui Gamaliel, ar fi trebuit să dea oamenilor de gândit. Însă prea puţini ştiau câte ceva despre profetul Daniel. Prea puţini citesc astăzi din vedenii şi prorocii. Căci, vorba lui Gamaliel:

„Mulţi au ochi şi nu văd, au urechi, dar nu aud şi nu vor să-şi aducă aminte... Vai de ei, vai de ei, căci Psaltirile şi Molitfelnicele lor prăfuite au să-i osândească la focul veşnic al Gheenei!".

Lumea, într-un fel, se obişnuise cu Gamaliel. Mai ales aceiaşi muşterii veşnici ai bufetului de lângă gară, „La birtul lui nea Ilie", unde bătrânul apărea seară de seară, nelipsit.

Intra însoţit de Nabucadneţar şi, ca un actor ce-şi ştie pe de rost rolul, rostea prorociile în mijlocul bufetului, până când cineva îi punea în mână o halbă de bere. Atunci se aşeza la o masă, unde se nimerea, şi sorbea tăcut din halbă, fără să se amestece în vorbă cu ceilalţi. Apoi ieşea, pleca tăcut, ca a doua zi să apară din nou pe străzile lăturalnice ale „Babilonului" – astfel numea el oraşul, în al cărui centru nu păşea

niciodată. Această discreție îl și salvase, de altfel, de la internarea în vestitul ospiciu local, cum i se întâmplase cu câțiva ani în urmă bietului Gicuță Armăsarul, care stătea rezemat ore întregi de câte un copac sau un stâlp din centru, rânjind idioțește la femei și, uneori, chiar masturbându-se fără nicio rușine.

Dacă cineva i-ar fi spus lui Simon Răureanu că totul, chiar totul, toate întâmplările din viața lui erau doar simple întâmplări și nimic mai mult – adică niciuna dintre ele, fie bună, fie rea, fie importantă sau banală, nu îi era predestinată dinainte de către vreo forță superioară – el ar fi fost de acord cu acea persoană. La fel ar fi fost de acord dacă cineva, poate chiar aceeași persoană, i-ar fi spus că nimic din ceea ce i se întâmplă în viața de zi cu zi nu e pură întâmplare, ci totul e dinainte hotărât de o forță superioară și că orice i s-ar întâmpla nu depinde, în fond, de el. Cu siguranță, în ambele cazuri, ar fi clătinat din cap hotărât și aprobator, într-un fel anume știut numai de el. Un fel de: „Așa e, dom'le, ai dreptate!". Și asta numai pentru că întotdeauna era de acord cu toți, fie că aveau sau nu aveau dreptate.

Îi era jenă sau, mai degrabă, teamă, o teamă pe care nu și-o înțelesese niciodată – să fie în dezacord cu cineva, chiar dacă acel cineva nu avea dreptate sau se înșela crezând că are sau, pur și simplu, el nu era de acord cu acela pe care îl aproba. Până la urmă, ce-l costa să dea aprobator din cap: „Așa e, dom'le, ai dreptate!". Nu-i plăceau controversele de niciun fel, iar când cineva îi cerea părerea, fiind la mijloc o contrazicere între două sau mai multe persoane, ridica din umeri nevinovat, exact ca în bancul pe care-l auzise odată, stând la rând într-o farmacie. Era despre doi beți care se

certau privind spre cer. Unul dintre ei susținea că e soare, celălalt, că e lună. Trecând pe acolo un al treilea, i-au cerut părerea. Acesta a ridicat din umeri nevinovat: „Nu pot să vă spun, fraților, pentru că nu sunt de prin partea locului".

Dacă totul era întâmplător sau nimic nu era întâmplător, Simon Răureanu nu știa. Sau nu era sigur. Sau, pur și simplu, nu-l interesa. În schimb, era foarte sigur de altceva: că totul depinde de timp și de loc, de locul în care te afli în acel timp, când ți se întâmplă ceva. Dar dacă îți era scris dinainte să te afli în acel loc, în acel timp, când urmează să ți se întâmple anumite lucruri, asta era „altă mâncare de pește". La fel de sigur era și de faptul că două, trei secunde banale pot schimba cursul vieții unui om. Da, două, trei secunde pot ucide sau, dimpotrivă, pot salva viața unui om. Totul depinde de timp și de împrejurări. De asta era sigur Simon Răureanu.

Tocmai câteva banale secunde îi schimbaseră și lui cursul vieții. Da... câteva banale secunde! Pentru că, dacă nu s-ar fi aplecat atunci, preț de câteva clipe, să-și lege șiretul de la bocanc, după ce își pusese rucsacul în portbagajul taxiului, cu siguranță taxiul nu ar fi prins culoarea roșie la semaforul din colț. Și, astfel, mai mult ca sigur, la următoarea intersecție nu s-ar fi tamponat cu dubița verde. Iar el ar fi prins trenul – singurul tren care pleca o dată pe zi din oraș – trenul care l-ar fi dus departe. Și atunci, cu siguranță, nu l-ar fi cunoscut pe Matei Creastă, puștiul cu buza de iepure, care i-a spus că la Grupul Școlar Forestier din oraș e nevoie de un fochist. Așa i-a spus: „de un fochist". După care i-a explicat, pe înțelesul lui: „de un om care să spargă lemnele, să le care în sălile de clasă și, în fiecare dimineață, să aprindă focul în sobele de teracotă". Și că el ar putea rezolva asta, deoarece...

* * *

După prorocirea lui Gamaliel, sosise timpul în care trebuia să apară omul care va aduce semnul Zodiei Mielului. Ultimul om apărut în oraş era Simon Răureanu. Ajunsese la gară pe jos, trenul spre B. plecase de mult, iar el se oprise în faţa bufetului cu vitrine mari şi luminate, din care ieşeau oameni veseli, aducând cu ei în stradă aroma cafelei şi a fumului de ţigară. Începuse să plouă.

„Oare să intru sau nu?", se întrebă în gând. Îl durea pieptul şi începuse să i se învârtă capul. A intrat. Norii de fum şi abur l-au lovit în faţă cu aroma lor caldă. Oamenii îl priviră curioşi. Oraşul era mic şi, în mai toate cafenelele şi restaurantele, clienţii se cunoşteau între ei; de aceea, toţi îl priveau cu o curiozitate înţepătoare, mai ales că, până a doua zi după-amiază, nu pleca niciun tren. Câteva clipe se simţi străin şi începu să privească-n jur, încercând să recunoască pe cineva, dar nu zări pe nimeni cunoscut. Atunci începu să citească lozincile atârnate pe pereţi:

„HAI NOROC ŞI VESELIE
LA BIRTUL LUI NEA ILIE
3 X 3 = 9
ŞI BEI PÂNĂ PLOUĂ!..."

„LA BIRTUL LUI NEA ILIE NU SE DĂ PE DATORIE!..."

„NOI NU DĂM PE DATORIE NICI LA OM DE OMENIE, CÂND ÎI DAI SE BUCURĂ, CÂND ÎI CERI SE SUPĂRĂ, PIERZI CLIENŢI, DAR PIERZI ŞI BANI, ŞI CÂŞTIGI NUMAI DUŞMANI..."

„FRATE CA FRATE, DA' ŢUICA-I PE BANI, BĂRBATE!..."

şi altele.

Astfel, aproape că nici nu băgă de seamă cum se apropie de el bătrânul, însoţit de ţapul său alb, cu un singur corn, şi, spre mirarea tuturor – deoarece aproape niciodată nu intra în vorbă cu nimeni – îl întrebă:

– Care este numele tău, om bun?

Simon vru să-i întoarcă spatele şi să iasă afară din bufetul în care abia intrase şi nici măcar nu apucase să se apropie de tejghea. Însă privirea bătrânului parcă îl ţintuise locului. Simţi cum fruntea i se acoperă de sudoare şi poate nici nu-şi dădu seama când şopti, răguşit:

– Simon, după care adăugă: Simon Răureanu.

– Simon?! strigă aproape speriat bătrânul, punând mâna streaşină deasupra ochilor ca să-l vadă mai bine. Simon, adică Petru, adică piatră!...

După care, făcând doi paşi spre Simon Răureanu şi lipindu-şi degetul arătător de pieptul acestuia, proroci cu voce puternică, poate mai puternică şi mai cutremurătoare decât de obicei, deoarece aproape toţi muşteriii bufetului îşi întoarseră capetele spre el:

– Aşa zice Domnul cel răstignit: „Pe această piatră Eu îmi voi zidi Biserica!...”, căci aducătorul semnului Zodiei Mielului a şi sosit şi vor picura din cer şase sute şaizeci şi şase de picături de foc şi pucioasă pe conştiinţa de paie a celor nenăscuţi în Zodia Mielului! Vai de voi, vai de voi, cei nenăscuţi în Zodia Mielului!... Cine altul ar putea fi aducătorul semnului? Iată omul! aproape urlă bătrânul şi, făcând un pas înapoi, se lăsă în genunchi.

Simon Răureanu, care stătea împietrit de spaimă, crezu că bătrânului i se tăiaseră picioarele din pricina slăbiciunii, dar imediat îşi dădu seama că se înşelase, deoarece bătrânul, aşa cum stătea îngenuncheat, bătu o mătanie, atingând pământul cu fruntea, stăpân pe mişcările sale şi conştient de ceea ce face.

Câteva clipe, Simon rămase împietrit locului, neştiind ce să facă. De aceea, gestul puştiului cu buza de iepure, care îi făcuse semn să ia loc lângă el la masă, i se păru ca o mare salvare, ca o salvare de la înec, spre exemplu.

– Nu-l băga în seamă, e dus cu pluta, săracu', şopti puştiul cu buza de iepure, după care, întinzându-i mâna, se prezentă:

– Matei Creastă!

În acelaşi timp, bătrânul Gamaliel se ridică în picioare şi proroci, cu mâna îndreptată spre Simon Răureanu:

– Vor pune mâna pe aducătorul semnului Zodiei Mielului şi-l vor târî prin piaţă, îl vor batjocori şi-l vor arunca în temniţă. Vai celor care vor face acest lucru! Mai bine ar fi fost pentru ei dacă nu s-ar fi născut... Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de privit să privească. Ascultaţi, priviţi şi luaţi aminte: Zodia Mielului e pe cer şi vai celor ce nu se vor naşte a doua oară din apă şi din foc!

ICONARUL BIM-BOM

„Fox Mulder: *Ce, nu crezi în fantome?*
Dana Scully: *Vrei să spui că ce a văzut*
omul ăsta era fantoma victimei?
Fox Mulder: *Pare mai degrabă un suflet fără trup.*
Dana Scully: *Care e, practic, tot o*
altă denumire pentru... fantomă”.
(Replici din filmul *Dosarele X)*

Se trezise cu o durere de cap îngrozitoare și cu un gust acru, de vomă, în gură. Încercă să-și ridice capul, dar acesta îi cădea greu înapoi, parcă era de plumb. Nu-și amintea mare lucru din ce i se întâmplase ieri. Poate trăise momente atât de intense încât memoria, obosită, refuza să le păstreze. Ori poate era doar efectul coniacului băut... Cine să știe?

Multă vreme după ce se trezise, nu reușea să-și dea seama unde se află și ce s-a întâmplat cu el. Privea mirat, când la masa acoperită cu o față de masă de mușama, pe care erau desenate niște felii mari de lubeniță, când la cușca cu trei niveluri din colțul camerei, unde câțiva iepuri rodeau, nepăsători, coceni de varză. Nu-și putea explica ce căuta acolo, în tovărășia iepurilor, și prin ce împrejurare ajunsese în acea cămăruță strâmtă.

– Ha, ha, ha, ha, ha!... se auzi din cușca iepurilor vocea binecunoscută a Celui pe care îl numea „Cel ce mă însoțește pretutindeni”. Privi într-acolo și zări, printre iepuri, un țap

cu un singur corn, care își scutura înțelept bărbuța. De fapt... poate că nu era un țap, ci doar un iepure, un iepure cu corn și bărbuță de țap. Dar nu, Simon era sigur că era un țap. Poate chiar țapul acela pe care...

Dar unde îl văzuse?

Era sigur că-l văzuse. Țapul cu un corn... dar unde?

– Ha, ha, ha, ha, ha!... răsună din nou vocea. De ce cauți un țap printre iepuri, când tu însuți ești țapul? Ești țapul lor... și toate călcările de lege pe care le-au săvârșit le vor pune pe capul țapului, iar apoi îl vor izgoni în pustiu... Țapul va purta asupra lui toate fărădelegile lor. Ha, ha, ha, ha, ha!...

Cuvintele „Celui ce-l însoțea pretutindeni" îi treziră din adânc cuvintele altcuiva, pe care le auzise, parcă, la braseria gării. Și atunci își aminti unde zărise țapul. Era cu bătrânul acela, cel care prorocea cu mâna întinsă spre el:

„Vor pune mâna pe aducătorul semnului Zodiei Mielului și-l vor târî prin piață, îl vor batjocori și-l vor arunca în temniță. Vai celor care vor face acest lucru! Mai bine ar fi fost pentru ei să nu se fi născut... Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de privit să privească. Ascultați, priviți și luați aminte: Zodia Mielului e pe cer și vai celor ce nu se vor naște a doua oară din apă și din foc!".

Dar înainte de aceste cuvinte fuseseră altele:

„Simon?!... Adică Petru, adică Piatră!... Pe această Piatră Eu îmi voi zidi Biserica, căci Zodia Mielului e aproape!".

Acestea fuseseră primele lucruri de care își aduse aminte. Dar vocea bătrânului era acum înlăuntrul său, parcă striga din adâncul sufletului.

„Afară sunt câinii, vrăjitorii, curvarii, ucigașii, închinătorii la idoli și toți cei ce iubesc minciuna și trăiesc în desfrâu!"

– striga bătrânul, cu barbă apostolică și plete de voievod, însoțit de țapul acela alb, cu un singur corn în frunte.

Toate aceste frânturi de vedenii se amestecau cu versurile melodiilor răgușite ce ieșeau dintr-un magnetofon uriaș, așezat pe tejgheaua barului ca un câine de pază, gata să se năpustească asupra mușteriilor pe jumătate beți. Toți erau localnici, doar el – singurul călător al gării din orășelul lor.

Aseară pe stradă,
Am întâlnit o fată,
Avea părul negru
Și ochii căprui.

O fetiță brună,
Cu păr „ondolat”
M-a oprit o clipă
Și m-a sărutat.

Aoleu, ce să mă fac, Doamne, eu,
Se mărită Mona mea,
Nu știu, Doamne, ce-i cu ea.
Ritmul se zbate ca pasărea-n zbor
Eu alerg la tine, la tine în zbor...

Apoi își aduse aminte și de Marin Creastă, băiatul cu buza de iepure, care-i spusese că la Grupul Școlar din oraș e nevoie de un fochist. Da, chiar așa îi spusese:

– La Grupul Școlar e nevoie de un fochist.

După care îi explicase:

– De un om care să spargă lemne, să le care în sălile de clasă și, în fiecare dimineață, să aprindă focul în sobele de teracotă.

Și că el, Marin, ar putea pune o vorbă bună, pentru că...

„Simon?!... Adică Petru, adică piatră!... Pe această piatră Eu Îmi voi zidi Biserica, căci Zodia Mielului e aproape!".

Vocea aceea de proroc îl chinuia îngrozitor, parcă erau adunate în ea toate vocile profeților lumii. Își astupă urechile cu palmele, dar degeaba. Glasul nu venea din afară, ci dinăuntru. Rămăsese în sufletul său din clipa când îl auzise prima dată.

Își aduse aminte și de tânărul Lulu, cel cu mustăcioară, îmbrăcat într-o pufoaică de tanchist, care se credea „dat dracu'". Și de ceferistul Mitică, cel cu ochelari, care povestea despre fuga unei muieri de prin vecini. Dar cum plecase de la bufetul gării și cum ajunsese în cămăruța aceea cu iepuri – un fel de bucătărie de vară – nu putea să-și amintească nici în ruptul capului.

„Așa zice Domnul Cel Răstignit: Pe această piatră Eu Îmi voi zidi Biserica, căci aducătorul semnului Zodiei Mielului a și sosit și vor picura din cer șase sute șaizeci și șase de picături de foc și pucioasă pe conștiința de paie a celor nenăscuți în Zodia Mielului! Vai de voi, vai de voi, cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Cine altul ar putea fi aducătorul semnului?... Iată omul!...".

Iar magnetofonul-dulău lătra în continuare:

O fetiță brună,
Cu păr „ondolat",
Cu ochi plini de lacrimi
M-a îmbrățișat.

O fetiță brună,
Cu păr „ondolat"

M-a oprit o clipă
Și m-a sărutat.

Aoleu, ce să mă fac, Doamne, eu
Se mărită Mona mea,
Nu știu, Doamne, ce-i cu ea.
Ritmul se zbate ca pasărea-n zbor
Eu alerg la tine, la tine în zbor.

Matei Creastă era sigur că Goliat nu-l va refuza și-l va angaja pe Simon ca fochist la Grupul Școlar.

– N-are cum să mă refuze, își spunea el, fiindcă i-o trage maică-mii destul de des și știe că eu știu asta și tac. Și, la o adică... de ce să nu tac? se întrebă puștiul. După care tot el își răspunse:

– Porcul de taică-meu, care, de fapt, nu-mi e tată bun, căci maică-mea m-a făcut cu un soldat necunoscut, care, la o adică, putea fi chiar un erou. Și atunci se schimbă placa: eu nu mai sunt un bastard, ci fiul Eroului Necunoscut! Dar porcul de taică-meu – așa mă punea să-i spun „tată", „porc" e de la mine citire – nu ținea cont de asta și tot bastard mă făcea. O bătea pe maică-mea să recunoască că m-a făcut cu doctorul Petriceanu, că doar buză de iepure nu mai are nimeni prin oraș, în afară de noi doi, bineînțeles. O bătea, și pe urmă pleca la curve. Ba pe unele le mai aducea și acasă și o obliga pe maică-mea să se uite cum le-o trage. Asta o știe tot cartierul, poți să-i întrebi, întări Matei, de parcă Simon l-ar fi contrazis.

Acuma e cuminte. De trei ani stă paralizat în scaunul cu rotile, după accidentul cu mașina, în care era cu două curve.

Una a mierlit-o pe loc, alta a scăpat ca prin urechile acului, doar cu un picior rupt. Și-acum, la o adică, mama... de ce să nu și-o tragă în fața lui cu Goliat? El nici nu mai poate vorbi, doar horcăie ca un porc în scaunul cu rotile. Demult l-am fi dus la azil, dar e păcat să pierdem venitul ăla destul de bun pe care-l primim de la stat de pe urma handicapului lui.

Tu mi-ai dat o palmă,
Nu mi-ai dat-o tare,
Dar părinții mei
Poartă supărare.

Vor să mă mărite
Cu un alt „fișior”,
Nu mă las de tine,
Chiar de-ar fi să mor.

Aoleu, ce să mă fac, Doamne, eu
Se mărită Mona mea,
Nu știu, Doamne, ce-i cu ea.
Ritmul se zbate ca pasărea-n zbor,
Eu alerg la tine, la tine în zbor...

În afară de magnetofonul-dulău și de poveștile puștiului cu buză de iepure, nu-și mai amintea mare lucru. Doar niște frânturi din vorbele celor ce se așezaseră la masa lor și ce mai striga bătrânul acela însoțit de țapul alb. Sau poate nici nu era însoțit de țap. Poate țapul îl văzuse altundeva, și aducându-și aminte de el, i se părea acum că-l însoțea pe bătrân. Poate nici pe bătrân nu-l văzuse la bufetul gării, ci altundeva... iar acum doar i-a venit în minte.

„Simon?!... Adică Petru, adică piatră!... Pe această piatră Eu îmi voi zidi Biserica, căci Zodia Mielului e aproape!”. Bătrânul era, cu siguranță, acolo. Dar țapul?...

– Ha, ha, ha, ha, ha! răsună iar vocea „Celui ce-l însoțea pretutindeni”. De ce cauți țapul, când tu însuți ești țapul?... Ești țapul lor! Și toate călcările de lege cu care au păcătuit o să le pună pe capul țapului, apoi o să-l izgonească în pustiu... Țapul va duce asupra lui toate fărădelegile lor... Ha, ha, ha, ha, ha!

„Cu mine se pune, fraierul, cu mine, bă? Cu mine, care-am luat bacalaureatul cu opt și ceva? Păi să nu se pună cu mine, bă, că eu!...”, striga Mitică, ceferistul cu ochelari.

Ba nu! Asta o striga tânărul Lulu, ăla cu mustăcioară, îmbrăcat în pufoaica de tanchist. Ceferistul povestea despre vecinul lui, căruia îi fugise nevasta cu alt vecin de-al lor.

Stau la masa mea cea mică,
Stau și scriu o scrisorică,
Pentru fiul meu,
Că-l iubesc mereu.
Iar tu, draga mea,
S-o primești aș vrea,
Și la puișor,
S-o citești cu dor.

Eiiii, prințisorul meu,
Mor de dorul tău,
Ți-aud vorbele,
Ți-aud șoaptele.
Eiiii, oriunde mă duc,

Merg cu tine-n gând,
Prințisorul meu,
Mor de dorul tău.

Începuse să „latre” alt cântec din magnetofon.

– Muierea-i ruptă din coastă de drac, vă spun io! striga ceferistul cu ochelari.

– Când ți-e lumea mai dragă, te lasă-n fundul gol și fuge în lume cu te miri cine... Că azi e plină lumea de curvari din ăștia! Muierea, când ți-o iubește altu', află tot satul. Numai tu, bărbatul, afli după!

– Cu mine nu-i merge, bă! se băga și tânărul cu mustăcioară, în pufoaică de tanchist. Eu mi-s dat dracului! În armată, îmi spunea până și șeful de stat major, locotenent-colonelul Petrache din Salva: „Mă, Lulule, tu ești dat naibii!”. Așa îmi spunea! Păi cu mine se pune el?! Cu mine? Hă-hă! Păi io mi-s dat dracu'!

Într-un colț, bătrânul continua să prorocească, nebăgat în seamă de nimeni:

– El a pus mâna pe balaur, pe șarpele cel vechi, care este Diavolul și Satana, și l-a legat pentru o mie de ani. L-a aruncat în adânc, l-a închis acolo și a pecetluit intrarea deasupra lui, ca să nu mai înșele neamurile până se vor împlini cei o mie de ani. După aceea, trebuie să fie dezlegat pentru puțină vreme...

Și magnetofonul continua:

Eu am rămas singurel,
Iar tu te bucuri de el,
Acum e prea mic,
Nu știe nimic.

Va veni o zi,
Când te va privi,
Și te va-ntreba,
Unde e tata?

Eiiii, te-o-ntreba pe lună,
Tu ca mamă bună,
Să nu-l minți deloc că-l iubesc cu foc.
Eiiii, te-o-ntreba pe stele,
Să privești la ele,
Cum privesc și eu,
Când mi-e somnul greu.

...urla neobosit magnetofonul, care devenea din ce în ce mai câine, iar lui Simon i se păru că, din ce în ce mai mult, îl latră doar pe el.

Cârciuma începuse să se învârtă. Ceferistul cu ochelari plecase de mult. Tânărul îmbrăcat în pufoaică de tanchist se liniștise și începuse să joace table cu puștiul cu buza de iepure. Numai magnetofonul-dulău urla și lătra din ce în ce mai puternic, nepăsându-i de prorociile bătrânului.

– Care e numele tău, om bun?...

– Simon!

– Simon?!... Adică Petru, adică piatră!... Pe această piatră Eu îmi voi zidi Biserica, căci Zodia Mielului e aproape! Iată omul! Dar vor pune mâna pe aducătorul semnului Zodiei Mielului, îl vor târî prin piață, îl vor batjocori și-l vor arunca în temniță. Vai celor care vor face acest lucru! Mai bine ar fi fost pentru ei dacă nu s-ar fi născut... Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de privit să privească, ascultați,

priviți și luați aminte: Zodia Mielului e pe cer și vai celor ce nu se vor naște a doua oară, din apă și din foc!

– Ha, ha, ha, ha, ha! De ce cauți țapul când tu însuți ești țapul?... Ești țapul lor... și toate călcările de lege cu care au păcătuit o să le pună pe capul țapului, apoi o să-l izgonească în pustiu... Țapul va duce asupra lui toate fărădelegile lor... Ha, ha, ha, ha, ha!...

Dintr-odată își aduse aminte că plecase de la braseria gării împreună cu băiatul cu buză de iepure, care-l dusese la el acasă „să-l vadă pe porcul de taică-su" și că acum se afla într-o cămăruță din curtea acestuia. Azi aveau să meargă împreună la Grupul Școlar, unde e nevoie de un fochist, mai precis: „De un om care să spargă lemnele, să le care în sălile de clasă și, în fiecare dimineață, să aprindă focul în sobele de teracotă". Iar Goliat nu-i va refuza, deoarece i-o trage mamei puștiului și știe că el știe acest lucru...

* * *

Simon Răureanu se gândi că ar fi bine să mai doarmă puțin, dar numai ce închise ochii că se și trezi din nou.

De ce nu putea să adoarmă? Care să fie cauza? Frica lăuntrică, vocea „Celui ce-l însoțea pretutindeni", care acum își bătea joc de el din cușca de iepuri? Semnalul declanșării tahicardiei? Dar frica ce-i paraliza mișcările venea din afară, de dincolo de ușa masivă de stejar (de unde o fi știut că era anume din stejar?!), din acel spațiu necunoscut lui, prin care trecuse probabil aseară, dar pentru el tot necunoscut rămânea.

Cunoștea foarte bine, încă din copilărie, acest sentiment – frica de a dormi singur în spații închise. Putea să-și petrea-

că noaptea sub cerul liber, în orice loc, fără să-i fie frică. De multe ori dormise în câmp, sub poduri, în pădure, chiar și în cimitir, de câteva ori.

Dar când era vorba să doarmă singur într-o încăpere, îl cuprindea frica, exact ca atunci în copilărie, când mama lui îl închidea peste noapte, singur, în cămăruța lui, în care de-abia încăpea un pat și o măsuță, cu lumina stinsă, și îl amenința că, dacă plânge, o să-l vândă țiganilor ce treceau destul de des cu căruțele prin orășelul lor sau, și mai rău, iconarului Bim-Bom pentru o sticlă de rachiu, care o să-l fiarbă de viu și o să facă săpun și clei de oase din el...

De iconarul Bim-Bom se temeau toți copiii din oraș, deși niciodată nu făcuse rău nimănui. Nici măcar atunci când ei aruncau în el cu coceni de măr și strigau:

– Bim-Bom, Bim-Bom, răposatul Bim-Bom, răposatul Bim-Bom!

„Răposatul" i se spunea de când s-a trezit la morgă, în toiul nopții, și a început să bată în ușă, de a leșinat paznicul spitalului. Cei de la Salvare, care îl aduseseră acolo dintr-un sătuc de munte, îl crezuseră mort.

De atunci, nu s-a mai întors acasă. A rămas în oraș. Umbla mereu într-un pardesiu lung, trăgând după el un căruț pe două roți, ca acelea de transportat butelii de aragaz, și aduna fier vechi, sticle goale și tot felul de maculatură. Trăia prin diverse subsoluri sau în podul Casei de Cultură, unde hrănea porumbeii.

Adunase atâția bani din vânzarea fierului vechi și a sticlelor goale – alții spuneau că și-a vândut scheletul spitalului, fiindcă era foarte înalt, avea cu mult peste doi metri, și ar fi încasat bani frumoși – încât renovase bisericuța din

cimitir și îi cumpărase chiar și un clopot. Dar pusese o condiție: ca în fiecare vineri, la miezul nopții, să i se dea voie să tragă clopotul.

Singur pictase pereții bisericii cu sfinți, de se minunau toți de talentul său. Pe Maica Domnului o făcuse atât de frumoasă, încât, fotografiată de turiști, ajunsese pe coperta unei reviste franceze. De aici i se trăgea și numele: iconarul Bim-Bom. „Iconar", de la icoanele pictate, iar „Bim-Bom", de la clopotele pe care le trăgea în fiecare vineri, la miezul nopții.

Lumea spunea că, în locul Fecioarei Maria, o pictase pe iubita lui, pe care ar fi ucis-o într-o vineri, la miezul nopții, fiindcă o prinsese în pat cu fratele său geamăn. Dar câte nu vorbește lumea?...

În una dintre acele nopți în care maică-sa îl înghesuia în cămăruță, încuind ușa cu cheia și amenințându-l că vine iconarul, cu toate că el asculta cuminte clinchetul paharelor, râsetele, gâfâielile bărbatului necunoscut și gemetele ei, pictorul Bim-Bom venise la el.

Pe atunci, Cel care avea să-l însoțească pretutindeni încă nu-i vorbea. Nu știa cum sau pe unde intrase. Îl zărise deodată într-un colț, dar, în loc să se sperie, îl apucase mirarea: cum de încăpea Bim-Bom în cămăruța lui? Stătea înghesuit, nemișcat, în colț, și îl privea tăcut. De atunci, venea aproape în fiecare seară. Uneori îi aducea jucării, dar la plecare le lua înapoi. Pleca întotdeauna numai după ce el adormea, și niciodată nu a găsit vreo jucărie în cameră a doua zi. Probabil, le ducea de unde le luase.

Prima dată îi adusese avionul lui Victoraș, băiatul brigadierului silvic. Mult se rugase de acesta să-l lase măcar puțin să se joace cu avionul.

– Zi-i lu' mă-ta să-ți cumpere, că pe bani se... nu pe nasturi!... Ha-ha-ha!... râsese brigadierul când îl auzise cerând avionul fiului său.

Seara îi spuse maică-sii ce a zis „nenea Victor", iar ea, după ce-l trase de urechi, îl închise în cămăruță. A plâns mult, cu fața în pernă, iar când a ridicat capul, l-a zărit la lumina lunii pe Bim-Bom. Îi întindea avionul lui Victoraș.

Astfel, Simon s-a jucat și cu basculanta lui Nelu, și cu ursulețul lui Alexandru, chiar și cu păpușa Ancuței. Era deajuns să-și dorească o jucărie, ca seara să o aibă. Bim-Bom îi îndeplinea toate dorințele. Era prietenul lui tăcut, până într-o noapte, când maică-sa, probabil, uitase să încuie ușa.

Bim-Bom intrase în dormitorul în care ea dormea, beată, împreună cu unul dintre bărbații care veneau pe la ea. I-a stropit cu spirt medicinal și a aruncat lampa aprinsă în pat. Au ars de vii amândoi. Iar pe el, pe Simon, l-au găsit în pădurea de la marginea orașului, unde îl dusese Bim-Bom. Era sigur că el îl dusese acolo, deși cei de la Miliție nu l-au crezut.

– Cum ai ajuns aici, copile? îl întrebase un milițian.

„Bim-Bom, Bim-Bom, Bim-Bom...", repeta speriat.

„Bim-Bom pe dracu'!", spuse încurcat omul.

„N-ai de unde să știi...", interveni altul.

„Bim-Bom, săracul, doarme la morgă de trei nopți, și de data asta, pare-se, nu mai are de gând să se trezească", spuse milițianul gras, cu mustață.

Pe atunci, Simon nici nu știa ce înseamnă cuvântul „morgă", dar chiar și după ce toți spuneau că Bim-Bom a murit și fusese îngropat lângă bisericuța pe care o renovase, el îl văzuse, peste câteva zile, trecând gârbovit pe uliță, trăgând căruciorul după el. Odată alergase după el să-l întrebe

de ce nu mai vine pe la el, să-i aducă jucării, dar și de ce îi dăduse foc maică-sii?

Atunci, pentru prima oară, auzise vocea „Celui ce-l însoțea pretutindeni". Începuse să-și bată joc de el, spunându-i că nu Bim-Bom le dăduse foc celor doi, ci el, „fiul cel blestemat", își ucisese mama și pe amantul acesteia.

„Ești blestemat, blestemat, blestemat!...", răsuna vocea.

„Ți-ai ucis mama, ești blestemat, blestemat, blestemat!...".

„Bim-Bom... el...", încerca să se apere.

„Tu, tu, tu!... Bim-Bom ești tu! Blestemat, blestemat, blestemat!...".

* * *

Îl duseră la Casa de copii. Acolo, măcar, nu dormea singur în cameră, dar nici parte de o soartă mai bună nu avu. Copiii de acolo nu erau prietenoși. Și de ce ar fi fost? El nu avea nimic să le ofere... Nu-l vizita nimeni niciodată, pachete nu primea, jucării personale nu avea, nu era nici șugubăț, nu știa să facă pozne, nici să spună glume.

Avea, pe undeva, printr-un cătun din zecile de cătune ce înconjurau orașul, o bunică pe care o văzuse o singură dată, fiindcă aceasta o renegase pe mama lui, „stricata de Palagă", care adusese pe lume un „plod fără tată", adică pe el.

Nu le purta pică celorlalți copii, deși poate mai bine de jumătate dintre ei nu aveau tată. Totuși, asta nu-i împiedicase să-l poreclească „Urzicar" – adică bastard, copil din flori. Cel mai tare îl durea când tovarășa supraveghetoare, Florina, îi spunea „bitangă" și-l punea la colț, în genunchi, cu mâinile ridicate, spre amuzamentul celorlalți.

La început, deseori se întreba ce o fi având cu el? De ce îl pedepsea mereu doar pe el, pentru orice greșeală făcută de oricine altcineva? Găsea o hârtie pe coridor: „Răureanu, treci la colț!”. Vedea oglinda din spălător mânjită cu pastă de dinți: „Răureanu, în genunchi!”. Așa era mereu, pentru orice fleac. Dacă îndrăznea să întrebe de ce e pedepsit doar el, începea să urle la el, să-l numească „bitangă” și să-l tragă de urechi.

Într-o zi, află și de ce.

Roșcatul Cornel o auzise pe tovarășa supraveghetoare Mioara povestindu-i portarului că Florina se răzbună pe bietul băiat, adică pe el, fiindcă logodnicul ei se înhăitase cu mama lui, se apucase de băut și o părăsise. „Dar și ea bea de stinge, are întotdeauna o sticlă de băutură ascunsă în dulap”, îi mai spusese portarului.

De câte ori era pedepsit sau jignit, de atâtea ori, noaptea, venea la el iconarul Bim-Bom. Prezența lui îi alina durerile, îl făcea să se simtă mai bine, mai ales după ce acesta îl „răzbunase”, rupând rochia cea nouă a tovarășei supraveghetoare, cu care se pregătea să meargă la nunta verișoarei sale.

Aduse rochia, învelită într-o hârtie albă pe care erau desenate inimioare roz, ca să o vadă și tovarășa Mioara.

„Ce frumusețe de rochie!”, exclamă supraveghetoarea Mioara.

„Albastrul acesta îmi vine de minune, îmi scoate în evidență ochii”, spuse tovarășa Florina, apropiind rochia de piept.

Simon văzuse scena, deoarece tocmai fusese chemat la cancelarie de către tovarășa Mioara, care ieșea din tură.

În acea seară, iar stătuse la colț, în genunchi, cu mâinile ridicate, pentru că cineva aruncase un cocean de măr în ușa cancelariei. Imediat după aceea, veni la el Bim-Bom. Iar când tovarășa supraveghetoare a intrat în baia cadrelor și s-a auzit curgând apa la duș, Bim-Bom a intrat în cancelarie, a deschis dulapul tovarășei, a desfăcut pachetul și a sfâșiat rochia în bucăți.

„Aoleuuuuu!... Rochia meeeaaa!...", rupse tăcerea nopții urletul de groază al tovarășei Florina. Peste puțin timp, ușa de la dormitorul băieților fu dată de perete și se auzi alt răcnet, fioros:

„Ce-ai făcut, bastard nenorocit?!... Te omor, te omor, fiu de cățea!...".

Simon, trezit din somn, se uită buimac la ea, neștiind ce se întâmplase.

„De ce-ai făcut asta, bitangă ce ești?!".

„Bim...".

„Să taci, nenorocitule, că te omor!".

De omorât nu l-ar fi omorât, dar cu o bătaie zdravănă tot s-ar fi ales. Noroc cu portarul.

„Putea s-o facă oricine, n-aveți de unde să știți că a fost tocmai el", o liniștea portarul.

„Numai el a știut de rochie, că a văzut-o, bastardul nenorocit!", începu să plângă tovarășa Florina.

În afară de păgubită, și vocea „Celui ce-l însoțea pretutindeni" îl învinovățea că sfâșiase rochia. Dar el se hotărî să nu mai răspundă și, de atunci, nu mai răspunse la nicio învinuire care i se aducea, pe care, de fapt, nu el le săvârșise, ci iconarul Bim-Bom, bunul lui prieten Bim-Bom.

Această întâmplare îl făcu să crească în ochii băieților de la Casa de copii. În schimb, ceea ce făcea tovarășa Florina cu el se putea numi pe drept cuvânt: tortură.

Săraca femeie nu știa cu cine se pune. Habar nu avea cât de răzbunător putea fi prietenul său Bim-Bom, care, dacă își punea ceva în gând, nu-l mai putea opri nimeni. Iar de data aceasta iconarul își pusese în gând să o pedepsească pe tovarășa Florina, și nu oricum, ci s-o pedepsească crunt, așa cum o pedepsise pe mama lui. Da, hotărârea era luată; mai trebuia doar să se ivească ocazia, care nu s-a lăsat așteptată prea mult.

„Dar și ea bea de stinge, întotdeauna are o sticlă de băutură în dulap", își aminti Simon de discuția tovarășei Mioara cu tovarășul portar, discuție pe care o auzise roșcovanul Cornel.

În ajutorul lui Bim-Bom veni și tanti Elena, bucătăreasa, care aduse o sticlă de otravă de gândaci, primită de la nepotul său, Gică, atunci când fusese în excursie la sârbi.

„E atât de tare, că ar omorî până și un cal! Gândacii numai de mirosul ei mor", lăudă tanti Elena otrava.

* * *

După ce terminase clasa a patra, bunică-sa veni după el:

– Ce vină are bietu' cocon[1] că s-a născut pe lumea asta?

Acum ea îl ducea acasă, să aibă grijă de el, să nu se strice la oraș, cum se stricase fiică-sa, că, vorba ceea, „orașul strică oamenii". Adevărul era că Simon avea aproape doi-

[1] *Cocon* (regionalism din Maramureș) – copilaș, prunc.

sprezece ani și un băiat de vârsta lui putea face multe într-o gospodărie, fie ea și a unei văduve, unde nu e mare lucru de făcut.

– E un copil cuminte și învață destul de bine, îl laudă directorul. Dacă nu vă descurcați, se poate întoarce oricând, îl vom primi.

La început, Simon credea că plecarea din oraș va însemna și despărțirea de iconarul Bim-Bom, care nu avea cum să-l mai găsească acolo, în cătunul bunicii sale. Dar nu a fost așa. Bim-Bom venise și încă destul de repede, chiar în toamna acelui an, când Simon se îndrăgostise de Viorica, fata vecinilor. Numai că aceasta nu voia să se joace cu el, ci, în fiecare zi, alerga la Stelică și se juca împreună cu el și cu sora acestuia, mai mică. Atuul lui Stelică era că avea doi cățelandri frumoși, iar Viorica se topea de dragul lor.

Atunci veni Bim-Bom, chiar de Sâmbăta Morților, când Stelică, cu părinții săi și cu soră-sa, s-au dus să aprindă lumânări la cimitir. El intrase în curtea lor și, cu toporul, pe tăietorul de lemne, a retezat capetele cățelandrilor.

În afară de „Cel ce-l însoțea pretutindeni", pe care oricum nu-l putea auzi nimeni, se trezise și bătrâna Licheria să bată toba prin cătun, că îl văzuse pe „ăla mic", de-l adusese Caterina de la oraș, cum intrase, de Sâmbăta Morților, în curtea Mălăienilor, adică a lui Stelică. După care, zicea ea, auzise și-un scheunat de cățel. Dar și-a închis repede gura, după ce s-a întâlnit cu Caterina.

– Licherio, dacă te mai legi de coconu' mneu, o să-ți cucurigăie cocoșu' roșu pe creasta casei, așe să știi!...

Licheria, speriată că i-ar putea arde casa, tăcu și nu mai povesti nimănui nimic.

De bunică-sa, Caterina, se temea tot cătunul, căci se știa bine cu „ucigă-l toaca” și putea să facă rău oricui voia. Oamenii vorbeau tot felul de lucruri despre ea: ba că și-ar fi vândut sufletul necuratului și că ar fi bosorcaie, ba că nu era decât o doftoroaie care cunoștea puterea ierburilor și a buruienilor, cu care îi vindeca pe oameni... și alte câte și mai câte. Lucru sigur era doar că putea prevedea viitorul. De asta se convinseseră toți, mai ales după pățania cu Iosif, ginerele lui Burcuș, care a părăsit-o pe Gafița și a dispărut.

– Mătușă, se rugase Burcuș de ea, de-ai putea să-l aduci înapoi, că râde lumea de Gafița...

– Dragu’ mătușii, și de l-aș putea aduce, n-o să ai nicio haznă de el... îi răspunse Caterina.

– Nu-i bai, numa’ adu-l! se rugă din nou Burcuș.

– Se va întoarce ca peștele, așteptați-l!...

Burcuș a înțeles spusele Caterinei abia peste o săptămână, când țapinarii îl găsiră pe ginerele său zăcând pe spate în apele râului Bursucina, puțin mai sus de podul Cornetului, acolo unde se varsă în el pârâul Judel.

Fusese târât kilometri întregi de cursul apei, izbit de ieșiturile crestate ale malurilor stâncoase, învârtit nemilos în vârtejurile bulboanelor adânci, frecat cu pietriș și nisip aspru în locurile cu apă mică, mușcat zdravăn de pragurile defileurilor înguste, apoi din nou prins de apa tumultuoasă, de nu-l puteau prinde nici ramurile întinse dinspre ambele maluri, să-l oprească de haine, să-l tragă la uscat... În cele din urmă, a fost dus în Bursucina.

Abia acolo, valurile l-au întins peste coama calcaroasă din mijlocul albiei, plutirea fiindu-i oprită pentru totdeauna. Picioarele lui Iosif se afundaseră până la genunchi în crăpă-

turile de sub apă, iar trupul îi rămăsese deasupra, aruncat de-a curmezișul coamei.

Nu primise aproape nicio lovitură pe față – avusese mare noroc, s-ar putea spune – fiindcă țapinarii l-au recunoscut ușor. Numai că Iosif nu prea se mai bucura de acest noroc.

– Mi-o zis mie Caterina că o să se-ntoarcă ca peștele, așe s-o și întors, bdietu' de el!... povestea Burcuș la priveghiul lui Iosif.

* * *

Afară se crăpase bine de ziuă. Nu avea de ce să se mai teamă. Privi spre cușca de iepuri, dar țapul nu mai era printre ei.

„Poate nici n-a fost?", se întrebă mirat.

Dar atunci... poate nici aseară la gară?...

– Care e numele tău, om bun?...

– Simon.

– Simon?!... Adică Petru, adică piatră!...

Nu, pe bătrân îl văzuse, dar țapul?... Unde văzuse țapul?...

...Iată omul! Dar vor pune mâna pe aducătorul semnului Zodiei Mielului și-l vor târî prin piață, îl vor batjocori și-l vor arunca în temniță. Vai celor care vor face acest lucru! Mai bine ar fi fost pentru ei dacă nu s-ar fi născut... Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de privit să privească, ascultați, priviți și luați aminte: Zodia Mielului e pe cer și vai celor ce nu se vor naște a doua oară din apă și din foc!

– Ha, ha, ha, ha, ha! De ce cauți țapul când tu însuți ești țapul?... Ești țapul lor... și toate călcările de lege cu care au

păcătuit o să le pună pe capul țapului, apoi o să-l izgonească în pustiu... țapul va duce asupra lui toate fărădelegile lor... Ha, ha, ha, ha, ha!

De această dată, vocea „Celui ce-l însoțea pretutindeni" venea de afară, de dincolo de ușă, din acel spațiu necunoscut lui.

Adormise din nou. Când se trezi pentru a doua oară, se întrebă cât o fi ceasul, regretând, poate pentru prima dată, că își vânduse ceasul de mână ciobanului aceluia...

Tocmai când voia să se apropie de gemulețul mic ce dădea spre acel spațiu necunoscut lui, auzi pași grei. Cineva încălțat în bocanci se apropia de ușa cămăruței. Fără să vrea, dintr-un salt ajunse lângă cușca de iepuri și văzu că aceasta nu era lipită de perete. Se ascunse în spatele ei, dar imediat își dădu seama că nu era o ascunzătoare prea bună, deoarece partea din spate era, ca și partea din față, din plasă de sârmă. Era imposibil să nu-l vadă oricine ar fi intrat în încăpere.

„Dar de ce trebuie să mă ascund?... De cine?...", îi trecu prin minte. Deodată își aduse aminte că puștiul cu buza de iepure îi spusese aseară că o să vină după el în recreația mare și o să meargă împreună la directorul Grupului Școlar, unde este nevoie de un fochist. „Un om care să spargă lemnele, să le care în sălile de clasă și, în fiecare dimineață, să aprindă focul în sobele de teracotă".

Cel care intrase în cămăruță nu-l zărise, era prea grăbit să se uite în jur. Trecuse aproape alergând prin fața cuștii și ieșise pe ușa din dos, pe care Simon nu o zărise până atunci, aproape trântind-o după el. Deși îl văzuse doar pentru câteva clipe, figura omului ce trecuse prin fața cuștii – poate din

pricina acelei frici de neînțeles – i se întipărise bine în memorie, de parcă l-ar fi studiat ore în șir. Era un bărbat înalt, bine făcut, cu o față rotundă, cam pământie, cu ochi ascunși în orbite, cenușii, în care licărea o lumină ciudată, misterioasă; cu barba nerasă, încărunțită, nu neapărat din pricina anilor, cu părul la fel de cărunt. Era îmbrăcat într-o salopetă albastră și ducea într-o mână o sacoșă galbenă, din care atârna mâneca unui halat vișiniu.

Dar unde-l mai văzuse?... Era sigur că-l întâlnise undeva și nu demult. Poate chiar aseară, la cârciumă? Nu, nu la cârciumă... ci în casa puștiului cu buza de iepure – era chiar „porcul de taică-su".

IATĂ SEMNUL!...

Nimeni dintre noi nu știe cu adevărat ce este viața.
Însă cel mai neplăcut este faptul că nici
despre moarte nu știm nimic.
(Iurii Andruhovyci)

„UN PROFESOR UCIS CU LOVITURI DE SATÂR

Directorul adjunct al Grupului Școlar Industrial din localitate, profesorul Alexandru Smărândeanu, a fost găsit fără viață în locuința Izei Sticlaru, prezentând multiple leziuni la nivelul capului. Menționăm că Iza Sticlaru este bibliotecară la aceeași instituție școlară. Vecinii acesteia susțin că între ea și profesorul ucis ar fi existat, de câțiva ani, o legătură amoroasă și că...".

Nu avu puterea să citească mai departe. Ziarul îi căzu din mână, în fața ochilor i se făcu negru, iar mâinile și picioarele începură să-i tremure. Respira greu, iar fruntea i se acoperise de broboane mari de sudoare.

– Nu se poate, nu se poate, nu se poate... șoptea îngrozit, repetând mecanic aceleași cuvinte, parcă fără voia sa.

Își privi mâinile, își atinse obrajii, nasul, fruntea, urechile. Apoi se apropie de oglindă. Deodată, îl cuprinse acea senzație stranie, asemănătoare cu cea pe care o ai când te afli în fața unui trup neînsuflețit, a unui trup mort, ieșit parcă din firescul lumii. Pentru cei vii, morții sunt întotdeauna neo-

bișnuiți. Poate pentru că ne întâlnim atât de rar cu ei sau poate pentru că suntem obișnuiți să privim orice corp omenesc ca pe ceva viu, subordonat propriului contur, propriei mișcări. Un trup viu se mișcă prin spațiu, face gesturi, evită obstacole: ziduri, copaci, stâlpi de telegraf, trece strada pe zebră, râul peste pod, nu zăbovește pe linia de tramvai ori în mijlocul șoselei. Respectă necontenit coordonatele trasate de propria rațiune.

Cei vii privesc corpul omenesc ca pe un tot nedespărțit. Iar acest „tot" poate fi vesel, trist, furios. Vorbește, râde, plânge, intră în contact cu alte „întreguri" asemenea lui, comunică, se îngrijește, se hrănește, se privește în oglindă...

– Bine, dar eu sunt viu! Viu! Viu! repetă de câteva ori, apoi își vorbi propriei imagini din oglindă:

– Ești viu, Alexandru Smărândeanu! Ești viu! Înțelegi?! Ești viu, nu mai tremura ca o vargă!

Desigur că era viu. Un trup mort nu poate face ceea ce făcea el. Moartea e indiferentă la orice. Nici măcar frica nu o mai poate atinge.

Își reveni repede. Panica ce îl cuprinsese nu durase decât câteva secunde. Își aprinse o țigară, aruncă o privire spre ziarul căzut pe podea și continuă să citească:

„INFORMAȚIA ZILEI
Marți, 06 iunie 2006"

„Ziua a șasea, luna a șasea și al șaselea an din noul mileniu – interesantă combinație: șase, șase, șase – șase sute șaizeci și șase. Parcă ar face parte din profeția acelui profet nebun...".

„Atunci vor picura din cer șase sute șaizeci și șase de picături de foc și pucioasă pe conștiința de paie a celor nenăscuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, vai de voi!... Atunci veți începe să spuneți munților: «Cădeți peste noi!» și colinelor: «Acoperiți-ne!», iar munții vor fugi în munți și colinele vă vor întoarce spatele!", parcă auzi din nou vocea bătrânului.

„Dar astăzi e luni!", îi fulgeră deodată prin minte.

– Luni, douăzeci și opt mai, șopti, bucuros într-un fel, și își aruncă o privire la ceasul cu dată de pe mână, apoi la calendarul de pe perete, de unde îi zâmbea o fată în bikini, cu sânii goi, stând călare pe o roată de mașină cu jantă spițată.

– Luni, douăzeci și opt mai... rosti din nou, după care adăugă, furios:

– Cine naiba face astfel de glume cu mine?...

Se îmbrăcă nervos, hotărât să meargă la chioșcul din colț, de unde își cumpăra zilnic ziarul, și să-l ia la rost pe vânzător, până acesta va mărturisi cine l-a pus să-i vândă un ziar cu o dată anticipată și cu vestea morții lui pe prima pagină.

„A făcut-o pentru bani pungașul sau e o farsă a vreunui amic?... În orice caz, e o glumă de prost gust".

Tot drumul până la chioșc, clocotind de furie, repeta în gând cuvintele de ocară cu care avea de gând să-l ia în primire pe vânzător. Însă, când îi văzu liniștea de pe chip, ochii senini și zâmbetul acela din colțul gurii, à la John Wayne, i se mai domoli mânia și nu mai fu atât de sigur pe el.

– 'Neața, dom' profesor! Da' încotro așa de grăbit? îl întrebă cu zâmbetul pe buze vânzătorul de la chioșcul de ziare.

– Ascultă, nea Fănică, spune-mi, așa, ca între bărbați, de la mine n-o să afle nimeni nimic: de unde ai avut ziarul?...

– Care ziar, dom' profesor?...

– „Informația zilei", pe care mi-ai dat-o astăzi...

– Păi... astăzi e luni, știți bine că lunea nu apare „Informația...", spuse mirat vânzătorul.

– Tocmai de asta te întreb! Mi-ai dat ziarul de marți, de marțea viitoare, din șase iunie...

– Vai de păcatele mele, dom' profesor! De unde să am eu ziarul de marțea viitoare? Și-apoi, dumneavoastră nu ați trecut pe aici, e prima oară când vă văd azi... Cum puteam să vă vând ceva?...

– Zici că nu am mai trecut astăzi pe aici? se miră, de data asta, Alexandru Smărândeanu.

– Ha, ha, ha!... râse distrat vânzătorul. Dumneavoastră glumiți cu mine și eu chiar credeam... Ha, ha, ha!...

– Da', nea Fănică, am glumit, nu te supăra pe mine.

– Eh, cum să mă supăr, dom' profesor, mai ales pe dumneavoastră?...

Era sigur că în dimineața aceea fusese la chioșcul de ziare, pentru că ieșise să-și cumpere apă minerală. E drept că băuse aseară două sticle de vin, necăjit că pierduse echipa lui preferată de fotbal, dar nici chiar așa... să nu mai țină minte, a doua zi dimineață, dacă ieșise sau nu din casă.

Întorcându-se acasă, căută prin bucătărie sticla de apă minerală, dar nu o găsi nici pe masă, nici în frigider.

– Ei, fir-ar să fie, poate am uitat să iau apă... dar ziarul?...

Se gândi că va duce ziarul la poliție. Până la urmă era treaba lor să descopere cine se ține de astfel de farse idioate. Dar, înainte de toate, simți nevoia să bea ceva.

După două pahare de pălincă de prune, îl cuprinse o moleșeală plăcută și nici nu-și dădu seama când ațipi în fotoliul din sufragerie.

* * *

Se trezi leoarcă de sudoare, cu un gust acru-amărui de vin și țigări. Era în patul său din dormitor, îmbrăcat în pijama.

– A fost doar un vis! fu primul gând care-i trecu prin minte. Un vis tâmpit, nimic mai mult...

Dar în același timp zări pe covor un ziar, de parcă cineva îl scăpase din mână. Îi îngheță sângele în vine. Îl ridică cu mâinile tremurânde și citi:

„REALITATEA SPORTIVĂ
Vineri, 25 mai 2006”

Se liniști de tot.

– Câte nu se întâmplă în vise... șopti împăcat.

Acum se va îmbrăca și va merge să-și cumpere apă minerală, să alunge gustul acela acru-amărui din gură. Dar mai întâi va face un duș.

Intră în sufragerie și încremeni: pe masă, alături de sticla de pălincă și de un pahar, se afla o sticlă de apă minerală, neîncepută...

– Dar bine... șopti, și deodată simți cum i se înmoaie picioarele.

Zăcu întins pe covorul din sufragerie, exact ca atunci, în munții Parângului, în iarna lui... ce mai contează? Numai că atunci, după ce apăsase pe trăgaci, sfărâmând liniștea pă-

durii, i se păruse că se desprind crestele munților și cad asupra lui. Nu-și amintea cât stătuse prăbușit în zăpadă; știa doar că i se făcuse rău, văzuse negru în fața ochilor și în rest... nimic.

După ce-și revenise, pornise la întâmplare prin înserarea pădurii și prin frig. Mersul îl încălzise. După o vreme, în care coborâse și tot coborâse prin nămeți, ajunsese la șosea, lângă crucea ridicată în memoria unui general căzut în Primul Război Mondial. Cunoscând destul de bine defileul, știa că după câteva curbe se afla un popas, iar mai jos, celebra mănăstire în care se ascunsese, pentru o vreme, pandurul Tudor.

Intră în restaurant parcă plutind. Înăuntru era cald, dar capul îi vâjâia în continuare. Se așeză la prima masă, își aprinse o țigară și încercă să-și pună ordine în gânduri. Abia după două pahare de coniac își dădu seama că uitase pușca de vânătoare acolo sus, unde zăcuse prăbușit în zăpadă. Oricum, nu era a lui, o împrumutase de la Dinu Sticlaru, care avea o adevărată colecție de arme. Era sigur că acesta voia să-l ucidă. De aceea îl și invitase „la o vânătoare fără prea mult tam-tam", adică doar ei doi, fără gonaci și fără ogari: „Un fel de braconaj, dacă vrei", îi zâmbise Dinu.

Din București până în orășelul de sub munții Parângului veniseră cu trenul.

Deși avea două mașini, Dinu spunea că nu voia să depindă de mașină, să fie obligat să se întoarcă de unde pornise. Nu-l întrebase nimic, nici atunci când începuseră să urce pe un drum forestier.

Dinu mergea în față și fuma tăcut, țigară de la țigară. Nu-i putea vedea fața, doar ceafa groasă și roșie de încor-

dare. Ar fi vrut să-i prindă privirea, să-i ghicească gândurile. Nu știa nici el de ce, dar, în acele momente, Dinu părea că suferă. Prea își aprindea țigară după țigară, trăgând cu lăcomie fumul în piept.

– Ce-o fi cu el? Presimte ceva?... se întreba, încercând să-i ghicească neliniștea.

– Ce privelişte minunată... încercase să rupă tăcerea, dar își dădu seama că celălalt nu-l asculta. Urca hotărât, privind drept înainte. N-avea niciun rost să continue să vorbească. Tăcerea lui Dinu devenea din ce în ce mai apăsătoare. Pentru o clipă întoarse capul și îi aruncă o privire grea, parcă presimțind că și el avea aceleași gânduri necurate: îl condamnase la moarte și acum aștepta momentul potrivit.

„Dacă nu-l împușc, mă împușcă el pe mine".

Lângă masa lui, un grup zgomotos de țapinari vorbeau cu limba împleticită, cum vorbesc oamenii beți, despre un accident.

Oprindu-se o clipă din „reconstituirea" a tot ce se petrecuse sus, în pădure, trase cu urechea la discuția lor.

„Cred că șoferul era beat, de-a intrat cu mașina în stânci. Au murit toți, în afară de un vânător, pe care-l luaseră cu două curbe înainte de locul accidentului".

Era sigur că nu putea fi vorba de Dinu. Acela își doarme acum somnul de veci sus, printre stejarii tăcuți. Nu o să-l găsească nimeni acolo. Nimeni. La primăvară o să-l spele ploile, o să-l mănânce lupii...

Intrând în pădure, după ce străbătuseră o poiană, se despărțiseră tăcuți, ca într-un duel între doi bărbați puternici, dintre care unul trebuia să rămână pentru totdeauna acolo. Ziua era mohorâtă. Începuse să se lase o ceață albi-

cioasă, parcă îngreunându-le înaintarea prin stratul gros de zăpadă. Îl simțea pe Dinu undeva, cam la o sută de pași înaintea sa. Privi într-acolo și îi zări silueta robustă, într-un aluniș mărginit de tufe. Căciula lui brumărie se vedea bine de la distanța aceea. Chiar în acel moment, Dinu a păşit înainte și a dispărut între tufele de alun. A pornit în direcția lui.

Pădurea nu era deasă, însă ceața care se așternea pe zăpadă ca un cearceaf îi îngreuna vizibilitatea. După ce ajunse la urmele lui lăsate în omăt și trecu de tufele de alun, îl văzu cum se chinuia să urce un deluşor, sprijinindu-se de trunchiurile copacilor.

Pădurea moțăia. Parcă nu mai exista în ea niciun suflet viu. S-a rezemat de un fag uriaș și și-a aprins o țigară.

„Mă așteaptă", gândi. „Mă așteaptă ca să mă ucidă, să mă elimine, ca să-i rămână totul lui. Parcă nici nu-i pasă că și eu țin o armă în mâini, dăruită chiar de el...".

O împușcătură îi întrerupse gândurile. Aruncă țigara și își încordă atenția. Ceața îi intra în ochi, nu vedea nimic înaintea sa. Și-a luat pușca de pe umăr și a verificat-o, pentru a treia oară de când intrase în pădure, dacă era încărcată. Pentru o clipă vruse să tragă şi el un foc în aer, numai așa, ca să se dezmorțească puțin, apoi să pornească în căutarea lui Dinu care, desigur, auzind împușcătura, avea să se întoarcă înapoi. S-a răzgândit însă și a pornit pe urmele lui.

Era sigur că și celălalt îl căuta în acel moment, scotocind cu privirea prin ceața din jur, ca să-l poată lua prin surprindere. Începu să urce deluşorul, apucând urmele adâncite în zăpadă. Urca greu, afundându-se până la genunchi în omătul alb, sprijinindu-se, ca și celălalt din fața lui, de trunchiurile copacilor și în pușcă.

Înainta destul de încet, se împiedica, cădea, se ridica din nou, târându-se mai departe, simțind cum i se scurg puterile. Strângea din dinți, zgâindu-se cu atenție în toate părțile. Dinu era pe undeva aproape, de asta era sigur. Trebuia să dea de el. Numai astfel își putea salva viața...

Trebuia să-l găsească cu orice preț și să pună capăt acestei vânători.

„Ori eu termin cu el, ori el termină cu mine! Să-l omor sau să mă las omorât! Unul din noi trebuie să rămână aici! Dinu e cel care trebuie să moară. Dinu! Dinu!", striga totul în el.

Ajuns în vârf, s-a oprit pentru câteva clipe ca să-și tragă sufletul. Mai verifică odată arma și, aproape sleit de puteri, începu să coboare. Ajuns la poalele delușorului, se opri. Îl auzi pe Dinu fără să-l vadă. Apoi l-a zărit. Stătea rezemat de un mesteacăn și își încărca arma. Deodată simți cum i se scurge sângele din obraji și i se înmoaie genunchii. Nu-i venea să-și creadă ochilor că Dinu se află în fața lui, fără să-i fi simțit măcar prezența. Stătea acolo, în fața lui, la câțiva pași, în bătaia puștii.

„Trage! Ucide-l, altfel te va ucide el!", urla totul în el, sfâșiindu-i mintea și sufletul.

Dinu se întoarse încet în direcția lui și își ridică arma la ochi, pregătit să tragă. Nu era sigur că îl ochise pe el, poate nici măcar nu îl zărise, dar atunci de ce...?

Ezita. Pentru o clipă nu știa ce să facă. Dinu înainta spre el cu arma ridicată, greoi, prin stratul gros de zăpadă care îi îngreuna mersul. Îl cuprinse deodată o teamă neînțeleasă, o frică necunoscută până atunci.

„Așa simte condamnatul la moarte în fața plutonului de execuție...", gândi el, strângând cu putere arma în mâini.

– Dinuleee!!! izbucni deodată, fără să vrea, strigând din toate puterile, iar în aceeași clipă își ridică arma la ochi.

Dinu încremeni pe loc... Abia atunci îl zărise, dar era prea târziu pentru el.

Apăsă pe trăgaci și îl văzu cum se prăbușește în zăpadă.

– Asta e tot... șopti, apoi îi făcu semn chelnerului să-i mai aducă un coniac[1].

* * *

Tot poetul-filosof Marin Lemnaru fusese cel care îl poreclise pe profesorul de matematică și fizică, Alexandru Smărândeanu, Goliat. Nu pentru că ar fi avut o statură de uriaș – avea o înălțime normală, un metru optzeci și cinci – ci pentru faptul că fusese pălmuit peste obraz de veterinarul David Roșca, un om mult mai mic de statură.

– Am văzut cum l-a lovit David pe Goliat! exclamase filosoful, făcând aluzie la legenda biblică despre regele-păstor David și uriașul filistean Goliat.

Cearta dintre profesor și veterinar pornise de la o partidă de șah, însă adevăratul motiv fusese, cel puțin așa susținea fosta directoare-adjunctă, profesoara de biologie Doina Ciurdea, poreclită Ana Pauker – nu de poetul-filosof, ci de generațiile mai vechi de elevi.

Adevăratul motiv, spunea ea, era bibliotecara Iza Sticlaru. Așa povestea madam Ciurdea oricui avea răbdare să asculte.

---

[1] Scena vânătorii este inspirată din romanul *Aproapelui dragoste* de Mihai Nebeleac.

Poate că cei doi chiar fuseseră rivali (incidentul avusese loc cu mult înainte ca profesorul și bibliotecara să devină amanți), dar la fel de bine s-ar putea ca madam Ciurdea să bârfească doar din plăcerea bârfei, mai ales că avea un dinte împotriva lui Smărândeanu, cel care îi suflase postul de director-adjunct – funcție care, pentru ea, însemna totul.

– Director-adjunct Ciurdea la telefon!

– Numele meu este Doina Ciurdea și sunt director-adjunct al liceului... astfel își începea tovarășa-madam Ciurdea orice convorbire oficială.

– Tovarășe Dinu! aproape țipase ea la profesorul de istorie, când acesta îi spusese tovarășa directoare. Eu sunt tovarășul director, nicidecum tovarășa directoare, clar?!

– Auzi, duduie, îmi vine greu să cred că un cuvânt precum „director" e văduvit de gen. Asta mă face să-mi închipui că, acolo unde ar trebui, în loc de păsărică porți o sculă de toată frumusețea!

Bineînțeles că, după acest incident hazliu, simpaticul profesor, aflat aproape de pensie, a primit mustrare scrisă de sus, ca să se învețe minte cum se vorbește cu „tovarășul director"!

– Ei și... mi se fâlfâie de mustrarea lor, râdea dascălul, aprinzându-și cu mustrarea țigara de la focul din teracotă, spre amuzamentul celor adunați în sala profesorală.

Cine știe cum s-ar fi terminat povestea dacă, după câteva zile, opozantul regimului comunist, pastorul reformat, nu le-ar fi dat alte treburi tovarășilor, cărora nu le mai ardea nici de mustrări scrise și nici nu le mai păsa dacă „tovarășul director" avea, acolo unde trebuia, „păsărică" sau „o sculă de toată frumusețea".

Pe Alexandru Smărândeanu îl apropiase de bibliotecara Iza Sticlaru chiar soțul acesteia, Dinu Sticlaru – pe care el îl omorâse, sau cel puțin așa credea, la „o vânătoare fără prea mult tam-tam" în Munții Parâng, în iarna lui '99. „Un fel de braconaj, dacă vrei", îi spusese atunci Dinu Sticlaru – colegul, asociatul și prietenul său, pe care îl cunoscuse imediat după evenimentele din iarna lui '89, mai precis prin mai '90, la Institutul de Fizică Atomică, unde Sticlaru lucra ca șofer.

Cum de se legase o asemenea prietenie între un cercetător, om de știință, și un simplu șofer? Ei bine, întrebarea asta și-o puseseră mulți dintre colegii lui Smărândeanu. Chiar și directorul institutului și-o pusese, în ziua când...

Dar lui Smărândeanu nu-i plăcea să-și amintească de acea zi.

– Nu vreau să vă acuz de nimic, deși... v-am apreciat foarte mult... poate nu sunteți de vină, dar e mai bine pentru toți să... așa e mai bine, credeți-mă... vă puteți angaja la orice instituție de învățământ... o să vă dau chiar și o recomandare...

„Spune-mi cu cine umbli, ca să-ți spun cine ești", îi spusese și durdulia Beatrice, femeia care îi aducea zilnic sandvișuri și îi umplea cana cu cafea din termosul său galben cu floricele albastre. Iar el, ca să nu-i rămână dator, se culcase cu ea de câteva ori.

Fiu de țăran ardelean, cu suflet bun și cu un respect adânc pentru clasa muncitoare, Smărândeanu intrase în vorbă, poate mai mult decât ar fi trebuit, cu Dinu Sticlaru, șoferul care îl ducea adesea acasă după orele suplimentare. Odată chiar îl invitase la o cină la „Carul cu Bere".

De acolo pornise totul.

* * *

Nu-și reproșase niciodată că trăsese în Dinu Sticlaru, că-l ucisese pe Dinu Sticlaru. Nu avusese altă soluție. Dacă nu trăgea el primul, cu siguranță nu s-ar mai fi întors viu de la acea „vânătoare fără prea mult tam-tam". Gândul acesta îl liniștea, era ca un antidot împotriva mustrărilor de conștiință. În plus, era sigur că Dinu Sticlaru îl omorâse pe acel țăran maghiar, Ianoș. Nu fusese „un accident stupid", așa cum susținuse Sticlaru a doua zi. Bietul om nu căzuse singur de pe punte, în pârâu. Smărândeanu era sigur de asta.

Dacă Ianoș ar fi trăit, ar fi trebuit să împartă totul în trei. Așa însă, rămăseseră doar ei doi. Dar uneori și doi sunt prea mulți, mai ales când lăcomia e mare. „Doi bărbați pentru o moarte", își aminti, poate din pricina naționalității maghiare a lui Ianoș, de filmul acela interzis de Ceaușescu imediat după premieră.

După Ianoș, ar fi urmat el. Totul i-ar fi rămas lui Dinu Sticlaru. De aceea tot amânase împărțeala a ceea ce găsiseră în uscătoria de fructe. Dacă Smărândeanu și-ar fi primit partea, Sticlaru ar mai fi trăit. Dar așa, fusese nevoit să-l ucidă. Nu din lăcomie, ci de teamă. Câtă vreme împărțeala nu fusese făcută, fără voia lui, se simțea următorul pe listă.

Alexandru Smărândeanu se afla de trei ani în acel mic orășel de munte, când l-a întâlnit pe cel pe care îl crezuse mort de mâna lui.

Era profesor la liceu, fusese numit (mai degrabă ales) director-adjunct în locul „madamei cu scula", care, după ce tovarășii nu-i mai trimiseseră mustrare scrisă pentru dușmănie de clasă, devenise peste noapte cea mai democrată dintre democrați și mai catolică decât însuși Karol Józef Wojtyła. Arsese, cu mânuța ei, în curtea școlii, 20 de exem-

plare din *Omagiu Nicolae Ceaușescu*, ediția '73, douăzeci și șapte din ediția '78, treizeci și nouă de portrete ale aceluiași împușcat și tot atâtea ale împușcatei. „Bine că măcar împușcat are gen", cică ar fi spus același profesor.

În trei ani, niciodată nu-i trecuse prin cap să și-o tragă cu bibliotecara. De fapt, nici n-avea chef să-și bage nasul pe sub fusta profesoarei de geografie, nevasta pedagogului Vâlcu de la internat – singura femeie din oraș cu care se culcase, până la bibliotecară. Și asta doar pentru că profesoara în cauză îl provocase într-o seară, chiar în sala profesorală, pe întuneric, într-o pană de curent. După care se retrăseseră discret în cancelaria directorului.

Iza Sticlaru începuse să-l intereseze abia după ce îl zărise pe el, pe Dinu Sticlaru.

– Cine-i bărbatul care tocmai a ieșit din bibliotecă? îl întrebă pe portar.

– Cum, nu-l știți?... se miră portarul. E soțul doamnei bibliotecare, Dinu Sticlaru. Cel mai bun mecanic auto din oraș. Dacă aveți nevoie...

Nu, nu avea nevoie.

De tot ce avea nevoie atunci era o porție zdravănă de vodcă. Slavă Domnului, avea în dulapul din cancelarie. După câteva pahare, se mai liniști.

„Nu se poate... nu se poate...", repeta întruna.

Pentru câteva clipe retrăi finalul acelei vânători „fără prea mult tam-tam", revăzu cum Dinu Sticlaru se prăbușește în zăpadă, auzi din nou împușcătura și chiar propriul său strigăt: „Dinuleee!!!".

În aceeași clipă, aceste aduceri-aminte chemară din adâncul memoriei discuția țapinarilor zgomotoși din restauran-

tul de la poalele munților Parâng, în care intrase după uciderea lui Dinu: „Cred că șoferul era beat, de-a intrat cu mașina în stânci. Au murit toți, în afară de un vânător pe care îl luaseră cu două curbe înainte de locul accidentului". O discuție de care, probabil, nu și-ar fi adus aminte niciodată dacă nu l-ar fi zărit pe Dinu Sticlaru.

Era el, fără doar și poate.

Bine, dar atunci?...

– Și spui că soțul doamnei bibliotecare e mecanic bun? îl întrebă pe portar, plecând spre casă.

– Dom' Dinu?... Mai bun ca el nu găsiți în tot orașul. Are mâini de aur, e doctor de mașini.

– E din partea locului?

– Nu, nu de mult a venit în oraș, să fie doi-trei ani. După vorbă pare că-i din Moldova, dar de unde anume, n-aș putea să vă spun, strânse din umeri portarul.

Dinu Sticlaru era din Vrancea, dar Smărândeanu nu-l auzise niciodată vorbind cu accent moldovenesc. Dar mai interesant pentru el era faptul că sosiseră în acel orășel cam în aceeași perioadă și nu se întâlniseră niciodată. Nu era mare lucru ca un director-adjunct de liceu să nu-l cunoască pe un oarecare mecanic, fie el chiar și cel mai bun din oraș. Dar acel mecanic să nu-l cunoască, măcar din vedere, pe directorul-adjunct al liceului la care lucra soția sa... greu de crezut.

Dar atunci? Dacă știe de prezența lui în oraș, de ce tace? Ce urmărește? Vrea să se răzbune sau a suferit un șoc și nu-și aduce aminte nimic de dinaintea acelei vânători?...

Și-o fi pierdut averea?...

De ce lucrează ca mecanic?...

Era destul de bogat și fără să-și fi obținut partea din ceea ce au găsit, ca să poată trăi pe picior mare.

Dinu Sticlaru înșurubează și deșurubează, se bagă pe sub rable, umblă mânjit de ulei și vaselină?... Ceva nu se potrivea cu Dinu Sticlaru cel pe care îl știa el. Trebuia să afle toate acestea cât mai repede, nu avea timp de pierdut.

* * *

Afară ningea la fel ca în iarna lui '99 și el se afla, la fel ca și atunci, în munți. De data aceasta, în munții Gutâiului. Se afla din același motiv ca și atunci: să-l ucidă pe Dinu Sticlaru, pe care îl crezuse mort. Era sigur că acesta va cădea în plasa pe care i-o întinsese, nu avea cum să dea greș. Îl urmărise aproape trei luni. Trei luni de zile, Dinu Sticlaru fusese principala ocupație a lui Alexandru Smărândeanu. În acest timp aflase multe din obiceiurile acestuia, precum acela de a-și duce amanta, chelneriță la hanul ce purta numele viteazului căpitan-haiduc, la serviciu ori de câte ori era în tura de noapte. Dar nu cu mașina proprie, ci întotdeauna cu cea mai frumoasă mașină care se afla în atelier pentru reparații. Nu era nicio problemă dacă ar fi aflat proprietarul mașinii, doar era de datoria lui să încerce mașina după ce o repara.

Mașina lui Alexandru Smărândeanu o dusese la atelierul unde lucra Sticlaru, șoferul de pe mașina cantinei liceului.

– Nene Costică, să nu-i spui a cui e mașina, nu cumva să se simtă obligat din cauza doamnei Iza... știi și matale cum e...

– Sunt mut ca peștele, dom' director! răspunse omul.

Mașina cu care urcase spre han o împrumutase de la pedagogul Vâlcu, mai bine zis de la nevasta acestuia, căci pedagogul plecase într-o excursie de mic trafic în Ungaria.

Oricum, avea treabă la Inspectoratul Învățământului, care se afla în orașul de dincolo de munți.

Va dormi la han.

Cheile de rezervă ale mașinii sale erau la el... Dimineața avea să coboare în celălalt oraș, unde urma să zăbovească două-trei zile.

Era sigur de reușită. Dinu Sticlaru nu avea cum să nu-și plimbe amanta cu un BMW X3. La fel cum nu avea cum să supraviețuiască coborând muntele fără frâne.

* * *

– Nenorocire mare, domnule director!... Mare nenorocire!... îi spuse Florica de la secretariat.

Sunase la secretariatul liceului imediat după ce ajunsese la Inspectorat.

– Soțul doamnei Iza, bibliotecara... mecanicul... continuă fata.

– Ce s-a întâmplat cu el?... întrebă Smărândeanu, încercând din răsputeri să rămână calm.

– A avut un accident de mașină... șoferul de la cantină spune că era mașina dumneavoastră...

– A murit? glasul îi tremura, la fel ca și picioarele, iar broboane mari de sudoare îi acoperiră fruntea. Se sprijini cu mâna de birou, temându-se că se va prăbuși în mijlocul încăperii.

– Este în comă, dar a murit femeia care se afla în dreapta... iar cealaltă...

Nu mai auzi ce se întâmplase cu cealaltă. Simți cum îi fuge podeaua de sub picioare și se prăbuși pe covorul persan din secretariatul Inspectoratului.

* * *

„L-am cunoscut acum trei ani pe Dinu Sticlaru... mai bine nu l-aș fi cunoscut", îi povestise într-o noapte directorului-adjunct bibliotecara Iza, după ce o făcuse amanta sa, spre marea supărare a Luminiței Vâlcu, care îl luase la rost întrebându-l: „Ce știe să-ți facă zuza aia mai bine ca mine?... – că mai frumoasă nu e".

Într-adevăr, bibliotecara nu era mai frumoasă decât nevasta pedagogului, dar nu frumusețea îl împinse pe Smărândeanu spre ea, ci curiozitatea de a-l vedea pe Dinu Sticlaru. Poate nici măcar curiozitatea, ci teama îl dusese prima dată la ea acasă – voise să se convingă că omul pe care încercase să-l omoare de două ori nu mai putea să-i facă niciun rău.

„Mi l-a prezentat unchiul meu, Andrei, fratele mamei. Lucrau împreună la atelierul auto din centru. La început se comporta frumos cu mine și cu Matei, pe urmă, după ce neam cununat la Starea Civilă, s-a schimbat complet: a devenit gelos, a început să mă jignească, să mă lovească. Se purta urât cu Matei... de câteva ori l-am prins cu femei chiar la noi în casă".

În timp ce-i povestea, Smărândeanu se uita țintă la Sticlaru, care stătea absent în căruciorul său, fără să-și dea seama ce se întâmplă în jurul lui.

Mai bine ar fi murit, gândi directorul-adjunct.

Dar Sticlaru nu murise. Stătea în scaunul său cu rotile și privea aiurea. Era ca orice obiect din acea cameră și, totuși, prezența lui îl excita pe Smărândeanu, îl făcea să o dorească mai mult pe Iza, să o posede chiar acolo, în patul lui, sub privirea lui tâmpă...

* * *

În acea seară, mergând la Iza, Alexandru Smărândeanu se gândea la moarte. Așa e când treci pe lângă un cimitir: te gândești la moarte. Bineînțeles că nu se gândea la moartea lui, habar nu avea că va muri chiar în acea noapte. Uitase că era noaptea de joi spre vineri, 6 iunie 2006 – ziua a șasea, luna a șasea, al șaselea an din noul mileniu, șase sute șaizeci și șase – exact ca în profeția bătrânului nebun. Uitase și de visul în care își văzuse necrologul pe prima pagină a ziarului...

Se gândea la moartea acelui țăran de etnie maghiară, la moartea lui Ianoș, și era din ce în ce mai convins că murise de mâna lui Sticlaru. Parcă îl vedea cu capul zdrobit, întins pe bolovanii înroșiți de sângele lui, sub acea punte blestemată care traversa Valea Rea.

– Un accident stupid. Ce ți-e și cu viața asta... oftase atunci, în acea dimineață, Sticlaru, după care adăugase: De știam, îl conduceam până acasă.

„Ba l-ai condus, Sticlarule! L-ai condus la moarte, l-ai condus dincolo de viață...", ar fi vrut să-i spună Smărândeanu. Dar dacă nu i-a spus atunci, acum nu mai avea cui.

* * *

Casa o cumpărase Dinu Sticlaru. Nici azi nu știe cum ajunsese să cumpere o casă într-un sat ardelenesc, la treizeci de kilometri de orașul S. O fi văzut anunțul în ziar? I-o fi spus cineva? Smărândeanu nu-l întrebase niciodată cum aflase că acolo, în acel sat, era de vânzare o casă cu livadă.

– O casă jidovească din piatră, cu șase camere, cu baie și trei cămări, cu pridvor și pivniță, cu tot felul de acareturi și

trei hectare de livadă, la un preț de nimic – chilipir! Ne-a pus Dumnezeu dreapta-n cap, domnule director!

Urma să devină sediul fundației lor. Fundația care urma să lupte împotriva experimentelor nucleare.

– O să avem bani de-o să-i întoarcem cu furca, domnule director, își freca mâinile de bucurie Sticlaru.

Desigur, Smărândeanu urma să fie directorul fundației, căci, orice ai spune, când înaintea numelui directorului stă un „prof. dr.", ușile se deschid cu mult mai ușor. Când spunea aceste cuvinte, Sticlaru habar nu avea că tocmai casa pe care o cumpărase avea să-i îmbogățească. Mai bine spus, uscătoria de fructe din livadă. Dar odată cu aurul găsit aveau să vină și nenorocirile.

* * *

Ianoș, în dimineața aceea de sâmbătă – ultima din viața lui – parcă presimțea că i se va întâmpla ceva rău. Stătea în pragul porții și își mototolea cușma în mâini, de parcă ar fi fost vinovat de toate relele de la potop încoace.

– Hai, bre, că te plătesc ca pe un miner, exact așa a spus Sticlaru: ca pe un miner.

– Știu eu ce spus?... strânse din umeri omul. Am vrut merge la sat vecin, unde terg este...

– Lasă, bre, că te duci săptămâna viitoare, că nu fuge târgul, îl bătu prietenește pe umăr Sticlaru.

– Ioi, Iștenem, Iștenem... numai la terg și beutură fuge mintea la el... se auzi din tindă vocea lui Marto-neni, cum o strigau vecinii pe nevasta lui Ianoș. Du-te, ajută pe domnul, bani trebuie la noi, avut rezervă... che drachu nu culchete, domnule draghe, se întemple orice poate și noi bani nu avut...

– Vrut cumperat coasa nouă, până scump nu este... dădu omul din mână și porni pe urmele lui Dinu Sticlaru.

Era o uscătorie de fructe veche, nefolosită de zeci de ani, îngropată pe jumătate în pământ, în mijlocul livezii. În locul ei urma să se ridice un foișor.

– Mendel cumperat cheruțe fructe care usca la el, spuse Ianoș cu regret, aducându-și aminte, poate, de vremurile când uscătoria funcționa. – Mai avea două dincolo de râu, la alea fructele se uscat afumate, la asta uscat căldure.

– Mendel a fost evreul care a locuit aici, i-a explicat Sticlaru. De fapt era casa unchiului său Iacov, pe care acesta o cumpărase de la un notar.

– Iacov nu întors din lagher, explica Ianoș, scoțând pietrele din focarul uscătoriei.

Peste o clipă se holbau unul la altul și amândoi împreună la ceaunașul din care se scurgeau bani și bijuterii de aur.

Sticlaru fluieră a uimire...

* * *

Prima dată au băut rom «Havana Club» cu «Pepsi Cola».

– E rom cubanez, cel mai bun rom din lume, învechit în butoaie de stejar, lăuda băutura Sticlaru. Apoi, de parcă asta ar fi avut vreo legătură cu romul, adăugă:

– Ți-a pus Dumnezeu mâna-n cap, Ianoș, o să te fac cel mai bogat ungur din Ardeal, numa' să știi să-ți ții gura, că pe urmă...

– Jézus Krisztus! își făcea semnul crucii omul.

– Tot ce trebuie să faci e să taci, să taci ca peștele în apă, că, dacă află poliția, ne confiscă totul. Iar eu te împușc, Ianoș, uite, drept aici te împușc, și duse degetul la tâmpla lui Ianoș.

– Jézus Krisztus! repetă Ianoș.

Pe urmă, s-au mutat din pridvor în casă şi au băut whisky, iar, mai târziu, vin spumant.

A doua zi dimineaţă, se adunase tot satul lângă puntea ce traversa pârâul Valea Rea. Şeful de post, cu ajutoarele sale, abia reuşea să ţină oamenii la distanţă, să nu coboare acolo unde, pe pietrele înroşite de sânge, zăcea Ianoş, cu capul zdrobit. La câţiva metri de el, Marto-neni îşi frângea mâinile de durere.

– Ioi Iştenem, Iştenem! Eu crezut că beată culchete în şură, şi ea... megholt... oi Iştenem, Iştenem...

Smărândeanu îşi lipi fruntea de coaja rece a unui ulm, chinuindu-se să-şi aducă aminte de ziua de ieri. Atingerea rece parcă îi risipi durerea din tâmple, dar ultimul lucru de care îşi amintea era cum Sticlaru îl săruta pe Ianoş părinteşte pe frunte şi tot îi repeta:

„Ţi-a pus Dumnezeu mâna-n cap, Ianoş".

„Jézus Krisztus, Jézus Krisztus!", răspundea Ianoş.

– Ce-ai fecut cu ea?! a strigat Marto-neni, zărindu-l pe Sticlaru. Dacă dat beut la ea, de ce n-o culcat la tine?!...

– Câte nu spune omul la durere, nu o băgaţi în seamă, spuse primarul comunei, apropiindu-se de Dinu Sticlaru, după care, prinzându-l de braţ, îl împinse uşor în faţă.

– Ar fi bine să plecăm de aici, dom' Dinu.

– Un accident stupid... Ce ţi-e şi cu viaţa asta... oftă atunci, în acea dimineaţă, Sticlaru. După care adăugă:

– De ştiam, îl conduceam până acasă...

Smărândeanu îl privi pe Sticlaru şi i se păru că acesta zâmbeşte. Atunci i se făcu, pentru prima oară, frică de el.

„Omul acesta nu are niciun Dumnezeu", gândi, păşind în urma lor.

Smărândeanu nu l-a întrebat niciodată pe Sticlaru ce-a făcut cu aurul pe care îl găsiseră în uscătoria de fructe, deși, din când în când, acesta îl informa că-l așteaptă un austriac care va cumpăra totul deodată. După aceea, vor împărți valuta în două... Dacă Ianoș, săracu', n-avusese noroc...

Nu-l interesa aurul, nu-i păsa dacă va primi ceva sau nu. Singurul lucru de care îi păsa era viața lui, care era în mare pericol, atâta timp cât Sticlaru trebuia să împartă cu el aurul găsit. Se gândea să-i spună că nu are nevoie de nimic, în schimbul garanției că nu va fi omorât. Ar fi fost o prostie. Sticlaru l-ar fi omorât oricum, poate chiar mai repede. Atunci, ce-i rămânea de făcut?...

* * *

De data asta, Sticlaru i se păru puțin schimbat: avea obrajii mai rumeni și ochii parcă mai plini de viață. Așteptând-o pe Iza, își trase un scaun în fața căruciorului în care dormita, suspendat între viață și moarte, omul pe care nu fusese în stare să-l ucidă nici din prima, nici din a doua încercare.

Își aprinse o țigară și-i suflă fumul în față. Omul din cărucior nu se strâmbă, nu schiță niciun gest, nimic.

– Ce-o fi în mintea ta acum? se întrebă mai mult pentru sine și, dintr-odată, i se păru că Sticlaru zâmbise la fel ca atunci, în dimineața aceea, când l-au găsit pe Ianoș cu capul zdrobit de bolovanii din pârâul Valea Rea. O neliniște, apropiată de spaimă, îl cuprinse pe loc.

* * *

Vestea morții lui Goliat – adică a profesorului de matematică și fizică Alexandru Smărândeanu, care era, pe dea-

supra, și director-adjunct al Grupului Școlar – străbătuse orașul de la un capăt la altul cu iuțeala fulgerului.

Zguduiți de cele întâmplate, locuitorii micului orășel de munte umblau îngroziți, nu atât din cauza crimei – cu toate că în orășelul lor nu se mai comisese o crimă de foarte multă vreme, iar moartea profesorului fusese fără îndoială o crimă – cât mai ales din pricina felului în care fusese ucis și, poate mai mult decât orice, din pricina locului unde fusese ucis. Nu puțin conta nici misterioasa dispariție a lui Dinu Sticlaru.

Niciodată nu-i înspăimântaseră pe oameni mai tare profețiile lui Gamaliel, care bântuia străzile urlând aproape isteric, urmat la un pas de credinciosul său Nabucadnețar.

– Îngroziți-vă și tremurați!... Tremurați și îngroziți-vă!... A sosit ceasul!... Nașteți-vă din nou, din apă și din foc, căci Zodia Mielului e pe cer! Vai de cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Foc și pucioasă vor picura din cer pe conștiința de paie a celor nenăscuți din nou: șase sute șaizeci și șase de picături – semnul fiarei! Iată semnul Zodiei Mielului: cei muți vor striga, cei surzi vor auzi, iar cei șchiopi vor sări precum cerbul! Dar încă și mai mari minuni se vor întâmpla! Cei morți își vor părăsi mormintele, iar cei vii le vor lua locul! Ce alt semn vă mai trebuie?...

Semnul nu era altul decât dispariția lui Dinu Sticlaru, cel despre care toată lumea știa că zace paralizat în scaunul cu rotile. Nu vorbea, nu auzea, doar rânjea ca un idiot și horcăia sălbatic, bolborosind din când în când cuvinte neînțelese de nimeni. Și iată că, dintr-odată, se ridică din scaunul cu rotile, îl ucide pe Goliat – despre care toți știau ce căuta în casa lui. Îl măcelărește pur și simplu cu un satâr, pe care s-au găsit urmele lui, după care dispare fără urmă.

Iza Sticlaru, internată la psihiatrie în stare de șoc, susținea, în rarele clipe de luciditate, că soțul ei, Dinu Sticlaru, pur și simplu se ridicase din scaun, din care nu se mai ridicase singur de multă vreme, și cu satârul începuse să-l lovească pe profesorul Smărândeanu, care se afla cu ea în pat.

„Lovea la nimereală, sângele țâșnea și înroșea lenjeria de pe pat, iar el lovea și rânjea. Am crezut că mă va omorî și pe mine, dar, după ce s-a săturat de lovit, m-a legat la mâini, la ochi, mi-a îndesat o batistă în gură, mi-a sfâșiat hainele și m-a violat cu sălbăticie, alături de cadavrul lui Alexandru Smărândeanu, în patul plin de sânge. Apoi l-am auzit ieșind pe ușa din spate".

Fiul său a găsit-o exact cum povestise: legată la mâini și la ochi, cu călușul în gură și hainele sfâșiate.

PROFETUL

Drept răspuns, El le-a zis: un neam viclean şi preacurvar cere un semn; dar nu i se va da alt semn, decât semnul proorocului Iona.
(Evanghelia după Matei, 12:39)

– Nu eu l-am omorât! Nu înţelegeţi că nu eu l-am omorât?! aproape că urla Simon Răureanu. Nu vreţi să mă credeţi, dar nu eu sunt omul care a adus semnul Zodiei Mielului. Asta crede întregul oraş! Dar nu sunt eu acel om, nu eu l-am ucis pe profesor, nu eu!...

Subcomisarul Toma Argilă îl privea tăcut.

Îşi aprinse o ţigară. Ochii lui obosiţi, grei de ani şi anchete, îl priveau pe Simon Răureanu cu o indiferenţă aproape dureroasă.

– Nu eu l-am ucis! ridică Simon mâna, descriind un cerc larg, ca şi cum ar fi vrut să împrăştie, să alunge neîncrederea maiorului.

– Linişteşte-te, băiete, şi încearcă să-ţi aminteşti totul, spuse cu voce domoală, aproape părintească, subcomisarul.

Deşi avea peste douăzeci de ani de experienţă în spate, timp în care cercetase zeci de crime şi anchetase sute de suspecţi – mai bine zis sute de cetăţeni, pentru că nu toţi cei anchetaţi sunt, automat, infractori – Toma Argilă se simţea acum mai dezorientat ca oricând. Cazul uciderii profesorului Smărândeanu îl tulbura într-un fel greu de explicat.

Era un caz al naibii de misterios. Avea un cadavru ciopârţit cu un satâr, avea un presupus criminal paralizat, care de trei ani nu se ridicase din scaunul cu rotile şi căruia medicii nu-i dădeau nicio şansă să mai umble vreodată pe picioarele sale. Şi totuşi, după urmele găsite pe arma crimei, acelaşi om s-ar fi ridicat, şi-ar fi ucis rivalul şi apoi ar fi dispărut fără urmă.

Pe deasupra mai era şi bătrânul profet care semăna panică în rândul oamenilor cu proorociile lui:

„Atunci vor picura din cer şase sute şaizeci şi şase de picături de foc şi pucioasă pe conştiinţa de paie a celor nenăscuţi în Zodia Mielului!... Vai de voi, cei nenăscuţi în Zodia Mielului!... Vai de voi, vai de voi!... Atunci veţi începe să spuneţi munţilor: «Căderi peste noi!» şi colinelor: «Acoperiţi-ne!», iar munţii vor fugi în munţi şi colinele vă vor întoarce spatele!...”.

Îi răsunau în urechi cuvintele bietului nebun, care se credea profet.

Dar nu proorociile nebunului îl neliniştea pe subcomisar, ci felul în care oamenii, locuitorii acelui orăşel de munte, le primeau: cu o teamă aproape sfântă.

Vorbise cu mulţi – de la autorităţile locale până la măturătorii de pe stradă – dar aproape toţi îl socoteau pe nebun omul lui Dumnezeu, un om sfânt, căci despre astfel de oameni spusese Mântuitorul: *„Fericiţi cei săraci cu duhul, căci a lor va fi împărăţia veşnică...”*.

„Omul născut sub Zodia Mielului... Ne-a adus semnul ce ne-a cutremurat pe toţi... Acesta este semnul că a sosit ceasul naşterii din nou... Dar vă spun vouă: şi mai mari minuni vă este dat să vedeţi!... Vai de voi, vai de voi!... Căci cine nu se va naşte a doua oară, din apă şi din foc, sub Zodia Mielului va fi nimicit şi numele lui va fi şters din Cartea Vieţii!...”.

După prorociile nebunului, Simon Răureanu era acel om. Omul născut sub Zodia Mielului. El fusese cel care adusese semnul, iar semnul nu era altul decât ridicarea din scaunul cu rotile a lui Dinu Sticlaru și uciderea profesorului Alexandru Smărândeanu, cel care păcătuia cu nevasta acestuia. De aceea, Simon Răureanu, omul Zodiei Mielului, se afla în noaptea aceea acolo – pentru ca minunea semnului să se împlinească.

„Vor pune mâna pe aducătorul semnului Zodiei Mielului și-l vor târî prin piață, îl vor batjocori și-l vor arunca în temniță. Vai de cei ce vor face aceasta! Mai bine le-ar fi fost dacă nu s-ar fi născut... Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de privit să privească! Ascultați, priviți și luați aminte: Zodia Mielului e pe cer și vai celor ce nu se vor naște a doua oară din apă și din foc!".

Afară ploua. Simon Răureanu își închise ochii. Voia să-și amintească totul. Își șterse fruntea cu batista. În cabinetul anchetatorului era liniște. Nu reușea să se adune. Se străduia să-și reamintească totul, așa cum îi spusese subcomisarul: să refacă pas cu pas firul lucrurilor. Da, chiar așa îi spusese Matei:

„La Grupul Școlar e nevoie de un fochist", îi explicase, „un om care să spargă lemnele, să le care în sălile de clasă și, în fiecare dimineață, să aprindă focul în sobele de teracotă". Și adăugase că ar putea pune o vorbă bună pentru el la Goliat.

– Nu eu l-am omorât! Nu înțelegeți că nu eu l-am omorât? izbucni din nou Simon, strângând ochii cu putere. Nu vreți să mă credeți, dar nu eu sunt omul care a adus semnul Zodiei Mielului! Chiar dacă întregul oraș asta crede! Nu eu sunt ucigașul!

Altcineva l-a ucis pe profesor, nu eu!

Spera că atunci când va deschide ochii, nu va mai vedea cerul după gratii. Dar cerul era tot acolo, tot după gratii...

„Simon?!... Adică Petru, adică piatră!... Pe această piatră Eu îmi voi zidi Biserica, căci Zodia Mielului e aproape!”.

Bătrânul era cu siguranță acolo. Dar țapul?

Să-i spună maiorului de țap?...

– Nu eu l-am ucis! Nu înțelegeți că nu eu l-am omorât? țipă Simon Răureanu, bătând nervos cu piciorul în dușumea.

Subcomisarul se ridică și se apropie de el.

– Te rog să nu mai țipi și să nu mai bați din picior. Mai bine străduiește-te să-ți revii, să-ți amintești tot ce ai de spus și să pui totul pe hârtie.

– Domnule agent principal, aduceți hârtie și ceva de scris.

– Am înțeles, răspunse agentul principal Dunăreanu și ieși din cameră.

– Domnule ofițer, credeți-mă, nu eu l-am ucis, spuse domol, aproape rugător Simon. Înțelese, în cele din urmă, că nu avea niciun rost să bată cu piciorul în podea. Deși înainte i se păruse că e cel mai potrivit mod de a-l convinge pe subcomisar că nu el l-a ucis pe profesorul Alexandru Smărândeanu.

Maiorul îl privi tăcut. Își așeză țigara în scrumieră, despături o coală de hârtie pe care o cercetă cu atenție, apoi o puse deoparte. Se ridică și se îndreptă spre fereastră. Simon îl urmărea cu privirea, dar nu mai îndrăznea să spună nimic. Pentru el nu mai avea nicio importanță. Oricum i se părea că subcomisarul nu-l credea sau, poate, nici el nu mai știa ce să creadă.

Ușa se deschise brusc. În prag apăru silueta zveltă a agentului principal Andrei Dunăreanu.

* * *

Pe Simon Răureanu, subcomisarul Argilă îl reținuse în arest, dar nu pentru crimă. Era sigur de nevinovăția lui în ceea ce privește uciderea profesorului Alexandru Smărândeanu. În schimb, figura în evidențele poliției, iar semnalmentele sale se potriveau cu cele ale individului dat în urmărire pentru înșelarea unor gospodari din satele ce înconjurau orășelul. Infractorul, dându-se drept medic veterinar, vaccina vitele contra unor sume de bani destul de mărișoare. Și apoi, ținându-l în arest, spera să mai liniștească puțin populația orășelului, care avea nevoie de un vinovat sau, mai bine spus, de un țap ispășitor. Iar lui Simon Răureanu i se potrivea acest rol ca o mănușă, deoarece el era „Omul care a adus semnul! Era Simon, adică Petru, adică piatra", piatra pe care se va zidi noua Biserică, Biserica din Zodia Mielului.

* * *

Câteva foi de hârtie albă și un stilou negru – așezate pe masă în fața lui Simon.

Mâna – suspendată în aer.

Agentul principal a spus ceva, iar mâna a dispărut.

Contrastul dintre albul hârtiei și negrul stiloului l-a tulburat pe Simon. L-a fixat cu privirea pe subofițer, care se uita la el cu interes.

Subcomisarul ieșise fără ca Simon să-și fi dat seama. În scrumieră încă ardea țigara.

– Scrie, spuse subofițerul. Timpul trece.

– Încerc să-mi amintesc, răspunse Simon Răureanu.

– Te rog, amintește-ți totul...

Simon a apucat stiloul și s-a aplecat asupra foilor de hârtie.

Subcomisarul a intrat din nou în cabinet. Agentul principal a deschis o mapă nu prea groasă și a început să citească.

– Mi-am amintit! strigă deodată Simon. Mi-am adus aminte!

– Era acolo, era cu bătrânul!... Sigur era cu el!...

– Cine? întrebă din ce în ce mai mirat subcomisarul.

– Țapul! Țapul alb era acolo, în bufetul gării, împreună cu bătrânul. Acum sunt sigur că l-am văzut acolo și nu altundeva...

* * *

Subcomisarului Argilă i se făcuse foame, dar ar fi băut cu plăcere și câteva pahare de vin. Numai că, pentru asta, trebuia să coboare la restaurantul hotelului în care era cazat.

S-a îmbrăcat și a coborât. A trecut de o ușă mare, ca acelea care se întâlnesc la casele țărănești, pe care scria: „Restaurant – Non Stop".

Fiind ora unsprezece seara, restaurantul era plin, pentru că în orășel nu existau decât trei localuri în care să se poată mânca și dansa.

S-a așezat la o masă liberă și a aruncat o privire prin sală. Cei mai mulți dintre clienți erau amețiți. Vorbeau tare, așa cum vorbesc, de obicei, oamenii beți, imaginându-și că interlocutorii lor sunt surzi.

În alte împrejurări, subcomisarul Argilă nu ar fi suportat atâta gălăgie și, cu siguranță, ar fi chemat un taxi, ducându-se la una dintre pensiunile de la marginea orașului. Dar

în seara aceea, zgomotul nu-l deranja prea tare, ba chiar avea impresia că îi face bine. Toată ziua se simţise trist şi singur, iar acum, atmosfera din acel restaurant, în care oamenii vorbeau între ei fără să se înţeleagă, îl înveselea.

La o masă stătea un avocat tânăr – îi ghicise profesia după vocabularul pe care îl folosea – cu faţa buhăită şi nasul roşu de băutură. Ţinea de mână o femeie frumoasă, între două vârste, care asculta cu atenţie un alt comesean: un bărbat cu umerii ascuţiţi, părul lung şi barbă cioc, a cărui profesie subcomisarul nu reuşise să o ghicească.

– Gamaliel s-a apropiat de el, l-a măsurat din creştet până-n tălpi – ştiţi ce privire are prorocul, şi pe mine mă îngheaţă câteodată! – şi i-a aruncat în faţă: «Mai uşor va trece cămila prin urechea acului decât să intre un bogat în împărăţia cerului. Adevărat îţi spun ţie, pui de năpârcă: beţivii şi curvele vor intra înaintea ta în împărăţia cerului!»", povestea bărbatul acela ciudat.

Toţi au izbucnit în râs. Avocatul hohotea, îşi arăta dinţii albi şi se plesnea cu putere peste genunchi.

„Profetul e eroul ultimelor întâmplări din oraş", zâmbi subcomisarul. Aducându-şi aminte de Gamaliel, nu mai trase cu urechea la masa vecină, ci începu să se gândească din nou la cazul său. Nu avea niciun motiv să creadă că „profetul" oraşului ar fi avut vreo legătură, cât de mică, cu uciderea profesorului Alexandru Smărândeanu. Şi totuşi, voia, dintr-o curiozitate personală, să stea de vorbă cu acest misterios nebun-înţelept, ale cărui prorocii cutremurau oraşul şi îi făceau pe unii să-l creadă sfânt.

Bineînţeles, subcomisarul Argilă ar fi putut oricând să ordone internarea lui Gamaliel la ospiciu. Dar asta ar fi fost

un semn de slăbiciune din partea sa, adică din partea organelor statului. Cine ştie cum ar fi primit lucrul acesta locuitorii orăşelului, şi aşa speriaţi peste măsură de prorociile bătrânului.

Voia cu orice preţ să-l vadă, să vorbească faţă în faţă cu acest proroc. Aşa că îl rugă pe agentul principal Dunăreanu să-l invite la sediul poliţiei.

– Bineînţeles că-l putem aduce, domnule subcomisar. Dacă e un ordin, îl aducem cu duba şi cu cătuşe la mâini.

– Nu, nu aşa! Vreau să-l invitaţi politicos să treacă pe la noi.

– Şi dumneavoastră credeţi că acest bătrân ţicnit va veni, împreună cu ţapul său, şi va sta, poate chiar va bea o cafea, în biroul dumneavoastră? spuse, nu fără oarecare ironie, agentul principal Dunăreanu.

Subcomisarul îl privi serios. Chiar ar fi vrut să-i atragă atenţia să nu uite cu cine vorbeşte, dar până la urmă rosti doar atât:

– Atunci o să-l caut eu. Şi voi sta de vorbă cu acest profet, în faţa căruia tremuri şi dumneata, domnule agent principal.

Bineînțeles că Andrei Dunăreanu nu tremura în fața bătrânului Gamaliel sau, mai bine spus, la auzul profețiilor pe care acesta le striga pe ulițele cetății, cum îi plăcea profesorului Marin Lemnaru să spună. Era de-al locului și aceste profeții îi dădeau de gândit, ca oricărui alt locuitor al orășelului, mai ales după groaznicul accident de mașină în care își pierduse viața colegul său, agentul Ștefan Ungureanu, lăsând în urmă doi copii mici.

– Așa e viața... oftau oamenii la birtul lui nea Ilie, turnând câteva picături din pahar pentru sufletul mortului, că „tare bun om a fost Ștefănică...”.

– Viața, pe dracu’! zise dintr-odată Pandele, mecanicul de locomotivă.

– Ce vrei să spui, Pandele? îl întrebă Gigi, ifronistul de la gară.

– Bă, voi vă mai aduceți aminte de vorbele lui Gamaliel? Aici le-a strigat, în birt!...

– Da’ cine le mai ține minte? se amestecă în vorbă Dudu, taximetristul.

– La câte spune el... se alătură și cârciumarul.

– Vorbe-n vânt...

– Aiureli...

– Bazaconii...

– Bă, voi ați înnebunit cu toții! se enervă Pandele.

– Ce-ai, bă, Pandele, poate sari și la bătaie, îl luă peste picior Dudu, taximetristul.

– Zău că îmi vine să vă iau la palme, se mai potoli mecanicul.

– De ce, Pandelică? întrebă cârciumarul.

– Păi țineți minte seara aia, când a apărut flăcăul, cel de a îngenuncheat Gamaliel în fața lui, spunând că el e omul care aduce semnul Zodiei Mielului?...

– Da, și ce-i cu el?... întrebă ifronistul.

– Nu a spus Gamaliel că acesta va fi târât prin piață, batjocorit și aruncat în temniță?

– Parcă da... încuviință Dudu.

– Da, așa a spus, își aduse aminte cârciumarul.

– Ei, și unde credeți că se află flăcăul?

– De unde să știm noi... strânse din umeri nea Ilie.

– E la arest. Suspect de uciderea directorului adjunct.

– Ei, na...

– Nu mai spune...

– Nu cred că...

– Nu asta e important, fiți atenți: bătrânul striga atunci că va fi vai de capul ăluia care va pune mâna pe omul care a adus semnul Zodiei Mielului și că mai bine ar fi fost pentru el să nu se fi născut!

– Da, exact așa a spus! își aduseră aminte oamenii.

– Și cine credeți că l-a arestat pe flăcău, adică a pus mâna pe el și l-a târât prin piață?...

– Ungureanu? întrebă nea Ilie, speriat.

– Exact!

– E belea mare cu nebunul...

– De unde o fi știut?...

– Poate nu e nebun...

– Nu ai de unde să știi...

– Și mai e chestia cu șase sute șaizeci și șase – de trei ori șase, de care tot pomenea bătrânul... spuse mecanicul, așteptând ca ei să-l întrebe ce e cu „chestia".

Dar oamenii îl priveau tăcuți, știind că Pandelică le va explica și neîntrebat.

– Profesorul a fost ucis marți, nea Ilie, ia uită-te pe calendar, în ce dată a picat marțea trecută?

– În șase... spuse cârciumarul, aruncându-și de formă privirea pe calendarul de pe perete.

– Ei, și în ce lună ne aflăm? În luna a șasea, își răspunse singur, în luna a șasea a anului două mii șase. Deci: șase,

șase, șase – adică șase sute șaizeci și șase. Ce spuneți de asta?...

În cârciumă se lăsă tăcerea. Numai Dudu fluieră a uimire.

* * *

Subcomisarul îl asculta atent, ţuguindu-şi buzele, fără să-l întrerupă. Între timp, mâinile îi lunecau uşor pe suprafaţa netedă a biroului. Pe chipul său se vedea limpede consternarea. Într-un târziu, nu se mai putu stăpâni.

– Şi dumneata vrei să cred în balivernele acestui bătrân nebun?

„Atunci de ce vrei să stai de vorbă cu el?", era cât pe ce să-l întrebe Dunăreanu, dar, abţinându-se, îl întrebă:

– Credeţi că este doar o simplă coincidenţă?...

„Băiatul acesta gândeşte mai mult decât lasă să se vadă", zâmbi maiorul în sinea lui.

– Eu am ordonat arestarea lui Simon Răureanu. Ce vină a avut agentul Ungureanu?...

– A fost omul care l-a târât prin piaţă şi l-a aruncat în temniţă...

– Atunci pe mine, care am dat această poruncă, ce crezi că mă aşteaptă?

Agentul principal nu răspunse, iar subcomisarul, după o scurtă pauză, continuă:

– Cred că nici Simon Răureanu nu e în toate minţile...

* * *

Pentru chiorul Piţigoi, proprietarul singurului atelier de coroane funerare din centrul oraşului, ziua de vineri, 9 iunie,

a fost o binecuvântare de la Dumnezeu, mai ceva ca pe 9 mai, când vânduse peste cincizeci de coroane de flori pentru Monumentul Ostașului Român, fiindcă era Ziua Independenței de Stat a României.

„Pe 9 mai 1945, la cartierul general sovietic din Berlin, s-a semnat actul de capitulare necondiționată a Germaniei, act care a pus capăt celui de-Al Doilea Război Mondial pe scena politică europeană, dar nu și în Asia...", explica profesorul Marin Lemnaru oricui voia să-l asculte.

Cam tot pe-atâtea coroane vânduse și pentru înmormântarea directorului adjunct Alexandru Smărândeanu, la care s-au adunat, cu mic, cu mare, aproape toți locuitorii orașului. Împreună cu fanfara militară ce cântase, de obicei, doar la Monumentul Ostașului.

Mii de oameni, sute de lumânări, zeci de coroane și niciun bocet, aproape nicio lacrimă... Mulți au venit din curiozitate, din simplă curiozitate de a vedea, de a auzi, de a afla...

Adunați în grupuri, povesteau: bărbații își aminteau de înmormântarea secretarului de partid Ciocu, pe care-l ucisese cu dalta, prin '65, teslarul Andreica. Femeile o tocau mărunt pe Iza Sticlaru, căci, bineînțeles, numai din cauza ei se întâmplase nenorocirea. Iar mai pe margini, bătrânii, atât bărbați, cât și femei, tălmăceau profețiile bătrânului Gamaliel – de fapt, povesteau și repovesteau vorbele lui Pandelică, mecanicul de locomotivă, că nu-i băiat prost: una-două și-a dat seama cum stă treaba cu Gamaliel.

Dar cu toții aveau aceeași nedumerire: „Unde a dispărut Dinu Sticlaru?". Mai ales după ce „doctorul de oase", cum i se spunea în oraș medicului ortoped Nistor, îi spusese, tot lui Pandele, că Dinu nu s-ar fi putut ridica nicidecum din căru-

cior. Iar dacă a făcut-o, asta deja depășește medicina și înseamnă că profețiile lui Gamaliel au un rost.

În aceeași zi, în cimitirul catolic, avea loc înmormântarea agentului Ștefan Ungureanu, care a trecut aproape neobservată, umbrită de înmormântarea lui Alexandru Smărândeanu. Pe bietul agent l-au însoțit pe ultimul drum doar colegii și rudele mai apropiate. Era doar o înmormântare a unui tânăr mort într-un accident banal, pe când dincolo, în cimitirul ortodox, era înmormântat Alexandru Smărândeanu, ucis de Dinu Sticlaru, pe care toată lumea îl considera o legumă într-un cărucior... Acolo era mister!

Deși unii considerau misterios și accidentul în care a murit agentul Ungureanu, totuși moartea lui fusese profețită de Gamaliel: „Vor pune mâna pe aducătorul semnului Zodiei Mielului și-l vor târî prin piață, îl vor batjocori și-l vor arunca în temniță. Vai celor care vor face acest lucru! Mai bine ar fi fost pentru ei dacă nu s-ar fi născut... Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de privit să privească, ascultați, priviți și luați aminte: Zodia Mielului e pe cer și vai celor ce nu se vor naște a doua oară din apă și din foc!".

Subcomisarul Toma Argilă a telefonat la postul de poliție din comuna în care se născuse profesorul și s-a interesat dacă acesta mai avea rude care ar fi dorit să fie înmormântat acolo, în locul nașterii sale. Din păcate, mai trăia doar mama profesorului, prea bătrână, și o soră, prea săracă, cu un bărbat bețiv și prea mulți copii ca să-i mai pese unde avea să fie îngropat Sandu, cum îi spuneau cei de acasă. Nici măcar la înmormântare nu au venit.

– Nu se poate să-l ducă la groapă așa, ca pe un câine, să nu bocească nimeni după el... s-a gândit nevasta pedagogului

Vâlcu, poate singura care ar fi plâns după el, dacă „gura lumii" nu ar fi fost cu ochii pe ea.

Atunci a trimis femeia de serviciu de la internat după bocitoarea Joița și i-a plătit dublu, numai ca aceasta să nu care cumva să se scape și să spună cine a năimit-o.

Astfel, printre rugăciunile de iertare pe care le rostea cântând părintele paroh Ieremia:

– Întru odihna Ta, Doamne, unde toți sfinții Tăi se odihnesc, odihnește și sufletul robului Tău Alexandru... se auzea vocea Joiței:

– Auuu, Alexandre, un' te duuuuci, undeee?... Auuu, cui ne lașiii, cuiii?...

Oamenii au început să-și facă semnul crucii și să șoptească:

– Iartă-l, Doamne!

Deja se simțea atmosfera de înmormântare...

Doamna Vâlcu zâmbi cu ochii înlăcrimați.

* * *

La poarta cimitirului îi aștepta bătrânul Gamaliel, însoțit de credinciosul său Nabucadnețar. Bătrânul ridică mâinile spre cer și proroci:

– Plângeți și tremurați, fii ai Babilonului!... Vai de voi, copii ai cetății pierzării!... V-ați adunat cu mic, cu mare, să vedeți minunea... Adevărat vă spun vouă, astăzi, că minuni și mai mari o să vă fie dat să vedeți... cei mari vor fi nimiciți, iar cei mici vor fi mântuiți, iar omul care a adus semnul Zodiei Mielului va pătimi pentru voi!...

Atunci vor picura din cer șase sute șaizeci și șase de picături de foc și pucioasă pe conștiința de paie a celor nenăs-

cuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, vai de voi!... Atunci veți începe să spuneți munților: „Cădeți peste noi!" și colinelor: „Acoperiți-ne!", iar munții vor fugi în munți și colinele vă vor întoarce spatele!...

Cortegiul se opri în loc. Speriați, oamenii își făceau semnul crucii și priveau spre părintele Ieremia, iar acesta privea neputincios spre Gamaliel, care, săturându-se de prorocit, a lăsat mâinile în jos și s-a dus, târându-și picioarele, urmat de țapul său.

Toată lumea a răsuflat ușurată...

* * *

Sâmbătă, după-masă, subcomisarul Argilă i-a făcut o vizită părintelui Ieremia, paroh al catedralei „Sfinții Mihail și Gavriil", și i-a cerut părerea despre proorociile lui Gamaliel, care, după părerea unora dintre mireni, au început să se împlinească. Exact așa a spus: „după părerea unora", nu cumva să creadă preotul că...

– Ce-aș putea să vă spun?... rosti preotul, mângâindu-și barba.

– Ieri, când a apărut în poarta cimitirului, pentru o clipă am crezut că oamenii vor fugi spre munți și spre coline, exact cum prorocea, spuse subcomisarul.

– Pentru o clipă, și mie mi s-a făcut frică, recunoscu părintele.

– Da, panica este cel mai primejdios lucru.

– O gloată cuprinsă de frică e în stare de orice, e ca o turmă de bivoli turbați... Doamne, ferește-ne de necazuri! își făcu semnul crucii părintele.

– Credeți că acest biet bătrân e primejdios?

– Gamaliel?... Nu, nu a făcut niciodată nimănui vreun rău.

– Și, totuși, profețiile lui sunt ca un butoi cu pulbere pentru comunitate... Cred că sunteți de acord cu mine că un om care provoacă primejdie, fie prin fapte, fie prin vorbe, nu poate fi socotit inofensiv.

– Vechiul Testament e doldora de proroci pe care lumea i-a socotit nebuni...

Unii chiar au fost uciși pentru vorbele lor.

– Credeți că e un profet trimis de Dumnezeu? întrebă subcomisarul, aproape cu ironie.

– O, n-am spus asta! făcu un gest din mână părintele, parcă să se apere de un gând neplăcut. Vorbele lui pot veni de la Cel Rău... sau poate nu sunt decât niște baliverne de om smintit, pe care unii, cu ajutorul unor banale coincidențe, le interpretează cum vor.

– Tocmai pentru asta am venit la dumneavoastră: mâine, să le spuneți mirenilor limpede că toate profețiile lui Gamaliel nu sunt decât niște aiureli care nu merită luate în seamă.

– Chiar acum îmi pregăteam predica pentru mâine. Le voi explica asta, cu pilde din Sfânta Scriptură, și nădăjduiesc că astfel se va risipi spaima lor neîntemeiată.

* * *

– Iubiţii Domnului! Astfel îi plăcea părintelui Ieremia să se adreseze mirenilor săi. Anumite întâmplări petrecute în ultima vreme au zguduit din temelii liniștea orășelului nostru. Noi, cu toţii, suntem creştini: bărbaţi temători de Dumnezeu,

femei cuvioase, copii binecuvântaţi... Trăim în linişte, pace şi bună înţelegere. De aceea, nu suntem obişnuiţi cu astfel de evenimente tragice, care în alte părţi se petrec zilnic, încât lumea nici nu le mai bagă în seamă, fiind deja obişnuită cu ele. Ştiu că unii dintre voi, mai slabi de înger, şi-au pierdut curajul şi chiar credinţa, răstălmăcind vorbele bietului Gamaliel şi considerându-le profeţii.

Aveţi răbdare, iubiţii Domnului! Cazul este cercetat de cele mai competente organe ale Ministerului de Interne. La sfârşitul anchetei veţi vedea că nu a fost nicio minune. Toate tainele vor fi dezlegate, iar întrebările îşi vor găsi răspunsul. Dar, până atunci, nu vă împiedicaţi pe calea credinţei, dând crezare vorbelor unui om sărac cu duhul. E drept că, în minunata Sa Predică de pe Munte, Mântuitorul nostru a spus: „Fericiţi cei săraci cu duhul, căci a lor este Împărăţia Cerurilor...".

Dar tot El ne-a spus, în Sfânta Evanghelie după Matei, că în vremurile de pe urmă: „Mulţi se vor sminti şi se vor vinde unii pe alţii şi se vor urî unii pe alţii. Iar din pricina înmulţirii fărădelegii, iubirea multora se va răci. Dar cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui".

Dumnezeu, în zilele noastre, nu ne mai vorbeşte prin profeţi, ci prin Cuvântul Său, pe care Sfinţii Părinţi ni l-au lăsat tălmăcit printre noi. Aşadar, iubiţii Domnului, poate că bietul Gamaliel nu este nici măcar un profet fals, ci doar un rătăcit cu mintea, ale cărui vorbe voi le interpretaţi şi le potriviţi pe calapodul acestor întâmplări tragice petrecute în orăşelul nostru.

Nu căderi în păcat, iubiţii Domnului! Frica şi slăbiciunea sunt păcate. Mai bine rugaţi-vă, vegheaţi şi postiţi, căci nu-

mai postul și rugăciunea alungă păcatul și aduc pace sufletului. Diavolul L-a ispitit chiar și pe Mântuitorul nostru, Care a postit în pustie patruzeci de zile, încărcate de încercări tainice și suferințe. În timpul postului, trupul nostru trece printr-un moment de slăbire, iar sufletul ne este mai puternic ca oricând. Postul și rugăciunea sunt cele mai puternice arme cu care putem lupta împotriva răului. Luptați cu ele, iubiții Domnului! Luptați neîncetat, căci Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că armele ne-au fost date spre a lupta, nu spre a ne odihni.

Vă îndemn doar, iubiții Domnului, să vă purtați cu înțelepciune și blândețe față de bietul Gamaliel, ale cărui vorbe, fără nicio noimă, amestecate cu versete din Sfânta Scriptură, sună ca niște proorociri. Nu le luați în seamă, ci îndemnați-vă unii pe alții, căci, precum fierul ascute fierul, tot așa și omul îl poate ridica pe om la trezirea sufletească. Nu semănați vânt, căci veți culege furtună. Mai bine semănați pacea și veți culege fericirea cea veșnică în Împărăția Domnului nostru, unde nu va fi nici durere, nici întristare...

* * *

Vorbele părintelui Ieremia alungaseră teama din sufletul mirenilor. Aproape toți erau de acord că bătrânul Gamaliel nu era decât un biet „dus de-acasă", ale cărui baliverne nu făceau nici două parale... Însă liniștea li se spulberă chiar dincolo de pragul bisericii, acolo unde, în poartă, îi aștepta profetul Gamaliel cu țapul său.

Oamenii ieșeau din biserică și se opreau nehotărâți în curte; niciunul nu cuteza să iasă pe poartă.

Gamaliel îi privea tăcut. Nu rosti niciun cuvânt. Numai atunci când în ușa bisericii își făcu apariția părintele Ieremia, ridică toiagul spre el și proroci:

– Așa grăiește Domnul și Stăpânul Zodiei Mielului: Vai de tine, turmă rătăcită!... Vai de tine, gloată oarbă, ce bâjbâi prin întuneric cu lumânări aprinse în mâini!...

Speriați, oamenii uitară de toate poveștele parohului și se retraseră într-o parte și alta, lăsând un culoar liber, la capetele căruia stăteau față în față preotul și profetul.

– Voi bate păstorul și voi risipi turma prin pustii! grăi Gamaliel. Astfel grăiește Prințul și Împăratul Zodiei Mielului! Vai de voi, cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, vai de voi!... Căci veți spune munților: „Cădeți peste noi!" și colinelor: „Acoperiți-ne!". Iar munții vor fugi în munți și colinele vă vor întoarce spatele!... Atunci vor picura din cer șase sute șaizeci și șase de picături de foc și pucioasă peste conștiința de paie a celor nenăscuți în Zodia Mielului!

Turma privea încremenită spre păstor, iar păstorul tăcea. Numai cuvintele prorociei cădeau ca niște bolovani peste sufletele lor.

– Vai de voi, cărturari și farisei, care strecurați țânțarul și înghițiți cămila!... Sunteți asemenea mormintelor văruite pe dinafară, dar pline de putreziciune pe dinăuntru! Vai de voi, vai de voi, vai de voi!... Vai de tine, păstor cu colți de lup înfășurat în blană de oaie, care nesocotești pe profetul Zodiei Mielului și-ți îndemni turma să-l creadă nebun!...

O neliniște tot mai apăsătoare se așternea peste gloata împietrită de spaimă. O singură întrebare îi frământa pe toți: de unde știa profetul ce spusese părintele în biserică? Din biserică nu ieșise nimeni ca să-i poată spune, iar el... era pentru prima oară când se apropiase de poarta bisericii.

Parcă ghicind gândurile mulțimii, Gamaliel continuă:

– Vai de voi, copii ai Babilonului, fiii celui rău, care vă chinuiți mintea cu întrebări fără răspuns! Dacă ați avea credință cât un bob de mușt ar, nu numai că ați găsi răspunsul la întrebările voastre, dar ați putea porunci munților: „Prăvăliți-vă în mare!" și munții v-ar urma porunca!

„Avea dreptate subcomisarul... omul acesta e nespus de primejdios", gândi preotul, neștiind ce să facă.

– Cu cine să te asemăn, turmă nevinovată?! Ești asemenea copiilor care stau în mijlocul iarmarocului și strigă unii către alții: „V-am cântat din fluier și n-ați jucat, v-am cântat de jale și n-ați plâns!".

Citind spaima de pe fețele oamenilor, profesorul Marin Lemnaru, care asculta cu mare deliciu „spiciul profetului cetății", se strecură printre oameni și, urcându-se în clopotnița bisericii, trase clopotul cel mare.

Dangătul clopotului acoperi glasul profetului, mulțimea răsuflă ușurată, iar părintele privi cu recunoștință spre clopotniță.

* * *

– Cum de v-a trecut prin cap să trageți clopotul? îl întrebă, seara, la birtul lui nea Ilie, mecanicul Pandelică.

– Ți-e ciudă că nu ți-a trecut ție prin sfeclă asemenea idee? râse cu poftă Gigi, ifronistul.

– Ei, mie unuia, zău că nu mi-ar fi trecut prin cap așa ceva... recunoscu Dudu, taximetristul.

Tăria încălzise spiritele mușteriilor lui nea Ilie, iar spaima rămăsese undeva departe, poate la poarta bisericii.

– Pe interiorul multor clopote scrie: „Pe vii îi chem, pe morţi îi plâng, fulgerele frâng”. Clopotele alungă furtunile, iar liniștea care se așternuse în curtea bisericii era o liniște prevestitoare de furtună, așa că m-am gândit să o alung – spuse vesel profesorul.

* * *

Luni, dis-de-dimineaţă, subcomisarul Toma Argilă plecă în căutarea bătrânului profet. Nu ştia nici el ce dorea de la acesta sau dacă voia, de fapt, ceva anume. Poate era doar o simplă curiozitate sau poate...

– E foarte uşor de găsit, îi spuse femeia de serviciu de la sediul poliţiei. În fiecare dimineaţă, pe rouă, îşi paşte ţapul dincolo de calea ferată. În dreptul fostei fabrici de perii e un iaz. Iazul Lupilor îi zice. Acolo şi-a făcut şi colibă. Acolo îl veţi găsi, bistoş! Da’ ce ai, maică, cu el? Că săracu’ e... duse femeia mâna la tâmplă, cu semn de nebunie.

Subcomisarul opri maşina lângă calea ferată şi de aici o luă pe o potecă. Spre iaz duceau toate potecile şi cărăruile din acea parte a orăşelului. Până şi de la vilele apărute după Revoluţie, precum ciupercile după ploaie, aflate la marginea crângului de stejari, se aşterneau potecuţe subţiri, aproape ireale, bătătorite demult şi pentru totdeauna, încât nici nu mai putea fi vorba să mai crească pe ele vreun fir de iarbă. Toate aceste poteci se contopeau într-un drum frumos, care trecea puţin prin fâneţe, ca pe urmă să intre într-o pădurice de mesteceni, dincolo de care se afla iazul.

Ieșind din mestecăniș, în dreapta drumului, legat de o căruţă, un cal bătrân, pintenog, slab şi fremătător, îşi agita

coada lungă ca să se apere de forfota ţânţarilor şi a musculiţelor. Calul întoarse capul, îşi opri o clipă asupra musafirului matinal ochiul roşu, filigranat de sânge, şi începu din nou să mestece dintr-o pătură în carouri iarba proaspăt cosită.

La stânga, în depărtare, adormită, fosta fabrică de perii „Partizanul" – acum depozit de materiale de construcţii. În curte, nu se zărea nicio mişcare...

Pe bătrân, îl zări aproape de malul iazului, stând pe o buturugă înverzită de buruieni. De departe părea cioplit din piatră, temerar înfruntând timpul, neclintit, veşnic...

În faţa lui, cam la cinci-şase paşi, un ţap alb, cu un singur corn, se îndeletnicea cu o gimnastică neobişnuită. Cu labele aproape împreunate, animalul se învârtea în loc, ca un titirez, neobosit, încercând parcă să-şi apuce coada. Barbişonul său lung desena cercuri pe nisipul scăldat de soare.

Undeva, în oraş, se auzi sirena unei maşini de salvare...

Subcomisarul se apropie şi îl privi pe bătrânul slab, numai piele şi oase. Culoarea feţei – un palid intens. Pleoapele, lipsite aproape de gene, uşor răsfrânte, ochii de un senin adânc. Nasul fin, uşor acvilin, se înfigea ca un cioc într-o mustaţă cu totul albă, răsucită strâns, cu capete prelungite aproape spre tâmple. Buza de jos atârna, trasă parcă de barba căruntă, mare, apostolică, cu obrajii spâni, zbârciţi, tăbăciţi de vânt şi de soare.

De data aceasta purta pe cap o pălărie ca de pădurar, din fetru verde închis, veche şi mototolită. Peste trup avea un veston aproape ca de militar, negru, închis până sub mărul lui Adam, ieşit în relief şi ascuţit. Mâinile, foarte lungi, scheletice, cu degete fine, frumoase ca de balerin. Desculţ şi cu pantalonii peticiţi pe la genunchi – dovadă a rugăciunilor îndelungate – bătrânul chiar avea aerul unui proroc.

– Bună dimineața! îl salută subcomisarul, așezându-se pe o piatră, cam la trei-patru pași de buturuga profetului.

Acesta nu răspunse, ci, aplecându-se, culese de pe jos o rămurică de răchită și începu să traseze cu ea linii pe nisip.

– Ce mai faceți? întrebă subcomisarul, de parcă și-ar fi întâlnit o cunoștință mai veche, pe care n-o mai văzuse de mult. Ce altceva ar fi putut să-l întrebe?...

Bătrânul se juca în continuare, desenând cu rămurica pe nisip.

„Poate sunt niște semne magice...", gândi subcomisarul, privind liniile și cerculețele desenate pe nisip. „Iar Iisus, plecându-se jos, scria cu degetul pe pământ", își aminti el de scena evanghelică în care iudeii s-au repezit să ucidă femeia păcătoasă cu pietre. Subcomisarul nu era un om religios, aproape că nu se putea numi credincios, însă Biblia o recitise de câteva ori; i se părea o carte foarte interesantă.

– Ce-ai ieșit să vezi în pustie? rosti deodată Gamaliel, țintuindu-l cu privirea. O trestie clătinată de vânt?...

De data aceasta, sosise rândul subcomisarului să tacă. Și ce ar fi putut să-i răspundă?...

– Dar de ce ai ieșit?... continuă profetul. Să vezi un om îmbrăcat în haine noi? Iată, cei ce poartă haine noi stau în casele Babilonului.

Țapul se opri din jocul său abracadabrant și, scuturându-și înțelept bărbuța, ascultă cuvintele profetului.

– Atunci de ce ai ieșit? Să vezi un proroc? Adevărat îți spun ție că vezi mai mult decât un proroc. Ți-a fost dat să vezi pe profetul Zodiei Mielului! Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de văzut să vadă... Dar voi, fiii Babilonului, nu aveți urechi de auzit și nici ochi de văzut... Sunteți

surzi și orbi, bâjbâiți prin întuneric cu lumânarea aprinsă în mână... Vai de voi, cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, vai de voi!... Căci veți spune munților: «Cădeți peste noi!» și colinelor: «Acoperiți-ne!», iar munții vor fugi în munți și colinele vă vor întoarce spatele!... Atunci vor picura din cer șase sute șaizeci și șase de picături de foc și pucioasă peste conștiința de paie a celor nenăscuți în Zodia Mielului!

Subcomisarul se ridică de pe piatra pe care șezuse și se îndepărtă de Gamaliel. Nu avea niciun rost să mai stea. Oricum, nu putea găsi un limbaj de comunicare cu acesta.

– Iar tu, cel care ai aruncat în temniță pe omul ce a adus semnul Zodiei Mielului, nu vei putea spune munților niciun cuvânt, nu vei putea adresa colinelor nicio vorbă. Căci adevărat îți spun: peste tine va răsări de șapte ori soarele, apoi te vei duce în împărăția întunericului veșnic, în regatul plânsetelor și al scrâșnetelor din dinți... Vai vouă, cârmuitori ai cetății Babilonului!

* * *

Orășelul avea șapte cimitire, dacă puneai la socoteală cimitirul evreiesc, cel reformat și cel în care și-au găsit odihna veșnică ostașii sovietici, căzuți la datorie pe aceste meleaguri. Celelalte patru: unul era catolic, unul, al săracilor, aflat la ieșirea din oraș, unde se împreunau cele două râuri, iar două erau ortodoxe, dar și greco-catolicii își îngropau morții în ele. Ambele se aflau în zona gării, unul în stânga, iar altul în dreapta ei.

Bătrânul Gavrilă Gabor a fost gropar cam pe la toate cimitirele din orășel, în afară de cel sovietic. Când i-au îngropat pe nefericiții ăia, era pe front, nenorocit și el ca orice

soldat care nu știe dacă se va întoarce acasă sau dacă va avea parte de un mormânt. Gavrilă se întoarse șchiopătând, cu un glonte în șold pe care îl va purta cu mândrie până la moarte, dar se întoarse. Toți veteranii invalizi s-au apucat să învețe meserie, iar el se făcu gropar.

Prietenii lui cu care a feciorit, fiecare o ducea binișor. Mihali Nistor avea atelierul său de croitorie, Vasile Gaborean era vânzător la magazin alimentar, Ilie Pralea – casier la exploatări forestiere, Andrei Țiplea – sergent de miliție, Dumitru Bercea – paznic la abator, iar el, gropar cu acte în regulă, angajat al primăriei, cu salariu destul de mărișor și ciubucuri grase, că de clienți nu ducea lipsă. Săpa groapa, lua banul, mergea la cina de pomenire, mai consola câte o vădană, că era om chipeș, îngrijit, cu hainele mereu curate și călcate. Iar duminica cânta la armonică în parc, de se aduna lumea în jurul lui, iar muierile oftau de drag.

Nu s-a căsătorit, a îmbătrânit singur, că pe maică-sa a îngropat-o la trei ani după ce s-a întors din război. Mai avea o soră, măritată cu un bărbat leneș, cam bețiv, i-a lăsat ei tot ce i se cuvenea, că, biata, avea o droaie de copii, iar el s-a mutat în cimitir. Acum, de vreo douăzeci de ani încoace, era „ăl mai mare peste morți", adică paznicul cimitirului „Trâmbița Apocalipsei". Bineînțeles că cimitirul nu se numea așa oficial, dar, când profesorul Marin Lemnaru îi dădea un nume cuiva sau la ceva, apoi acel cineva sau ceva rămâneau cu numele dat.

– Băi, Gavrilă, mai dă și tu câte un bilet de voie la câte unu', bă... glumeau oamenii.

– Vezi să nu-ți dau un permis de intrare, răspundea râzând Gavrilă.

Era mulțumit, nu oricine ajunge paznic la cel mai mare cimitir din oraș. Vorba vine paznic, că el, propriu-zis, era șeful cimitirului, cunoștea fiecare mormânt și istoria celui ce se odihnea în el, știa tot ce mișcă în cimitir, și fără el nu mișca nimic. Era tare mândru că în cimitirul lui și-au găsit odihna atâția oameni de vază ai orașului. Aici se odihneau doctorul Anatolie Precupețu, scriitorul Arsenie Bardă, generalul Mihnea, soacra senatorului Alboiu, căreia acesta îi comandase o cruce aidoma celei din Săpânța, pe care scria:

Sub această cruce grea
Zace biata soacră mea,
Trei zile de mai trăia,
Zăceam eu și citea ea.
Voi care treceți pe aici
Încercați să n-o treziți,
Că acasă dacă vine
Iară-i cu gura pe mine.
Da' așa eu m-oi purta
Că înapoi n-a înturna.
Cei care citiți aici
Ca mine să nu pățiți,
Soacră bună vă găsiți,
Cu ea bine să trăiți.

Lumea spune că Alboiu așa s-a răzbunat pe soacră-sa, care nu a vrut să-și mărite fata după un nenorocit, un pierde-vară ca Alboiu, colea un funcționăraș la primărie.

„Dar Alboiu, ia uite cum s-o învârtit de a ajuns senator, mama ei de politică!...", îl înjurau oamenii pe la spate.

„Aici mă voi odihni eu”, gândi Gavrilă, trecând pe lângă cavoul de sub teiul secular.

Se înserase de mult, iar el mergea să aprindă candela la mormântul celui mai nou locatar al cimitirului, Alexandru Smărândeanu.

Îl rugase doamna Vâlcu, i-a dat bani și o sticlă de coniac unguresc fin, adus de pedagog din Ungaria.

„Cine știe ce socoteală o fi avut cu el...”, zâmbi bătrânul. Dar asta nu mai era treaba lui. Treaba lui era să aprindă în fiecare seară candela la mormântul de care se apropia.

Dar, deodată, se opri locului, împietrit. Pe mormântul profesorului...

* * *

Marți seara, la birtul lui nea Ilie, aceiași mușterii ca în fiecare seară puneau țara la cale.

După ce au dezbătut pe larg campionatul de fotbal din Germania, început pe nouă iunie, au trecut în revistă situația din Muntenegru, care, proclamându-și în mod oficial separarea de Serbia, a redevenit stat independent.

Au mai vorbit și despre demisia primului ministru al Islandei, iar pe urmă au trecut la averea ce a rămas în urma profesorului Alexandru Smărândeanu.

– A rămas mașina, apartamentul, mobila, toate alea, sigur avea și bani în bancă... Cui rămân toate astea? întrebă Florin, electricianul.

– Cum cui? se miră Pandele. Rudelor.

– Păi, nu ai văzut, Pandelică, că nu a venit nimeni la înmormântare?

– Ei, au venit, nu au venit, statul îi va căuta cea mai apropiată rudă și toată averea rămasă i-o vor da ei.

– Și dacă nu are rude apropiate?

– Dacă nu are rude apropiate, atunci întreaga moștenire revine rudelor mai îndepărtate, răspunse cu aer de avocat Pandele.

– Și dacă nu are nici rude îndepărtate? insistă Florin.

– Ei, cum să nu aibă...

– Să presupunem că nu are.

– Atunci, întreaga avere rămâne statului.

– Păi da, că statul e cel mai apropiat neam și prieten al omului, râse Dudu.

– E, măi Dudule, e... atunci când ia, nu și când dă, spuse nea Ilie.

– Grijania mamii lui de stat! înjură Florin.

Pandele a vrut să adauge și el ceva, dar ușa se deschise la perete ca o bubuitură de tun și în prag apăru Gavrilă Gabor.

– Oameni buni! Ilie!... Sună repede la poliție, că l-am găsit mort...

– Pe cine? întrebară aproape în cor oamenii.

– Pe Dinu Sticlaru... Șade sprijinit de cruce pe mormântul directorului, da' e mort...

* * *

Până când ajunse subcomisarul Argilă, însoțit de un echipaj, aleea ce ducea spre mormântul directorului era plină de oameni cu lanterne în mâini.

– Faceți loc, oameni buni, faceți loc! striga Gavrilă. Îl așteptase pe subcomisar la poartă ca să-l conducă, că doar el răspundea de cimitir.

Dinu Sticlaru ședea rezemat de crucea lui Alexandru Smărândeanu și privea undeva în noaptea de deasupra forfotei de lanterne. Ziceai că era un cosaș istovit care s-a așezat să se odihnească un pic.

– Faceți loc, oameni buni! Faceți loc, ce Dumnezeu, nu vedeți că a venit domnul? Hai, oameni buni, ați văzut, acum mergeți acasă!...

Văzându-l pe subcomisarul Argilă însoțit de echipajul de poliție, oamenii se retrăseseră câțiva pași, lăsând un culoar în jurul mormântului, dar niciunul nu se îndură să plece acasă. Toți priveau speriați la cadavrul lui Dinu Sticlaru și poate se gândeau că ucigașul venise să moară pe mormântul victimei sale sau cine știe ce alte taine...

Atunci, în liniștea dintre morminte, se auzi glasul profetului:

– La ce te-ai adunat, turmă rătăcită?... O, tu gloată a cetății Babilonului, ce nu-ți ajung semnele și minunile Zodiei Mielului! Ce semn, ce minune mai cauți printre cei morți?...

Oamenii se priviră speriați și căutau să vadă de unde venea vocea profetului. Dar, în întunericul din jur, glasul părea că vine de peste tot: din copaci, din văzduh, din morminte...

– Ce semn să-ți mai dau, neam viclean și preacurvar? Ce minune să-ți mai arăt, mulțime necredincioasă? Așa vorbește Regele regilor, Prințul prinților și Profetul profeților... Ascultă cuvintele Domnului și Stăpânului Zodiei Mielului, ascultă și cutremură-te, căci așa grăiește El ce a fost și va să vină:

„Vai de tine, neam viclean, ce cauți semne și minuni! Nu-ți voi mai da niciun semn, în afară de semnul profetului Iona, căci, precum Iona a stat trei zile și trei nopți în pânte-

cele peștelui, tot așa acest om pe care îl priviți va sta trei nopți și trei zile în pântecele pământului!...

Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de văzut să vadă, dar voi sunteți surzi și orbi, cu toate că aveți urechi de auzit și ochi de văzut...

Vai de voi, cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, vai de voi!... Căci veți spune munților: „Cădeți peste noi!" și colinelor: „Acoperiți-ne!", iar munții vor fugi în munți și colinele vă vor întoarce spatele!... Atunci vor picura din cer șase sute șaizeci și șase de picături de foc și pucioasă pe conștiința de paie a celor nenăscuți în Zodia Mielului!".

Mulțimea tăcea. Tăcea și subcomisarul, și groparul, țintirimul tăcea și el, numai vocea profetului răsuna în noapte...

SEMNUL LUI IONA

De fapt, Iona sunt eu. Psst! Să nu afle peștii.
De-aia strig, să-i induc în eroare.
Că Iona n-are noroc și pace.
(din Marin Sorescu, *Iona*)

Și Dumnezeu a dat poruncă unui pește mare
să înghită pe Iona.
Și a stat Iona în pântecele peștelui
trei zile și trei nopți.
(din Cartea Profetului Iona)

După ce iconarul Bim-Bom a intrat în curtea Mălăienilor și a ucis căței lui Stelică, Simon Răureanu n-a mai avut niciun prieten în sat. Părinții le interziceau copiilor să mai stea de vorbă cu el, toată lumea îl privea ca pe un intrus, îl ocolea, iar la școală doar profesorii îi mai vorbeau. Dar, parcă în ciuda tuturor, Simon era cel mai bun elev din clasă. Avea o memorie ieșită din comun: reținea orice formulă, orice definiție, orice text. Acasă nu învăța aproape deloc.

Lipsa prietenilor nu-l deranja. Își purta singur de urât și nu se plictisea niciodată. Putea să stea ore întregi privind cum aleargă norii pe cer sau cum valurile râului șerpuiesc la vale. Cel mai mult îi plăcea însă să-și petreacă timpul în Zănoaga lui Palaga. Cândva, îi povestise bunică-sa, aici trăia într-o colibă vrăjitoarea Palaga, care colinda râurile și mun-

ții, culegând ierburi de leac. După moartea acesteia, locul fusese uitat de oameni și de Dumnezeu. Rar mai călca picior de om pe acolo, poate și din pricină că era departe de sat și nimeni nu avea vreun rost să ajungă până acolo.

Lui Simon îi plăcea nespus această poieniță tăiată în două de râulețul de munte. Îi plăceau bolovanii uriași, pe care parcă o mână de artist îi presărase prin iarbă. Îi botezase cu numele personajelor din basme: bolovanul de lângă bătrânul stejar primise numele de Făt-Frumos, cel de lângă mesteacăn – Pipăruș Petru, iar cel de pe malul râulețului – Balaurul Cel Rău. Cei trei de la marginea pădurii, de dincolo de râu, erau Sfânta Vineri, Baba Cloanța și Palaga Vrăjitoarea, fiindcă și ea, pentru Simon, era tot un personaj de poveste.

Într-o zi, stând lungit la umbra Balaurului și privind dincolo de râu, rămase încremenit.

Chiar în fața lui, pe malul celălalt, lângă apă, stăteau trei cerbi. Unul dintre ei – cel cu coarne mari, ca niște crengi de stejar – își apleca fruntea spre apă, întinzându-și gâtul, de parcă ar fi vrut să-și admire podoaba în micul golf al râului, ca într-o oglindă. Când își ridică fruntea, de pe bot i se prelinseră câteva picături de apă. Scuturându-și capul, cerbul îl privi cu luare-aminte. La fel și cerboaica, cu o coroană de coarne subțiri și ramificate, îl privea de parcă încerca să-și amintească dacă nu-l mai zărise undeva. Ochii ei umezi străluceau licărind în depărtare, iar din nări i se ridica un abur ușor. Alături, puiul lor, fără coarne, rodea ramuri de răchită, nepăsător la tot ce-l înconjura. Lăsând ramurile, începu să zburde vioi în jurul părinților săi.

Ținându-și răsuflarea, Simon coborî pe mal, lângă apă. Cerbii nu se speriară. Îl priveau netulburați, de pe celălalt mal.

Între ei alerga iute, peste pietre, râul verzui și transparent. De nu i-ar fi despărțit apa, Simon ar fi putut să se apropie de cerbi, să-i atingă cu mâna.

Simon închise ochii. I se păru că totul e doar un vis. Îi deschise din nou și, în fața lui, priveliștea era aceeași. Deodată, cerbii se întoarseră și porniră, unul după altul, spre pădure. În față mergea cerbul-tată, la mijloc, puiul, iar în urma lor, cerboaica. Puiul de cerb privi înapoi, uitându-se încă o dată la Simon.

Cerbii intrară în pădure, strecurându-se printre tufișuri. Vârfurile stejarilor se legănau deasupra lor...

* * *

Simon stătea întins în pat și încerca să adoarmă, dar somnul fugea de el. În urechi îi răsunau încă împușcăturile pădurarului, răgetul cerboaicei și vorbele șoptite ale porcarului Ghindă:

– Țșșt, ăsta e în stare să ne împuște pe amândoi!...

Apoi, ceva mai răstit:

– Dumnezeul cui l-a închinat, în loc să-i păzească, îi împușcă...

Își închise ochii și, ca să-și aline durerea, își chemă în minte imaginea pe care și-o dorea. Se vedea pe malul râului. Apa curgea atât de repede, încât nu te puteai uita mult timp la ea fără să te ia amețeala. De pe malul celălalt, cerbii îl priveau.

Cei trei cerbi erau din nou acolo, pe marginea râului. Totul se repeta la fel ca atunci. De pe botul cerbului se prelingeau aceleași picături în apa liniștită a golfulețului. Cerboaica, ca și înainte, îl privea drept în ochi, cu acea privire

blândă, aproape omenească. Iar puiul de cerb, sătul să roadă ramuri de salcie, începea să țopăie vesel în jurul lor.

Apoi plecau, luând-o spre pădure. Puiul se întorcea și îl privea pentru ultima dată, iar apoi tufișurile dese îi înghițeau. Vârfurile stejarilor se legănau din nou deasupra lor și, deodată se auzeau două împușcături și răgetul sfâșietor al cerboaicei...

Mai departe Simon n-ar fi vrut să vadă, dar imaginile curgeau de la sine, fără voia lui.

Între Baba Cloanța și Vrăjitoarea Palaga, apăru pădurarul Cotârlea, târând pe o creangă groasă de fag trupul mort al cerbului. Creanga aluneca lin pe iarba arsă de soare, lăsând în urma ei o dâră subțire de sânge.

Simon voia să se ridice, să țipe, să fugă spre Cotârlea, să... Dar deodată o mână i se lipi de gură și-l trase în spatele Balaurului.

– Țșșt, ăsta e în stare să ne împuște pe amândoi!... îi șopti porcarul Ghindă.

Așa îl porecliseră oamenii din sat: Ghindă. Așa își chema și porcii: „Hai la ghindă, hai la ghindă!".

– Dumnezeul cui l-a închinat, în loc să-i păzească, îi împușcă...

Simon îl privea speriat.

– Cotârlea n-are niciun Dumnezeu, și-a omorât fratele și l-a aruncat în vârtejul râului după ce-i legase bolovani de gât și de picioare. Da' tu să nu spui nimănui, că ne omoară pe amândoi, auzitu-m-ai?

Simon dădu din cap că a înțeles.

Aproape o săptămână a zăcut în pat, cuprins de fierbințeală. Bunica i-a fiert tot felul de ierburi și l-a descântat, până ce Simon s-a pus din nou pe picioare.

* * *

Pe pădurarul Cotârlea, Simon Răureanu avea să-l întâlnească din nou peste doi ani, când venise acasă în vacanță de la liceul agricol, unde se pregătea să devină asistent veterinar. S-a dus să-l caute pe bătrânul Ghindă, cu care se împrietenise după ce asistaseră împreună la braconajul pădurarului. De altfel, porcarul era singurul său prieten din sat. Căutându-l prin pădure, Simon a ajuns la Zănoaga lui Palaga, unde, pe malul râului, la umbra Balaurului, dormea Cotârlea. Era beat. Dovada se afla la câțiva pași de el, pe iarbă, alături de o conservă de carne de vită goală, coji de ouă, de ceapă și usturoi: o sticlă goală de vodcă poloneză, „Żubrówka". Cotârlea dormea cu fața în sus, cu gura deschisă, sforăind lent, cu un ochi întredeschis, parcă veghea pușca de vânătoare cu două țevi, aflată la o întindere de braț distanță.

„Dumnezeul cui l-a închinat, în loc să-i păzească, îi împușcă...", i se păru că aude iar vocea porcarului, iar mai apoi: „Cotârlea n-are niciun Dumnezeu, și-a omorât fratele și l-a aruncat în vârtejul râului după ce i-a legat bolovani de gât și de picioare. Da' tu să nu spui nimănui, că ne omoară pe amândoi, auzitu-m-ai?!".

Simon s-a aplecat, cu mâna întinsă, după armă. Cotârlea parcă se opri o clipă din sforăit și strâmbă din nas de câteva ori.

„Ţssst, ăsta e în stare să ne împuște pe amândoi!...".

Cotârlea își reluă sforăitul.

Pușca, după ce, împreună cu bătrânul Ghindă, legaseră de ea câțiva bolovani zdraveni, fu aruncată într-un vârtej.

– No, acu' să te văd, măi Cotârleo, cu ce-o să mai pușți tu cerbii... spuse bătrânul.

După o săptămână, Cotârlea nu mai era pădurar, iar, peste o lună, făcea bolțari la penitenciarul din orașul vecin.

* * *

– Domnule, matale nu pricepi că trebuie să depună o plângere scrisă și, pe urmă, trebuie să vină să-l recunoască. Așa, pe vorbe goale, nu putem lua nicio măsură! aproape că strigă subcomisarul Argilă, vorbind la telefon cu șeful de post din localitatea unde oamenii reclamaseră că un veterinar le-a vaccinat vitele contra unei sume mult mai mari decât cei din anii trecuți. Apoi au aflat că nici măcar nu lucra la dispensarul veterinar de care aparținea satul lor.

– Nici nu vor să audă, domnule subcomisar, nu vor și gata! Tiseanu, ăl de l-a reclamat primul, zice: „Mie nu-mi trebuie belele pe cap, ș-apoi, dacă o fi fost, totuși, veterinar?... Că vaca mi-o fost cam beteagă, da' acuma-i bine...". La fel spun și ceilalți.

– Ei, măi să fie!... Atunci, de ce-au mai venit să reclame? spuse cu supărare subcomisarul.

– Știți și dumneavoastră cum sunt țăranii... uită repede orice, nu țin supărare.

– Și dacă le-o fi otrăvit vitele?...

– Medicul veterinar Tomescu zice că le-a injectat cu Vitaflaj, vitamine foarte bune pentru vite.

– Ei, dacă așa stă treaba și oamenii nu vor să depună plângere, nu mai avem niciun motiv să-l reținem pe acest Simon Răureanu, oftă ușurat subcomisarul.

După ce încheie convorbirea cu șeful de post, îl întrebă pe Dunăreanu:

– Când îl înmormântează pe Dinu Sticlaru?

– Vineri, mâine, că azi e joi.

– Sâmbătă îi dai drumul lui Răureanu. E mai bine să nu fie văzut mâine prin oraș.

Dinu Sticlaru nu avu parte nici de fanfară, nici de mulțimea de coroane mortuare, cum avusese Alexandru Smărândeanu. Câțiva foști colegi de la atelierul auto i-au adus coroane din flori de hârtie. Nici de rude la căpătâi nu avusese parte, în afară de fiul său vitreg, Matei Creastă, că nevastăsa, Iza, era încă internată la secția de psihiatrie.

Aceeași Joița mergea în urma sicriului său, bocind:

– Auuu, Dinule, un' te duciii, unde-e-e?... Auuu, Dinule, cui ne lașiii, cuiii?...

În rest, o mare de oameni curgea în tăcere pe strada ce ducea la cimitir, așteptând, poate, apariția profetului. Însă Gamaliel nu apăruse. Nici n-avea cum.

Pe Dinu Sticlaru l-au îngropat alături de Alexandru Smărândeanu.

– Acu' s-or socoti ei cumva pe lumea ailaltă... spuneau oamenii.

* * *

– Hai, băiete, ia-ți lucrurile și du-te cu Dumnezeu!

– Unde? întrebă tâmp Simon.

– Cum unde? se miră agentul principal Dunăreanu. Unde vrei, ești liber...

Trezindu-se în stradă, privi de câteva ori înapoi, spre sediul poliției, și deodată se simți foarte singur și neajutorat. Ar fi vrut să se întoarcă și să-i roage să-l primească înapoi, să-l mai țină la ei o vreme. Acolo, la ei, nu trebuia să-și bată capul ce să facă sau încotro să se îndrepte. De fapt, el por-

nise spre B., unde oricine își poate face un rost, mai ales un veterinar bun ca el. Da, pornise spre B., dar când a fost asta și de ce nu ajunsese? Încerca să-și amintească totul, dar durerea de cap nu-l lăsa. Pesemne că a fost tare demult, dacă nu-și mai putea aduce aminte.

Și, deodată, zărise țapul. Țapul alb, cu un singur corn în frunte, păștea liniștit în grădina din spatele clădirii în care își avea sediul poliția. Unde oare îl mai văzuse? Deodată, își aduse aminte: țapul alb, cu un singur corn, îl văzuse acolo, în bufetul gării, împreună cu bătrânul. Acum era sigur că acolo îl văzuse, și nu altundeva. Iar bătrânul îl întrebase: „Care este numele tău, om bun?...". „Om bun...". Așa îi spusese: „om bun".

Poate ar trebui să se întoarcă să-i spună subcomisarului?... Dar parcă i-a spus?... Da, cu siguranță i-a spus de țap. Dar de bătrân?...

„Simon, adică Petru, adică piatră!... Așa zice Domnul cel răstignit: Pe această piatră Eu îmi voi zidi Biserica, căci aducătorul semnului Zodiei Mielului a și sosit și vor picura din cer șase sute șaizeci și șase de picături de foc și pucioasă pe conștiința de paie a celor nenăscuți în Zodia Mielului! Vai de voi, vai de voi cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Cine altul ar putea fi aducătorul semnului?... Iată omul!".

Nu, de bătrân nu-i spusese nimic subcomisarului. De bătrânul care căzuse în genunchi în fața lui... de ce să-i spună?... Nu, nu-i va spune de bătrân. Mai bine îl va căuta singur. Îl va găsi, și atunci...

Pornise spre gară. Mergea încet, fără nicio grabă... La ce să se grăbească? Unde să se grăbească?...

Trecuse de gară.

Nu se opri nici la bufet, acolo unde bătrânul și țapul...

Trecuse și de cimitir, acolo unde cei doi...

Merse mai departe, pe poteca ce ducea de-a lungul căii ferate.

– Da' ce aveți, maică, cu el, de-l tot căutați?... Ce v-a făcut săracu' de el? aproape se răsti la Simon femeia între două vârste, pe care o întrebase unde îl poate găsi pe bătrânul ce umblă însoțit de un țap. Alaltăieri l-au luat împreună cu țapu', l-au dus la poliție. Așa mi-a spus nepotu', că erau de la poliție, că eu nu mai văd bine fără ochelari. Dacă i-o dat drumu', o fi acasă, adică la bordeiul lui, dincolo de iaz, aproape de malul râului. Dacă nu, căutați-l la poliție, că o fi acolo, săracu' de el...

Pornise spre iaz.

De ce să-l caute la poliție?...

De parcă el nu venea de la poliție...

Acolo nu era decât țapul, ce păștea liniștit în grădina din spate... Iar bătrânul?...

* * *

– Care este numele dumitale?

– Numele meu stă scris cu litere de foc, colo sus, în Cartea Zodiei Mielului!

Același foc va arde și va preface în cenușă numele celor nenăscuți în Zodia Mielului.

– Bine, acolo sus... Dar aici, pe pământ, care este numele dumitale? repetă răbdător Darie Sălăjeanu, șeful secției de psihiatrie.

– Un nume bun pe pământ valorează mai mult decât tot aurul Babilonului celui Vechi, care nu-i decât cetatea fiarei...

– Bine, dar trebuie să ai un act de identitate, nu?

– Vai de cel ce caută dovezi ca să arunce în temniță pe profetul Zodiei Mielului! Vai de voi, cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Vai de voi, vai de voi!... Căci veți zice munților: „Cădeți peste noi!” și colinelor: „Acoperiți-ne!”, dar munții vor fugi în munți și colinele vă vor întoarce spatele!... Atunci, vor picura din cer șase sute șaizeci și șase de picături de foc și pucioasă peste conștiința de paie a celor nenăscuți în Zodia Mielului!

Medicul Sălăjeanu o privi întrebător pe asistenta Corina Mateiaș. Aceasta dădu nevinovat din umeri.

– Îmi pare rău, cei de la poliție nu ne-au dat niciun act de-al dânsului. În oraș i se spune Gamaliel.

– Cunosc povestea... zâmbi medicul. Nu avem nicio cameră liberă?

– Nu, nu avem, răspunse asistenta.

– Atunci îl punem în cameră cu Leordean... sau nu, mai bine cu Huteanu. Ăla se crede preot, iar ăsta profet... se vor înțelege cumva.

* * *

– Apropie-te, fiule, și mărturisește-ți păcatele cele făcute cu voie sau fără de voie: cu fapta, cu vorba ori cu gândul! Spune: ai hulit împotriva Duhului Sfânt, ai luat în derâdere numele Domnului, ai ucis, ai furat, ai mințit, ai preacurvit?...

Gamaliel privi matahala de om din fața sa și se lăsă ușor pe podea, într-un colț al camerei.

– Îndrăznește, fiule, curățește-ți cugetul apăsat de gânduri rele, eliberează-ți inima de sub povara păcatului, alungă răul din sufletul tău! îl îndemna la spovedanie Huteanu, cel cunoscut în spital sub numele de „Popa Prostu’”.

Gamaliel tăcea. Îl privea mai mult uimit decât speriat şi tăcea.

– Mulţi şi-au mărturisit păcatele lor şi totuşi cugetul îi mustră... Căci cugetul omului, când îl mustră pentru păcatele sale, atunci glasul lui Dumnezeu e în om. Îndrăzneşte, fiule, apropie-te! A câta oară să-ţi spun?

Însă prorocul nu se apropia, nu deschidea gura, nu-l privea. El, cel care îl mustrase pe părintele Ieremia în faţa mulţimii, tăcea acum în faţa lui Popa Prostu'. Iar acesta continua să-l îndemne la spovedanie:

– Căci de-ar fi păcatele tale negre precum carmazul, ca zăpada le voi albi, şi chiar de-ar fi roşii ca purpura, ca lâna le voi albi! Vino, fiule, mărturiseşte-ţi păcatele, căci azi eu sunt mijlocitorul între tine şi Dumnezeu.

Atunci prorocul se ridică de jos şi, aşezându-se pe pat, spuse mai mult pentru sine:

– Există un singur Mijlocitor între om şi Dumnezeu, atât în cer, cât şi pe pământ. Şi Acela nu este Altul decât Domnul Zodiei Mielului...

Lui Huteanu i-a pierit orice nădejde de a-l spovedi pe păcătosul cu care îşi va împărţi, de acum înainte, camera. Se întristă, îngropându-se în tăcere. Gamaliel tăcea şi el. Cei doi nu-şi vor mai spune unul altuia niciodată niciun cuvânt. Vor tăcea şi se vor evita cu foarte mult respect.

* * *

Subcomisarul Toma Argilă se juca absent cu pixul pe hârtie. Desena, mai bine zis, trăgea tot felul de linii, cerculeţe şi pătrăţele, care, suprapuse, semănau a schiţe – sau nu, depindea de imaginaţia celui care ar fi privit mâzgăleala. Toată

această joacă îl liniștea oarecum. Era invidios pe Andrei Dunăreanu, care întotdeauna privea lucrurile cu un calm aproape imposibil, cu un sânge rece de neînchipuit, ca acum: strânse din umeri, nevinovat, și rosti scurt:

– Asta e!

Ca pe un „Am înțeles".

Cel mai agitat era medicul legist Lucian Mureșan. De când intrase în biroul subcomisarului, vreo trei sferturi de ceas, nu făcea decât să fumeze. Își răsturnase cafeaua, scăpase de câteva ori bricheta pe jos, de parcă nu și-ar fi putut aprinde țigările una de la alta, ceea ce, oricum, făcea. Fuma și se agita, mai-mai să-și ia zborul. La fel de mult fumase și autopsierul Mitică Cândrea, dar nu părea la fel de tulburat ca șeful său.

„Ar trebui deschise ferestrele, ăștia se cred la cafenea...", gândi subcomisarul.

– O să deschid puțin fereastra, spuse agentul principal, parcă ghicindu-i gândul.

– Există cinci cauze ale decesului: naturale, accidentale, omucidere, sinucidere și cauze nedeterminate. Nedeterminate! Exact asta am scris și în certificatul de deces: cauze ne-de-ter-mi-na-te, ai înțeles, dragă Toma? Ne-de-ter-mi-na-te!

Subcomisarul tăcea în continuare, la fel și ceilalți doi.

– Și acum ce vor de la mine?! N-a murit din cauza dezvoltării vreunei afecțiuni cu potențial fatal, gen leucemie sau cancer, deci nu e deces natural. N-a fost nici accident, nici crimă, nici sinucidere. Decesul s-a datorat unor cauze nedeterminate. Unde am greșit eu, Tomiță? Spune-mi unde!

– Liniștește-te, nu spune nimeni că ai greșit, răspunse subcomisarul.

– Și atunci ce vor de la mine? De ce vor să-l dezgroape, și tocmai mâine, în sfântă zi de duminică, de ce?!... Ca să mă facă pe mine de râs? Aici e mâna procurorului Breb, vă spun eu că e mâna lui. De mult îmi coace ceva, că mă tot întreabă: „Cum faci matale, dom' Lucian, de-ți faci casă nouă la oraș și alta la țară?". Auzi ce-l doare pe el...

– Procurorul Breb n-are nicio legătură cu deshumarea cadavrului lui Dinu Sticlaru. Nu are rost să te enervezi degeaba. Eugen e un băiat de nota zece, nu e în stare să facă rău nimănui.

– Atunci ce-i cu deshumarea asta? Ce vor?!

– Deshumarea a fost autorizată de Institutul de Medicină Legală și de procurorul-șef al procuraturii județului, la cererea profesorului doctor Jakobs Naimann.

– Cine mama mă-sii e Naimann ăsta?!

– Am auzit de el, spuse autopsierul. E evreu, s-a născut aici în oraș, iar acum locuiește în Israel. L-am văzut zilele trecute prin oraș, mi l-a arătat un văr de-al meu. Tatăl lui, adică unchiul meu, era bun prieten cu bătrânul Naimann, care era felcer. Doctorul îl plătește să aibă grijă de mormintele rudelor sale.

– Păi să-și vadă de morții mă-sii, ce-l mai doare grija de moartea lui Dinu Sticlaru, nu-i așa, dragă Tomiță?

Subcomisarului nu-i plăcea când medicul legist îl alinta cu „dragă Tomiță", la fel cum nu-i plăcea nici limbajul vulgar al acestuia. Dar ce putea face... tot orașul știa cum vorbește medicul legist Lucian Mureșan. Ba unii chiar îl apreciau pentru asta.

– Din câte am înțeles eu, profesorul e specialist în osteopatie și chiropractică. Aflat în oraș, probabil că a auzit de

cazul Dinu Sticlaru: după trei ani de paralizie, se ridică dintr-odată din cărucior, ucide, violează și dispare...

– Reautopsierea cadavrului poate să-l ajute pe profesor în cercetările sale, spuse gânditor autopsierul.

– Dă-l în mă-sa, cu tot cu cercetările lui!

– Nu înțeleg de ce vă neliniștiți. Nu vi se cere decât să asistați, împreună cu domnul Cândrea, la deshumare, interveni agentul principal Dunăreanu.

– Mi se cere să asist, ca să poată da toată vina pe mine: ba că nu e corectă ora decesului, ba că nu e corect făcută investigarea scenei sau a hainelor, ba că nu e bună analiza toxicologică, ba că nu am detaliat îndeajuns procesul de autopsiere, ba cu lacul, ba cu dracul... Să-i pieptene pe toți!

„Știe toate lucrurile pe care nu le-a făcut cum trebuie, de-aceea îi este teamă", gândi subcomisarul.

– Cine-ar fi crezut că o să i se dea atâta importanță acestui Dinu Sticlaru, care a ajuns vedetă, așa, dintr-odată, doar pentru că unui evreu i s-a sculat să-l dezgroape, să-i vadă oasele... Crucea mamii lui!

– Degeaba înjurați, domnule Mureșan, evreii nu cred în cruce, zâmbi Dunăreanu.

– Eu zic că n-ai de ce să-ți faci griji, nimeni n-are nimic cu tine. Cadavrul va fi examinat din punct de vedere clinic, așa că nu trebuie să te frămânți, continuă să-l liniștească maiorul.

Bineînțeles că nu avea de ce să-și facă probleme. Dar medicul legist Lucian Mureșan nu avea de unde să știe asta.

* * *

Priveliștea părea ruptă dintr-un basm rusesc. Lipseau doar Baba Iaga – Cloanța-Cotoroanța – și căsuța cu picior de

găină. O poieniță cu iarbă multă și flori de câmp, în mijloc un stejar secular, pe margini albeau mestecenii cu frunzele tremurânde. Ici-colo câte o tufă de alun, căpițe de fân și, la marginea dinspre râu – un bordei săpat în pământ, acoperit cu stuf. O mână iscusită ar fi putut zugrăvi acest colț de rai cu tot cu adierea vântului, șopotul valurilor râului, ciripitul păsărelelor, poate chiar și tăcerea ierbii.

Un asemenea tablou avea pe unul dintre pereții dormitorului profesorul de istorie Mircescu, pe care l-a sugrumat Bim-Bom după ce l-a lovit cu cărămida de încălzit picioarele drept în cap. Numai că, în tabloul profesorului, în mijlocul poieniței stătea un om de statură mijlocie, cu bărbuță, care-i dădea un aer viclean, cu ochi ageri, isteți. Pe cap purta o șapcă cu cozoroc.

– Tovarășul Vladimir Ilici Lenin, a spus profesorul pe un ton de prezentare, iar el parcă aștepta să adauge: „Elevul Simon Răureanu dintr-a zecea...".

Poate că și poienița în care s-a oprit ar fi arătat altfel, dacă în mijlocul ei ar fi stat un om, poate chiar tovarășul Vladimir Ilici Lenin. Sau, mai bine, Gamaliel cu țapul său, Nabucadnețar. Da, mai bine Gamaliel.

Gamaliel – profetul Zodiei Mielului.

* * *

Profesorul de istorie Vasile Mircescu, de la liceul agricol unde Simon învăța să devină asistent veterinar, deși se apropia de vârsta pensionării, era un burlac convins. Nimeni nu-și aducea aminte să-i fi cunoscut vreodată vreo prietenă sau vreo amantă, ori măcar să-l fi văzut „cu lugu-lugu" pe

lângă vreo muiere. Din această pricină, sau poate și din altele, lumea îi pusese inițial porecla „Cavaler de Curlandia", iar mai târziu: „bulangiu", „bulan", „poponar" și alte porecle, una mai hâtră decât alta.

Profesorul însă se purta de parcă nici nu le-ar fi auzit vreodată, deși știa foarte bine ce vorbeau despre el și elevii, și colegii. Se spunea prin liceu că, în fiecare an, își alegea câte un boboc care devenea favoritul său.

Pe Simon Răureanu a pus ochii abia prin clasa a zecea. La început, Simon fusese favoritul lui Nely, bucătăreasa de la cantina internatului. Într-o seară, fiind de serviciu împreună cu Oprea – care, ca de obicei, o șterse la discotecă, lăsându-l singur cu Nely – după ce au terminat toată treaba, femeia l-a rugat, cu un zâmbet în colțul gurii, să o spele pe spate.

Aproape că nici nu-și dădu seama cum a ajuns gol lângă ea, sub duș. Dar nu s-a speriat. Nu s-a speriat cum avea să se sperie, mai târziu, în apartamentul profesorului Mircescu...

– Hai, dezbracă-te, ce mai aștepți? râse Nely, dezvelindu-și dinții mari, aliniați frumos.

Simon își plimba privirea pe trupul ei gol, alb, strălucitor, durduliu. Sânii imenși, exact ca în picturile lui Rembrandt sau Rubens – despre care citise undeva, nu-și mai amintea unde, că ar fi simbolul frumuseții desăvârșite, burtica rotundă, iar privirea i se opri pe insulița pufoasă, blondă ca mătasea porumbului, dintre coapse. Simți o căldură dulce, aproape dureroasă, întărindu-i bărbăția care nu cunoscuse încă femeia.

– Hai, prostuțule, dezbracă-te, ce mai aștepți?

S-a dezbrăcat supus. Ea l-a tras sub duș.

* * *

Când profesorul Mircescu l-a invitat prima oară pe Simon Răureanu la el acasă, acesta, intrând în camera-dormitor, unde se afla și biblioteca, s-a îndreptat direct spre rafturi, oprindu-se dinaintea cărților, de parcă nimic altceva nu mai conta în acea încăpere. Întotdeauna se simțea fericit când se afla în fața unui raft plin cu cărți; simțea nevoia să le atingă cotoarele colorate, să le mângâie ușor. Le lua cu mare grijă în mână, iar ochii i se luminau blând când le răsfoia, ca și cum s-ar fi întâlnit cu niște prieteni vechi, reluând cu ele o conversație întreruptă...

– Văd că-ți place să citești, spuse încet profesorul, mângâindu-l pe fese.

Simon nu auzi cuvintele profesorului, nu simți nici mâna care-i atingea trupul; era absorbit cu totul de cărțile din fața sa. Profesorul înțelese altceva. Băiatul lua carte după carte din colecțiile „Romanul de dragoste", „Biblioteca pentru toți", „Biblioteca contemporană", „Biblioteca școlarului", seriile „Arcade", „Patrimoniu", „Lyceum", „Clasicii literaturii universale", „Cutezătorii", dar și operele complete ale unor scriitori români și străini. Le răsfoia atent, citea pe sărite, dădea uneori scurt din cap, zâmbea ca un inițiat și iradia o concentrare neabătută, înghițind cu privirea pagină după pagină, ca și cum ar fi dorit să le citească pe toate deodată.

Profesorul îi luă cu blândețe o carte din mână, o așeză peste altele pe raft și, luându-l de mână, îl conduse spre canapea. Gestul nu-l miră aproape deloc pe Simon Răureanu – sau poate nu avu timp să se mire, căci cineva bătu de trei ori în ușă. După un „Da!", rostit nervos de profesorul Mircescu, în cameră intră profesorul de limbă și literatură ger-

mană, Erwin Herbst, cunoscut de toți ca Țipțerwin – un nume rezultat din combinația cuvântului *țipțer* (colonist german originar din Zips, în Munții Tatra) și a numelui său mic, Erwin.

– *Guten Tag*, Herr Vasile! O, nu ești singur? Ai musafiri?

– Băiatul tocmai pleca. A venit să-i împrumut o carte, spuse încurcat profesorul Mircescu, îndreptându-se spre bibliotecă. A ales la întâmplare o carte și i-o întinse lui Simon Răureanu. Vino săptămâna viitoare, după ce termini de citit cartea, și îți voi da alta.

– Nu e prea grea pentru el? se miră sincer profesorul Țipțerwin.

– Poftim? întrebă Mircescu.

– Cartea. I-ai dat *Pendulul lui Foucault* de Umberto Eco...

– Simon nu e un cititor oarecare, răspunse profesorul Mircescu, bucuros că totuși i-a înmânat băiatului primul volum din opera marelui Eco.

– Aha, încuviință din cap Țipțerwin. Hai, băiete, du-te! *Auf Wiedersehen!*

Profesorul îl conduse până la poartă, apoi se întoarse în casă, la noul său musafir. Însă, când intră, Simon era deja sub geamul camerei unde se aflau cei doi. Nu atât curiozitatea, cât frustrarea că fusese aproape dat afară îl împinsese să se întoarcă și să tragă cu urechea.

– Dragul meu coleg, am pus mâna pe o comoară! Musai să o citești și dumneata!

Profesorul Mircescu tăcea.

– E vorba de romanul *Der Tanz in Ketten*[1], scris de Hans Bergel. Ai auzit de Hans Bergel, nu?

---

[1] *„Dans în lanțuri”.*

– Nu prea multe, dar am auzit, răspunse Mircescu.

– În fine, nu are importanță. Dar fii atent: Bergel, în romanul său, redă o relatare a lui Sebastian Münster – un om din vremea lui Luther, un savant renumit – cu privire la o călătorie de-a sa:

„Țara aceasta, Transsilvania, este împrejmuită de peste tot cu munți înalți, asemeni unui oraș înzidit în afară cu bastioane bune, având construite în interior multe orașe, dintre care cele mai arătoase sunt Cronenstett, Milenstett, Schebpurg, Medwisch, Nössen, Clausenburg, Millenbach, Wyssenburg. Și există un popor viteaz în această țară care se folosește de limba nemțească. Și este și țara Secuilor, un popor aparte în Transilvania, care se folosește de limba ungurească. Dar în afara munților locuiesc valahii la miază-noapte și la miază-zi, oameni răi, care sunt o mare calamitate pentru transilvăneni..."[1].

– Ei, ce spui de asta, *Herr* Vasile?

– Ei, câte nu se scriu prin cărți... Romanele sunt romane – conțin mai multă ficțiune decât realitate. Multe pasaje sunt chiar neverosimile.

– Cum se poate, dragă coleg, ca tocmai dumneata, om cult, să pui la îndoială ce spune un scriitor precum Hans Bergel? Mai ales când acesta citează din scrierile unui erudit ca Sebastian Münster?

– Toată lumea cunoaște bunătatea și ospitalitatea românilor. Mulți au scris despre asta... Dacă valahii sunt atât de răi, de ce „acest popor viteaz, care se folosește de limba nemțească", și celălalt „popor aparte" nu și-au văzut mai

[1] Trad. din germană de George Guțu.

departe de drum și s-au oprit aici, printre niște oameni atât de „răi" ca valahii?

– Fiindcă au fost invitați! Ia ascultă ce mai spune Hans Bergel:

„Au venit aici, după cum am aflat, pe vremea împăraților din dinastia Staufen, coborând de-a lungul Rinului și al Dunării, pe drumul nibelungilor, apoi prin pusta ungară, prin strâmtorile Someșului și printre colinele din nord, până la podișul încă neexplorat, aproape lipsit de populație, chemați de regii coroanei ungurești a lui Ștefan, în calitate de *oaspeți*, care să construiască orașe, cetăți și drumuri – într-o vreme, așadar, în care cei câțiva locuitori ai acestei regiuni sălbatice se mulțumeau să se cațere prin copaci în curul gol și să latre...".

– Ei, ce zici de Hans? Deștept, nu?

– Dă-l în mă-sa de...! se enervă Mircescu.

– Cum?! Tocmai dumneata? Om cult, care recunoștea supremația poporului german, vorbești astfel ca un necioplit?

– Vezi, măi Țipțerwin, că imediat mă sui și eu în copac în fundul gol, ca să mă pupe toți „oaspeții" care au fost invitați să construiască aici, în țara mea! Și o să latru de plăcere când or să mă pupe!

– Vai, *Herr* Vasile, dar cum poți?

– Cum poți și dumneata, aflându-te în casa unui român, să-i vorbești de rău strămoșii...

– Bine, dar...

– Niciun „dar".

– Să știi că eu nu mai calc în casa dumitale și...

– Și?

– Acel băiat care a fost mai înainte...

– Așa, ce-i cu băiatul?

– Știu pentru ce l-ai chemat la tine...

– Știi pe... dracu'!

Simon Răureanu nu mai stătu să asculte. Bănuind că profesorul Țipțerwin va ieși afară, sări peste gărduleț grădiniței și-și văzu de drum.

* * *

Avea să afle, într-o seară, peste o săptămână, de ce l-a chemat profesorul Mircescu. După ce terminase primul volum din *Pendulul lui Foucault*, își dădu seama că avea în mână o cu totul altă scriitură – grea și densă – față de romanele lui Dumas, Hugo, Zevaco, Karl May și ceilalți pe care îi citise cu pasiune. Despre Umberto Eco nu auzise niciodată până atunci. Romanul vorbea despre planurile Templierilor, despre ocultism, cabală, alchimie și teoria conspirației. Și, totuși, îl cucerise – voia să afle până la capăt ce se va întâmpla cu cei trei prieteni: Belbo, Diotallevi și Casaubon.

Bineînțeles, profesorul îi împrumută și al doilea volum. Îi explică, pe înțelesul lui, câte ceva despre cabală, despre pendul, despre sensul titlului. În timpul discuției, îl servi cu vin dulce de coacăze negre.

După al treilea pahar, Simon simți cum o amețeală plăcută îi cuprindea întregul trup. Era vesel, aproape că-i venea să râdă. Învăluit de o căldură molcomă, simți cum i se îngreunează pleoapele și picioarele. Dacă profesorul nu l-ar fi dus în brațe până în pat, ar fi adormit cu capul pe masă.

Când se trezi, era gol. La fel și profesorul, care sforăia ușor alături de el. Afară era întuneric. Lumina lăptoasă a

neonului din stradă se revărsa prin geamuri, albăstrind masa de scris, soba vopsită în alb, rafturile de cărți, podeaua din scânduri de brad. Își zări hainele aruncate pe spătarul unui scaun.

Se dădu încet jos din pat. Îi era frică să nu-l trezească pe profesor. Dar, în loc să se îmbrace, se apropie de fereastră și, lipindu-și fruntea de geam, privi îndelung afară.

În orice oraș se află două orașe: unul de zi și unul de noapte – gândi Simon. Nu doar din cauza luminii stâlpilor, care se aprind odată cu întunericul, ci din pricina metamorfozei zidurilor, a acoperișurilor și a turnurilor care se simplifică, devenind parcă mai mari pe măsură ce se lasă seara. Din orașul nocturn dispar amănuntele vizibile în orașul diurn – își pierd forța de a te uimi – și în locul lor se așterne o liniște adâncă, care scoate în evidență contururi, străduțe și locuri.

Simon iubea această metamorfoză – o plăcere tăcută, atrăgătoare și eliberatoare. Deseori, serile, stătea la fereastra camerei din internat și privea cum se schimbă turnul înalt din cimitirul catolic de peste calea ferată. Era una dintre acele clădiri frumoase și tăcute, zidite probabil de călugări, în vremuri de prăpăd. Turnul se înălța într-un colț părăsit, plin de trandafiri sălbatici, urzici și buruieni, ignorat cu desăvârșire de locuitorii orașului. Se afla acolo, pur și simplu. Crescuseră cu el sub ochi, dar pentru ei avea mai puțină importanță decât o groapă săpată în mijlocul drumului.

„Acel băiat care a fost mai înainte...", își aminti Simon vorbele profesorului Țipțerwin. „Știu pentru ce l-ai chemat la tine...".

Atunci înțelese ce voise să spună. Își privi mâinile, pieptul, picioarele goale, de parcă le-ar fi văzut pentru prima

dată. Se întoarse și zări pe sobă o cărămidă. Probabil că profesorul, iarna, o încălzea ca să-și țină de cald la șale sau la picioare. Stătea acolo, cuminţită, și vara – ca o pisică roșcată, tăcută și gata de slujbă.

Atunci îl zări. Iconarul Bim-Bom. Apăruse din senin. Luă cărămida de pe sobă și se apropie încet de patul profesorului...

* * *

– Bă, ăsta a știut că mâine îl dezgroapă și a tulit-o englezește din țintirim! glumi Dudu, taximetristul.

– Bă, fiți serioși, bă! Gabor și-a băut mințile... Câte nu i se pot năzări unui om beat, mai ales unuia care și-a dus veacul prin cimitir, printre morți! spuse, pe un ton serios, mecanicul de locomotivă.

– Nu era deloc beat! interveni nea Ilie. Eu abia închisesem, era două... două și ceva. Am așteptat personalul de unu și patruzeci, să-mi aducă Nemeș, conductorul, niște medicamente din C. După aia, a băut și el un pahar, ca tot omul care iese din tură. Da' cum a plecat Nemeș, de-abia apucai să sting lumina, că aud cum bate cineva la ușă. Am crezut c-o fi uitat omu' ceva și s-a-ntors. „O fi uitat ceva", îmi zic. Dar când deschid, îl văd în prag pe Gavrilă Gabor. Era alb ca varu'. Alb, cum îi peretele ăsta! arătă nea Ilie spre zid.

Nici n-apucai să-l întreb ce-i cu el, că mă și împinge cu mâna-năuntru și zice:

– Toarnă-mi repede o dublă de „Turț", că altfel aci crăp!

– Apăi ce-i cu tine, mă Gavri'? îl întreb eu, în timp ce-i torn „Turțul" într-un pahar mare. Nici nu l-am mai măsurat.

Eram oarecum mirat... căci Gavrilă nu prea dădea pe la crâșmă. Doar îl știți și voi. Și vine așa, în toiul nopții, să-mi fie mușteriu?! Nu-mi răspunse nimic. Doar după ce bău dintr-o singură înghițitură dubla de „Turț" și-mi întinse paharul să-i mai torn una, spuse:

– A înviat din morți!

– Cine? întreb eu, gata-gata să-i răspund „Adevărat a înviat!", ca de Paști.

– Dinu! zice. Dinu Sticlaru!

După aia dădu pe gât și al doilea pahar și dădu să iasă. Dar se opri în prag și-mi spuse:

– Bă, Ilie, l-am văzut cum te văd și cum mă vezi!

După plecarea lui Gavrilă, s-a pornit potopul. Și nu s-a mai oprit nici până acum...

Tăcură toți. Îl știau bine – Gabor nu era genul care să-și fi băut mințile. Până și Pandele știa asta. Doar că, de multe ori, îi plăcea „să fie de altă părere", cum zicea el. „Să aibă propriul lui PDV-eu", adică punct de vedere.

– Măi oameni buni... Țineți minte ce-a prorocit Gamaliel, când l-au găsit pe Dinu Sticlaru mort, rezemat de crucea directorului? rupse tăcerea ifronistul.

– Eh, câte n-a spus Gamaliel... dădu din mână Pandelică.

– Stai un pic, băi Pandele, că ce-a zis s-a cam împlinit. Atunci a prorocit așa:

„Căci precum Iona a stat trei zile și trei nopți în pântecele peștelui, la fel acest om pe care-l priviți va sta trei nopți și trei zile în pântecele pământului...".

Nea Ilie își făcu semnul crucii. Ceilalți, până și Pandelică, i-au urmat exemplul.

* * *

– Nu, nu eram beat şi nici nu mi s-a năzărit, domnule subcomisar! Am băut abia după, la birtul lui nea Ilie, acolo am băut. L-am trezit din somn şi am dat pe gât două duble de „Turţ", dar parcă apă a fost, nici că le-am simţit. Înainte însă nu băusem nimic, pot să jur! spuse aproape jignit paznicul cimitirului, Gavrilă Gabor.

Subcomisarul Argilă îl privi cu simpatie şi, pentru o clipă, păru că regretă întrebarea pusă. Ar fi vrut să-şi ceară scuze, dar nu apucă; Gavrilă, parcă ghicindu-i gândurile, continuă:

– Aseară a trecut pe aici doctorul Leordean, de la Policlinică. Venise să vadă ce-au lucrat meşterii la mormântul tatălui său. La plecare mi-a lăsat o sticlă de vin – am şi uitat de ea, e acolo, n-am destupat-o. M-a rugat, în caz că vine ploaia, să învelesc cu celofan placa proaspăt turnată. A lăsat şi un sul, lângă mormânt.

Ce-i drept, aseară cerul nu prea arăta a ploaie, aşa că m-am culcat liniştit şi am adormit buştean. Până când s-a pornit bubuitul... Atunci am sărit din pat, am luat lanterna şi am fugit să acopăr placa. Da' nici nu mai aveam nevoie de lanternă – s-a pus pe fulgerat de se făcuse lumină ca-n miezul zilei.

Atunci l-am zărit... dar nu ştiam că-i el. Am crezut că-i vreun ţigan care a sărit gardul să fure cruci. Acu' două săptămâni am prins unul – încerca să taie o cruce de fier. Crucea mamii lor de faraoni! Am uitat de placă şi de celofan şi am luat-o printre morminte, spre gardul dinspre strada Salcâmilor. Am ajuns înaintea lui, m-am pitit după o cruce mare

de marmură, de pe mormântul bătrânului Fanglyi. Am pregătit sprayul paralizant și bastonul de cauciuc, gata să-l iau prin surprindere.

Dar când era să sar pe el, l-am văzut bine, la lumina fulgerului. Am încremenit! De gard se apropia... Dinu Sticlaru! Era în costum negru, cu cravată la gât – exact așa cum l-au pus în sicriu. M-au lăsat picioarele, n-am mai putut scoate un cuvânt. Cred că nici n-am respirat. Și-apoi, a sărit gardul... de parcă era viu! Și nu știu unde a dispărut. Când mi-am revenit, am sărit și eu gardul după el, dar nu mai era nimeni pe stradă. Așa că m-am dus și l-am trezit pe nea Ilie...

Subcomisarul îl privea tăcut. Nu-i venea să creadă ce-i povestea paznicul. Și totuși, ar fi băgat mâna în foc că nu minte.

– Știu că nu mă credeți, domnule subcomisar... dar vă jur că nu mint. Și nici beat nu eram.

– Ba vă cred, vă cred... repetă subcomisarul, mai mult pentru sine.

– Atunci, dacă mă credeți, spuneți-mi și mie: ce-o fi însemnând toate astea?

Subcomisarul strânse neputincios din umeri. Ce-ar fi putut să-i răspundă?

* * *

Deshumarea lui Dinu Sticlaru se amânase pentru a doua zi, pentru luni, 19 iunie. Supărarea medicului legist Lucian Mureșan se risipi imediat ce află că profesorul Jakobs Naimann îl inclusese în echipa care urma să efectueze deshumarea, alături de autopsierul Mitică Cândrea, procurorul Lazăr Breb, maiorul Argilă și câțiva subofițeri de miliție. Ba

mai mult: el, Lucian Mureșan, fusese numit să conducă întreaga operațiune.

– M-am supărat ca proasta pe sat... și degeaba! se dojeni în gând, privind spre mulțimea adunată în jurul mormântului din care, potrivit groparului Gavrilă Gabor, răposatul Dinu Sticlaru... fugise.

„Ia uite ce face curiozitatea!".

Profesorul e curios dintr-o dorință autentică de a înțelege necunoscutul. Caută ceva neobișnuit, care poate aduce lumină în cercetările sale, în folosul omenirii. Dar ceilalți? Oamenii aceștia? Ei sunt mânați de o altfel de curiozitate: cea de a vedea ceva ciudat, rar, nemaivăzut. Și cum să nu vină? Nu vezi în fiecare zi o deshumare. Se suiau pe cruci, se cățărau în copaci, abia reușeau militarii să-i țină la distanță. Toți sperau, în taină, că vor asista la o minune: că mormântul lui Dinu Sticlaru va fi... gol.

De fapt, curiozitatea nu e doar un sentiment. E o nevoie. Piramida nevoilor lui Abraham Maslow e, așadar, incompletă: pe lângă clasele majore identificate de el – fiziologice, de siguranță, apartenență, stimă de sine și autorealizare – există una care le traversează pe toate: nevoia de nou. De ceva nemaivăzut, nemaiauzit, nemaiîntâmplat.

– Faceți loc, oameni buni! Dați-vă mai încolo!... Faceți loc! striga, răgușit, groparul Gavrilă.

Mulțimea se clătina pe aleea care ducea spre cavoul lui Sticlaru. Unii erau împinși, alții cădeau peste cruci și monumente funerare.

Deasupra cimitirului pluteau toate păsările orașului, adunate parcă de aceeași curiozitate. Planau tăcute sub norii grei, cenușii, ca niște aripi de ceață.

– Cum de-au aflat așa repede că va avea loc deshumarea? întrebă profesorul Naimann.

– E un oraș mic, oamenii se cunosc între ei, știu totul unii despre alții. E greu să le ascunzi ceva – răspunse procurorul Breb, aruncând o privire spre agentul principal Dunăreanu, care părea să spună prin privire: „Se putea și fără public, domnule plutonier...".

„Nu cred că i-a adus aici curiozitatea privind cum se face o deshumare", gândi maiorul Argilă. „Mai degrabă zvonul că Dinu Sticlaru... a fugit din mormânt".

Îl trase pe Dunăreanu într-o parte. După câteva minute, militarii începură evacuarea cimitirului. Agentul principal scoase chitanțierul din porthart și, fluturându-l deasupra capului, amenință cu amenzi.

În scurt timp, în cimitir nu mai rămăsese decât echipa oficială.

– N-avem nevoie de gropar, spuse subcomisarul.

– Ba da, s-ar putea să avem mare nevoie de el, răspunse procurorul Breb. Îl cunosc pe bătrân, am încredere în el.

Groparul Gavrilă tuși în pumn, de parcă înțelesese că despre el era vorba. Se apucă să-și îndese pipa cu tutun, calm, ritualic.

Medicul legist le făcu semn militarilor să ridice capacul cavoului. Unul dintre ei ținea în mână o rangă de fier. Când au ajuns la sicriu, nu mai era nevoie să-l deschidă: capacul era deja dat deoparte, așezat alături, iar sicriul era gol.

Dinu Sticlaru înviase din morți.

„Căci, precum Iona a stat trei zile și trei nopți în pântecele peștelui, la fel omul acesta pe care-l priviți va sta trei nopți și trei zile în pântecele pământului...", i se păru maio-

rului că aude vocea lui Gamaliel. O gheară ascuțită i se înfipse în piept, apoi o căldură ciudată, molcomă îi cuprinse trupul.

Apoi vocea se făcu și mai limpede, parcă rostită chiar lângă el:

„Iar tu, cel care ai aruncat în temniță pe omul ce a adus semnul Zodiei Mielului, nu vei putea spune munților niciun cuvânt, nu vei putea adresa colinelor vreo vorbă, căci adevărat îți spun: peste tine va răsări de șapte ori soarele și apoi te vei duce în împărăția întunericului veșnic, în regatul plânsetelor și scrâșnetelor din dinți. Vai vouă, cârmuitori ai cetății Babilonului!".

Se așeză pe un cavou și se rezemă de cruce.

Când îi spusese Gamaliel toate astea? Lunea trecută... și de atunci soarele răsărise de șapte ori. Poate că bătrânul nu era doar un nebun... Poate că era cu adevărat un profet. Profetul Zodiei Mielului.

– Ce-i cu dumneata, Tomiță?... îl observă medicul legist.

– Vă e rău, domnule subcomisar? întrebă Breb.

– Chemați salvarea!

– Duceți-l la mașină!

– Ușor, ușurel...

– Puneți-i ceva sub cap...

A venit salvarea. L-au dus la spital. L-au resuscitat.

Dar inima subcomisarului Argilă cedase.

* * *

Lumea se adunase la „Birtul lui Nea Ilie", așteptându-l pe groparul Gavrilă să aducă vești din cimitir:

– Înviase sau nu Dinu Sticlaru?

– O fi șters-o din groapă, ori ba?

Dar Gavrilă n-a venit nici în seara aceea, nici a doua zi, nici a treia... Oamenii au uitat de învierea lui Dinu Sticlaru. Vorbele s-au schimbat – acum se discuta mai ales moartea subcomisarului Argilă.

Cei mai curioși s-au dus să-l caute pe gropar în cimitir, să-l întrebe cum e cu învierea lui Dinu.

– Mi s-o năzărit... dădea din mână Gavrilă. Prostii, omul beat e prost – vede și ce nu există.

– Hai, măi Gavrilă, doar n-ai îmbătrânit chiar așa de tare! îl îndemnau unii.

– Ba da... m-am ramolit de tot. Ar trebui să nu mai beau... ofta el.

Unii îl credeau. Se poate întâmpla oricui. Alții însă ziceau că „i-a închis gura procurorul Breb".

– Nici Dumnezeu Sfântul nu mai pricepe ce se petrece în orașul ăsta...

– Uite mortul, nu e mortul!

– Dumnezeu să ne ferească de mai rău...

Lumea era speriată de toate întâmplările ciudate din orășel, parcă profețite de bătrânul Gamaliel, pe care nu-l mai văzuse nimeni de câteva zile...

Dar tot ce se întâmplase până atunci era o nimica toată pe lângă ce aveau să vadă a doua zi.

* * *

Simon Răureanu se instalase în bordeiul bătrânului, dincolo de iaz. La început n-a vrut să rămână peste noapte, dar, încercând să-și amintească de ce venise în oraș (își amintea vag că mergea spre B., să-și facă un rost), a adormit.

Și a visat-o pe bunică-sa, Catrina. Dar și pe iconarul Bim-Bom. Pe acesta nu-l mai văzuse de când cu profesorul Mircescu.

„De ce l-o fi omorât Bim-Bom pe profesor? Poate pentru că...?".

Cel ce îl însoțea mereu, nevăzut, aruncase vina pe el.

Cine știe cât a stat Simon așa, cuprins de frânturi din trecutul său, în care Bim-Bom apărea mereu? Era cât pe ce să adoarmă din nou, sau poate chiar adormise, când l-a trezit un zgomot de pași. Apoi ușa bordeiului – din scânduri de brad prinsă cu două tălpi de tenișI în loc de balamale – s-a dat în lături și înăuntru a intrat un om.

Simon l-a recunoscut imediat.

Era omul pe care-l văzuse în casa puștiului cu buza de iepure. Înainte să-l culce în cămăruța cu cușca de iepuri. Parcă era și un... nu, țapul îl văzuse altundeva. Dar omul acesta era același. Stătea în scaunul cu rotile. Tatăl puștiului. Tatăl lui Matei Creastă.

„Porcul de taică-meu, care nici nu-i tatăl meu adevărat – căci maică-mea m-a făcut cu un soldat necunoscut, care, la o adică, putea fi un erou. Atunci s-ar schimba placa și eu n-aș mai fi un bastard, ci fiul eroului necunoscut. Dar porcul de taică-meu – așa îmi zicea să-i spun, porc e de la mine citire – nu ținea cont de asta și mă numea mereu bastard. O bătea pe maică-mea să recunoască că m-a făcut cu doctorul Petriceanu, că doar buză de iepure nu mai are nimeni în oraș în afară de noi doi, bineînțeles. O bătea, și apoi pleca la curve. Ba chiar le aducea acasă și o punea pe maică-mea să se uite cum le-o trage. Asta o știu toți vecinii, poți să-i întrebi...", întărise Matei, de parcă Simon ar fi spus că nu-l crede.

„Acuma e cuminte. De trei ani stă paralizat în scaunul cu rotile, după accidentul cu mașina – era cu două curve. Una a mierlit-o pe loc, alta a scăpat cu un picior rupt. Și-acum, la o adică, de ce să nu și-o tragă maică-mea în fața lui cu Goliat? El nici nu mai poate vorbi. Doar horcăie ca un porc. Demult l-am fi dus la azil, dar e păcat să pierdem venitul de la stat, pe urma handicapului lui".

Da. Exact așa spusese puștiul.

Cum de-și amintea Simon cuvânt cu cuvânt? Dar nu-și putea aduce aminte unde văzuse țapul alb cu un singur corn...

– Bună seara! a spus omul. Tu ești aducătorul semnului Zodiei Mielului.

„De ce-i spune «Bună seara!», când abia se trezise? Sau poate chiar era seară...?".

– Tu ești aducătorul semnului Zodiei Mielului. Eu te chem, iar tu mă vei urma...

Și l-a urmat. Pe cel pe care-l văzuse în scaunul cu rotile. Pe tatăl puștiului cu buza de iepure. Pe Dinu Sticlaru, cel îngropat și înviat a treia zi, după profeția lui Gamaliel.

* * *

– Se anunță zi ploioasă, fără soare și fără chef de muncă... oftă ifronistul Gigi, intrând la „nea Ilie" să-și ia „vitaminele" de dimineață: o cafea neagră și goală – adică fără lapte și fără zahăr – și o sută de grame de rom „păgân", adică nebotezat. Deși nea Ilie era cârciumar creștin și temător de Dumnezeu, nu boteza niciodată băutura.

– Gigele, mata n-ai chef de muncă nici în zilele cu soare, darămite pe ploaie! râse de el Dudu.

– Păi tu o duci bine, mă: iei pasagerul, îl duci unde vrea, mai vezi orașul, mai schimbi o vorbă, iei un bacșiș... Iar eu mă învârt cu ifronul de-mi vine acru-n... să nu-ți spun unde!

– Las' că ai și tu avantajele tale: poți intra la nea Ilie ori de câte ori vrei să tragi o „vitamină" pe gât – că nu te pune nimeni să sufli în fiolă. Cât despre bacșiș... ehe, eu nu iau într-o săptămână cât iei tu într-o zi!

– Oameni buni! Săriți, oameni buni! L-au răstignit!...

A intrat țipând groparul Gavrilă.

– Iar ai băut, Gavrilă?...

– Să-mi sară ochii! L-au răstignit! Pe crucea mare din mijlocul cimitirului, ca pe Hristos!

– Bine că n-a înviat din nou Dinu Sticlaru! râse Dudu.

– Dudule, fugi la poliție! Ilie, sună tu! Haideți în cimitir să vedeți cu ochii voștri!

Nea Ilie a închis birtul, a sunat la poliție și a pornit, cu ceilalți, spre cimitir...

* * *

L-au găsit răstignit. Asemenea unui Crist.

Pe crucea înaltă din mijlocul cimitirului – sculptată de profesorul de desen Octavian Marta dintr-un stejar secular tăiat de administrație pentru a prelungi aleea care ducea spre poarta din spate – atârna Simon Răureanu.

„Omul care a adus semnul Zodiei Mielului".

Cu capul plecat într-o parte, asemenea Mântuitorului, cu bărbia ușor ridicată, parcă încercând să zărească, prin ceața zdrențuită, seninul cerului. Cu mâinile prinse în cuie și cu picioarele sprijinite pe doi bolțari puși unul peste altul la

baza crucii – de către răstignitori (sau răstignitor) – pentru susținerea trupului.

– Cine l-a urcat acolo sigur știa ceva despre crucificare... zise medicul legist, aplecându-se spre trupul atârnat. N-a bătut cuiele în palme, ci în încheieturi. Ca să nu-i rupă carnea, să poată sta mai mult timp pe cruce. Altfel, mușchii toracelui ar fi cedat, nu ar mai fi putut respira, și-ar fi murit mai repede...

– Vreți să spuneți că... nu e mort? întrebă cineva din mulțime.

– E posibil să nu fie. Iar dacă a decedat, cu siguranță nu din cauza răstignirii. Trebuie dat jos imediat.

Groparul Gavrilă, nea Ilie și alți câțiva s-au repezit spre cruce.

– Stați! Stați! Uite că vine domnul procuror Breb! zise un subofițer.

Procurorul a întrebat câte ceva, s-a uitat atent la cruce, apoi a făcut semn să-l dea jos.

– Dar cum? întrebă groparul. Ne trebuie scară. N-avem unde-o propti... Și cum scoatem cuiele?... Ar trebui și un clește...

Până la urmă, cineva a adus un motofierăstrău.

– Nu-i păcat să tai crucea?...

– Nu, nu e păcat...

Privind chipul liniștit al celui răstignit, aveai impresia că așteaptă cu blândețe ca norodul adunat sub cruce să tragă la sorți cui să-i rămână haina... Sau poate strigase deja, demult: „Eli, Eli, lama sabactani?".

– Trăiește! a spus medicul legist. Să-l ducem la spital!

* * *

Procurorul Lazăr Breb se plimba prin biroul său, oprindu-se din când în când în fața bibliotecii sale – de fapt, o mobilă Heda, cu câteva rafturi pentru cărți. O primise cadou de la prietenul său Alexandru Cerb, directorul CIL-ului (Combinatul de Industrializare a Lemnului), când se întorsese în orașul natal, de sub dealul Solovanului.

Pe rafturi nu erau multe cărți. Câteva ale scriitorilor locali – mai ales ale lui Alexandru Ivasiuc, bun prieten cu tatăl său, Eusebiu Breb. Ivasiuc murise la cutremurul din 4 martie 1977, lângă blocul Scala din București, care se prăbușise peste el...

Tatăl procurorului îi povestise, într-o după-amiază tihnită, că tatăl scriitorului Alexandru Ivasiuc, Leon Ivasiuc, îi fusese profesor de științele naturii în liceu. După absolvirea Liceului „Filimon Sârbu", el, împreună cu Steriade Moldovan și cu Alexandru Ivasiuc, prieteni nedespărțiți în acea vreme, au plecat la București, să se facă „domni".

Tatăl său, Eusebiu Breb, a intrat la Drept. Steriade s-a înscris la Medicină, iar Alexandru Ivasiuc a ales Filosofia. A fost însă exmatriculat după doi ani de studii, din motive ideologice. La îndemnul lui Steriade, a trecut apoi la Facultatea de Medicină Generală, în cadrul Institutului Medico-Farmaceutic.

Însă destinul său a luat o turnură dramatică în 1956, când, student în anul IV, Ivasiuc a participat la mișcările revendicative ale studenților din București. A fost printre organizatorii unui miting de solidaritate în Piața Universității, programat pentru 15 noiembrie. Studenții urmau să ceară satisfacerea unor revendicări cu caracter politic și social; se

prevăzuse chiar și posibilitatea transformării manifestației într-o mișcare de răsturnare a regimului comunist, dacă numărul participanților era suficient de mare.

Ivasiuc a fost arestat la 4 noiembrie 1956, judecat în lotul care avea să-i poarte numele și condamnat la cinci ani de închisoare corecțională. A executat pedeapsa la Jilava, Gherla, precum și în lagărele de muncă de la Periprava, Stoenești și Salcia. După ispășirea pedepsei, i s-a fixat domiciliu obligatoriu pentru doi ani, în localitatea Rubla din județul Brăila.

După toate aceste întâmplări, prietenia dintre cei trei s-a răcit. Se pare că Eusebiu Breb și Steriade Moldovan s-au temut să mai fie asociați cu Ivasiuc, fost deținut politic. Pe de altă parte, probabil că și Ivasiuc s-a simțit trădat. Iar în cercurile literare, nu puțini îl acuzau, ulterior, că ar fi semnat un act de colaborare cu Securitatea.

Cu toate acestea, spre surprinderea tuturor, Alexandru Ivasiuc a fost angajat, după eliberare, la Ambasada Statelor Unite ale Americii, unde a lucrat până în 1968. Mai mult, între 1968–1969, a beneficiat de o bursă în SUA, susținând conferințe la universități precum Columbia și Berkeley. A călătorit și în Anglia, vorbind la Oxford. După întoarcerea în țară, a ocupat funcții importante: redactor-șef și director adjunct la Editura Cartea Românească, secretar al Uniunii Scriitorilor, precum și director al Casei de Filme 1.

Procurorului Lazăr Breb îi era drag Ivasiuc. Deși prietenia tatălui său cu acesta nu se mai reînnodase, el îi citea cărțile cu reală pasiune. Din când în când, recitea romanele sale: *Vestibul*, *Interval*, *Apa*, *Păsările*, *Cunoașterea de noapte*, *Iluminări*, *Racul*.

Deși *Păsările* fusese cel mai popular și cel mai vândut (tirajul atinsese aproape 30.000 de exemplare), romanul *Apa*, publicat cu trei ani mai devreme, era cel care-l impresionase cel mai mult. Îl recitise de câteva ori, cu aceeași satisfacție liniștită cu care urmărea și ecranizarea romanului, apărută la un an de la publicare, în regia lui Dinu Tănase. George Constantin îl interpreta pe banditul Piticu, iar Gheorghe Dinică, pe comisarul corupt Meseșan.

Pe lângă aceștia, în film apăreau și alte nume grele ale cinematografiei românești: Amza Pelea, Ion Caramitru, Ovidiu Iuliu Moldovan, Irina Petrescu, Constantin Codrescu și alții. Dar lui Breb îi plăceau cel mai mult personajele negative: Piticu, care cumpăra vila baronului Grödl (azi, Cămin de bătrâni) de la fiica acestuia, Hermina, și comisarul Meseșan, alunecos și dubios moral.

Mai târziu, procurorul avea să-l cunoască personal pe Gheorghe Dinică, prin profesorul de limba română Ostap Borodai Șandru, care l-a dus în comuna ilfoveană Gruiu, la casa actorului Ștefan Iordache. Acolo a cunoscut mulți artiști, printre care și pe „comisarul Meseșan", omul din spatele rolului care-i rămăsese atât de viu în memorie.

Tensiunea care cuprinsese orășelul, din cauza celor întâmplate, lucruri aproape de necrezut, semăna izbitor cu cea din anul 1946, când banda lui Piticu îl asasinase pe muncitorul ceferist Ion Leordean. Numai că, atunci, cei care conduceau orașul, în frunte cu Dancuș, secretarul județenei de partid, știau cu cine au de-a face. Știau cum să ajungă la cei vinovați și cum să-i pedepsească. Pe când acum...

Acum era un profet, care profețise venirea „omului ce va aduce semnul Zodiei Mielului". Iar omul acela se dovedise

a fi doar un escroc mărunt, un găinar fără importanță, răstignit în cimitirul orașului de cine știe cine și din ce motiv...

Mai era și uciderea lui Goliat – adică a directorului adjunct Alexandru Smărândeanu – de către mecanicul Dinu Sticlaru, un paralizat care nu se mai ridicase de ani buni din scaunul cu rotile. Dispariția acestuia, apariția cadavrului și apoi miraculoasa „înviere". Și, de parcă toate astea n-ar fi fost destule, se adăugau și morțile suspecte ale agentului Ștefan Ungureanu – oficial, un banal accident rutier – și ale subcomisarului Toma Argilă...

Oare toate aceste morți erau simple coincidențe?... Totul părea încurcat, dar procurorul era hotărât să descurce ițele. Avea să joace rolul detectivului – nu era pentru prima oară – și era convins că va găsi dezlegarea acestui caz misterios...

Soneria telefonului îl smulse pe Lazăr Breb din șirul gândurilor.

– Domnule procuror, vă deranjează inspectorul Lumei.

„O fi vreun nepot de-al lui Piticu...", zâmbi aproape fără voia lui Breb. În zonă erau multe familii cu acest nume.

– Vă ascult, domnule inspector!

– A fost găsit cadavrul mecanicului Dinu Sticlaru.

– Unde?

– Pe fâșia de frontieră...

– Duceți-l la morgă și anunțați-l pe profesorul Jakobs Naimann!

* * *

– Vine Gavrilă Gabor, spuse nea Ilie, privind pe geam.

– Numai să nu aducă iar vreo veste rea... tuși în pumn Dudu.

– Apoi, el, săracu', ce vină are?... adăugă Gigi Ifronistul.

– În unele culturi, se taie capul mesagerului care aduce veşti rele, zâmbi profesorul Marin Lemnaru.

– Vai de mine, domnule profesor!... spuse cineva din spate.

Profesorul ar fi vrut să mai zică ceva, dar în cârciumă intră groparul.

– Ia zi, cu ce ne mai uimeşti azi? îl întâmpină nea Ilie.

– Apăi, cred că nici pe voi, ca nici pe mine, nu ne mai uimeşte nimic... zise bătrânul, aşezându-se. După o scurtă pauză, adăugă: l-au găsit pe Dinu Sticlaru.

– Viu?

– Viu pe naiba! Mort!

– Unde?

– Pe graniţă. Pe fâşie. L-a găsit patrula de grăniceri.

– Măi fraţilor, ăsta a înviat şi a vrut s-o şteargă la ruşi! râse Culae, fochistul de la Casa de copii.

– Care ruşi, bă? îl luă la rost Gigi Ifronistul.

– Cum care? La ruşii de peste Tisa! Doar n-o fi la cei de pe Valea Ruscovei! se miră Culae.

– Nici pe Valea Ruscovei, nici dincolo de Tisa nu trăiesc ruşi, Culae!

– Uite acuşi, acuşi, acuşi – îi vom bate şi pe ruşi... Dar cine trăieşte, atunci? Ungurii?

– Ucrainenii, Culae, ucrainenii!

– Tot un drac, Gigele, tot un drac!...

– Nu e tot un drac! interveni profesorul Lemnaru. Ucrainenii sunt ucraineni – sau ruteni, dacă preferi – locuitorii Ucrainei. Ruşii sunt muscali şi trăiesc în Rusia.

– Cum adică ruteni, domnule profesor? sări ca ars Gigi. Am fost duminica trecută la cumnatul meu – e medic în

Bistra – și a venit acolo un deputat de la ruteni. A vorbit în fața bisericii și i-a îndemnat pe oameni să se înscrie la Asociația Rutenilor. Le-a spus că ei nu sunt ucraineni.

– E inginerie politică. Poveste lungă. Un decor fals pe scena politică a Europei de Est. O escrocherie politică...

– Apoi, dacă e politică, eu în politică nu mă bag, domnule profesor, zise Culae, ridicând din umeri.

– Apoi nici să nu te bagi, Culae! Politica nu-i pentru muieri – „e pentru noi, oamenii!", cită din Sorescu, spre amuzamentul tuturor.

* * *

– Asta le întrece pe toate, domnule procuror! zâmbi cu un aer nevinovat comisarul Nistor.

– Ce aveți în vedere? întrebă procurorul.

– În raportul său, profesorul Jakobs Naimann susține că Dinu Sticlaru, de când a rămas paralizat, nu s-a mai ridicat din căruciorul său. Deci nu avea cum să-l ucidă pe profesorul Alexandru Smărândeanu. Mai mult, acesta a murit din cauza unei asfixii mecanice, adică a fost sufocat, cel mai probabil cineva i-a tras o pungă de plastic pe cap. Dar ce este și mai interesant...

– În raportul său, medicul legist Mureșan nu a menționat nimic despre asta.

– Da, a făcut o autopsie de mântuială, ca să scape repede. Așa fac toți... nu avea de unde să știe cum vor evolua lucrurile.

– În spatele acestor două morți – ale profesorului Alexandru Smărândeanu și ale lui Dinu Sticlaru – se află un mare mister, spuse procurorul, mai mult pentru sine.

– Pe care noi va trebui să-l dezlegăm cât mai curând. Lumea e panicată și începe să lege totul de profețiile bătrânului Gamaliel, cel internat la secția de psihiatrie...

– Chiar și moartea agentului Ștefan Ungureanu oamenii o pun pe seama acelei profeții.

– Domnule procuror, am să vă spun ceva ce s-ar putea să vă mire, la fel cum i-a uimit și pe ceilalți: subcomisarul l-a vizitat lunea trecută pe bătrân, chiar înainte ca acesta să fie internat. Iar bătrânul i-a spus: „Iar tu, cel care ai aruncat în temniță pe omul care a adus semnul Zodiei Mielului, nu vei putea spune munților niciun cuvânt, nu vei putea adresa colinelor nicio vorbă, căci adevărat îți spun: peste tine va răsări de șapte ori soarele, apoi te vei duce în împărăția întunericului veșnic, în regatul plânsetelor și scrâșnetelor din dinți. Vai vouă, cârmuitori ai cetății Babilonului!".

Subcomisarul părea tulburat, și pe bună dreptate – la exact șapte zile după acea vizită, a murit. N-a mai apucat să vadă răsăritul soarelui pentru a opta oară...

* * *

„Sticlaru Constantin; Data nașterii: luni, 22 martie 1965; Locul nașterii: localitatea D., jud. Vrancea".

– E lângă Panciu, șopti procurorul. Apoi adăugă, cu un zâmbet abia schițat: – Iată ce ocazie! Cred că socrul meu va sări în sus de bucurie.

Socrul procurorului Lazăr Breb – profesorul de istorie Bohdan Kocerjuk (nu *Bogdan Cocerjuc*, cum ținea să specifice mereu), de naționalitate ucraineană – îl rugase de nenumărate ori să-l ducă la Mănăstirea Brazi, aflată sub Dealul Neicului, în orașul Panciu, pe malul drept al pârâului Hăulița.

La început, pe procuror îl mirase această dorință bizară a socrului său, mai ales că nu-l știa un om bisericos, dornic să bată drumurile mănăstirilor. Și de ce tocmai la Brazi? De ce nu la Putna, Voroneț sau la alte mănăstiri cunoscute și căutate de turiști?

– Din cauza legendei, îl lămuri, într-un târziu, profesorul Kocerjuk.

„Tradiția locală – deși nesusținută de documente istorice – spune că încă din vremea voievodului Ștefan cel Mare exista aici un schit sihăstresc în care trăia pustnicul Gheorghe. Totuși, ceea ce este cert, confirmat prin documente, este că începuturile acestui sfânt lăcaș pot fi plasate în secolul al XVII-lea. Legenda legată de acest schit ascunde o poveste fascinantă și misterioasă.

Se spune că, într-o zi, voievodul Ștefan, însoțit de un grup de sfetnici, a venit să-și viziteze podgoriile din zona Vrancei. Printre însoțitorii săi se afla și un sfetnic rănit, lăsat în grija pustnicului Gheorghe – cunoscut ca tămăduitor al acelor locuri. La întoarcere, domnitorul l-a găsit pe om sănătos și, drept mulțumire, i-a promis sihastrului că va ridica o biserică: Schitul Brazi, care poartă hramul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.

Pe la mijlocul acelui veac, doi călugări pustnici – Sava și Teofilact – au întemeiat aici primul lăcaș: o bisericuță subterană (care se păstrează până astăzi) și un bordei pentru adăpost. În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, în Schitul Brazi s-a așezat fostul mitropolit Teodosie al II-lea al Moldovei. Venerabilul ierarh – născut, cel mai probabil, în aceste locuri – fusese mai întâi frate în așezământul monahal de lângă Panciu, apoi tuns în monahism la Mănăstirea Bogdana din ținutul Bacăului. Avea să ajungă egumen”.

– Nu, nu la această legendă mă refeream, îi spuse socrul său, după ce procurorul citi, într-un almanah turistic, despre istoricul mănăstirii. Eu vorbesc despre cealaltă legendă.

– Nu știam că mai există una, ridică din umeri procurorul.

– O, da! Ai auzit de Mazepa?

Desigur că auzise. Cuvântul „Mazepa" îi suna cunoscut – era denumirea unui cartier din Galați. De fapt, a două cartiere, dacă își amintea bine. Fusese la Galați, la părinții fostului său coleg, Radu Moisescu, care locuia în Mazepa II, deci logic, trebuia să existe și Mazepa I.

– Înainte să-ți spun legenda care mă îndeamnă să vizitez Mănăstirea Brazi, vreau să-ți povestesc câte ceva despre Mazepa, spuse profesorul Bohdan Kocerjuk ginerelui său, cu acel ton cald, didactic, cu care își captiva altădată elevii din clasă.

Procurorului îi plăceau aceste „lecții" ale socrului său, considerat de consăteni „cel mai deștept om din județ – poate chiar din țară". Poreclit cu simpatie Enciclopedia pe două roți, profesorul Kocerjuk nu traversa nici măcar strada fără bicicleta lui „Tohan Carpați", fabricată în 1957, cu plăcuță de înmatriculare prinsă de aripa din față, pe care scria: „RPR – nr. 1". Era o moștenire simbolică – tatăl său fusese primul om din sat cu bicicletă.

Așezat comod în jilțul împletit din nuiele, cu un pahar de coniac „Tisa" adus din Ujhorod, își aprinse o țigară de foi – un gest rar, rezervat doar momentelor cu adevărat plăcute.

– Evenimentele vieții lui Mazepa au inspirat numeroase opere literare și muzicale atât în estul Europei, cât și în

Occident. Merită menționat poemul *Mazeppa* scris de Lord Byron, poemul cu același titlu al lui Victor Hugo, *Poltava* de Alexandr Pușkin sau piesa de teatru *Mazeppa* de Juliusz Słowacki – unul dintre „Cei Trei Barzi" ai literaturii poloneze. Franz Liszt – care a fost socrul lui Wagner – a compus poemul simfonic *Mazeppa*, iar Ceaikovski i-a dedicat o întreagă operă.

Se întrebă atunci procurorul dacă fostul său coleg Radu Moisescu știa ceva despre omul al cărui nume fusese dat cartierului în care crescuse...

– Ivan Mazepa s-a născut în 1639, într-o familie bogată din Bila Țerkva, lângă Kiev – pe atunci teritoriu aflat sub dominație poloneză. A fost atras de cariera militară și de ideea eliberării ucrainenilor de sub puterea străină. La început, consideră că o alianță cu rușii era mai eficientă decât cu polonezii. A urcat rapid treptele ierarhiei militare și administrative, iar, în 1687, la 48 de ani, a fost numit hatman al cazacilor zaporojeni – adică guvernatorul Ucrainei de Est, aflată sub dominația țaristă.

– O vreme, rușii îl considerau un erou național. Trupele lui obțineau constant victorii. De fapt, faima războinicilor cazaci i se datorează în mare măsură lui Mazepa.

Profesorul făcu o scurtă pauză, sorbi o gură de coniac, apoi continuă:

– Însă, odată cu începutul secolului al XVIII-lea, Mazepa – trecut de 60 de ani – se apropie de ideea unei Ucraine independente. În 1709, la 70 de ani, se aliază cu regele Suediei, Carol al XII-lea, și încearcă să oprească armata țarului Petru cel Mare. Bătălia decisivă are loc la Poltava, în iunie 1709. Cazacii au luptat eroic, dar au fost învinși. Trădarea unor

lideri cazaci a contat mult. Carol al XII-lea este rănit, Mazepa la fel. Moare după câteva luni, la Varnița, lângă Tighina.

– Și ce legătură are Mazepa cu Galațiul? Varnița e în Republica Moldova... întrebă nedumerit procurorul.

– Aici intervine partea interesantă, domnule procuror, zâmbi profesorul. Mazepa a fost înmormântat la Varnița, dar mormântul i-a fost profanat de turci. Așa că, la 18 martie 1710, osemintele sale au fost reînhumate la Mănăstirea Sfântul Gheorghe din Galați. Așa a consemnat marele istoric și academician Paul Păltănea în monumentala sa lucrare *Istoria orașului Galați*. Am avut onoarea să-l cunosc și să vorbesc de nenumărate ori cu el pe tema aceasta.

– Petru cel Mare l-a declarat trădător și a pus recompensă pe capul lui. Biserica Ortodoxă Rusă l-a afurisit, deși Mazepa fusese un mare ctitor de cărți religioase – a finanțat tipărirea a sute de Evanghelii, inclusiv una în arabă, scoasă la tiparnița domnitorului Constantin Brâncoveanu, pe banii lui.

– Interesantă poveste, domnule profesor, cu osemintele hatmanului dumneavoastră! zise procurorul, pe un ton glumeț.

– Mai interesant e ce a urmat. Niște cazaci loiali au încercat să ducă trupul lui Mazepa la Ierusalim, conform dorinței sale testamentare. Au obținut chiar și un firman turcesc. Dar drumul s-a oprit la Galați. Turcii nu i-au lăsat să treacă. Atunci, convoiul funerar s-a înțeles cu preoții de acolo și, în schimbul unei danii importante, Mazepa a fost îngropat în cripta Bisericii Sfântul Gheorghe. Biserica fusese rezidită în 1664, pe locul unei ctitorii mai vechi a lui Ștefan cel Mare. Și, culmea, era închinată Sfântului Mormânt de la Ierusalim.

– Așadar, într-un fel, dorința lui s-a împlinit...

Procurorul își mai turnă puțin coniac „Tisa", care – după părerea lui – era mai bun decât cele franțuzești ori grecești, din care beau majoritatea prietenilor săi. „«Tisa», îi spusese socrul său, este unul dintre cele mai populare produse ale *Uzhgorod Brandy Company* – a primit 24 de medalii de aur la competiții interne și internaționale. Aparține clasei «HF» și a ieșit pe piață în anul 1967. De atunci cucerește consumatorii cu aroma sa armonioasă și neobișnuit de blândă, dominată de tonuri de ciocolată și vanilie. Este un coniac de cea mai înaltă calitate, învechit cel puțin șase ani în butoaie de stejar".

„Istoria fabricii de coniac din Ujhorod începe în 1959, într-o distilerie din satul Velyki Lazy, din Transcarpatia. Acolo s-a pus la învechit, în butoaie de stejar, primul lot de alcool destinat coniacului. Doi ani mai târziu, distileria este reorganizată sub numele *Zakarpatia Brandy Factory*, iar primul produs al companiei – un coniac de trei stele – ajunge pe piață. În anii '70, producția se mută treptat la Ujhorod. Noua fabrică devine o legendă regională: rezistă crizelor economice, păstrează rețetele vechi și adoptă tehnologii moderne".

Așa îi povestise socrul său, Enciclopedia pe două roți, Bohdan Kocerjuk.

– Începând din anul 1710, soarta rămășițelor lui Mazepa devine foarte complicată, reluă profesorul. – Potrivit celor consemnate de Nicolae Iorga în *Istoria Românilor*, mănăstirea Sfântul Gheorghe a fost prădată de tătari în 1711, după înfrângerea lui Dimitrie Cantemir la Stănilești. Osemintele hatmanului ar fi fost aruncate în Dunăre, după ce toate criptele au fost sparte și jefuite.

– Se pare că, ulterior, osemintele au fost adunate, unul câte unul, și puse din nou în criptă. Acest lucru este confirmat de cel puțin două surse: călugărul polonez Anton Wasniewski și Mihail Kogălniceanu. Dar în 1840, preoții ortodocși – neștiind cine fusese înmormântat acolo – deschid cripta și îl înmormântează pe boierul serdar Dimitrie Dereţchi Basa. Asta scrie chiar Kogălniceanu.

– După cum se pare, osemintele bietului hatman nu prea au avut odihnă, concluzionă procurorul.

– Așa e, dragul meu. Nici după aceea nu și-au găsit liniștea. Pe la 1850, au fost mutate din nou în curtea bisericii. Rudele lui Dereţchi Basa, după ceremonia ortodoxă de comemorare, nu le-au mai putut reașeza în mormântul inițial, pentru că între timp apăruse un ordin al guvernatorului Moldovei care interzicea înhumările în interiorul lăcașelor de cult. Așa că au fost obligate să îngroape împreună, într-un nou mormânt săpat în exteriorul bisericii în dreapta vestibulului atât osemintele lui Dereţchi, cât și ale lui Mazepa. Asta susține istoricul gălățean Arthur Tuluș.

– Iar apoi?

– Apoi vine lovitura finală: în anul 1962, autoritățile comuniste decid că două biserici istorice aflate la mai puțin de 300 de metri una de cealaltă, pe malul Dunării, sunt prea mult. Biserica Sfântul Gheorghe e demolată, fără rușine, ignorându-se toate legile privind protejarea patrimoniului. Rămășițele lui Mazepa s-au pierdut amestecate cu moloz, sub ruine, atunci când în zonă s-au ridicat blocurile din cartierul nou.

– Așadar, în mod paradoxal, memoria lui a dăinuit mai mult decât osemintele...

– Exact. Cartierele Mazepa din Galați, primele cartiere centrale construite în epoca socialistă, au primit numele lui dintr-o întâmplare. Colonia de barăci de pe strada Mazepa a dat numele întregii zone, deși autoritățile voiau să-i spună „Stalin”! Ironia istoriei...

– Și acum doi ani, în 2004, dacă nu mă înșel, a fost dezvelit și bustul lui Mazepa, nu? întrebă procurorul.

– Așa este. Miercuri, 5 mai 2004, în Parcul Libertății din Galați a fost dezvelit bustul hatmanului Ivan Mazepa, realizat de sculptorul Gheorghe Tănase. A fost organizat și un simpozion internațional la Muzeul Județean de Istorie, cu tema: „Personalitatea lui Ivan Mazepa în istoria europeană”.

Se lăsă o tăcere plină de aromă de coniac și de frunze de tutun arse domol în scrumieră.

– Povestea hatmanului e fascinantă, dar încă nu înțeleg ce legătură are cu Mănăstirea Brazi din Panciu. N-ați pomenit nimic...

Profesorul trase un ultim fum, lăsă țigara să ardă singură și, privind spre fereastra deschisă, spuse cu o voce joasă:

– Aceasta... e o altă poveste. Mai bine spus... o legendă.

* * *

– Care dintre cei doi vă interesează: Sticlaru Constantin Dinu – zis „Căpitanul” sau Sticlaru Constantin Dinu – zis „Sergentul”?

Procurorul îl privi mirat pe profesorul de istorie ieșit la pensie de la Liceul „Ioan Slavici” din Panciu, cel la care îl dusese socrul său, profesorul Bohdan Kocerjuk.

Cei doi dascăli nu se cunoscuseră până atunci. Habar nu aveau unul de existența celuilalt, și totuși păreau legați de o

frăție tainică, cea a profesiei de istoric. Parcă erau membri ai unei loje discrete, o masonerie a memoriei. Profesorul Kocerjuk îl căutase pe Antonescu, întrebând simplu, la un chioșc de ziare:

– Cine e cel mai bun profesor de istorie din oraș?

Vânzătoarea, mirată, îi răspunse:

– Cum cine? Antonescu! A treia casă după terasa „Arcașul", cea cu un nuc mare în curte.

Așa se face că acum stăteau de vorbă ca niște vechi prieteni, în fața unei carafe aburinde de vin roze.

– Îi cunosc bine pe amândoi, spuse profesorul Antonescu. Pe vremea aceea eram suplinitor la clasa D și i-am avut elevi.

– Erau doi?! întrebă surprins procurorul.

– Da, gemeni. Amândoi se numeau Constantin Dinu. Copiii i-au poreclit „Căpitanul" pe cel mai năvalnic, mai bătăuș, iar „Sergentul" era mai tăcut, mai cumpătat. Apoi, poreclele le-au preluat și oamenii din sat. Chiar și noi, profesorii, le foloseam... Dar de ce vă interesează? întrebă curios profesorul.

– L-am cunoscut pe unul dintre ei... dar nu aș putea spune cu certitudine pe care.

Mai departe discutară motivul care-l adusese pe profesorul Kocerjuk la Panciu – o legendă veche, pe care nu a dorit s-o relateze în cuvinte, ci i-a întins lui Antonescu o carte veche, cu paginile ușor îngălbenite: *„Nuvele istorice"* de Gheorghe Asachi, apărută la Editura Minerva în 1915.

Legenda vorbea despre o întâmplare din anul 1653, când domnitorul Matei Basarab, din Țara Românească, a trecut cu oaste în Moldova, pentru a-l alunga de la Iași pe Vasile Lupu și a-l înscăuna în locul său pe Gheorghe Ștefan din Răcăciuni.

Alături de munteni veniseră și ostași unguri, trimiși de principele Transilvaniei, Gheorghe Rákóczi.

Vasile Lupu, copleșit de forțele potrivnice, se retrase în Ucraina și ceru ajutor ginerelui său, hatmanul cazac Timuș. Revenind cu oastea de cazaci, Vasile Lupu își recâștigă tronul, iar aliații transilvăneni fură puși pe fugă.

În retragere, trei ofițeri unguri ar fi răpit fiica unui boier moldovean și au dus-o cu ei. Disperați, părinții fetei apelară la comandanții cazacilor. Unul dintre ei, cavalerul Ioan Mazepa, înduioșat de rugămințile lor, porni pe urmele răpitorilor și îi ajunse pe dealurile din apropierea Panciului, în locul numit *la Brazi*. După o luptă crâncenă, în care îi învinse pe toți trei, eliberă fata și, drept simbol al victoriei, plantă acolo trei puieți de brad.

Trecuseră peste patruzeci de ani. Bătrân acum, Mazepa, dorind să se retragă în Țara Sfântă, porni din Ucraina spre Galați, pentru a se îmbarca. Trecând pe la Panciu, își aminti de fapta tinereții și se abătu spre locul cu cei trei brazi. Nu mică îi fu mirarea să găsească în locul lor trei copaci uriași și o bisericuță din lemn, la care slujeau șaisprezece călugărițe.

Primind ospitalitate în stăreție, întrebă cine întemeiase mănăstirea. Stareța îi povesti, ca o veche legendă populară, despre „un căpitan de cazaci care, pe timpul războiului dintre Matei Basarab și Vasile Lupu, salvase fiica unui boier moldovean și, în semn de recunoștință, acesta ridicase acest sfânt locaș".

Dar cea mai tulburătoare dezvăluire avea să vină. Mazepa întrebă de ce stareța alesese viața monahală și tocmai acel loc. Răspunsul îl cutremură:

– Mama mea a fost nobilă poloneză. S-a îndrăgostit de un paj cazac, dar tatăl meu, înfuriat de rușinea adusă, l-a

omorât. Mama a fost închisă la o mănăstire pe malul Nistrului. După ani grei, a reușit să fugă cu mine și s-a refugiat aici, la Brazi...

Lacrimile îl năpădiră pe bătrânul hatman. Îi cuprinse mâinile stareței și, cu glas tremurat, spuse:

– Eu sunt acel paj. Eu sunt tatăl tău...

Recunoașterea fu sfâșietoare. După îmbrățișarea plină de uimire și iubire regăsită, cei doi hotărâră să nu se mai despartă. Porniră împreună spre Galați, în căutarea unei corăbii care să-i ducă la Ierusalim.

Legenda spune că, ajuns în portul de la Dunăre, bătrânul Mazepa se îmbolnăvi grav. Fiica sa îi veghease patul cu devotament, dar boala l-a biruit. A murit în brațele ei, iar trupul i-a fost înmormântat creștinește într-o biserică de pe malul Dunării.

* * *

– Ia uite și la pupincuristul ăsta, ce scrie în *Scânteia*, într-un articol intitulat „Adio”:

„Condeiule al meu de mângâieri, de consolări, de reverie, fă-te om, fă-te țară, fă-te popor, puneți sarica de spini și plângi la porțile lumii. Cel mai teafăr dintre noi a trecut pe ele în nu știu unde haosul începe, cu o poartă mută, cu lacăte grele (...) Gheorghiu-Dej, căruia îi scriam din când în când, numindu-l *iubite Tovarășe Dej*, a pierit dintre noi (...) stau și plâng, condeiule al meu, pe un mormânt, revoltat că ziua s-a stins și că pământul, care a primit în el unul după altul pe Domnitorii noștri, a cutezat să primească și țărâna scumpului general al neamului românesc, scufundat în cea mai cumplită jale”.

Ptfu! Ce jigodie de om! scuipă cu năduf felcerul Mirel Vatamaniuc.

– Cine, dragă Mirele? îl întrebă Culiță Vrănceanu, gestionar la Magazinul Mixt.

– Cine? Iubitul nostru poet, Tudor Arghezi! Tu-i basca mamii lui!

– Lasă-l, Mirele, că a pătimit și el destul...

– Când? Pe timpul lui Carol al II-lea, când și-a ridicat vila de la Mărțișor?!

– A stat și în închisoare, a fost marginalizat...

– Lasă că l-a „dezmarginalizat" Dej! Ce tot îi ții partea?! se supără felcerul.

– Auzi, se zvonește că atunci când l-a chemat Dej pe Arghezi și i-a început cu discursuri despre comunism, Arghezi i-ar fi cerut voie să-și aprindă o „mărășească". Atunci tovarășul i-a întins o țigară americană, iar Arghezi i-ar fi zis: „Tovarășe, văd că una vorbim și alta fumăm".

– Poate-i doar o glumă... Dar stai să-ți zic eu una, legată de ziua de azi:

O țigancă naște un puradel. Țiganul, bucuros, fuge la Sfatul Popular și strigă:

„Fă-mi metrică, că mi-a născut piranda un parpandel!".

„Ce nume îi pui?", îl întrebă secretarul. „Dej, mânca-ți-aș!".

Peste un an, apare din nou țiganul:

„Fă-mi metrică, că iar a născut piranda un parpandel!".

„Ce nume îi pui?".

„Dej, mânca-ți-aș!".

„Păi mai ai un Dej acasă, nu-ți ajunge?".

„Ai ceva împotriva numelui Dej?! Vezi că dacă mă duc la județeana de partid...".

„Nu, nu, nu... e un nume frumos! Dej ai spus, Dej îl înregistrăm”.

Peste doi ani, iar vine țiganul:

„Fă-mi metrică, piranda a mai fătat un puradel!”.

„Ce nume-i pui?”.

„Dej, mânca-ți-aș!”.

Secretarul, cu binișorul:

„Uite, Radule, ia *Scânteia* – organul Partidului Muncitoresc Român. E plină de nume de tovarăși. Alege și tu unul!”.

După o oră, două, secretarul îl uită pe țigan. Dar ăsta strigă de la coadă:

„Am găsit un nume de tovarăș!”.

„Ce nume, Radule?”.

„Bangladej, mânca-ți-aș!”.

Culiță Vrănceanu râse cu poftă, apoi îl întrebă pe Mirel Vatamaniuc:

– Bun bancul, n-am ce zice. Dar ce legătură are cu Arghezi?

– Cu Arghezi, niciuna. Cu Costică Sticlaru, în schimb...

– Costică de peste Râu? Tractoristul?

– El. I-a născut nevasta doi băieți gemeni.

– Bravo lor! Să fie sănătoși. Dar tot nu înțeleg...

– La amândoi le-a pus același nume: Constantin Dinu Sticlaru.

Iar secretarul le-a trecut în certificate așa: Constantin Dinu Sticlaru 1 și Constantin Dinu Sticlaru 2.

– Ăsta și-a băut mințile?

– Încă nu. Dar se pare că urmează...

* * *

Costică Sticlaru era ceea ce se cheamă „brânză bună în burduf de câine”. Era om bun de luni până vineri. Sâmbăta

se „făcea praștie”, cum îi plăcea lui să spună – bea toată noaptea, cu cine se nimerea, iar duminica zăcea în pat, legumă. Luni dimineață însă, se urca pe tractor și pleca la muncă-n pădure. Era tractorist și se mândrea cu asta. Se considera „tractorist adevărat”, spre deosebire de Fănică Afrusinei și Neluțu Aioanei, care erau doar „aviatori de brazdă” – tractoriști fără permis, angajați la Cooperativa Agricolă de Producție „Recolta”. Despre ei, Costică avea o vorbă:

La umbra nucului bătrân,
doi tractoriști se cacă,
se șterg cu băștile la fund,
le pun în cap și pleacă.

Cei doi nu se supărau. Din contră, veneau adesea la el cu rugăminți: să le repare ceva, să le dea o piesă sau un sfat. Nea Costică avea de toate și le știa pe toate. Știa chiar și poezia poetului rus Vladimir Maiakovski, dedicată lui Lenin, pe care o recita sâmbăta la bufetul satului, între două pahărele:

Cu toate sirenele bubuind spre potrivnici,
cu toate tractoarele laolaltă-n efort,
ascultă republica, tovarășe Ilici,
ieșind la raport...

Uneori îi plăcea să se ia peste picior. Când un țânc din vecini, Vasilache a lui Tudorică Aileni, l-a întrebat ce înseamnă literele „UTB”, adică „Uzina de Tractoare Brașov”, el a răspuns, hâtru:

– „Uite tractoristul bou!”.

O altă pasiune a lui Costică Sticlaru erau motocicletele. Avea o colecție întreagă de poze – majoritatea decupate din

ziare – dar și desene făcute de mână. Se mândrea cu motoreta lui „Carpați Super", de 68 cmc, și se simțea net superior președintelui de CAP din satul vecin, care avea doar un „Carpați" simplu, de 49 cmc.

Cunoscându-l bine, „mare pehlivan, bun de circ", consătenii nu s-au mirat prea tare când au aflat că le-a pus același nume ambilor băieți. „Că nu te poți băga în pofta omului...", spuneau.

– N-ai pic de minte, omule! i-a spus Ilinca, nevastă-sa, când a aflat isprava.

– Lasă, maică, sănătoși să fie, că le-om deosebi noi, l-a liniștit Saveta, soacra lui.

Și i-au deosebit: pe unul l-au numit Dinu, pe altul Tinu. Mai târziu, la școală, erau „Sticlaru Unu" și „Sticlaru Doi", iar în sat li se spunea „Căpitanul" și „Sergentul".

– Amândoi învățau bine, dar tatăl lor, după ce-au terminat clasa a zecea, nu i-a mai lăsat la liceu. I-a trimis tocmai la Caransebeș, la școala profesională de mecanici auto, a spus procurorului, pensionarul Ioan Frasin, fostul șef de post din comuna D.

Mai departe, nu mai știa nimic de ei...

* * *

„Interesant... Pe care dintre ei trebuie să-l caut? Pe Dinu Sticlaru 1 sau pe Dinu Sticlaru 2? Pe «Căpitan» sau pe «Sergent»? Pe Dinu... sau pe Tinu? Care dintre ei e victima și care e criminalul?", gândi procurorul Breb, strângând hârtiile de pe birou ca pe niște indicii rătăcite într-un puzzle ce refuza să se așeze...

COPILUL RĂMAS ÎNTRE DOUĂ TRENURI

(Nuvelă)

HORCĂIA, SCÂRȚÂIA ȘI PUFĂIA LOCOMOTIVA NEAGRĂ

De la Sighet trenul vine,
alergând iute pe șine,
în tren vine mama mea
și-mi aduce cămașa...
(Dintr-un cântec popular ucrainean)

DE LA SIGHET LA COȘTIUI mergea „moșynka", cum numeau locuitorii din Rona de Sus trenul cu ecartament îngust. De două ori pe zi, mica locomotivă neagră, pufăind, gemând, scârțâind și horcăind ca o ființă necurată, urca anevoie spre Coștiui, pentru ca apoi să se întoarcă la Sighet, trăgând după ea două vagoane de pasageri și câteva vagoane de marfă. Încă din primăvara anului 1881 începuse construcția căii ferate înguste.

Bătrânul Matei Stăjeret, care lucrase la ridicarea acestei căi ferate, îi povestea adesea fiului său Petru și nurorii Evdochia:

– Nu-i glumă să construiești 16 kilometri de linie ferată. Închipuiți-vă numai câtă piatră s-a așternut acolo, câte traverse s-au cioplit și câtă sudoare omenească s-a vărsat până când a fluierat prima locomotivă de la Sighet la Coștiui...

* * *

EVDOCHIA ÎȘI AMINTEA BINE de acea primă locomotivă, deși în anul 1883 avea doar zece ani. Chiar de Anul Nou,

pe stil nou, la întâi ianuarie, a huruit primul tren. Ea mergea împreună cu alți copii să ureze la românii din Rona de Jos[1] și s-au oprit lângă bariera stației ca să vadă „diavolul negru", „puterea necurată", cum numeau trenul bătrânele speriate din Rona de Sus.

– Dar scrie în *Apocalipsa* Sfântului Ioan Teologul că atunci când vor suna îngerii în trâmbițele lor de aur va veni sfârșitul lumii, s-a închinat Maria lui Iosif.

– Nici mult n-o mai lăsa Domnul Dumnezeu lumea pe pământ; uite până unde s-a ajuns: fără boi, fără cai merge, ca un balaur, parcă ar fi fugit din iad, a fost de acord Vasilina lui Lazăr.

– Uitați-vă numai ce scântei și fum ies după el. Sfârșitul lumii, vai, sfârșitul lumii! Vai de sufletele noastre, a adăugat Ana din Lazuri.

– Noi, ca noi, că ne-am trăit viața, dar mi-e milă de acești copii nevinovați, să apuce asemenea nenorocire... și-a șters cu batista ochii înlăcrimați, speriată, Olena din Crăciunești.

– Tăceți, babe proaste! Speriați copiii cu sfârșitul vostru de lume. Uite ce-au mai scornit! a izbucnit la ele Mihai Dubei.

– Tu ești prost, iar copiii trebuie să știe Scriptura lui Dumnezeu, trebuie să știe că va veni Armaghedonul, a mârâit Maria lui Iosif.

– Ce Scriptură, ce Armaghedon? s-a mirat Dubei.

– Aia pe care a scris-o Sfântul Ioan Teologul: că vor suna îngerii în trâmbițele de aur și va veni sfârșitul lumii, pentru că așa i-a descoperit Dumnezeu Creatorul pe muntele Patmos.

---

[1] În Rona de Jos locuiesc românii; în Rona de Sus trăiesc ucrainenii, care își țin sărbătorile după stilul vechi, iar la Coștiui locuiesc maghiarii.

– Vorbești, Mărie, să nu taci. Patmos nu-i munte, ci insulă, a dat din mână Dubei.

– Dar dacă e insulă, trebuie să fie și munte, că cine a mai auzit de insulă fără munte? Iar tu, Mihai, să nu-L mânii pe Dumnezeu, că e păcat de neiertat să nu crezi în îngeri și în trâmbițele de aur.

– Ei, dracul m-a pus să intru în vorbă cu o babă proastă, s-a înfuriat Dubei și a dispărut prin mulțimea de oameni care veniseră „să vadă diavolul negru".

– Ia uitați-vă la el, ce necredincios! Dar Ioan Teologul a scris în *Apocalipsă* că, înainte de Armaghedon, va veni pe pământ Lucifer-Anticristul și mulți îi vor sluji – uite, ca acest Dubei –, căci cum să nu crezi în sfinții îngeri și în trâmbițele de aur? a continuat să turuie bătrâna către suratele ei, care doar dădeau din cap în semn de aprobare.

* * *

NICIUN MIRACOL NU ȚINE MAI MULT DE TREI ZILE. Locuitorii din Rona de Sus, ca și cei din Rona de Jos și vecinii lor din Coștiui, au început să se obișnuiască cu „puterea necurată", cu „diavolul negru", cu „balaurul", și au încetat să mai meargă pe jos la târgul din Sighet; au uitat chiar și de căruțe și mergeau cu trenul, ca niște domni. Până și Maria lui Iosif a uitat de sfârșitul lumii, de muntele Patmos, de îngerii sfinți și de trâmbițele de aur și mergea la târg, legănându-se în vagon ca un copil în leagăn.

* * *

MATEI STĂJERET, care lucrase la calea ferată îngustă de la Coștiui din primăvara lui 1881 până în primăvara lui

1883, iar apoi până în toamnă la construirea unei alte linii înguste ce se întindea de la Sighet la Ocna Șugatag, pe mai bine de douăzeci de kilometri, iubea grozav să povestească despre căile ferate, locomotive și trenuri. Dar în prezența lui Oleksa Dobruca tăcea și asculta poveștile acestuia, care, deși nu era feroviar, lucrând în portul fluvial de pe Tisa, la Sighet, văzuse nu doar locomotive mici, „ca aceasta care pufăie spre Coștiui", ci locomotive adevărate, de trei ori mai mari.

– Când fluieră locomotiva austriacă STEG „M-Sziget", „Maramoros" sau „Tisza", îți îngheață sângele în vine...

– Vai, nu mai spune... se mirau oamenii.

– Asta nu-i nimic. Să fi văzut când, la 19 noiembrie 1872, a venit primul tren tocmai de la Debrețin, atunci tot Sighetul a ieșit să vadă minunea: cu mic, cu mare, nu aveai unde să arunci un ac.

– Nu mai spune, Ole'! se mirau oamenii, nu atât de cele auzite, căci știau deja pe de rost povestea sosirii primului tren la Sighet, cât pentru a-i face plăcere, fiindcă Dobruca îi cinstea mereu cu rachiu, dar nu cu orice rachiu, ci cu boros-palincă ungurească.

– Ce să vă mai spun, nu-i jucărie! De la Sighet la Debrețin sunt două sute douăzeci de kilometri; încă din 1868, au început să construiască linia. O să vedeți, trenurile vor birui. Atunci totul va dispărea: nu vor mai pluti plutele pe râu și nici sarea nu va mai fi dusă cu șlepurile. Căci de când a venit primul tren la Sighet, aproape de la începutul lui decembrie 1868, merge în fiecare zi la Debrețin și înapoi: unul într-acolo, altul încoace... Au ridicat deja o nouă moară de sare, taie scânduri, crapă bușteni, iar portul de pe Tisa a decăzut – a decăzut tare. Ce va fi mai departe, oameni buni, numai Dumnezeu știe...

* * *

DEȘI DE LA SIGHET LA COȘTIUI mergea aceeași locomotivă, mai întâi de două ori, apoi de trei ori pe zi, cu aceleași vagoane, ea devenise pentru gospodarii din cele două Rone un fel de ceas după care își rânduiau viața zilnică și munca. Trenul de dimineață era numit „cinciul", pentru că exact la ora cinci fluiera lângă bariera stației, care se afla în mijlocul satului.

– A trecut cinciul, e vremea să ne sculăm, că încep să mugească vitele în grajd, spuneau gospodarii când se trezeau.

Sau:

– E vremea să mergem la cosit, că uite, cinciul deja fluieră spre Coștiui – hai, până nu se scutură roua!

Apoi același tren devenea „douăsprezecele" – când trecea, era vremea pentru prânz.

– Prânzul, prânzul! strigau cosașii. Vine douăsprezecele!

Seara devenea „șaptele", ceea ce însemna că lucrul pe câmp se putea lăsa și că era timpul de întoarcere acasă.

* * *

„MOȘYNKA" ERA, DEOPOTRIVĂ, BUCURIA ȘI TRISTEȚEA OAMENILOR. Ea îi despărțea pe feciori de iubitele lor, pe bărbații însurați de soții, pe părinți de copii; despărțea frați, surori, vecini și prieteni, căci îi ducea din sat pentru multă vreme, iar pe unii – „pe vecii-vecilor, amin". Oamenii plecau la lucru departe și adesea se întorceau și mai săraci decât fuseseră: schilodiți sau aduși în sicriu... De câteva ori trenul a adus groază în sat: în Lal a omorât-o pe Iaryna Surda; în Rona de Jos a lăsat fără picioare un fecior român –

a căzut sub roțile vagonului; iar în Coștiui l-a omorât pe ungurul Froni. A călcat, e drept, și câteva vaci și mulți miei, pe care parcă o putere necurată îi trăgea să pască iarba ce creștea lângă șine.

Apoi a început războiul și nu puțini feciori cântau în cârciumă:

De la Sighet trenul vine,
alergând iute pe șine,
în tren vine mama mea
și-mi aduce cămașa...

Ca să mă-mbrac frumușel,
că mâine plec la război.
Trenule, oprește-te,
măicuță, grăbește-te.

Căci eu mă duc la război
și nu mai vin înapoi,
căci un glonte blestemat
mă va lovi, maică, în cap.

Și eu îmi voi pierde capul,
ca să-mi apăr împăratul...

Și câți nu și-au pierdut capul pentru interesele „însușite ale împăratului luminat Horthy Miklós”? Recruților li se spunea că „a servi împăratul era o mare onoare!”, dar câți s-au întors ușor răniți sau mutilați – fără picioare, fără mâini, fără minte... răniți grav sau bolnavi... Adevărul e că „moșynka” aducea și multă bucurie, și destul de des, când

feciorii și bărbații din Rona de Sus se întorceau acasă din armată sau de la muncă. Cei mai fericiți erau copiii, căci ea aducea acasă nu doar părinții, unchii și frații mai mari, ci și le ducea la târg pe mamele lor, care nu se întorceau acasă cu mâinile goale. Copiii, ca un stol de vrăbii, alergau în centru, la bariera gării sau la Portoș, unde așteptau trenul, strigând: „Ciucu-ciucu... ciucu-ciucu...".

* * *

PAISPREZECE ANI MAI TÂRZIU, în 1897, gospodinele fricoase din Rona de Sus se vor speria din nou, când, în miezul nopții întunecate, de pe dealurile Hrățkov, Babici și Covnăc, vor vedea Coștiuiul luminat ca un țintirim de Sâmbăta Morților.

– Electricitate! spuneau gospodarii care mai văzuseră minunea și în alte părți.

– Minune, mare minune... se închinau speriate femeile.

– Vai, ce frumos și plăcut... șopteau altele.

Numai bătrâna cocoșată Maria lui Iosif prorocea nenorocire și dezastru pentru „orașul păcătos":

– Luminosul Babilon, oraș al destrăbălaților și al curvelor, unde nicio piatră nu va rămâne pe alta, căci așa a scris Sfântul Ioan Teologul pe muntele Patmos... striga ea cu gura mare, dar nimeni nu mai încerca să se certe cu ea.

Oamenii știau că sărmana Maria „nu-i cu toate țiglele pe casă".

Iar ea continua să strige și să blesteme „orașul păcătos", amenințându-l cu toiagul și făcând să apară în mintea oamenilor îngeri înfricoșători cu trâmbițe de aur.

„N-ARE TATĂ CINE SĂ-L BATĂ”

Orfanul e ca iarba,
nu are pe nimenea,
n-are mamă, n-are tată —
parcă-i crescut dintr-o piatră.
(Dintr-un cântec popular)

1926

MICUL ANDREI STĂJERET nu a alergat niciodată în centru, la barieră, nici la Jidicia, unde se oprea trenul. Sărmanul nu „ciucăia”, nici nu „chiuia”, căci nu aștepta pe nimeni. Bunica lui, Evdochia, nu mergea la Sighet, căci o văduvă săracă de ce să meargă la târg, dacă nu are ce vinde și nici ce cumpăra...

– Nu am ce vinde, nici bani de cumpărat... Așa, doar degeaba să mergi la târg – pierzi ziua lui Dumnezeu. Și uite cât de mult se poate câștiga într-o zi! spunea bătrâna, bucurându-se de munca și de puținii bani câștigați.

La doisprezece ani, micul Andrei păștea miei – trei ai lor și zece ai vecinilor – deci, cum se zice în popor, își câștiga pâinea zilnică.

– He-he... e deja fecior! se bucura Evdochia. Aduce lemne din pădure și le taie, aduce apă proaspătă din fântână, macină făină la moară și aleargă după toate cele necesare: cumpără, aduce... E o comoară pentru mine, o adevărată comoară. Să-i dea Dumnezeu noroc!

Evdochia cu nepotul ei nu trăiau mai rău ca alții. În ultimii ani nici măcar nu mai tăia porci, ci îi creștea și îi vindea ungurilor din Coștiui – cât să mănânce ea, cu un copil?

– Uite, slavă Domnului, câte găini sunt în curte! Și de la supa de găină simți cum îți unge pieptul, precum laptele fiert, căci carnea de găină nu-i precum cea de porc, să o simți grea în stomac.

– Vai, Evdochia! i s-a adresat odată bătrâna Olena a Pădurarului, care se considera „doamnă", din pricina soțului ei, care avea pușcă și mergea la vânătoare cu nobilii din Sighet. Ia zi, cum trăiesc acești oameni care nu taie porc?!

– Cum să trăiască... Știi bine cum trăiesc! a răspuns Evdochia supărată, căci a intuit că Olena voia s-o înțepe cu vorba. La tatăl meu, Dumitru Heren, în fiecare iarnă se tăiau doi-trei porci, iar la al tău nu știu dacă porcul măcar a guițat în curte.

– Vai, ce obraznică ești, Evdochio, foarte obraznică... Eu te-am întrebat ca între vecini, iar tu... și-a scărpinat ceafa Olena.

– Și eu ți-o spun, tot ca între vecini... a răspuns Evdochia dând din mână.

* * *

ADEVĂRUL E CĂ, IMEDIAT CE FIICA EI, Marusia, s-a dus să trăiască la mănăstire, Evdochia a mers la Sighet, căci trebuia să ridice câteva acte de la notarul Rednik; altfel, cine știe dacă ar fi mers... Dar nu a „ciucuit" cu trenul, ci a mers pe jos și s-a întors la fel, fără să-i aducă lui Andrei vreo cutie de „bumboane", ci doar un covrig mare.

– Ia, baba ți-a adus „pită albă” din Sighet, gustă. Așa ceva mănâncă doar domnii, i-a spus, mângâind capul lui Andrei.

Andrei s-a bucurat de covrig, deși se aștepta ca bunica să-i aducă măcar două-trei „bumboane” împachetate în hârtie colorată; totuși nu era o simplă „bumboană”, ci una de la Sighet.

A gustat de câteva ori din acea „bumboană”.

Uneori îi dădea Vasilică Rahovan, alteori, Mișulică Țifrac, iar de câteva ori unchiul Nicolae Babiciar, care îi purta de grijă și lui, și Evdochiei.

Ori de câte ori se întorcea acasă din butin[1], intra pe la ei și le dădea fie o pâine mare, „cât o zi de post”, fie un kilogram de zahăr, iar micului Andrei – ciocolată sau câteva bomboane.

– Ia, feciorule, că ți-a adus unchiul Nicolae! îl mângâia pe cap, iar mâna lui mirosea întotdeauna a tutun.

Uneori, unchiul se așeza pe bancă sub icoanele bunicii și începea să-și umple pipa, iar aceasta îi spunea:

– Vai, nu te așeza acolo, Nicolae, că e păcat de neiertat să fumezi iarba diavolului lângă sfintele icoane.

– Crezi că nu le place să miroasă puțin dohan[2]? Le place, le place, și încă cum! zâmbea șmecher unchiul.

– Vai, ce vorbești, Nicolae, se închina Evdochia.

– Crezi că sfinții nu sunt oameni?! continua unchiul. Poate că Sfintei Varvara sau Fecioarei Maria nu le place fumul, căci muierile sunt muieri, fie aici, fie acolo, întindea

---

[1] *Butin* (regionalism din Maramureș): termenul este folosit în context forestier (parchet) sau pentru bușteni mari.
[2] *Dohan* – tutun.

mâna către tavan, iar micul Andrei credea că Sfânta Varvara și Maica Domnului sunt la ei în pod.

– Vai, Doamne, nu păcătui, Nicolae! striga speriată Evdochia.

– Dar popa nu păcătuiește când le flutură tămâia sfinților pe sub nas cu cădelnița? Oare nu-i afumă? continua unchiul.

– Cu tine nu se poate vorbi, dădea Evdochia din mână, iar Nicolae trecea la altceva:

– A trecut mult timp de când Petru al tău a plecat în America...

Evdochia doar ofta și se închina.

* * *

NICOLAE BABICIAR îi promitea mereu lui Andrei că peste câțiva ani îl va lua cu el să taie lemne și să transporte bușteni.

De la astfel de promisiuni, micuțul simțea bucurie în suflet, ca duminica înaintea Bisericii, la Sfânta Liturghie, când preotul aproape termina slujba...

– Te va lua unchiul cu el, vei vedea lumea, vei câștiga bani, vei deveni gospodar! Vom merge la Sighet cu trenulețul nostru, și mai departe cu trenul mare – în lumea largă.

Cât de vastă era acea „lume largă", Andrei nu putea să-și închipuie, dar știa un lucru: la ea nu ajungi cu „trenulețul", ci doar cu „trenul mare", pe care nu-l poți compara cu „căruța lor mică"!

Mihai Cosovan, vecinul lor, se lăuda că a văzut în Rusia chiar un tren și mai mare.

– Acolo merge un tren, nici nu pot să vă spun, iar linia e atât de lată că nu poți să pășești de pe o șină pe alta, căci

Rusia asta nu-i glumă! Rusia, cum spune cântecul: „Cine pământ nu are – Rusia e foarte mare!”.

* * *

ÎNCURCĂTURA ÎN CARE A NIMERIT Andrei Stăjeret a început tocmai de la aceste povești și fabule spuse de Mihai Cosovan.

– Ăsta-i tren? Asta-i locomotivă? Nu-i decât – fluieră-n vânt! Nu are putere nici măcar cât o iapă țigănească șchioapă! Dacă ai unge șinele cu untură de porc sau cu vaselină, ar sta pe loc și ar patina, căci asta e doar o locomotivă mică, nu ca aceea din Rusia! Rusia, cum spune cântecul: „Cine pământ nu are – Rusia e foarte mare!”, flutura din mâini Cosovan.

Băieților nu le ieșea din cap și voiau să se convingă cu ochii lor dacă „locomotiva va patina” și nu se va putea mișca, dar, pentru asta, trebuiau să ungă șinele „cu untură de porc” sau cu vaselină.

– Cum am putea să facem rost de vaselină? se întristă Grigore Bilaș.

– Am văzut la Fedor Zola în magazie o conservă plină cu vaselină, se lăuda Gheorghiță Bodnar.

– Degeaba! Ce faci cu o conservă? La o treabă ca asta ar trebui vreo cincisprezece litri de vaselină, spuse, gânditor, careva dintre copii.

– De ce vorbiți numai despre vaselină? Lăsați-o naibii, nu e destulă untură de porc?! se băgă în vorbă Șandor Rosolăc.

– Unde?! s-au mirat băieții.

– Unde, unde? În pământ, zâmbi Șandor. În grădina lui Ilie Pritiscan, sub clăile de coceni, sunt îngropate două garnițe cu untură.

– Vrei să ceri de la el untură? Ce o să-i spui? „Dă-ne, unchiule, o garniță de untură, să ungem șinele, că vrem să vedem cum patinează locomotiva”, râse Grigore Bilaș.

– Noi nu vom cere, explică Șandor.

– Dezgropăm garnița și e gata totul! a fost de acord Vasile Podorojnik.

– Dar dacă află? întrebă cu voce speriată Gheorghiță Bodnar.

– De la cine?! întrebă careva.

– Îl luăm cu noi pe Andrei Stăjeret, a propus Gheorghiță Bodnar.

– Pentru ce? se miră Alekse Romaniuc.

– Când Pritiscan va afla, aruncăm vina pe el, îi făcu cu ochiul Gheorghiță.

– Dar dacă Andrei nu vrea să vină cu noi?

– Oricum aruncăm vina pe el, până la urmă...

– Nu știu dacă e bine... începu să se îndoiască Alekse.

– Nu i se va întâmpla nimic, nu vă faceți griji, îi liniști Șandor.

– Bastardul nu are tată, cine să-l mai bată? zâmbi Gheorghiță.

ĂȘTIA SUNT SPIONI, OAMENI BUNI!

Trenule, pica-ți-ar roata,
Tu m-ai despărțit de tata,
Trenule, pica-ți-ar șina,
Tu m-ai despărțit de mama...
(Dintr-un cântec popular)

1926

– AI, AI, FEMEIE, ASTA-I PREA DE TOT! Uite, s-a făcut deja ziuă, iar trenulețul încă n-a fluierat pe podul din Pișalo, și acolo de obicei fluieră... Parcă am auzit cum a fluierat pe la Kadasuv, pe lângă sinagoga evreiască, și mi-am zis să mai închid măcar un minut ochii... Dar uite că, odată ce i-am închis, i-am închis bine – și m-am trezit când deja soarele îmi încălzea buricul. Ai, ai, cum de n-am auzit când a fluierat la Pișalo? Așa ceva nu mi s-a mai întâmplat. Mecanicul a uitat să fluiere, deși, de obicei, fluieră mereu... se văicărea Oleksa Meșko, adăpând vitele.

– Dar de unde să auzi, Oleksa, trenulețul fluierând, dacă nici n-a urcat spre Coștiui, zâmbi Mihai Andrașciuc.

– Ce spuneți acolo?!

– Așa cum vă spun, Oleksa!

– Trenul stă pe la Kadasuv. Se pare că s-a stricat ceva, că aleargă mecanicii pe lângă el ca niște nebuni, strigă unul la altul și dau din mâini, după cum se auzea din curtea lui Gheorghe Corjuc.

– Dar ce s-a întâmplat?

– Așa ceva nu s-a mai întâmplat...

– Uite, sunt mulți ani de când merge spre Coștiui, dar așa ceva n-a fost.

– Gândiți-vă doar – din întâi ianuarie 1883.

– Iar acum e deja 1926!

– De patruzeci și trei de ani merge.

– Dar așa ceva încă n-a fost...

– Ascultați! Fluieră pe la Kadasuv!

– Ai, mama lui de tren...

* * *

DUPĂ CÂTEVA ZILE, toți locuitorii din Rona de Sus au aflat că cineva unsese șinele cu untură de porc, iar locomotiva „a patinat" aproape o oră. A mai trecut o oră până când mecanicii au sters șinele cu paie, fân și cârpe și au presărat peste ele nisip și cenușă, pe care le-au primit de la evreii din sinagoga lor.

– Cine oare a putut face așa ceva? se mirau oamenii.

– Ia uite ce le-a trecut prin cap!

– Numai copiii!

– Unde sunt copii, acolo nici dracul nu mai pricepe nimic.

– Dracul se teme de copii, fuge de ei.

– Deoarece copiii sunt mai șireți decât dracul.

Numai Mihai Cosovan le povestea tuturor celor care voiau să-l asculte:

– Ăsta e sabotaj făcut de spioni! Ăsta-i sabotaj, oameni buni, că cine a mai auzit să-și bată cineva joc de cefefeu[1]?!

[1] *CFF* – Căile Ferate Forestiere.

De fapt, cefefeul nu e cefereul[1], că cefereul e a doua armată. Ăștia-s spioni, ori poate haiduci, că acum au venit asemenea vremuri: e plin de spioni și de haiduci.

– Nu mai vorbi prostii, Mihai! încerca să-l liniștească vecinul său Iosif Grijac, de parcă puteai să-i închizi gura unuia ca el...

– Tu vorbești numai prostii, Iosife. De unde știi tu de ce sunt în stare spionii, sabotorii sau chiar haiducii?... Uite ce-au născocit, ce minune au făcut – sabotaj! Curat sabotaj! Cine a mai auzit așa ceva, să-și bată joc de cefefeu, chiar de nu-i cefereu, totuși...

– Taci, Mihai! Ne-ai făcut capul calendar, se amestecă în vorbă Parasca Romaniuc.

– Ce știu femeile?! se înfurie Cosovan. Tu măcar știi, Parasco, ce-i acela sabotaj? Sabotaj au făcut spionii sau haiducii, uite ce vremuri sunt!

– Au făcut copiii, Mihai, copiii. Unde sunt copii nu sunt nici spioni, nici sabotori, nici haiduci... îl întrerupse Ecaterina Maghiar.

– Deștepți sabotorii și spionii tăi, Mihai, zise Ivan Rahovan, că au știut sub care claie a îngropat Ilie Pritiscan garnița cu unsoare; s-au dus, au dezgropat-o și au uns șinele.

* * *

TOTUL AR FI PUTUT RĂMÂNE AICI. Satul a vorbit, a întors întâmplarea pe toate fețele și a uitat-o, pentru că nicio minune nu ține mai mult de trei zile. Chiar și Ilie Pritiscan, după ce s-a plâns în stânga și în dreapta cum a fost nedrep-

[1] *CFR* – Căile Ferate Române.

tățit și jefuit, a început să uite, fiindcă pentru un gospodar ca el o garniță de untură nu era o mare pierdere.

Numai Mihai Cosovan nu pierdea niciun prilej să le amintească oamenilor despre sabotori și spioni, fiindcă niște bandiți ca aceia cine știe ce mai pot face: „Ai de cine să te temi!".

Chiar și sabotorii, spionii și haiducii înșiși, în frunte cu Șandor Rosolăc, uitaseră ce făcuseră, fiindcă ce-a fost a fost și a trecut, iar ei trebuiau să se gândească la noi planuri.

Dar, din păcate, Gheorghiță Bodnar s-a dat de gol în fața Vasilinei Calinca, iar ea i-a spus mamei sale, Maria. Și cine nu o cunoaște pe Maria Calinca?

Ea nu-și poate ține gura.

* * *

DUPĂ O ORĂ, Ilie Pritiscan lovea cu bâta în poarta lui Bodnar.

– Pe cine a mai adus dracul aici? întrebă acesta pe nevastă-sa.

– Ilie Pritiscan.Vrea să vorbească cu tine.

– Ce vrea de la mine?

– De unde să știu? ridică din umeri femeia.

– Ei, spune, ce vrei? întrebă posomorât Bodnar, deschizând poarta.

– Unde ți-e flăcăul?!

– Dar ce treabă ai tu cu băiatul meu? Parcă eu întreb pe unde umblă ai tăi?

– Ai mei nu vin la tine să fure untură din groapă! Hai, cheamă-l aici!

– Ilie, du-te cu Dumnezeu, iar eu rămân cu Iisus Hristos, că deja încep să mă mânânce palmele!

– Cum vrei, Bodnar. Eu credeam că vom vorbi ca niște gospodari, dar văd că va trebui să vorbim în fața autorităților.

– Stai, stai, Ilie, liniștește-te, că mă scoți din minți... O să vorbesc cu băiatul meu, iar tu vino mâine.

* * *

GHEORGHIȚĂ, LA ÎNCEPUT, A TĂCUT. Și-a încleștat dinții și a tăcut. Dar, după a treia lovitură de curea, a recunoscut că și el fusese acolo când „ungeau șinele" sub dealul Kadasuv, însă untura o adusese Andrei Stăjeret.

– Noi pe urmă am aflat că el a dezgropat untura de la Pritiscan, de sub claia cu tuleii de porumb.

– Și cine mai era cu voi?! ridică din nou cureaua asupra fiului său Bodnar.

– Grigore Bilaș, Alekse Romaniuc, Șandor Rosolăc și Vasile Podorojnic, poți să-i întrebi și pe ei.

Toți băieții, ca unul singur, au spus aceeași poveste:

„Andrei Stăjeret a dezgropat de sub claia lui Ilie Pritiscan garnița cu untură".

* * *

– ÎL OMOR PE NEMERNIC! Îi astup soarele, n-o să mai calce pe iarba verde și nici n-o să mai fure prin grădinile altora. Dumnezeu să-l pedepsească! Îi răsucesc gâtul ca la o vrabie, îi zdrobesc capul ca la un șarpe! răcnea Ilie Pritiscan, turbat de furie.

– Liniștește-te, omule, că o să-ți plesnească vreo venă și o să mori pentru o garniță de untură, încercă să-l calmeze Oleksa Rosolăc, tatăl lui Șandor.

– Ție ți-e ușor să vorbești, că nu ți-au furat ție untura, ci mie! Eu am crescut porcii, nu tu!

– Las-o încolo de untură! Ilie, la mânie cine știe ce poți face, iar apoi o să regreți toată viața, adăugă Bilaș.

– O să ajungi și la închisoare pentru un bastard, se amestecă în vorbă Bodnar.

Vasile Romaniuc și Ioan Podorojnic tăceau. Le era rușine de fiii lor, pentru că știau bine că fără ei nu se putea face o asemenea ispravă.

– Să-l trăsnească și pe el, și pe maică-sa, care l-a născut! Mai bine l-ar fi aruncat în urzici!

– Hai, hai, nu te aprinde, Ilie, că noi te vom despăgubi, iar tu uită, treci peste asta, încercă să-l liniștească Rosolăc.

– Dar pentru ce să-mi plătiți voi mie?

– De aceea!

– Pentru ce?

– Pentru prostia asta! se enervă Rosolăc. Crezi că nepotul lui Evdochia, să-i fie rușine, singur a dezgropat garnița ta? Ori singur a uns roțile? He, he... Nu e nimeni să-l apere pe orfan, iar tu te repezi asupra lui!

– Cine se repede asupra lui? Eu?! răcni Ilie.

– Hai, hai, nu te aprinde, că acum încep să mă aprind și cu eu! izbucni Rosolăc.

– Îți plătim noi, că și ai noștri au fost acolo, fu de acord Podorojnic.

– Pe mine nu mă interesează! Eu despre ai voștri n-am auzit nimic, dar despre neisprăvitul ăsta am auzit! continua Ilie.

– Eu îl cunosc pe al meu! zâmbi Rosolăc.

– Și al meu a fost acolo, că umblă amândoi ca dracul cu frate-său, oftă Bilaș.

– Eu nu bag mâna în foc pentru al meu, dracu' știe cu cine seamănă! scuipă supărat Podorojnic.

– Și al meu e de aceeași teapă, adăugă Romaniuc.

– Dar eu garantez pentru al meu că n-a fost cu ei. Eu n-o să plătesc nimic! minți Bodnar.

– Cum vrei, Dumnezeu cu tine, ne descurcăm și fără tine, Bodnare! Du-te și vezi-ți de treabă! îi arătă Romaniuc ușa.

Gospodarii s-au înțeles să-i plătească lui Ilie și i-au plătit, ba chiar i-au dat mai mult decât făcea paguba.

– Vezi, Ilie, de băiatul lui Stăjeret să nu te atingi nici cu un deget, că dacă aflu, ai de-a face cu mine, ai înțeles? îl amenință Rosolăc.

– Dar ce vorbiți, oameni buni? Mi-ați plătit, n-am rămas în pagubă... începu să-i asigure Pritiscan.

– Am plătit, ba chiar am plătit mai mult, zâmbi Ivan Podorojnic.

– Dar ce vorbiți, gospodarilor? se prefăcea Ilie că se supără.

– Gata! Aici încheiem vorba! Ilie! Niciun cuvânt nimănui!

– Dar ce vorbă e asta, gospodarilor?

– Destul cu vorbele! îl întrerupse Romaniuc.

Și astfel gospodarii s-au despărțit.

O, FRUMOS MAI EȘTI, BĂIETE, FRUMOS!

Mama mea când m-a născut,
Foc în vatră n-o avut,
S-a sculat ș-a făcut foc
Și a ars al meu noroc...
(Dintr-un cântec popular)

1926

ANDREI STĂTEA PE MALUL RONIȘOREI, iar lângă el, cu capetele afundate în trifoiul des și creț, păștеau mielușeii.

El tocmai răsucise a treia tilincă[1] din ramuri tinere de salcie.

– La ce-ți trebuie atâtea tilinci, copile? îl întrebă Evdochia pe nepot.

– Uite, o să le dau băieților, că nu toți știu să facă tilinci, răspunse mândru Andrei.

– Mai bine te-ai lăsa de astfel de băieți! Nu-mi place că umbli cu asemenea tovarăși, ca Rosolăc și Bodnar. Asemenea prieteni nu te duc la bine! Uite, s-au băgat la Pritiscan sub claie și au dezgropat garnița cu untură și apoi au uns șinele trenului, acolo, sub dealul Kadasuv.

Andrei nu-i spusese Evdochiei că și pe el îl chemase Gheorghiță Bodnar. Insistase mult, dar Andrei refuzase, deși

[1] *Tilincă* (sau *tilingă*) este un instrument muzical popular arhaic de suflat, asemănător unui fluier, dar fără găuri laterale, realizat de obicei din scoarță de paltin, salcie, tei sau metal.

acela îl numise „băiatul babei”, „fricos” și îi aruncase și alte vorbe jignitoare.

* * *

PE ANDREI L-A ÎNVĂȚAT SĂ FACĂ TILINCI bătrânul Oleksa Șveduka, care știa să le facă din orice fel de lemn – din soc, din alun, din călin...

– Dar cel mai ușor este să faci tilinci din ramuri tinere de salcie, îl învăța pe băiat Șveduka.

– Uite așa: tragi coaja de pe salcia proaspătă și deja ai tilinca.

Andrei îl iubea pe bătrân, iar bătrânul îl iubea și el. Altfel, poate că nu i-ar fi făcut jucăria mecanică din lemn „Fierarul și ursul”, pe care i-o ceruse Gheorghiță Bodnar, dar nu i-o mai înapoiase.

– Omoară-mă, taie-mă, fă cu mine ce vrei... am pierdut jucăria, ce să fac acum? N-o să mă arunc sub tren... se ruga Gheorghiță.

Moș Oleksa putea să facă din lemn orice: de la scaun la dulap, de la porți la casă, de la greble la războaie de țesut. Dar cel mai mult îi plăcea să cioplească cai de lemn, moș-negi, păsări pe roți cu aripi mișcătoare, precum și tot felul de jucării zgomotoase – zornăitori și huruitoare – pe care le dăruia copiilor.

– Poate își vor aminti de mine cu o vorbă bună... spunea el.

– Ascultă vântul, copile, ca să înțelegi ce cânți. Adu-ți aminte cum iarna, de Bobotează, urlă și se tânguie – parcă un bivol rănit mugește jalnic, geme și suspină... Dar ce blând este vântul cald primăvara: scutură puțin crenguțele, suflă

ușor, iar țurțurii de gheață încep să clincăne și să-ți învesele-lească sufletul...

Iar vara, când vine năvalnic, umflat, furios, aducând după el și norii grei, trosnește cu tunet, fulgeră, varsă ploaie și bate grindina, iar apoi, deodată, se liniștește și începe să se alinte ca un motănel torcând... Dar toamna?... Atunci, iarăși se înfurie și nu se mai potolește. Ascultă, băiete, vorba vântului, a apei, a ierbii, a frunzei, că fiecare are glasul său, melodia sa, pe care trebuie s-o auzi, s-o înțelegi și s-o iubești, iar apoi încearcă s-o cânți – s-o fluieri la fluierul tău.

Andrei învățase să cânte frumos la fluier.

Se întâmpla ca atunci când începea să cânte, mielușeii să ridice capetele din trifoi și să-l privească visători, fiindcă el cânta nu numai pentru ei, dar și pentru bunica Evdochia.

Ea își ștergea pe ascuns lacrimile și îl mângâia pe cap.

– O, frumos mai ești, băiete, frumos!

În părul tău s-a împletit soarele, iar ochii tăi sunt ca niște albăstrele. Multor fete le vei ameți capul și le vei frânge inima... numai să nu-ți fie și ție rău din pricina asta...

* * *

LUI ANDREI ÎI PLĂCEA SĂ PASCĂ MIELUȘEII PE MALUL RONIȘOREI, pe care toți o numeau „pârâu", deși unchiul Cosovan spunea că a văzut cu ochii lui că Ronișoara era trecută pe harta militară.

– Dacă e pe harta militară, atunci nu mai e pârâu, ci râu, că pe harta militară nu se pun niște pâraie ori pârâiașe oarecare! îi asigura el.

Se întâmpla ca Andrei să stea pe mal și să petreacă jumătate de zi privind apa: cum murmură pârâul, cum se joacă

printre nuferi ale căror frunze tremurau și se rostogoleau ușor pe undele aproape nevăzute ale apei, iar deasupra apei fluturau cu aripile lor transparente libelule albastre și smaraldii.

În iarbă bâzâiau somnoroase muștele, iar undeva în luncă, la umbra sălciilor de pe mal, țânțarii țiuiau monoton și ascuțit.

– Ia uite! A venit cumătrul la masă, dar n-are lingură! auzi Andrei în spatele lui un glas aspru.

Se întoarse și îl văzu pe Ilie Pritiscan, mânios.

– Lasă că-i găsim noi o lingură cumătrului și-l cinstim și cu miere! mormăi el furios și, apucându-l de gulerul cămășii, îl ridică în picioare.

– Cum ai îndrăznit tu, nemernicule, să gospodărești în grădina mea? Ei?!

Băiatul nu putea nicicum să înțeleagă ce voia de la el acest unchi furios, despre ce grădină vorbea și ce însemna „gospodăritul".

– Taci, nemernicule?! Ei?! Taci, 'tu-ți, laptele maicii tale! urla Ilie, turbat de mânie, și îl lovi cu palma peste față.

Copilului i se întunecă privirea.

Scântei verzi îi săriră în ochi, nasul i se înțepeni, iar pe buzele fierbinți și umflate simți gustul sărat al sângelui care îi curgea din nasul spart.

– Taci, blestematule?! mârâia Pritiscan, orbit de furie.

Loviturile grele ale pumnilor se abătură asupra capului și spatelui lui Andrei.

După câteva lovituri, băiatul căzu la pământ și, privind iarba verde, nu putea înțelege de ce pe ea apar pete roșii...

Pritiscan îl lovi de câteva ori cu cizma în coaste, apoi luă o nuia și începu să-l biciuiască unde nimerea.

Cel mai mult îl enerva faptul că Andrei tăcea: nu plângea, nu se ruga de el, nu-l implora și nici măcar nu gemea de durere sub lovituri.

„Ascultă vântul, copile, ca să înțelegi ce cântă el...".

– Taci, ticălosule! Hă?! Taci, paștele mă-tii...

„Ascultă, băiete, glasul vântului, al apei, al ierbii și al frunzelor, căci fiecare are glasul lui, melodia lui, pe care eu cândva am auzit-o, am înțeles-o și am îndrăgit-o...".

– Taci, blestematule, hă?! răcnea Pritiscan.

Răcnea și lovea cu nuiaua trupul leșinat.

În cele din urmă, când obosi, ridică băiatul cu o singură mână, ca pe un lucru fără valoare, și îl aruncă în apă.

– Na, bălteşte acolo ca un câine, netrebnicule, ca să știi cum e să furi de pe ogoarele altuia!

– O, frumos mai ești, băiete, frumos! În părul tău s-a împletit soarele, iar ochișorii tăi sunt ca niște albăstrele! auzi de data aceasta glasul bunicii Evdochia.

VAI, FIULE, FIULE, CUI NE LAȘI?...

Peste Sighet, peste mlaștini, gâștele zburau,
iar pe mine, fecior tânăr la război mă chemau.
Mă chemau să merg la luptă, sabie mi-au dat,
eu am privit în oglindă și m-am pieptănat...
(Dintr-un cântec popular)

1914

– OAMENI, OAMENI, OAMENI BUNI, nenorocire, mare nenorocire – a venit Judecata cea Mare! striga gâfâind Vasile Semeniuc, grăbindu-se spre cârciumă.

– Ei, ce s-a întâmplat?

– Ce se petrece?

– Ce-i cu zarva asta?

– Ce nenorocire?

– De ce te agiți, Vasile? îl întrebau oamenii.

Cunoscându-l bine pe Vasile, erau convinși că nu ar face atâta tămbălău pentru o nimica toată.

– S-a întâmplat mare nenorocire, mai mare nici nu poate fi, făcu Vasile un gest din mână.

– Spune odată, omule, ce s-a întâmplat, nu ne mai ține ca pe jar! Ce nenorocire? strigă bătrânul Tovcan.

– Se pare că va fi război, oameni buni!

– Ha-ha-ha! izbucni Tovcan în râs. Uitați-vă, oameni buni, ce vis a avut Vasile. Război! Hei, Vasile, pesemne că Ana te-a trezit prea devreme și te-a amețit vreun coșmar.

– Nu glumesc, oameni buni! L-au ucis pe Franz Ferdinand!

– Unde?!

– Când?!

– Cum?! întrebau oamenii mirați.

– La Sarajevo l-au ucis, astăzi.

– În Bosnia?

– Da!

– Dar cine l-a ucis?

– Un tânăr de vreo nouăsprezece ani. Gândiţi-vă, oameni buni: un puști oarecare, și a luat viața arhiducelui.

– Și de unde ai auzit tu asta? întrebă neîncrezător Tovcan.

– Păi, vezi, duceam niște napi și cireșe domnului Doroș, notarul, iar el a spus că a citit în ziarul maghiar.

– Și ce scrie acolo? nu se lăsa Tovcan.

– Ce să scrie? Ești surd? Scrie că l-au ucis pe Ferdinand!

– L-au ucis, l-au ucis... Aud, nu sunt surd, dar cum l-au ucis, asta întreb, Vasile.

– L-au împușcat, nu l-au spânzurat, se auzi glasul lui Ion Fetican.

– Notarul Doroș spune că Franz a mers în Bosnia, unde armata lui făcea manevre, începu să povestească Semeniuc.

– Desigur, pentru că Franz este și general, nu numai arhiduce. El comandă armata, ce credeţi voi, sărmanilor?! a spus cineva.

– Taci odată, că știm și noi cine este Franz. Nu-l mai întrerupe pe om.

– Și zice domnul Doroș că nu era singur, ci cu Sofia, soția lui...

– Dar de ce i-a trebuit să-şi târască muierea după el la manevre? nu se putu abține unul dintre gospodari.

– Dar când mergeau la primărie, pentru că îi aştepta primarul, poate, în ospeție, un tânăr a aruncat o bombă în maşina în care mergeau...

– Dar vedeți că nu i-a împuşcat, se bucură Tovcan.

– Nu, bomba nu i-a ucis, doar l-a rănit pe un colonel şi pe aghiotant, iar Franz s-a dus la primar, iar când se întorcea i-a dat ordin şoferului să-l ducă la spital, fiindcă voia să vadă ce face prietenul său, colonelul. Dar şoferul a greşit strada, iar când întorcea maşina, adică dădea cu spatele, atunci un al doilea tânăr a scos revolverul şi i-a împuşcat mortal atât pe Franz, cât şi pe Sofia, îşi încheie povestea Semeniuc.

– Doamne, ce nenorocire!

– Fără război nu se va putea!

– Aşa o să fie!

– Doamne, miluieşte-ne! se închină Ion Fetican.

– Ei, ți-e frică de moarte, Ioane! Vezi că şi Ferdinanții mor, continuă Tovcan.

– Mi-e frică sau nu mi-e frică, asta nu-i treaba ta, răspunse supărat Fetican.

– Nu toți sunt eroi ca tine, îl înțepă cineva din mulțime pe Tovcan.

– El e mare erou când vede mămăligă cu brânză, adăugă altcineva.

Oamenii glumeau: unii ca să alunge frica, alții poate fără să-şi dea seama ce nenorocire îi aşteaptă, neştiind că doar peste o lună, pe 28 iulie din acelaşi an, Imperiul Austro-Ungar va începe războiul, iar pe 2 august vor începe să fie recrutați bărbații din Rona de Sus pentru război.

* * *

– UITE CE COMEDIE – chiar în timpul cositului, împăratul, bată-l vina, s-a apucat de război! – Cine a mai auzit așa ceva? murmură Vasilina Cârlibaba, temându-se pentru Filip al ei.

– Măcar de s-ar război iarna, când nu e atâta lucru, dar uite, încep în mijlocul verii, iau bărbații, iar voi, femeile – descurcați-vă! fu de acord bătrâna Dumitra.

– Credeți că pe domnii cei mari îi interesează cositul nostru sau secerișul? Da' de unde?! – Nu-i doare pe ei capu', nici cotu' de cositul nostru! Le-a venit în cap să se certe și au început, ca niște copii mici, să se joace de-a războiul... intră în vorbă altă femeie.

Trenul îi ducea pe recruți spre oraș, dar nu toți rămâneau la Sighet; pe unii îi trimiteau mai departe – la Satu Mare, Eger și Balassagyarmat, asigurându-i pe toți că sunt chemați doar pentru scurt timp, fiindcă în două-trei luni Serbia va fi ștearsă de pe fața pământului.

Flăcăii se adunau seara la cârciumă, vorbeau, beau rachiu, izbeau cu pumnii în masă, scrâșneau din dinți, compuneau cântece și cântau:

Frunză verde ca iarba,
Tună drace-n ce-i tuna.
Tună-n firul paiului
Și-n condeiul neamțului.
Să nu poată altu' scrie,
Alți feciori la cătănie.
Mie cucu' mi-o cântat
Neprânzit și necinat,
În cătane de plecat.

* * *

FILIP CÂRLIBABA era cu totul nepăsător că merge la război, ba chiar se bucura:

– Am să văd lumea, că, uite, până acum nici măcar până la Sighet n-am ajuns.

– Tânăr și prost! dădea din mână Chiril Cârlibaba.

– În război te pot omorî sau te pot lăsa schilod, se văita mama lui.

– Ei, și dacă nu mă omoară în război, o să trăiesc precum cioara, trei sute de ani? râdea Filip.

– Din gaură proastă bate vânt prost, se supăra Vasilina.

– Lasă-l în pace! izbucnea Chiril. Tu crezi că lui îi e ușor? Așa vorbește doar ca să alunge grija, dar cine știe ce are în suflet...

Dar sufletul lui Filip nu era nici greu, nici ușor, nici trist, nici vesel, nici amar, nici dulce – doar nepăsare.

O nepăsare largă, ca marea, îi cuprinsese sufletul...

Seara mergea la Marusia Stăjeret**,** pe care o iubea cu adevărat și avea de gând să se căsătorească cu ea; își alesese deja și peţitorii.

„Deși nu e o fată bogată, e din neam cuminte, iar tata a fost mare prieten cu tatăl ei, Petru Stăjeret... Poate îmi va da voie să o cer pe Marusia", se gândea Filip.

De la Marusia mergea la Fedora Berdan, care nu-i refuza nimic.

Mama Fedorei murise demult, iar tatăl ei, Vasilică Berdan, pentru o sticlă de rachiu pe care i-o aducea Filip, ieșea din casă, de parcă Fedora nici nu i-ar fi fost fiică; se ducea să doarmă în grajd sau în șura cu fân, lăsându-i pe tineri singuri în casă.

Dimineața, în zori, Filip fugea în Julănți, unde aveau grajdul cu vite, iar când venea Chiril găsea totul în ordine.

– Du-te și tu la cârciumă, mai stai de vorbă cu flăcăii, cu cei de-o seamă cu tine, bea un pahar de rachiu, cântă și ți s-ar ușura sufletul.

– Dar mie nu mi-e greu pe suflet, zâmbea Filip.

– Vai, fiule, fiule, cui ne lași? ofta Chiril.

Oftau toți: tații, mamele, bunicii, bunicile, femeile, fiicele, copiii – tot satul. Iar recruții au fost trimiși pe diferite fronturi: în Galiția, Serbia, Ucraina, Italia...

TRĂIASCĂ ȚARUL, ORAȘUL E AL NOSTRU!

La marginea Sighetului,
Paște calul rusului,
Paște flori și iarbă grasă,
E sătul și vrea acasă,
Duce dor de stepa lui,
Din țara muscalului,
Ar pleca, dar nu prea poate,
Rusia-i tare departe,
Tot călcând moșiile,
I s-au ros copitele...
(Dintr-un cântec popular)

1914

TUDOR DOROȘ împături ziarul, se apropie de fereastră și o deschise.

În cameră năvăli imediat un vânt proaspăt, mirosind a râuri care înconjurau orașul Sighet din trei părți și a frunze de toamnă putrezite.

Se întunecase de-a binelea. În ferestrele de vizavi ardea lumina, iar jos, în restaurantul „Korona", răsuna muzica și, din când în când, izbucneau râsete.

Doroș privi de-a lungul străzii, dar felinarele abia pâlpâiau, revărsând o lumină bolnăvicioasă și slabă.

– Veseli, petrec... le e indiferent că undeva, pe fronturi, mor tineri, tineri ca ei, ca noi, oftă Tudor Doroș.

–Ei, domnule notar, Rusia s-a pregătit de război câțiva ani buni, spuse avocatul Nelu Mariș, de parcă nici n-ar fi auzit vorbele lui Tudor.

– Ungaria, nefiind un stat polițienesc, nu le-a fost prea greu ofițerilor-spioni ruși, deghizați în negustori ambulanți, circari sau dresori de urși, să treacă Carpații și să studieze atât drumurile principale, cât și pe cele lăturalnice, precum și toate trecătorile de munte, interveni în discuție învățătorul Valeriu Dunca.

– Hm, mormăi notarul Doroș, iar, după o lungă tăcere, adăugă: în treba asta i-au ajutat adesea și ucrainenii din partea locului.

– Când primul soldat rus a trecut prin Pasul Ujok, presa rusă a anunțat cucerirea marii Câmpii Ungare și a prezentat un program detaliat al dictaturii militare ruse care urma să se instaureze la Budapesta. Publicațiile prestigioase din Sankt Petersburg scriu că o delegație formată din magnați unguri ar vrea să-i ceară țarului rus să le dea Bucovina în cazul în care ar pierde Croația, spuse medicul Ion Marina, aprinzându-și o țigară.

Astfel de discuții aveau loc acum în aproape toate cercurile intelectuale.

* * *

ȘASE DIVIZII RUSEȘTI au trecut în patru locuri granița Ungariei.

Cea mai puternică parte a armatei ruse a pornit de la Turka și a trecut prin Pasul Ujok, unde, în Valea Ungului, sâmbătă, la 26 septembrie 1914, a avut loc prima bătălie între trupele ruse și cele austro-ungare, în care au murit opt

mii de soldați ruși, ale căror trupuri au fost îngropate timp de aproape două săptămâni.

A doua parte a armatei ruse, aproximativ douăzeci și cinci de mii de soldați, a coborât prin Pasul Vereţkyi spre Svalyava, de unde a pornit pe valea Tisei de Mijloc.

Aici, la 27 septembrie, a fost întâmpinată de armata austro-ungară și, pur și simplu, nimicită.

A treia parte a ajuns până la Mijhiria, la Volove, unde, la 10 octombrie, la fel ca la Svalyava, a fost distrusă până la ultimul soldat.

Cel mai mult timp pe teritoriul Maramureșului, care pe atunci făcea parte din Ungaria, a rămas Armata a Patra rusă, care la 4 octombrie a ocupat Sighetu Marmației, apoi s-a îndreptat prin Teresva spre Teceu și Câmpulung, unde, la 5 octombrie, a fost învinsă și a început să se retragă în fața legionarilor polonezi.

Mulți soldați ruși au murit în luptele care au avut loc lângă Biserica Albă, Crăciunești, Bocicoiul Mare, Rahău și în Valea Vișeului.

* * *

Primele zile de septembrie s-au dovedit a fi calde, însorite și ușor vântoase. Începuse vara indiană. Nopțile erau reci și pline de stele; luna palidă abia se ivea pe cer, dar, odată cu primele raze ale soarelui, totul se schimba: nuanțele culorilor de toamnă inundau împrejurimile, umbrele adânci și albăstrui, care păstrau răcoarea nopții, se retrăgeau din fața luminii solare ce se revărsa din cer – o adevărată binecuvântare dumnezeiască.

Oamenii își întorceau fețele spre razele dimineții, mijeau ochii și zâmbeau copilărește.

Privindu-i, nici nu ți-ar fi venit să crezi că undeva aproape se duce un război și că mor oameni.

În Europa cuprinsă de război, nimeni nu putea ști ce îl așteaptă a doua zi.

Oamenii se bucurau de soare, prindeau ultimele lui raze de septembrie, fără să bănuiască nenorocirea care avea să se abată asupra orașului lor.

Inițial, au început să sosească la Sighet refugiați din Solotvino și din Galiția.

Cei mai mulți dintre ei erau evrei, dar printre ei erau și ucraineni, împreună cu care fugea de „năpasta rusească" și episcopul greco-catolic din Stanislav, care a oficiat Sfânta Liturghie în biserica ucraineană.

Primarul Sighetului, Anton Sollosy, încerca să-i liniștească pe locuitori, repetându-le mereu aceleași cuvinte:

– Vă rog pe toți să nu intrați în panică! Important este să nu intrați în panică! Vă rog pe toți să nu intrați în panică! Important este să nu intrați în panică...

– Ușor îi e lui să repete: „Nu intrați în panică!" și tot „Nu intrați în panică!", dar armata rusă distruge tot ce întâlnește în cale, vorbeau oamenii între ei cu mare nemulțumire.

– Comit crimă după crimă, omoară bărbați, violează femei și fete, jefuiesc tot ce prind, se înfurie brutarul Mihai Dan. Uite, fug toți oamenii înstăriți, negustorii își închid prăvăliile; cred că și eu am să arunc totul naibii și am să plec de aici.

Și chiar a plecat.

În vinerea de 2 septembrie, când a văzut că husarii se retrag în fața rușilor, care ocupaseră toate satele de pe Tisa,

iar din brutăria lui fugiseră toți brutarii, lăsând în cuptoare șapte sute de pâini și trei sute deja coapte, Mihai Dan a dat din mână a lehamite și a părăsit orașul, în care izbucnise o mare învălmășeală: toți trăgeau, cărau, duceau... fugeau.

Oamenii ajungeau, pur și simplu, sub roțile căruțelor.

* * *

– DOAMNE, CE SE ÎNTÂMPLĂ în Sighet! povesteau oamenii care lucrau în oraș.

– Vameșii, jandarmii, polițiștii, grănicerii – cu toții au fugit!

– Cum să nu fugă, dacă se apropie rușii!

– Primarul aleargă prin oraș, strigă și lipește anunțuri ca oamenii să nu fugă, dar cine îl ascultă? Fug toți cei înstăriți, rămâne numai sărăcimea.

– Ferește-ne, Doamne, de rău!

– Nu vă temeți, oameni buni!

– Cum să nu ne temem?!

– Ei sunt ruși, noi suntem ruși, ce ne vor face?

– Ce ruși suntem noi? Noi suntem ucraineni!

– Ucraineni, ruși – tot una-i!

– Atunci de ce s-a luptat Ucraina cu Rusia?

– S-au luptat fiindcă domnii nu au putut să-și împartă aurul și puterea, dar poporul este unul singur.

– Dar voi credeți că bogații au luat totul cu ei? a schimbat cineva vorba.

– Ei, de unde! au fost de acord oamenii.

– Dacă ați vedea ce îmbulzeală e: drumul prin Iapa, care duce spre Câmpulung, este blocat de căruțe. Oamenii trag căruțe, căruțuri și tot felul de vehicule încărcate cu bunuri.

– Ăștia-s numai evreii!

– Nu numai evreii, fug și maghiarii și românii, toți negustorii.

– Joi au anunțat că cine vrea să plece din oraș poate pleca cu trenul.

– Și cine poate pleca cu trenul?

– Cât poți lua cu tine în tren?

– Nu poți lua prea mult.

* * *

OAMENII SPUNEAU ADEVĂRUL.

Cât poți lua cu tine într-un tren?

Un geamantan, două, cel mult trei...

Gara din Sighet vuia ca un stup de albine.

Nu erau multe trenuri, iar oamenii erau nevoiți să-și ascundă bagajele, să le dea cunoscuților sau, pur și simplu, să le lase pe peron.

Majoritatea pasagerilor erau evrei care fugeau spre Satu Mare, Baia Mare și Năsăud, ba chiar și până la Budapesta.

Sighetul se golise, ca un cimitir.

Fugiseră deja toți orășenii.

Din cei douăzeci și unu de mii de locuitori pe care îi avea orașul atunci, rămăseseră aproximativ trei sute de suflete – bolnavi, săraci care nu mai aveau nimic de pierdut și cerșetori.

Peste tot se auzea schelălăitul câinilor.

Cei care nu părăsiseră Sighetul au format o delegație, condusă de preoții bisericilor romano-catolică și greco-catolică, care urma să iasă în întâmpinarea moscalilor.

La început au întâlnit trei călăreți, dintre care unul, un căpitan, și-a scos căciula în fața preoților, s-a închinat și a sărutat crucea.

Apoi, când au ajuns la Cămara Sighet, au întâlnit alți călăreți, iar mai departe un întreg detașament – aproximativ treizeci de călăreți – și au început să-l roage pe comandant să nu distrugă orașul.

Comandantul s-a mirat când a auzit că oamenii, de frică, au părăsit orașul și i-a asigurat că nimeni dintre cei care au rămas nu va avea de suferit, deoarece soldații săi sunt oameni disciplinați și cumsecade, care nu au nimic cu populația civilă. Dar dacă în casele lor sunt ascunși soldați unguri, atunci vor deschide focul, iar cei care i-au ascuns vor avea de suferit.

Nimeni nu ascundea soldați unguri prin case, iar oamenii încercau să deseneze pe porți și pe uși crucea rusească și au arborat steaguri albe.

AM VENIT LA TINE CA LA UN FRATE...

De-aș avea și eu un frate,
Ne-am pune spate la spate,
Cu toată lumea ne-am bate.
Am un frate, dar e mic,
Poartă frică de cuțit.
Am un frate, da' e mai mare
Și șede la închisoare...
(Dintr-un cântec popular)

1914

DUPĂ CE ASCULTASE ÎN CÂRCIUMĂ despre tulburările din Sighet și despre cum „bogătașii și blestemata jidovime" și-au părăsit casele, iar în gara din Sighet e plin de „coșuri, bagaje și saci" pline cu bunuri, Ilie Pritiscan, întorcându-se acasă, a trecut pe la cumnatul său Ion Burcuș, cel care o luase de soție pe sora lui, Ilona.

Puțin mirat, fiindcă Ilie venea rar pe la ei, Burcuș a pus pe masă o sticlă de pălincă tare de prune, iar Ilona a adus pâine și o farfurie cu slănină sărată tăiată felii.

Au băut, au gustat, dar vorba parcă nu se lega.

În cele din urmă, înțelegând ce vrea Ilie de la el, Burcuș a mormăit, și-a șters fruntea transpirată cu mâneca și se pregătea să-i spună cumnatului că nu, dar acesta, parcă ghicindu-i gândul, a adăugat:

– Am venit la tine ca la un frate, că nu m-oi duce la străini, când tu îmi ești cea mai apropiată rudă, nu-i așa?

– Nu știu ce să zic?...

– Ți-e frică... ori ce?

– Nu, dar...

– Dar ce? se înfurie Ilie.

– Dacă ne-or prinde?

– Cine să te prindă? N-auzi că la gară e plin de bagaje, le-au aruncat jidanii, iar casele le sunt pline de bunuri, ce mai vrei. Mergem cu cărușele.

– Dar asta e deja furt, încercă Burcuș să se eschiveze.

– Ce furt?! sări ca ars Ilie. Asta nu mai e a nimănui, nu mai are stăpân. Dacă nu luăm noi, iau alții. Nu mai fi prost, Ioane.

– Numai de fusta mea te-ai ține, nu ești bun de nimic, vai de sufletul meu! se amestecă în vorbă Ilona.

– Tu, Ilona, taci, că vorba asta nu e pentru tine, parcă îl apăra Ilie pe cumnatul său.

– Dar sunt bunuri omenești, cum să luăm ce n-am muncit? îndrăzni Burcuș.

– Ce bunuri omenești? Sunt jidovești... Oare nu jidanii sunt niște gheșeftari fără pereche, care înșală pe toată lumea, se înfurie Ilie.

– Nu spune asta, Ilie, că și Iisus Hristos și toți apostolii au fost evrei, rosti încet Burcuș.

– Acuma o să-mi vorbești și despre apostoli. Dacă nu merge el, merg eu! izbucni Ilona. Dar de mâine să te apuci să frământi pită, să speli zdrențe și să fierbi mămăligă!

– Ilona, taci, că acuma... răcni Ilie la ea, apoi se întoarse cu glas mai blând spre Ion:

– Ei, ce zici, cumnate?

– Ce să zic... când mergem? întrebă acesta fără tragere de inimă.

– Pregătește căruța și înhamă caii, iar eu fug până acasă, scot sluga, că deja se lasă seara, și pornim cu Dumnezeu înainte, se bucură Ilie.

* * *

DUPĂ CE AU OCUPAT ORAȘUL, unul dintre ofițerii ruși le-a dat de înțeles locuitorilor că, dacă o delegație locală nu ar fi ieșit să-i întâmpine, ar fi fost nevoiți să „salute" orașul cu focuri de tun.

– De la detașamentele voastre am învățat să cerem răscumpărare, zâmbi căpitanul.

Sighetenii s-au privit între ei.

– Domnule căpitan, nu știu dacă vom putea plăti o răscumpărare, spuse timid Șandor Dobai, viceprimarul.

– De la voi nu vom lua mult, zâmbi căpitanul. Pentru orașul ocupat ne veți plăti cel puțin 180 000 de coroane.

– Stimate căpitane, nu știu dacă vom găsi în tot Sighetul nici măcar 1 800 de coroane. Refugiații au luat cu ei toți banii; zeci de milioane de coroane au fost încărcate într-un vagon de marfă și trimise la Budapesta, iar toate obiectele de valoare au fost luate de asemenea, ridică nevinovat din umeri Șandor Dobai.

– Sunt convins de sinceritatea dumneavoastră, domnule Dobai, de aceea nu voi cere bani, ci vom primi drept răscumpărare fân, orz, ovăz, vite cornute, porci, cai, țigări și alte asemenea lucruri.

* * *

LA ÎNCEPUT, ÎN SIGHET, au intrat aproximativ 200 de cazaci ruși, conduși de un general bătrân, care a intrat călare

pe un cal alb, s-a oprit în centrul orașului și a rostit câteva cuvinte către mica mulțime de oameni adunată acolo.

Frații Grabar și Berci au tradus pentru oameni cuvintele generalului, care nu a spus nimic nou, deoarece același lucru îl auziseră deja de la căpitan.

După aceea, generalul împreună cu suita sa au intrat în hotelul „Korona", unde i-au invitat pe toți membrii administrației locale și pe traducători, iar cazacii călare s-au așezat la marginea orașului – în locul numit Cearda.

Pe balconul hotelului „Korona", lângă steagul alb – simbolul păcii, a apărut și steagul național al Rusiei.

Văzându-l, locuitorii Sighetului au oftat cu nemulțumire.

Curând, pe balcon a ieșit și generalul împreună cu ofițerii, pentru a întâmpina intrarea armatei sale.

Primul detașament, alcătuit din aproximativ 300 de călăreți, a apărut în piața principală. Cazacii cântau foarte frumos, parcă ar fi colindat:

Slavă Domnului în cer,
Pace oamenilor pe pământ...

După aceea a apărut al doilea detașament, puțin mai mare – până la 400 de călăreți, care cântau și ei, dar nu la fel de frumos ca primii.

După ei, în piață a intrat, făcând un zgomot puternic, artileria: 12 tunuri și căruțe cu muniție.

Artileriștii au defilat pe sub balconul hotelului, pe care stătea generalul, iar acesta a strigat cu glas puternic:

– Trăiască țarul, orașul este al nostru!

După artilerie au intrat căruțe cu răniți, iar la sfârșitul convoiului – un mic grup de călăreți.

Cea mai mare parte a armatei s-a îndreptat peste Tisa, spre Solotvyno.

Intrarea rușilor a continuat până a doua zi.

Duminică, 4 octombrie, au intrat trei detașamente – aproximativ 1200 de oameni, care, văzând pe balcon steagul rusesc, au izbucnit într-un strigăt nebunesc:

– Ura! Ura! Ura!...

Înaintea celui de-al doilea detașament mergeau pe jos aproximativ 150 de prizonieri de război austro-ungari.

Armata s-a răspândit apoi pe străzile orașului.

* * *

CÂND AU ÎNCEPUT SĂ DESCARCE CĂRUȚELE, Pritiscan aproape că nu voia să-și creadă ochilor câtă avere reușiseră să adune din casele părăsite.

E drept că în căruța cumnatului său, Ion Burcuș, se aflau multe nimicuri: oale, strachini, ulcioare, farfurii, căni și alte feluri de vase. Dar căruțele lui, cu care se opriseră la Dealul Carpenului, unde Ilie avea un șopron – ca nu cumva, Doamne ferește, să-i vadă vecinii – erau încărcate numai cu lucruri de preț: covoare scumpe, blănuri de animale, vase de porțelan, cristal și argint, icoane vechi și alte obiecte alese.

– Se vede că fricosul ăsta s-a temut să intre în cămări și a adunat numai tot felul de nimicuri din ograzi și din șoproane, scuipă cu ciudă Pritiscan. Dar și acestea sunt bune, adăugă, încercând să se liniștească.

El, împreună cu sluga sa Petro Polovăc, ajunsese până la prăvăliile evreilor, de unde, uite: butoaie cu brânză, heringi sărați, lăzi cu marmeladă și halva, și apoi – numai să vezi ce

sticle cu băuturi: vodcă, vinuri și șampanii – așa ceva beau doar domnii!

Mai era și mult chec, ciocolată, cafea și țigări.

Pritiscan a regretat pentru prima dată că nu fumează.

Dar câte stofe scumpe, haine, cuie, lanțuri și lănțișoare, chiar și ceasuri deșteptătoare! – și ce nu se mai afla în căruțele lui, pentru că tot ce vedeau ochii, mâinile apucau...

E drept că, atunci când a intrat într-una dintre casele evreiești părăsite, a dat peste un român care deja „gospodărea" acolo și care s-a repezit la el cu toporul. Dar Ilie s-a ferit într-o parte... Și el avea un topor!

– Mai bine să plângă mama ta decât a mea! mormăi Ilie, ștergând sângele de pe tăișul toporului.

Lui Petru și lui Ion nu le-a spus nimic, ca să nu-i sperie.

– Acum descărcați căruțele, ascundeți totul în șopron, în fân și în clăi, iar după aceea împărțim totul, să se mai așeze puțin, spuse Ilie, privind spre Petru, care spera că vor împărți chiar în seara aceea, apoi să meargă la culcare, iar seara înapoi la Sighet!

– N-ar fi destul? întrebă timid Ion.

– Destul să fie pentru dușmani! Mergem și diseară, că altfel vin moscalii și plecăm cu mâna goală!

* * *

SÂMBĂTĂ, TREI OCTOMBRIE, dimineața, abia se lumina de ziuă, când liniștea străzii Pișitorea a fost sfâșiată de plânsul sfâșietor al Ilonei, soția lui Burcuș:

– Ooo, oameni!... Ooo, vecini!... Ooo, mamă!

– Ce s-a întâmplat, Ilona? întrebau speriați vecinii.

– Ooo, bărbate!... Ooo, Iooooaaane!... Ooo, dragul meu!... – bocea Ilona.

– Ce-i, ce s-a întâmplat cu Ion? A murit?... S-a îmbolnăvit?... se întrebau unii pe alții vecinii.

– O, Dumnezeule! strigă îngrozit Gheorghe Berezneac, intrând în curtea lui Ion Burcuș. L-a văzut pe acesta mort, cu capul despicat și cu fața plină de sânge – zăcea în paiele din căruța aflată în mijlocul curții.

– Ce s-a întâmplat? o scutură pe Ilona de umeri.

– Vai, nu mă întrebați, nu mă întrebați!... Ooo, Ioane!... Ooo, dragul meu!... Ooo... vai-vai! urla sălbatic Ilona, aruncându-se spre fratele ei, Ilie, care tocmai intrase în curte.

Ilie s-a oprit ca lovit de trăsnet, iar Ilona a început să-l lovească cu pumnii unde nimerea, urlând:

– Tu, ucigașule, tu l-ai adus la asta!

– Ilona! încerca acesta să-și liniștească sora.

– Tu i-ai întunecat mințile, diavole!

– Ilona! repetă Ilie cu glas amenințător.

– La ce nenorocire l-ai chemat?!... Ce-ai făcut?!

Vecinii au început să șușotească între ei, neștiind pentru ce îl învinovățește Ilona pe fratele ei.

– Tu, tu, criminalule!... Tu l-ai băgat în groapă!... nu înceta Ilona.

Ilie se uită la vecinii Ilonei, apoi la ea și îi trase o palmă peste față.

Femeia căzu pe iarbă, dar el o ridică repede și o trase după el în casă.

SĂ BEM, MĂRIE! CĂCI CINE ȘTIE CE VA FI...

Nu mă tem de revolver,
Nici de cuțit ascuțit,
Port o floare la rever,
Și de mândre sunt iubit...
(Dintr-un cântec popular)

VESTEA DESPRE MOARTEA LUI ION BURCUȘ a străbătut satul ca o săgeată, dar nimeni nu știa de ce moarte a pierit.

– Pesemne că l-au omorât ungurii. Trebuia să meargă în Hădja după lemne, iar ungurii sunt iuți ca viespile... puteau să-l înțepe, spuneau unii.

– Sau bârsănenii[1]? se întrebau alții.

– Mai degrabă! încuviințau alții.

– Cine știe cum a fost...

– Numai Dumnezeu Atotputernicul știe, slăvit fie!

– Și aceia care l-au tăiat știu.

– Se spune că Ilona și-a pierdut mințile, țipă la fratele ei, la Ilie, că el l-ar fi ucis...

– Cum să nu-și piardă mințile o femeie dintr-o asemenea durere?!

– Dar cine știe dacă nu are dreptate?

– Ei, cum! Oricum ar fi, Ilie n-ar fi în stare să-și omoare cumnatul!

---

[1] *Bârsănenii* – locuitorii din Bârsana (jud. Maramureș).

– Bine că măcar nu aveau copii, că n-a lăsat orfani în urmă...

– Ilona plânge și jelește acum, dar o să uite... așa sunt toate femeile...

– Parcă bărbații sunt altfel?...

– Așa-i lumea!

– Dumnezeu să-l ierte!

– Om bun a fost!

– Ca o bucată de pâine.

– Dumnezeu să-i ierte păcatele!

– Fie iertat!

* * *

– PETRE, AI LUAT CUMVA din băutura din șopron, din aceea pe care am adus-o de la Sighet? îl întrebă Ilie pe sluga sa.

– Nu, stăpâne, n-am luat. Cum puteți spune așa ceva? începu Petru să se dezvinovățească.

„Ai luat, ticălosule, ai luat! Și nu doar băutură – ai luat și conserve, și ciocolată, și o bucată de stofă pentru bluze... sigur le-ai dus Mariei Hruşcova, ca să...".

– Mi se pare că lipsesc câteva sticle... și nu numai sticle, parcă lipsesc mai multe...

„Orbească-ți ochii! Uite cât de repede și-a dat seama. Eu credeam că n-o să observe. Ce dacă am luat o sticlă de lichior, niște ciocolată și puțină stofă pentru Maria?!".

– N-am luat nimic, pot să jur pe Dumnezeu!

– Ei bine, atunci poate doar mi s-a părut. Dacă n-ai luat, e bine. Dacă ai luat, băiete, să nu mai iei, că ne dai de gol. Când îl vom îngropa pe Ion, atunci vom împărți totul în trei, că vezi – Ilona a rămas văduvă!

– N-am luat nimic, stăpâne, și nici n-o să iau, răspunse Petru cu o voce nepăsătoare.

„O să iei, blestematule, o să iei... chiar în seara asta o să iei, dar după aceea n-o să mai iei niciodată!".

„Chiar în seara asta o să iau o sticlă de vermut și o să iau și cafea, că Mariei i-ar plăcea tare mult să guste cafea".

– Ei bine, atunci e bine! Să te scoli mâine dimineață devreme, că mergem în deal, la Piatra, să tăiem niște pari pentru gard.

– Bine, stăpâne, mă scol, răspunse Petru.

* * *

– VERMUTUL E BUN, cu gust dulce-amărui, îți urcă repede la cap, zâmbea Maria.

– Să bem, Marie, că cine știe dacă vom mai bea vreodată unul atât de bun...

– Și dacă află Ilie? întrebă Maria.

– El deja și-a dat seama, răspunse Petru nepăsător. Ce să ne facă, ne împinge boii de pe pod? Ha-ha-ha! Crezi că o să împartă drept?

– N-ar fi trebuit să mergeți să jefuiți magazinul jidovesc. Vezi la ce s-a ajuns...

– Trebuia sau nu trebuia, ce a fost, a fost, nu mai poți întoarce. Ion avea securea în mână, putea să-l lovească primul pe jidov și ar fi rămas în viață. Dar a început să se retragă, iar jidovul a prins curaj și i-a trântit securea în cap ca într-un dovleac.

– Dar jidovul își apăra casa, iar voi... Ion...

– Ce casă, la naiba? Jidovul venise să fure, la fel ca noi... Un jidov din satele valahe, să-l ia dracu! se aprinse Petru.

Dar nu i-a mai spus Mariei că, atunci când l-a văzut pe Ion cu capul zdrobit, l-a lovit pe jidov cu muchia securii în cap, iar acesta doar a zvâcnit o dată și a dat ortul popii, iar Ion a murit în căruță, când se întorceau...

Petru nu mai voia să bea vermut și i-a cerut Mariei rachiu tare de pere, iar apoi a dat pahar după pahar peste cap. Voia să se îmbete și să uite de toate: de stăpânul, de răposatul Burcuș, de jidovul pe care îl omorâse și de...

Nu, nu de Maria! Pe ea o iubea...

– Să bem, Marie! Că cine știe ce va fi...

* * *

A DOUA ZI L-AU GĂSIT pe Petru mort sub stânca de la Piatra.

– A căzut de pe stâncă și s-a zdrobit de moarte, spuneau oamenii.

– Dar cine știe cum s-a întâmplat cu adevărat? răspundeau alții.

* * *

– Ce fel de moscali sunt aceia?

– Ce fel de cazaci sunt aceia? întrebau mirați copiii, femeile, flăcăii și fetele. Dar puteau răspunde doar cei care fuseseră la Sighet și văzuseră soldații ruși.

– Cum să fie? Oameni ca toți oamenii... ca noi.

– Creștini?

– Dar cum? Creștini!

– Ortodocși?

– Ortodocși. În Rusia toți oamenii sunt ortodocși.

– Și cum vorbesc?

– Ai crede că vorbesc ca noi, rusește, dar nu chiar așa. Nici ca în Crăciunești, nici ca în Lunca la Tisa, nici ca în Bistra sau Valea Vișeului, dar nici ca în Ruscova sau Repedea ori Poienile de sub Munte, ci cam ca la noi, în Rona.

– Și cei din Sighet cum se înțeleg cu ei?

– Au un tălmaci care le traduce în română, iar unii știu și nemțește.

– Nu mai spune... nemțește?!

– Ei, ofițerii, nu niște țărănoi.

– Și cum sunt îmbrăcați?

– Au căciuli de oaie, aproape cât ale noastre, și haine groase, niște mantale lungi din postav, atât de lungi încât acoperă și calul.

– Nu mai spune?!

– Minune curată!

– Și ce arme au?

– Au puști-carabine care trag cinci gloanțe unul după altul.

– Asta da!

– Dobori cinci oameni dintr-odată!

– Mai au și revolvere la brâu.

– Revolvere?!

– Nu mai spune...

– Câte șase gloanțe în butoiaș.

– Asta da armă!

– Mai au și săbii late, puțin curbate, și baionete.

– Bine înarmați!

– Nici nu ai ce spune...

– Cum să nu fugă lumea din fața unor asemenea oameni?!

– Se spune că, pe unde trec, nimicesc totul – fac praf...

* * *

SPERÂND SĂ GĂSEASCĂ BANI și bijuterii ale statului, ofițerii ruși au început perchezițiile.

Aproape toți știau limba germană, erau politicoși și încercau să mențină ordinea, însă se întâmplau multe cazuri când le permiteau soldaților diferite fărădelegi.

În clădirea filialei băncii austro-ungare au găsit câțiva fileri pe care cineva îi uitase pe o masă.

Apoi au făcut percheziție în clădirea primăriei locale, unde se aflau și camerele pentru orfani, dar nici aici nu au găsit nimic.

În schimb, le-a plăcut foarte mult locuința prefectului, precum și garderoba lui, pe care au golit-o într-o clipă.

Duminică dimineața, generalul Brusilov s-a mutat în casa prefectului, pe care a arborat steagul rusesc, iar seara i-a invitat pe ofițeri la o cină care a ținut până dimineața.

Dimineața, generalul a desfășurat harta și a spus:

– Până la Budapesta au mai rămas trei opriri: Satu Mare, Debrețin și Budapesta. În trei săptămâni vom bea vin de Tokay la Budapesta!

* * *

ȘANDOR DOBAI, ca primar provizoriu al orașului, la ordinul generalului a afișat în tot orașul un anunț în care îi informa pe locuitori că au rămas deschise doar trei hoteluri: „Korona", „Tisa" și „Central".

Celelalte hoteluri, baruri, restaurante și cârciumi vor rămâne închise.

În anunț se mai spunea că este strict interzis să li se ofere militarilor băuturi alcoolice și că este interzis să se iasă pe stradă între ora nouă seara și ora cinci dimineața.

Negustorii erau obligați să țină toate prăvăliile și magazinele deschise și să vândă marfă chiar și pe ruble.

O rublă valora trei coroane și 33 de fileri.

* * *

GHEORGHE PRODANIUC, care lucra ca paznic la Casa Administrației Silvice, povestea seara la cârciumă:

– Au venit și n-au ocolit nici casa noastră. Bani n-au găsit, dar dracu' i-a dus în pivniță, unde erau sticlele cu vin. Au băut ca niște porci, iar restul l-au luat cu ei. Și erau sticle cu vin vechi și scump.

– Dumnezeu să-i răsplătească! nu s-a putut abține cârciumarul.

– Au intrat și la vicariatul rutean, adăugă Vasile Calina. Bietul vicar s-a speriat de moarte, s-a făcut galben precum ceara.

– Cum să nu se sperie, săracul! El e greco-catolic, iar ei sunt ortodocși, interveni în vorbă Ion Pentiuc.

– Dar n-au făcut niciun rău acolo, adăugă Calina.

– Orice ai spune, și ei au sânge rusesc, încuviință cârciumarul.

– Dar când au intrat în tutungeria lui Kinces, au luat toate țigările, toată marfa. Bietul Kinces a tras obloanele și a pus lacăt, dar moscalii au spart și au luat totul până la ultimul lucru, continua Prodaniuc, iar Calina îi confirma spusele și povestea și alte fărădelegi făcute de soldații ruși.

– Unde văd o casă mândră, intră ca lăcustele și o pustiesc.

– Da, da, și nu numai în casele din care au fugit oamenii, ci și în cele unde au rămas stăpânii, confirmă de data aceasta Prodaniuc.

– Nu se poate! se mirau oamenii.

– Aș înfige securea în doi-trei dintre ei și apoi să mă împuște, scuipă furios Ion Pentiuc.

– Vorbești prostii, Ioane, făcu cârciumarul cu mâna. Te-ar împușca înainte să apuci să întinzi mâna după secure!

– N-au ocolit nici casa subprefectului Șandor Szabó, nici pe cele ale lui Mișkolc și Emerik, continua Prodaniuc. Oamenii care n-au fugit aprind lămpile să ardă toată noaptea și pun pe masă mâncare și băutură, stând așa până dimineață, așteptându-i pe moscali. Căci altfel, furioși ca niște viespi, sparg totul și iau cu sacii și coșurile tot ce au lăsat ceilalți. Așa se întâmplă în Sighet, să știți, oameni buni! duse Calina paharul la gură.

– Se vorbește că și Ilie Pritiscan umbla cu răposatul Burcuș și cu Petru Polovăc, spuse timid Pentiuc.

– Și la ce le-a folosit? Iată că Petru și Burcuș nu mai sunt pe lume, oftă cârciumarul.

– Dar e un păcat de neiertat să jefuiești casele altora, spuse Vasile Greșciuk, care până atunci tăcuse.

– Și pe partea cealaltă ce se mai aude, Vasile? întrebă cârciumarul. Greșciuk slujea peste Tisa, la Solotvino, la popa Andor.

– Ei bine, sâmbătă, când armata a intrat în Solotvino, popa Andor, notarul Ferenc Kovacs și farmacistul Zisnort, împreună cu alți vreo cincisprezece oameni, au ieșit în întâmpinarea lor cu procesiune – cu cruci și steaguri albe. Moscalii au descălecat, au rupt gardurile, au intrat în livezi cu

caii și au instalat bucătăria de campanie în fața băilor, lângă care și tunuri.

– Asta încă nu e cea mai mare nenorocire, atâta timp cât nu intră în sufletul oamenilor, spuse cârciumarul.

– Cum să nu intre? La Andor au venit nouă: patru ofițeri și cinci soldați. A trebuit să-i hrănească. „Noi, spunea unul dintre ofițeri, nu luptăm decât cu armata, nu ne atingem de civili, căci suntem creștini!". În timp ce el spunea asta, la masa lui Andor, soldații de rând umblau prin sat, luau de la oameni tot ce vedeau și se dădeau la fete și la femeile tinere.

– Ăștia sunt creștini?! se înfurie Pentiuc.

– Iar a doua zi au venit la biserică, cuminți ca niște mielușei... Iar după-amiază i-au chemat pe popa Andor, pe notar și pe farmacist la comandant, la masă. Popa spunea că a venit și generalul de la Sighet; la ospăț au fost douăzeci și patru de ofițeri.

* * *

LA 6 OCTOMBRIE, înainte de prânz, de pe balconul hotelului „Korona" a dispărut steagul rusesc. Moscalii alergau încoace și încolo, zăpăciți, când la stânga, când la dreapta.

Artileria părăsise orașul, care a fost apoi năpădit de cete întregi de hoți, ce furau tot ce nu apucaseră să fure moscalii.

DUMNEZEU NU ARE NEVOIE DE ȚIDULE[1]!...

Străină străinătate,
Tu mi-ai fost soră și frate
Și-mi vei fi până la moarte,
Străină străinătate...
(Dintr-un cântec popular)

1914

Vestea că Marusia Stăjeret a născut un copil a înconjurat tot satul în jumătate de zi.

Oamenii își făceau cruce când auzeau și aproape toți spuneau cam același lucru:

– Cine, Marusia?!

– Nu se poate!

– E încă copilă...

– O fată așa de cuminte.

– Cuminte, cuminte, dar uite ce a făcut...

– Apa liniștită spală malurile.

– A știut să-și ascundă burta; cine ar fi spus că e însărcinată?

– Fată vicleană.

– Vicleană, vicleană, dar până când?

– Dar ce minciună au mai scornit...

---

[1] *Țidulă* – bucată mică de hârtie, cuprinzând o însemnare scurtă (bilețel).

– Gândiți-vă numai...

– Cine a mai auzit așa ceva?!

– Păi cum?... Chipurile, i-au adus copilul în gang...

– Copilul nu-i pisică ori cățel să-l arunci cuiva pe prispă...

– Asta-i de la Filip Cârlibaba...

– Năzdrăvanul!

– Dar cine știe?...

– Dar nici Filip nu poate sta liniștit...

– Unii spun că și la Coștiui are o ibovnică.

– Păi Filip are la ibovnice... a trecut pe la toate curvele!

– Dar mergea și la Vasile Berdan, o iubea tare pe Fedora lui Vasile, murea după ea.

– Fedora e fată frumoasă, dar săracă...

– Chiril Cârlibaba nu i-a dat voie fiului să o ceară pe Fedora.

– Nici pe Marusia nu l-a lăsat.

– Cine știe dacă e așa ori nu?

– Poate că l-ar fi lăsat, că erau mari prieteni cu Petru Stăjeret.

– Săracul Petru, bine că nu știe.

– Unde s-a mai pomenit asemenea rușine?!

– Asta-i numai de la Filip, vai de el, ce ticălos...

– Ticălos, ticălos, nu încape vorbă...

– A zăpăcit fata...

– Și acum ce va fi?

– Trebuie s-o ia de nevastă.

– Dumnezeu să-l ajute s-o ia!

– Chiril n-o să-l lase.

– Cine știe?...

– Săraca Marusia!

– Dar Evdochia nu-i de plâns?

– Măcar de n-ar minți...

– De supărare mint.

– De supărare, de supărare... dar dacă...

* * *

CHIRIL CÂRLIBABA se întorcea acasă de la târgul din Sighet, parcă nu mai era el.

În primul rând, nu găsise cumpărător pentru viței lui tineri – nu lăsase din preț, fiindcă știa bine cât valorează marfa sa; în al doilea rând, nu-l întâlnise pe cojocarul din Tribușani, care trebuia să-i aducă două căciuli de iarnă – una pentru el, alta pentru Filip; iar în al treilea rând, Vasile Calina îi spusese ce veste s-a răspândit prin sat despre fiul său și Marusia.

– Toți așa spun, Petre, că pruncul e de la Filip al tău, deși Evdochia și Marusia se jură și se blestemă de mama focului că au găsit copilul în fața casei, învelit într-o zdreanță...

„Cu cine naiba seamănă? Toată viața mi-am văzut de gospodărie și de prieteni, n-am umblat nici pe la cârciumă, nici după femei, nici Vasilina mea n-a umblat pe căi stricate, iar ăsta... Cei mai mari – Aleksa și Ion – s-au așezat la casele lor, fiecare își vede de treabă, dar Filip... Filip a luat-o pe o cale rea...", gândea Chiril, intrând în casă.

– Unde-i derbedeul?! izbucni el către Vasilina.

– Măcar zi „Bună seara!" ori „Slavă lui Iisus Hristos!", și abia apoi întreabă de Filip, clătină din cap Vasilina.

– Unde-i Filip? se mai potoli Chiril.

– În spatele grajdului, împrăștie gunoiul.

– Du-te și cheamă-l aici!

– Ce s-a întâmplat?

– Acum ai să auzi cu urechile tale ce n-ai mai auzit de când te-ai născut.

– Doamne! își lovi palmele Vasilina și ieși în grabă.

Filip intră în casă, se înclină în fața tatălui său și se așeză lângă masă.

– Ascultă, Filipe! Eu am vrut să ajungi gospodar, ca frații tăi, dar văd că nu vrei.

– Cum să nu vreau? se miră flăcăul. Vreau! Nu muncesc eu? Nu am grijă de gospodărie? Umblu eu pe la cârciumi? De ce spuneți asta?!

– Dar după femei cine umblă, eu?! izbucni Chiril. Vezi-ți de treabă, că Dzvenka o să-ți ascundă soarele dacă te prinde pe la Iliana lui, iar Coptil, când află că umbli la Nastia, îți crapă capul cu securea ca pe un dovleac!

– ?...

– Taci, așa-i?! Ți-am spus: mergem în pețit la Petru Sochirniuc – fată bună, gospodină, numai să stai și să dai porunci slugilor. Dar tu – la Fedora lui Berdan, la Marusia lui Stăjeret... Fedora e leneșă și săracă, ca un șoarece de biserică, iar cu Marusia... uite ce-ai făcut!

– Ce s-a întâmplat cu Marusia? întrebă Vasilina.

– Marusia nu mai e fată, scuipă Chiril.

– E logodită? se miră flăcăul.

– Încă întrebi, zdreanță ce ești?! Ai logodit-o tu în așa fel, că vuiește tot satul!

– Ce s-a întâmplat? Nu înțeleg despre ce vorbiți!

– Acum nu înțelegi, lepădătură, dar când ai nenorocit-o, înțelegeai?! Ce crezi, că e ca și cum ai fluiera în frunză să strici o fată?!

– Nu spuneți prostii, tată! Mă duc să jur în biserică pe Sfânta Evanghelie că n-am avut nimic de-a face cu Marusia!

– Pe mine nu mă minți! Minte satul întreg să nu mai vuiască, și atunci te-oi crede!

– Ascultă, Chiril, încercă Vasilina.

– Nu-mi mai spune nimic! A făcut isprava – să se însoare cu ea! S-o ia! Nu vreau ca Petru Stăjeret să mă blesteme de pe lumea cealaltă.

– Dar nici eu n-am să cresc copilul altuia! Să meargă Marusia să jure că eu sunt tatăl copilului! Atunci o să vedeți adevărul! se înfurie Filip și ieși trântind ușa în urma lui.

* * *

CHIRIL CÂRLIBABA privea la leagănul în care zăcea pruncul, care, dând din mânuțe, îi zâmbea, iar lui i se părea că e leit Filip.

„Nu se poate ca acest copil să nu fie al lui Filip... dar atunci de ce... până și Evdochia... doar eu cu Petru...".

Își aminti cum o aducea pe Vasilina acasă de la spitalul din Coștiui, când îl născuse pe Filip – atunci, mititelul, își strâmba buzele și dădea din mânuțe exact ca acesta.

Și gropița din bărbie era la fel, și ochii albaștri precum cerul senin...

„Dar, poate, toți copiii seamănă între ei...", oftă ușurat Chiril.

„Sau poate nu vrea să-mi facă supărare?".

– N-am avut nimic cu Filip al dumneavoastră, credeți ori nu! Dar nici cu altul n-am avut nimic, îi întrerupse gândurile Marusia.

– Am fost bun prieten cu soțul tău, de aceea n-aș vrea să-mi iau un păcat pe suflet, că m-ar blestema de pe lumea cealaltă.

– Nu vă luați niciun păcat, fiindcă eu am găsit copilul ieri-dimineață în pridvor, iar fiica mea e nevinovată, e încă fată cinstită – pot să-mi bag mâna în foc pentru ea.

– Poate ar fi bine să duceți copilul la jandarmi; acolo vor lămuri lucrurile și vor găsi și tatăl, și mama copilului...

– Chiril, dacă Dumnezeu ar fi vrut să găsească jandarmii copilul, atunci nu l-aș fi găsit eu în pridvorul nostru. Cum dă Dumnezeu, așa va fi!

– Fă cum vrei, Evdochia, nu mă bag, nu mai vru să se certe Chiril, bucuros că Filip al lui nu e amestecat în povestea asta neplăcută. Dar dacă fiul meu nu are nicio vină, eu plec. Rămâneți cu Dumnezeu!

– Du-te cu Dumnezeu, Chiril! Îți mulțumim pentru grijă.

– Dacă pot să ajut cu ceva, spuneți-mi, adăugă Chiril din prag.

* * *

VARVARA LUI BABICIAR, sora Evdochiei, fie că a crezut, fie că nu, că Evdochia și Marusia au găsit copilul în pridvor, insista ca Marusia să meargă la doctor – poate acesta îi va da o adeverință că nu a născut copilul și că este fată cinstită.

Evdochia doar făcu un gest din mână:

– La ce bun să umblăm pe la doctori și să pierdem timp și bani? La doctor trebuie să mergi până la Sighet...

– Păi de ce până la Sighet? Poate merge la felcer, la Coștiui, să-i scrie o hârtie, stărui Varvara.

– Și ce folos de pe urma unei hârtii?

– Ca să dovedească că nu e adevărat...

– Eu nu vreau să dovedesc nimic nimănui...

– Dar, altfel, nu le închizi gura oamenilor, o ținu Varvara una și bună, temându-se pentru fetele ei, Varvara și Parasca, fiindcă, iată, „oamenii vor începe să spună că toată familia e desfrânată, că dacă Marusia a păcătuit, atunci, vai de mine, nici fetele ei nu stau cuminți", gândea Varvara.

– Gura oamenilor n-o închizi cu nicio hârtie; de-ai avea o sută, nu una, tot vor lătra ca niște câini. Bine că înaintea lui Dumnezeu Atotputernic ea e curată, iar lui Dumnezeu nu-i trebuie țidule!

– Ei, faceți cum știți, ridică din umeri Varvara.

DU-TE CU DUMNEZEU, FILIPE, ȘI SĂ NU MAI VII!...

Pe baierul străiții mele,
Scrisu-i numele tău, lele,
Scrisu-i numele Mări',
Cu mărgele de o mi'...
(Dintr-un cântec popular)

1914

FILIP UMBLA CA NĂUC.

Nu-i venea să creadă că Marusia l-a trădat, că s-a dat altuia, fiindcă de la Duhul Sfânt a zămislit și a născut numai Preasfânta Maică a Domnului. Marusia, deși poartă numele Maicii Domnului, greu de crezut că ar fi rămas însărcinată de la...

„Doamne, iartă-mă și alungă de la mine gândurile rele!", se închină Filip.

Dar gândurile nu-l părăseau, ba chiar îl făcură să zâmbească amar, căci se văzu pe sine în locul lui Iosif, cu toiagul în mână, stând deasupra leagănului pruncului:

Iosif cel bătrân ce într-un colț stătea
Peste Iisus Hristos pelinca[1] *întindea...*

„Ce m-a apucat să colind? Crăciunul a trecut demult, acum e Paștele, iar eu...".

[1] *Pelinca* – scutec.

Filip o iubea pe Marusia – o iubea nebunește.

Nu cum o iubea pe Fedora Berdan, la care mergea doar de plăcere.

Pe Marusia o iubea cu inima și cu sufletul, cu fiecare răsuflare, de aceea nici nu se gândise vreodată să fie a lui înainte de nuntă.

Ea avea să-i fie soție, iubită, jumătatea lui – mama copiilor lui!

Era sigur că tatăl său va uita de Sochirniuc din Petrova și de fiica lui, Iona, de pământurile și averea lui, și îi va binecuvânta pe el și pe Marusia pentru căsătorie, fiindcă fusese bun prieten cu Petru Stăjeret, tatăl Marusiei.

Avea să o rupă pentru totdeauna cu Fedora, iar tatăl său se va bucura, fiindcă Fedora era leneșă, neîngrijită, săracă, dar i se dădea lui când voia, venea oriunde o chema și știa să iubească chiar mai bine decât Iliana lui Dzvenka și Nastia lui Coptil, și de nimeni nu trebuia să se teamă...

* * *

FILIP SE UITA CÂND LA MARUSIA, CÂND LA LEAGĂNUL cu pruncul, iar apoi, nemaiputând răbda, tuși înăbușit în pumn și întrebă:

– Al cui e?

– Al cui... ce? întrebă Marusia cu un zâmbet amar, deși înțelese bine despre ce vorbește Filip.

– Copilul! Al cui e? Cine-i tatăl?

– De unde să știu eu? ridică ea nepăsătoare din umeri.

Filip nu mai întrebă nimic.

– Nici tu nu mă crezi, oftă fata.

– Spune-mi al cui e și jur că te iau și pe tine, și pe el, arătă cu mâna spre leagănul în care pruncul îi zâmbea. Cui te-ai dat?

– Nimănui. Ia-mă și vei vedea că sunt curată...

– Ha-ha-ha! râse Filip cu amărăciune. Curată?! Mai bine ai mărturisi.

– Ce să mărturisesc, dacă n-am făcut nimic?... Du-te cu Dumnezeu, Filipe, și să nu mai vii... poate așa e mai bine.

Filip voia să spună ceva, dar ce poți spune în câteva cuvinte?

Să vorbească mai mult, la ce bun?

Nu i-ar fi fost mai ușor pe inimă, iar soarta nu se schimbă...

* * *

CHIAR ÎN ACEA SEARĂ, Filip s-a dus la Fedora.

Intrând în casă, ca de obicei, i-a dat lui Vasilică Berdan o sticlă de vodcă, iar acesta a ieșit, dar de data aceasta Fedora nu l-a mai lăsat să se apropie de patul ei:

– Du-te la Marusia, ea ți-a născut copilul, zâmbea Fedora cu răutate.

Fedora i se părea lui Filip palidă, ca o lumânare.

– Ce ai, Fedora, ți-e rău?

– Nu, mie îmi e foarte bine! Îmi e atât de bine de când am auzit că Marusia ți-a născut copilul, încât nu pot suporta atâta „bine".

– Fedora, copilul nu e al meu, n-am avut nimic cu Marusia.

– Aha, nu am mâncat usturoi, dar gura îmi miroase... Ha-ha-ha...

– Crede-mă sau nu, pot să jur.

– Da, cred, cum să nu cred! Marusia a născut de la Duhul Sfânt, nu?

– Și ce-mi pasă mie de la cine a născut? se enervă Filip. Du-te și întreab-o pe ea!

– Știi când o să te cred? Când o să vii să mă ceri de nevastă! Atunci o să te cred, până atunci nu! Să știi asta! Iar acum pleacă din fața mea și să nu mai vii, decât dacă vii la pețit!

Filip a ieșit tăcut și s-a îndreptat spre casa lui Dzvenka, ca să-și înece amarul în brațele Ilianei...

* * *

ABIA CE A IEȘIT FILIP, că Fedora și-a chemat tatăl și l-a trimis după bătrâna Fercalova.

– Ei, cum te simți, fiică? a întrebat bătrâna.

– Bine, adică nu atât de rău cum era.

– A venit Filip?

– A venit.

– Și?

– L-am alungat.

– Și el?

– Se jura că nu e copilul lui, spunea că n-a avut de-a face cu ea...

– Și tu? întrebă bătrâna.

– I-am spus că o să-l cred doar când va veni să mă ceară.

– A zis că va veni?

– Nu, n-a spus nimic.

– Aha, așa-i el.

– Tăcea ca o piatră, a plecat și nici „noapte bună” nu mi-a spus.

– Nu-i nimic, nu-i nimic, draga mea, Fedorca, va veni... va veni, ca un câine cu coada între picioare, și încă o să se roage. Eu îi leg și-i șoptesc așa ceva că nimeni nu va putea dezlega sau desface.

– Dar bătrânul?! întrebă Fedora.

– Chiril?

– Da.

– Ce-i cu bătrânul?

– N-o să vrea.

– Ha-ha, o să vrea, și încă cum o să vrea! Și lui îi leg și-i șoptesc ceva...

Deși bătrâna Fercalova ştia să „șoptească” și să „lege” – să unească destine, să aducă laolaltă perechi – o fată frumoasă cu un bărbat pe care nu-l iubea sau invers – și se pricepea la tot felul de ierburi și vrăji, Filip și Fedora nu s-au mai întâlnit în această lume. Căci biata a murit chiar în acea noapte.

Dimineața, Vasilică Berdan și-a găsit fiica în pat, moartă, într-o baltă de sânge închegat.

IARBA REA NU PIERE!

Pentru mândra care-mi place
Tri zile domnesc[1] *aș face,*
Tri de sapă, tri de coasă,
Pentru lelea cea frumoasă...
Pentru tine, mândră, zău,
Aș be' apă din pârâu...
Și horincă din uiagă[2]*,*
Pentru tine, mândră dragă!
(Dintr-un cântec popular)

1914

– No, s-a dus și el după ea! dădu din mână Ilie Osoian, intrând în cârciumă.

– Cine s-a dus?

– După cine? întrebau oamenii.

– După Fedora.

– Berdan?!

– Vasilco?!

– Da' unde? Filip!

– Cârlibaba?!

– Ei!

– Cum așa?!

– Când?!

---

[1] Muncă în folosul comunității.

[2] *Uiagă* – sticlă.

– Unde?!

– Păi, uite! L-au găsit în Pișalo. Anica Ulici mergea să ia apă și l-a văzut în bălțoacă, sub cascade, bătut tot și încă și înjunghiat.

– Cine-ar fi făcut asta?

– Heh, greu de ghicit?! sughiță Ion Cosovan.

– Ori Coptil, ori Dzvenka... adăugă cineva.

– Dumnezeu să-i bată, i-au scurtat viața flăcăului! strigă Ilie Semeniuc.

– Nu blestema, Ilie, tu n-ai lovi pe unul care ți-ar umbla la nevastă?

– Eu?! Aș bate-o bine pe cățea și aș alunga-o din casă!

– Are dreptate Ilie!

– Bărbatul trebuie să ceară, iar femeia să nu se dea! izbi Cosovan cu pumnul în masă.

– He-he, până nu ridică cățeaua coada, câinele nu se apropie de ea.

– Vorbiți ca niște copii – necreștinește! îi întrerupse Vasile Albiciuc. Bărbatul trebuie să fie credincios femeii, iar femeia bărbatului!

– Așa ar trebui să fie, Vasile, dar vezi și tu ce se întâmplă... oftă bătrânul Păntășăn.

– S-a întors lumea cu susul în jos!

– Sfârșitul lumii!

– N-a mai fost așa ceva!

– Ba a fost destul, de când e lumea lume, dădu Albiciuc din mână.

– Dar chiar așa nu a fost niciodată, Vasile, oamenii erau gospodari și creștini, cine a auzit că bărbații se încurcă cu bărbați, femeile cu femei, ba încă și cu vite.

– Doamne! Ce rușine!

– Numai necredincioși...

Cine știe cât ar mai fi filosofat oamenii, dacă nu s-ar fi auzit huruitul unui car.

– Uite, îl aduc pe Filip!

Oamenii și-au scos căciulile și au început să-și facă semnul crucii.

– Să-i fie țărâna ușoară!

– Să-i ierte Dumnezeu păcatele!

– Primește-l, Doamne, în împărăția Ta!

– Trebuie să putrezească în pământ din cauza unei mui..

– Cine trebuie să putrezească? se miră Mihai Gulic, care intrase în cârciumă.

– Cine? Filip.

– N-o să pățească nimic – scapă.

– Nu e mort?

– Cine a zis asta?

– Păi zic că l-au găsit bătut și înjunghiat.

– Două zgârieturi pe umeri, niște vânătăi și poate o coastă sau două rupte, că respiră greu. Dar e beat turtă – miroase a horincă de prune de zici că vine de la cazan.

– Ha-ha-ha, și noi aici beam pentru sufletul lui!

– Nu vă temeți, iarba rea nu piere!

* * *

– NE-AM ADUNAT ASTĂZI ca să ne mărturisim durerile unii altora, după cum spunea Sfântul Apostol Pavel: „Purtați sarcinile unii altora...”. Iar eu v-am rugat să scrieți un raport în scris, în care să arătați ziua și ora când armata a intrat în satul vostru, dacă s-a oprit în sat sau doar a trecut prin el,

câți soldați au intrat, dacă ați putut afla, dacă au avut loc lupte pe teritoriul satului, câți au fost morți și răniți de ambele părți, cum s-au purtat rușii cu populația civilă și dacă i-ați întâmpinat cu procesiune atunci când au intrat în sat – li se adresă părintele vicar Tit Bud preoților parohi care țineau de vicariatul său.

ÎL DOARE SUFLETUL, DE PARCĂ NU AR VREA SĂ TRĂIASCĂ

Greu e a trăi în lume,
Când nu ai parte de bine,
Doar de rele și minciuni,
De la prietenii tăi buni...
(Dintr-un cântec popular)

1926

DE DOUĂ SĂPTĂMÂNI, Andrei stătea suspendat între viață și moarte...

Zăcea întins pe spate în pat și gemea greu... Era cuprins de febră, nu-și mai venea în fire...

Când părea că moare, când că își revine...

* * *

DOCTORUL KERMEȘ, căruia Evdochia îi dusese două găini grase, un coșuleț cu ouă proaspete, o bucată de unt și un ulcior cu smântână, l-a vizitat pe copil, i-a făcut două injecții, i-a dat o sticluță cu niște picături și a spus să i se pună câte nouă picături într-o cană cu apă și să i se dea în fiecare seară... De asemenea, i-a mai dat niște pastile și o pulbere, dar nu a promis nimic.

– Cum va da Dumnezeu, așa va fi, ridică din umeri. Nu-i înțeleg boala... A fost bătut, dar nu foarte tare, nimic nu i s-a

rupt pe dinăuntru, o coastă fracturată și atât! Vânătăile s-au vindecat, nu a răcit, și totuși tremură ca în friguri. Parcă nu vrea să se facă bine, parcă nu vrea să trăiască. Se vede că îl doare sufletul...

* * *

PREOTUL ROSOHA s-a rugat lângă Andrei, a ținut slujba pentru trecerea sufletului pe lumea cealaltă, a promis că îl va pomeni în continuare în rugăciunile sale, a refuzat banii pe care Evdochia încerca să i-i bage în mână și a plecat, șoptind:

– Doamne, iartă-ne pe noi, păcătoșii, și miluiește sufletul nevinovat al orfanului!...

* * *

DOAR BĂTRÂNA ROZAVLEA a mai mângâiat-o pe Evdochia, când a început să-i „stingă cărbunii”...

A luat din sobă nouă cărbuni încinși și a început să-i cufunde într-o cană cu apă, numărând invers – de la nouă la unu, apoi de la opt la unu și tot așa până la ultimul cărbune... În tot acest timp, murmura:

Un cărbune și o scânteie,
Și o ramură de pelin
Și rugăciunea lui Dumnezeu.
Ptiu, ptiu, ptiu –
Fugiți, boli,
Fugiți, necazuri,
Fugiți, deochiuri,

Fugiți, spaime,
Toate farmecele,
Toate năpastele,
Toate nălucirile și vrăjile,
Pierdeți-vă, dispăreți,
Lăsați-l pe Andrei...
Că Andrei este robul lui Dumnezeu,
Botezat cu apă
Sfântă și curată!...
Iar tot ce-i necurat să piară.
Ptiu, ptiu, ptiu,
Printre stejari,
Printre fagi,
Printre carpeni,
Printre molizi,
Printre desișuri adânci,
Unde cocoșii nu cântă,
Unde găinile nu cotcodăcesc,
Pierdeți-vă, dispăreți,
În piatră și în adâncuri.
Ptiu, ptiu, ptiu...

– Vezi, Evdochie, cărbunii s-au dus la fund! se bucură bătrâna.

– Și ce înseamnă asta? întrebă Evdochia.

– Înseamnă că a fost deocheat, s-a lipit răul de el!

Apoi Rozavlea a luat cana cu apă și i-a dat lui Andrei nouă înghițituri, i-a picurat nouă picături pe cap, iar restul l-a vărsat pe pisica neagră.

* * *

A DOUA ZI, Andrei stătea pe prispă și cânta o melodie tristă la fluier.

Când îl întrebau cine l-a bătut în halul acela, nu răspundea...

Ofta din greu și își cufunda privirea în pământ, de parcă acolo s-ar fi aflat răspunsul.

– Să-i plătească Dumnezeu din cerul înalt! blestema Evdochia.

* * *

PESTE CÂTEVA ZILE, toți au aflat că Ilie Pritiscan l-a bătut pe Andrei, copilul Evdochiei, din cauza „unturii lui": l-a bătut atât de rău, încât era cât pe ce să-l omoare.

Pentru acea „untură", gospodarii i-au plătit, și încă au plătit prea mult.

Măriuca Măgurianca mergea să spele rufe și a văzut cum Ilie îl bătea pe micul Andrei.

Speriată, fata a fugit acasă și i-a povestit mamei tot ce a văzut...

– Vai, Măriuco! Să nu spui nimănui, că Pritiscan e om rău, ne poate da foc la casă sau, mai rău, te poate omorî, s-a speriat mama ei.

– Dar, mamă, cum să bați așa un orfan...

– Dumnezeu îi va plăti, fată!

– Până ajunge la Dumnezeu... a dat din mână Măriuca.

Măriuca a tăcut...

A tăcut și Maria...

Dar când au aflat că Andrei e între viață și moarte, s-au dus la Rosolăc, ruda lor, și i-au spus totul...

– Să nu mai spuneți nimănui. Niciun cuvânt, auziți?!

– Dar cum să spunem?... Ne temem de Pritiscan...

– Aveți de cine vă teme, Pritiscan e mare nemernic.

– Știu, știu, cu unul ca el e mai bine să nu ai de-a face...

– O să găsesc eu prilej să vorbesc cu el, și așa o să-i vorbesc, că n-o să mă uite cât o trăi! Să-i dea Dumnezeu după faptă, blestematul!

DE CE AI RIDICAT MÂNA ASUPRA UNUI ORFAN NEVINOVAT, ILIE?!

Foaie verde de aramă,
Greu e, Doamne, fără mamă,
Fără mamă, fără tată,
Parc-aș fi rupt dintr-o piatră...
(Dintr-un cântec popular)

1926

ILIE PRITISCAN, deși nu se temea nici de Dumnezeu și nu se rușina nici de oameni, totuși, când o întâlnea pe Evdochia, încerca să o ocolească.

Iar într-o dimineață, când a văzut că Evdochia intră în curtea lui, a rămas încremenit pe loc.

Evdochia s-a oprit în mijlocul curții și îl măsura în tăcere din priviri pe Pritiscan.

– Bună dimineața și ție, Evdochia! a încercat el să glumească, făcând aluzie că intrase fără să salute.

– Să-ți fie ție la fel de bună cum mi-e mie, i-a răspuns Evdochia.

– De ce vorbești așa?! a întrebat el cu glas aspru.

– De ce l-ai bătut în halul ăla, Ilie? i-a răspuns ea cu o întrebare.

– Pe cine? a început să se eschiveze Pritiscan.

– Parcă nu știi, nu-i așa?... Nu știi, Ilie?... Copilul meu nu ți-a furat „untura”, pot să jur... De ce l-ai bătut așa?

– Atunci dovedește, Evdochia, dovedește, și după aceea mai vorbim...

– N-am venit să-ți dovedesc nimic!

– Atunci de ce ai venit?

– Să mă uit la tine și să te blestem!

* * *

ȘTEFAN BODNARIUC tocmai își aprinsese o țigară și întindea mâna după ziarul *„Sfântul”*, pe care îl citeau aproape toți oamenii știutori de carte.

Întotdeauna, după prânz, îi plăcea să bea o cafea neagră, să pufăie din țigară și să citească ziarul, pe care îl citea încă de la apariția lui, adică din 1918.

Cineva a bătut la ușă, întrerupându-i momentul plăcut.

„Și azi, ca de obicei...”, a zâmbit șeful de post.

– Intrați!

– Să trăiți, domnule șef!

– A, dumneavoastră, unchiule Rosolăc? Poftiți, poftiți... S-a întâmplat ceva?

– S-a întâmplat, domnule șef, s-a întâmplat, dar nici nu știu de unde să încep...

Rosolăc i-a povestit lui Bodnariuc cum s-au petrecut toate: cum flăcăii au făcut pagubă... cum alții i-au plătit lui Pritiscan pentru „untura” lui...

– Trebuie dat în judecată, dar fără martori nu se va rezolva nimic...

– Martori sunt, domnule șef, dar le e frică...

– Așa e mereu... oftă șeful de post.

– Chemați-l, poate recunoaște singur...

– Nu cred, dar îl voi chema...

* * *

CÂND SERGENTUL TUDOR GHIȚĂ l-a chemat pe Ilie Pritiscan la post, spunându-i că „șeful vrea să vorbească cu el", nici nu i-a trecut prin minte că e vorba despre micul Andrei.

– Eu, domnule șef, cum vedeți, n-am reclamat că mi s-a furat untura...

– Ar fi trebuit să reclami, nu să bați copilul.

– Aș fi reclamat, domnule Bodnariuc, dar cum să reclam dacă n-am martori?... Și eu n-am bătut niciun copil. Sunt martori că l-am bătut? Sunt? Oricine poate spune orice, mai ales tinerii... dar dacă nu sunt martori... cine poate dovedi că eu l-am bătut? Cine, domnule șef? a început să turuie Pritiscan.

– Tot satul știe că dumneata ai bătut copilul. Se vor găsi și martori, vor depune mărturie, și atunci vei ajunge la închisoare pentru cel puțin cinci ani, de asta mă voi ocupa eu. Dar dacă recunoști...

– N-am bătut pe nimeni, domnule șef, și n-am ce să recunosc. Când veți avea martori, arestați-mă, iar până atunci... scuzați-mă... am de lucru! s-a ridicat Pritiscan de pe scaun.

– Știi că te pot aresta chiar acum?!

– Atunci arestați-mă! și-a întins mâinile Pritiscan.

– Nu, deocamdată du-te, că ai de lucru...

Nu i-a plăcut lui Ștefan Bodnariuc de Ilie Pritiscan...

Era sigur că el l-a bătut pe Andrei...

„O să găsesc eu ac de cojocul tău...", oftă șeful...

* * *

– BUNĂ ZIUA, GOSPODARULE!

– Doamne-ajută! răspunse Ilie Pritiscan. A, tu erai, Rosolăc? M-ai speriat...

– Las' că nu te-am speriat încă, dar te sperii eu acum! Așa te sperii că n-o să-ți mai revii! spuse Rosolăc cu glas aspru.

– Spune ce-ai de spus, că eu plec cu caii spre Cremenăşce şi...

– Nu mă interesează unde pleci, Ilie! Bine că te-am prins aici! îi apucă Rosolăc calul de frâu.

– Nu face prostii, Rosolăce! Dă drumul calului! spuse Pritiscan, înțelegând că a intrat într-o încurcătură...

Din tufișuri au ieșit, cu topoare în mâini, ceilalți gospodari care i-au plătit untura.

– Ce v-a venit în cap? Ați înnebunit? strigă Pritiscan, pregătindu-și toporul.

– Nu te înfuria, Ilie... îl privi pieziș Bilaș.

– Nu ți-am spus să nu ridici mâna asupra unui orfan? Nu ți-am spus că vei avea de-a face cu mine?

– Nu l-am bătut! Ce-i cu voi, oameni buni?!

– L-ai bătut, Pritiscan, l-ai bătut!

– De la noi ai luat banii şi ai spus că nu-l vei bate! Ne-ai luat de proști?! se înfuriară și alții.

Doar Podorojni tăcea.

– Pentru un amărât de bastard îmi stați în drum?

– Nu doar îți stăm în drum, dar îți ascundem şi soarele! Jos de pe cal!

– Nu l-am bătut! Aveți martori?

– Avem, avem, altfel nu ți-am fi ieşit în cale! răspunse Rosolăc.

– Dacă aveți martori, dați-mă în judecată, iar dacă nu... dați-vă din drum!

– Ce folos de judecată, judecata e ca ochelarii pentru un orb! Ne facem singuri dreptate, chiar aici, acum! Jos cu el de pe cal!

* * *

ÎN GENUNCHI, CU LAȚUL DE GÂT, cu nasul și sprânceana sparte, Ilie Pritiscan încremeni, privind îngrozit la creanga de stejar de care voiau să-l spânzure...

Bolborosea ceva de frică...

Nimeni nu înțelegea ce...

Nici el nu știa ce vrea să spună...

– Moarte de câine pentru un câine ca tine, Ilie! zise Rosolăc.

– Hai la spânzurătoare cu el, oameni buni!

– Hai, sus! strigă Romaniuc.

NU-MI TREBUIE JUDECATĂ OMENEASCĂ, SĂ-L JUDECE DUMNEZEU!

Ne-om judeca noi odată,
În sala de judecată.
Judele și cu jăndarii
Să te bată rău cu parii!...
(Dintr-un cântec popular)

1926

– EU L-AM BĂTUT, domnule șef! Eu... pot să jur! aproape plângea Ilie Pritiscan în fața șefului Ștefan Bodnariuc.

– Mai bine du-te acasă, Ilie, am destule griji și fără tine, spuse calm șeful.

– Dar eu am venit să mă predau, că l-am bătut pe... Andrei Stăjeret, nepotul Evdochiei...

– Pentru asta trebuie martori, iar dumneata n-ai martori. Vino cu martori și mai vedem, glumi șeful.

– La ce martori? Nu trebuie martori! Eu mă predau singur, arestați-mă, faceți ce vreți, dar să știe toți că m-am predat de bunăvoie...

– Și de ce ai vânătăi sub ochi și buza spartă?...

– Am căzut de pe cal, domnule șef! Jur!

– Dar gâtul tău e vânăt, ca al unui spânzurat...

– Când am căzut, m-am încurcat în funie...

– Bine, deocamdată du-te acasă... Când vor apărea martorii, te chemăm...

– Nu trebuie martori... eu singur...

* * *

EVDOCHIA NICI N-A VRUT SĂ AUDĂ de plângere împotriva lui Pritiscan.

–Evdochie, nu lăsa lucrurile așa...

– Să învețe minte...

– Și-a luat-o în cap...

– Era cât pe ce să omoare copilul...

– Dă-l în judecată...

– Nu-l ierta...

– Să stea la pușcărie...

– Să plătească...

Toți îi spuneau același lucru, iar ea le răspundea la fel:

– Nu-mi trebuie judecată omenească, să-l bată judecata lui Dumnezeu!

La fel i-a spus și lui Rosolăc, și celorlalți...

La fel și șefului de post, Bodnariuc...

– Nu-mi trebuie judecată omenească, să-l bată judecata lui Dumnezeu!

* * *

ROSOLĂC A MERS DE CÂTEVA ORI la șeful de post, dar acesta îi răspundea mereu:

– Fără plângere nu pot face nimic...

– Vă aduc martori...

– Degeaba, dacă Evdochia nu face plângere, nu pot face nimic. Doar o amendă... așa e legea...

– Lege proastă, domnule șef! oftă Rosolăc.

– Pentru vorbele astea te pot amenda și pe tine, zâmbi șeful. Convingeți-o pe Evdochia...

– S-o convingi pe baba asta? Că tot o ține pe-a ei: „Nu-mi trebuie judecată omenească, să-l bată judecata lui Dumnezeu!”.

– Poate că așa e... judecata lui Dumnezeu e mai dreaptă decât a noastră...

* * *

„DUMNEZEU NU LOVEȘTE CU BICIUL”, se spune în popor.

Pritiscan a simțit curând pe pielea lui mânia și dreptatea divină!

Noaptea nu mai putea dormi deloc.

Striga cât îl ținea gura și se trezea leoarcă de sudoare...

Îl chinuia același vis...

Rosolăc îi aruncă funia pe gât...

Romaniuc îi smulge toporul din mâini...

Bilaș și Podorojni îi leagă mâinile...

Îl târăsc spre câmp...

Îl lovesc cu pumnii, cu picioarele, cu coada toporului...

Îl pun în genunchi sub stejar...

„Roagă-te, câine, pentru păcatele tale!”.

„Nu ți-am spus să nu ridici mâna asupra unui orfan?!”.

„Ai luat banii de la noi și ai promis că nu-l bați!”.

„Ne facem singuri dreptate, chiar aici!”.

„Moarte de câine pentru un câine ca tine, Ilie!”.

„La spânzurătoare cu el!”.

Rosolăc...
Romaniuc...
Bilaș...
Podorojni...
Stejarul...
Funia...
– A-a-a... vai!
„Te predai, Ilie?!”.
„Mă predau, doar nu mă spânzurați...”.
„Minți, câine!”.
„Mă predau, mă predau...”.
„Dacă nu te predai, îți dăm foc la casă și te spânzurăm!”.
„Mă predau... doar nu mă spânzurați....”.

* * *

ÎN SCURT TIMP, o altă veste a făcut înconjurul satului:
– A înnebunit Pritiscan!
– Nu vorbi!
– Zău!
– A tăiat toți pomii din livada de la Lisnăc!
– Vai, ce minune!
– Cine a mai văzut așa ceva?!
– L-a blestemat Evdochia...
– Așa-i trebuie!
– Pentru orfan și Dumnezeu se ridică...
– L-a lovit dreptatea lui Dumnezeu!
– Se spune că noaptea fuge din casă și rătăcește prin pădure...
– Au fugit după el până la Horșlog...

– Umblă cu funia la gât...
– Se vede că are de gând să se spânzure...
– Asta-i soarta lui!
– Vai, ce comedie!
– Mare păcat e să-ți bați joc de un orfan...
– Păcat de neiertat!

POATE, CU VOIA LUI DUMNEZEU, VA PIERI PE FRONT!

Măicuță, nu mă boci,
Când glonțul mă va lovi,
Nu mă boci, maică, zău,
Dar fă-mi loc în temetău...[1]
(Dintr-un cântec popular)

1914

FILIP CÂRLIBABA s-a însănătoșit repede, iar din „spital" a plecat direct pe front, spre bucuria lui Coptil și a lui Dzvenka, care nu reușiseră să-l omoare pe flăcău.

– Ți-am spus, frate, cu brișca, nu faci mare brânză... a scuipat Dzvenka.

– Eu am dat o dată cu parul, și apoi așa, cu brișca... parcă s-a justificat el.

– Cu toporul trebuia!

– Sau cu drugul de fier.

– Să-i dai în cap, ca într-un dovleac!

– O dată și bine!

– Trebuia să-i tai capul, ca la un șarpe!

– A scăpat ca prin minune.

– L-au luat pe front!

– Așa-i!

– Să-l pună la instrucție!

---

[1] *Temetău* – cimitir.

– Poate, cu voia lui Dumnezeu, va pieri pe front...

– Orice se poate...

* * *

– VAI, FILIPE, COCONUL MAMEI!... s-a auzit plânsul Vasilinei Cârlibaba.

Plânsul unei mame rănite...

Îndoliate...

Mama care și-a pierdut fiul, cel mai mic, cel mai iubit... pe Filip.

Curând, plânsul mamei a fost acoperit de sunetul clopotului...

Dar Vasilina continua să jelească:

– Vai, copilul mamei!...

Vecinii își făceau cruce, suspinau, își ștergeau lacrimile...

Veneau multe vești despre morți pe front...

Era o mare onoare să-ți dai viața pentru împărat...

A venit și rândul lui Filip...

– Vai, copilul mamei!...

– Taci, Vasilina, taci... – o liniștea Chiril, dar și el...

– Vai, Filipe, copilul mamei! bocea, ținând strâns în pumn hârtia cu vestea morții soldatului Filip Cârlibaba, fără să observe că nu avea ștampilă...

Cui îi mai trebuie ștampilă ca să creadă într-o moarte?...

Vestea e veste, iar moartea e moarte...

* * *

CAPORALUL VASILIU privea sticla de coniac și cele trei pachete de țigări. În cele din urmă, a spus, zâmbind șiret:

– Băieți, voi ați înnebunit!

– Asta știm și fără tine... a răspuns Macovei.

– Dar eu nu pot face rost de ștampilă, iar fără ștampilă, cine o să creadă că ați murit?...

– Oho, și încă cum o să creadă... a zâmbit Macovei. Nu-i așa, Filipe?

– Poate că o să creadă, cine știe...

– O să creadă, o să creadă, și încă cum...

La început, Filip nu voia să accepte o asemenea înșelăciune, pentru care ar fi putut fi arestați, dar Macovei l-a convins:

– Băiete, nu doar pe oameni îi păcălim, ci și moartea însăși! Ha-ha-ha!...

– Fie și așa! a dat din mână Filip.

Nu-i mai păsa de nimic.

Nici măcar de moarte!

* * *

CHIRIL CÂRLIBABA a trebuit să cioplească o cruce de stejar și să facă un mormânt la marginea grădinii lor.

Vasilina voia la cimitir, dar preotul nu i-a permis.

– Ar fi păcat înaintea lui Dumnezeu și rușine înaintea oamenilor! a spus el.

Dar Vasilinei ce-i păsa de oameni?...

Dar de Dumnezeu?...

Dumnezeu îi luase fiul...

Pe al ei, pe Filip al ei!...

– Ai înnebunit, femeie! se mânia și Chiril.

– Dacă nu-i faci cruce și mormânt, plec în lume! amenința Vasilina.

– Dar ce vor spune oamenii?!

Iar oamenii au venit...

Au mâncat, au băut şi au plecat...

Chiar şi preotul a venit şi s-a rugat pentru cei vii...

Pentru morţi n-a vrut să citească...

Iar mormântul şi crucea... doar o amintire...

* * *

PREOŢII PAROHI consemnau în rapoartele lor...

În Mijhiria, unde au intrat rușii pe 9 septembrie 1914, au găsit în spital doi soldați, i-au împușcat pe amândoi, apoi au trecut prin sat, devastând instituțiile silvice și posturile de grăniceri – au distrus mobilierul și au ars documentele...

La Soimi și în Maidan au distrus tot ce le-a ieșit în cale; au violat femei tinere și fete; au bătut bărbați, chiar și bătrâni și copii; au luat tot: bani, mâncare, haine, vite, chiar și cizmele din picioare... Două fete au fost torturate până la moarte...

Preotul Ioan Doroș a scris în raportul său că rușii au intrat în Solotvino pe 3 octombrie 1914, la ora zece dimineața.

Au intrat cântând...

Trei-patru sute de călăreți bine înarmați.

S-au așezat în grădina Margental, pe pășunea satului și pe străzile din Solotvino. El, preotul Doroș, împreună cu preotul romano-catolic Andrei Boscheta, i-au întâmpinat cu onoruri bisericești...

Rușii se închinau și sărutau crucea...

Dar, după ce au descălecat, au început să spargă și să jefuiască prăvăliile evreiești...

Beau vodcă...

Violau femei și fete...

Jefuiau casele... luau ceasuri, bani și alte lucruri de preț...

Parohul Nicolau Pop din Leordina a notat că rușii au intrat în satele Petrova, Leordina și Rozavlea între 3 și 5 octombrie.

Au început să distrugă cârciumile și prăvăliile evreiești...

În Leordina, au împușcat un evreu...

Altul, în Petrova, a fost spânzurat...

Rabinul a fost bătut, dezbrăcat și alungat prin sat – gol, desculț, înspăimântat...

De la creștini luau doar fân și ovăz pentru cai...

HAI SĂ PETRECEM, SĂ NE BUCURĂM, AVEM DESTUL TIMP SĂ SUFERIM...

Haideți, fraților, să bem,
Astăzi până ne vedem,
Că mâine ne-om despărți,
De ne-om vedea, cine știi...
(Dintr-un cântec popular)

La scurt timp după Primul Război Mondial

DESPRE PROPRIUL SĂU MORMÂNT, despre cruce și pomană, Filip Cârlibaba a aflat de la consătenii săi – frații Semeniuc, cu care luptase împreună.

După război, s-a oprit la Sătmar, ca să mai petreacă puțin...

„O viață are omul și-o gaură-n cur!...", râdea de el Macovei.

„Hai să petrecem, să ne bucurăm, avem timp destul să suferim".

Și au petrecut...

Macovei s-a întors de pe front bogat...

Parcă nu luptase, ci făcuse negoț pe front.

Au chefuit de clocoteau cârciumile...

Au chefuit până s-au nenorocit!

Macovei Chicera a ajuns la închisoare...

Iar Filip Cârlibaba a ajuns în patul unguroaicei Cezaria...

Văduva Cezaria Dejer, al cărei soț, medic militar – ofițerul Laszlo Dejer, dispăruse fără urmă pe front.

* * *

– PÂNĂ NU-L VĂD cu ochii mei, să nu strici mormântul, nici crucea! se mânia Vasilina pe Chiril.

– Dar, femeie, Filip n-a murit, trăiește! încerca s-o convingă Chiril.

– Dacă trăiește, unde este?

– La Sătmar, frații Semeniuc l-au văzut, au vorbit cu el...

– Până nu-l văd eu cu ochii mei, să nu strici nimic!

– Dar, Vasilina!...

– Nu mă lua cu „Vasilina”! Când o veni, singur o să-l strice sau poate nu!

* * *

DUPĂ FRAȚII SEMENIUC, și alții l-au întâlnit pe Filip.

La Sătmar, în Baia Mare, la Sighet...

Numai acasă nu venea... Deși Vasilina îl aștepta...

Îl aștepta și Chiril...

Îl așteptau și Ivan cu Oleksa, frații lui...

Dzvenka a bătut-o pe Iliana până la sânge și și-a cumpărat un revolver...

Coptil a făcut la fel cu Nastia, dar revolver nu și-a luat... avea o pușcă cu țeava tăiată...

Și ei îl așteptau pe Filip...

* * *

– VAI, AM FOST CU BĂTRÂNUL LA FILIP, la Sătmar, o duce bine! se lăuda Vasilina tuturor, când se întorcea de la el.

– Mergem la fiul Filip, la Sătmar! le spunea Chiril tuturor când pornea într-acolo.

– Trebuie să mergem la fratele nostru la Sătmar, că tot ne cheamă! se lăudau și Oleksa cu Ivan, frații lui Filip.

– Filip Cârlibaba, mare domn, l-am întâlnit la Sătmar, mi-a dat de mâncare și de băut cât am putut duce... povesteau oamenii din sat care îl întâlniseră.

Filip îi ospăta pe toți, își ajuta pe ai lui cu bani, le cumpăra daruri...

Dar acasă nu venea.

Poate, din pricina mormântului și a crucii, despre care toți uitaseră...

Până când, într-o zi, bătrânul Cucul, vecinul lor, a scos crucea și a tăiat-o pentru lemne.

* * *

MACOVEI CHICERA a stat doi ani în lanțuri.

Filip Cârlibaba – cincisprezece, în brațele Cezariei...

În brațele plăcute și dulci ale văduvei...

Noaptea se iubea cu Cezaria, căreia nu i-a fost niciodată necredincios...

Ziua făcea negoț cu sare, grâne, lemn...

Negoț cinstit și necinstit, dar făcea negoț...

Până când s-a întors cel dat dispărut... László Dejer.

Medicul militar, ofițerul László Dejer...

Laszlo nu l-a alungat...

Cezaria nu l-a putut ține...

Nici cu el n-a luat-o...

– Fiecare lucru are sfârșitul lui... a spus nepăsător și a părăsit Sătmarul.

AȘ MURI CU BUCURIE PENTRU O ASTFEL DE FEMEIE!

Pentru tine, mândrulioară,
Mulți au vrut să mă omoare,
Să mă taie cu toporul,
Că eu mereu ți-am dus dorul...
(Dintr-un cântec popular)

1936

VOVER GALEK încerca să-l convingă pe Andrei Stăjeret să pună capăt relației sale cu Eva Brod...

Și Karel Šabach la fel...

Eva era soția lui Zdenik Brod... Magnat ceh și politician cunoscut.

Foștii colegi ai lui Andrei n-au reușit să-l convingă.

Doar nu poți porunci inimii...

– Zdenik Brod a ucis, în urmă cu doi ani, un cântăreț maghiar doar pentru că, beat fiind, și-a permis să-i sărute soția în timpul dansului! spuse Vover.

– Dacă află Brod, nu te iartă, o, nu te iartă! adăugă Karel.

– Fie și așa, zâmbi Andrei. Aș muri cu bucurie pentru o astfel de femeie!

– Ea nu e a ta!

– Andrei, e păcat! încercau să-l convingă catolicii.

– Ea e numai a mea! răspunse Andrei, fericit.

* * *

ANDREI STĂJERET nu se temea de Zdenik Brod...

Nu se temea nici de moarte...

Nu se temea de nimeni...

De când... Ilie... pentru untura pe care n-a furat-o...

De când murise bunica Evdochia...

De când aflase că Marusia, adică maica Maria, nu era mama lui...

Poate din cauza lui se dusese la mănăstire...

Iar acum era fericit...

O avea pe Eva...

Pe fermecătoarea Eva...

De ce să se teamă de Zdenik Brod?...

Sau de moarte?...

* * *

FRANTIŠEK AIVAZ simțea că nu mai poate trăi fără Eva – soția prietenului său, Zdenik Brod.

Deși se temea de asta, încă de când acesta îl împușcase pe muzicianul maghiar...

Dar nu pierdea nicio ocazie să-i dovedească fermecătoarei Eva dragostea sa...

Eva părea că nici nu observă...

Îl evita pe Aivaz...

František se topea de durere sufletească...

Apoi a aflat că Eva îl înșală pe Zdenik...

A început să-i dea de înțeles Evei...

S-o șantajeze că va spune...

Femeia s-a speriat...
Nu pentru ea, ci pentru Andrei...
S-a dăruit lui Aivaz o dată, dar asta nu l-a mulțumit...
El nu și-a respectat înțelegerea...
S-a dăruit și a doua oară...
Dar Aivaz o voia doar pentru el...

* * *

OROS POLIAK, un bun prieten al lui Petru Stăjeret, după moartea Evdochiei, l-a luat pe Andrei și l-a dus să învețe la gimnaziul catolic.

După șase ani, Andrei a devenit domn.

Câțiva ani a lucrat pentru notarii din Sighet...

Apoi a început contrabanda peste Tisa...

Domnul Andrei Stăjeret a devenit contrabandist...

Unul dintre cei mai buni.

Îl luau cu plăcere atât Macovei Chicera, cât și Grigore Levic.

Chiar și conducătorul contrabandiștilor, Filip Cârlibaba, îi încredința diferite treburi.

Oamenii spuneau că Filip este tatăl lui...

Andrei știa că este o născocire...

Bunica, înainte de moarte, i-a spus tot adevărul...

Nimeni nu știa cine îi sunt tatăl și mama...

* * *

PE EVA A ÎNTÂLNIT-O LA LEMBERG.

Vover Halik i-a făcut cunoștință.

Ea era prietenă cu sora lui, Anoka.

Andrei s-a îndrăgostit de ea de la prima vedere...

Și ea de el...

Și astfel, fermecătoarea Eva – soția magnatului ceh Zdenik Brod – a devenit amanta lui.

Dar despre asta știau doar Vover, Karel și Anoka.

Apoi a aflat și František Aivaz...

* * *

– ȚI-AM SPUS CA UNUI PRIETEN, în rest nu mă interesează. Ce-mi pasă mie?... și-a aprins o țigară František Aivaz.

– Nu se poate, șopti abia auzit Zdenik Brod.

– Ți-aș fi spus eu o minciună?

– Nu... doar că e greu de crezut.

– Nu crede, dar verifică!

– Poate mergem împreună la Svaliava?

– Din păcate, am oaspeți, nu pot.

Zdenik a poruncit să fie chemat șoferul...

A doua zi era deja la Soneacina Poliana.

A stat toată ziua ascuns după tufișuri dese și brazi groși...

Urmărea perechea de îndrăgostiți care se plimba prin stațiune, se așeza pe o bancă rece și se săruta...

Zdenik fierbea de furie...

Scrâșnea din dinți și își strângea pumnii până la durere.

Seara, când s-a convins că Eva și Andrei dorm în aceeași cameră, s-a întors la Lemberg.

A doua zi l-a chemat la el pe Lukáš Frič.

TU VEI FI ȘEFUL, IAR EU – MÂNA TA DREAPTĂ!

Tisă, Tisă, apă dulce,
Peste tine, tot m-aș duce.
Greu e de trecut Tisa,
Cu jândarii-n urma ta.
(Dintr-un cântec popular)

1936

– TISA E HARUL DOMNULUI! Tocmai bună pentru tine, îl îmbia Macovei Chicera pe Filip Cârlibaba.

– Poate o fi har, dar un astfel de har nu-i pentru mine... încerca Filip să refuze propunerea lui Chicera.

– Ai înnebunit, omule? Ai bani!

– Atâta timp cât am din ce trăi, n-o să fac contrabandă peste Tisa.

– Dar cine te pune să treci Tisa? se miră Macovei.

– Dar cum altfel? se miră acum Filip.

– Cum, cum? Așa! Dincolo, în Cehia, toată contrabanda e condusă de Lukáš Frič, iar la noi se ceartă între ei: ba Doboieș, ba Borka, ba Lumei, și latră unul la altul... Eu te ajut să iei toată contrabanda! Tu vei fi șeful, iar eu – mâna ta dreaptă!

* * *

ÎN SCURT TIMP, Filip Cârlibaba a devenit stăpânul unic al malului stâng al Tisei.

Șandor Doboieș s-a înecat în râul năvalnic. Ce-a căutat în apă pe o asemenea furtună?!

Vasalie Borka a fost împușcat de grăniceri. Unde se taie lemne, sar și așchii!

Iar Ghiță Lumei a dispărut fără urmă. A plecat omul în lume să-și caute alt noroc...

Restul contrabandiștilor i s-au supus lui Filip Cârlibaba, adică lui Macovei Chicera. Filip doar mânuia banii.

Cine nu se supunea și încerca să treacă Tisa pentru câștig propriu ori se îneca în râu, ori cădea sub gloanțele grănicerilor, ori dispărea – pleca în lume să caute alt noroc...

Cu Lukáš Frič s-au întâlnit de câteva ori ca doi atamani ai malurilor Tisei... Se înțelegeau bine între ei...

Niciunul nu îndrăznea să trădeze.

Au și petrecut împreună de câteva ori – ba pe malul stâng, la Sighet, ba pe cel drept, la Solotvino...

Firește, împreună cu comandanții grănicerilor români și cehi.

Banii nu picurau, ci curgeau de-a dreptul în lada lui Filip, iar el îi împărțea pe jumătate cu Macovei Chicera.

În primul rând, la ce i-ar fi trebuit atâția bani?...

Iar în al doilea rând, se temea de Macovei.

* * *

ÎN ULTIMA VREME, MACOVEI CHICERA se plângea că contrabandiștii au început să ridice prețurile.

– Ia uite, într-un singur an au murit peste patruzeci de băieți!...

– Cum? se miră Filip.

– De glonț, s-au înecat, au răcit... răspunse Macovei cu un glas nepăsător.

„Oare n-ar fi mai bine să las naibii treaba asta?", se întreba Filip, deși știa că nu e ușor să ieși dintr-o astfel de viață; nu-i ca o meserie pe care o lași azi și mâine te apuci de alta.

Și mai e și Lukáš Frič cu rugămintea lui...

Cum să ridice mâna asupra lui Andrei Stăjeret, fiul Marusiei? Și chiar dacă n-ar fi fost fiul ei?...

Că umblă după nevasta lui Zdenik Brod?...

Brod mai bine și-ar ține femeia în frâu, să nu-l facă de râs în fața oamenilor...

Nu, nu poate face asta! Nu poate...

Dar nici să-l refuze pe Frič nu poate...

Ce e de făcut?...

Răspunsul e unul singur – Macovei Chicera.

UN ASTFEL DE CĂȚEL POATE ȘI MUȘCA...

Mândruțo, mândruța me,
Nu fi gutașă, nici re,
Că și eu, drăguțul tău,
Nici mi-s gutaș, nici mi-s rău
(Dintr-un cântec popular)

1936

FILIP CÂRLIBABA îl știa pe Macovei Chicera încă dinainte de război.

Din spital, când Coptil și Dzvenka au vrut să-i curme viața.

N-au curmat-o, deși l-au bătut măr...

La început cu bâtele... Apoi l-au călcat în picioare... L-au înjunghiat...

Iar când au fost siguri că l-au omorât, l-au aruncat în apă și au fugit la nevestele lor – la amantele lui.

Nu le purta ură... Nici măcar o dată nu s-a gândit să se răzbune...

Nu i-a mai întâlnit niciodată, nici pe Coptil, nici pe Dzvenka, nici pe nevestele lor.

Doar își amintea de ei...

Poate nu atât de ei, cât de tinerețea lui...

De prima și ultima lui iubire, Marusia...

Iar acum trebuie să-l ucidă pe fiul ei, pe Andrei Stăjeret...

Satul spune că e fiul lui...

Dar el nu s-a atins de ea...

Iar acum trebuie să-l ucidă pe Andrei...

Pentru că așa vrea Lukáš Frič...

Și cu Frič nu ai altă cale... Ori-ori...

Dracu' să-l ia pe cehul blestemat!

Îi era milă de băiat, tare milă îi mai era!...

* * *

MACOVEI CHICERA putea fi numit un om fără suflet, fără inimă, care nu știa ce e mila...

Macovei Chicera putea, zâmbind, să taie gâtul unui om...

Și zâmbea mereu... Zâmbea cu ochii... Zâmbea cu toată fața... Zâmbea cu sufletul, pe care nu-l avea...

Nu-i plăceau armele de foc... În schimb, purta mereu cu el patru cuțite – două în cizme și două la brâu.

Nu era prieten cu nimeni... Nici măcar cu Grigore Levic – ucigaș ca și el, cu care umbla mereu...

Toți se temeau de ei, chiar și grănicerii...

Se spune că, odată, într-un cătun de pe Tisa, au întâlnit o femeie însărcinată și s-au certat: Chicera spunea că poartă băiat, iar Levic că fată.

– Aflăm când va naște, a zis Levic.

– Ba nu, aflăm chiar acum! a zâmbit Chicera și, scoțând cuțitul, i-a despicat burta...

– No, ai avut dreptate, Grigore, fată purta, a scuipat Chicera, ștergându-și cuțitul de un smoc de iarbă.

* * *

– NO, BĂIETE, AI TRECUT EXAMENUL! zâmbea Macovei Chicera lângă patul lui Filip, când acesta și-a revenit în spitalul din Sighet.

Filip nu a înțeles despre ce vorbea, așa că doar a zâmbit cu amărăciune în suflet, iar Macovei a continuat:

– De-acum să nu-ți fie frică nici de dracu'! Când ne-om întoarce din război, o să le plătești, nu te teme, că din război ne-ntoarcem vii. Unii ca noi nu mor!

Filip și-a amintit de Coptil și Dzvenka, dar nu avea de gând să le-o plătească, iar dacă se va întoarce din războiul despre care îi vorbea Macovei sau nu, îi era totuna...

Marusia nu mai era Marusia, ci Maria!...

Fedora?... Dumnezeu s-o ierte...

Iar Iliana lui Dzvenka și Nastia lui Coptil ori se vor căi, ori își vor găsi alți amanți...

Doar de mama lui îi era milă!

Pentru că mama e mamă... doar una...

* * *

MACOVEI L-A ASCULTAT PE FILIP zâmbind, ca un cizmar căruia i se comandă cizme...

– Aha, văd că ți-a apărut un flăcău în drum, te încurcă, nu?...

– Nu pe mine, a ridicat din umeri Filip.

– Dar pe cine? a întrebat Macovei.

– Pe cineva încurcă, a răspuns Filip.

– Pe cineva, pe cineva... Ăla nu are nume?

– La ce-ți trebuie să știi? Nu-ți folosește la nimic...

– Numai vorbe! Când vrei să-i ascund soarele?

– Cât mai repede!

– Bine, diseară Andrei trece cu Toder Bercea, în locul lui Bercea merg eu!

– Să ai grijă, să pară că l-au împușcat grănicerii...

– Așa va fi! l-a asigurat Macovei.

– Cât costă?

– Cinci mii!

– Mult ceri pentru un asemenea cățel...

– Un asemenea cățel poate și mușca... a răspuns Macovei.

– Ți-e frică, așa-i?!

– Filip, știi bine că nu mi-e frică de nimeni, dar dacă ți se pare mult, du-te și înecă-ți cățelul singur!...

– Fie cum zici tu!... a fost de acord Filip.

IARTĂ-MĂ, BLESTEMĂ-MĂ, DAR TREBUIE SĂ-ȚI SPUN...

Tinerețe, tinerețe,
De te-aș mai avea,
Nu te-aș da pe nicio fată,
Singur te-aș păstra...
(Dintr-un cântec popular)

FILIP CÂRLIBABA se întorcea din nou în satul său natal...

În draga lui Rona...

În Vișnia Rivna, cum îi spuneau cei de la margine...

În Rona de Sus, cum o numeau valahii...

În Felsőróna, cum îi spuneau ungurii...

În Oberrohnen, cum o numeau nemții...

Se întorcea ca la o mamă...

Deși avea o mamă adevărată – Vasilina Cârlibaba...

Se întorcea ca la o soră, pe care nu o avusese niciodată...

Se întorcea ca la o iubită...

Cândva, aici, avusese iubite:

Iliana lui Dzvenka...

Nastia lui Coptil...

Din pricina lor era cât pe ce să-și piardă viața în mâinile bărbaților lor...

Mai fusese și Fedora Berdan, care îl iubise – îl iubise cu adevărat...

Săraca Fedora!...

Și mai fusese Marusia...

Marusia, pe care o iubise – o iubise cu adevărat, cu acea dragoste arzătoare, dintâi...

Iar acum era nevoit să-i piardă fiul – pe Andrei Stăjeret...

Satul vorbea că ar fi fost fiul lui, dar el nu se atinsese niciodată de Marusia...

* * *

NU DORUL DE SATUL NATAL, pe care îl dorise mai mult decât pe propria familie, îl adusese aici, ci bătrâna vrăjitoare Ivona Fercalova...

– Vrea foarte mult să vă vadă, domnule Filip, înainte de a muri...

Ce avea el de-a face cu o vrăjitoare?...

De ce ar fi vrut ea să-l vadă înainte de...

– Este deja pe patul de moarte, se chinuie, se zbate, dar nu poate să-și dea sufletul...

Nici măcar nu o cunoștea, doar din auzite...

Parcă o întâlnise o dată la Fedora Berdan, dar când fusese asta...

– Nici în fața mea nu se poate spovedi, spune că nici înaintea lui Dumnezeu nu poate, ci doar înaintea dumneavoastră...

– Îndurați-vă de sufletul păcătos... îl rugase preotul.

Și iată-l aici, în Rona natală...

Din curiozitate?...

Nu... nu din curiozitate, ci dintr-un sentiment ciudat care pusese stăpânire pe sufletul, pe gândurile și pe inima lui...

* * *

IVONA FERCALOVA – singura fiică a bogatului gospodar Ivan Fercal din Dil și a Mariei, fiica nemeșului Vasalie Petrovan din Petrova Krasna – era o frumusețe vestită în tot ținutul.

Flăcăii din cele două Rone, din Valea Vișeului, din Bistra, din Krasna și din Petrova umblau după ea ca vrăjiți și nu o dată scoteau cuțitele de la brâu și se năpusteau unul asupra altuia ca niște fiare, dar Ivona îl privea doar pe unul singur – pe Cosma Leordean din Leordina.

– Teme-te de Dumnezeu, fată, că Cosma al tău nu are mintea la locul ei, o să umble cu alte femei și tu vei suferi... o îndemna maică-sa.

– Mai bine te înec sau te omor decât să te dau după Cosma... o amenința și tatăl.

– Cosma, deși gospodar bun, e mare curvar și scandalagiu... spuneau vecinii.

Dar inima nu ascultă de porunci...

Cosma a înșelat-o pe Ivona, s-a culcat cu ea de câteva ori, apoi s-a însurat cu fiica unui notar din Borșa, promițându-i că va continua să se întâlnească cu ea...

De durere, Ivona s-a otrăvit cu niște pastile...

Dar nimeni nu știa ce fel de pastile erau...

Când, după două zile și trei nopți, coborau sicriul în groapă, fata a început să se zbată și să țipe înăuntru...

Doamne, ce s-a întâmplat atunci!...

Oamenii au început să fugă, călcându-se unii pe alții...

Groparii, după ei...

Chiar și Ivan și Maria, împreună cu preotul venit să pecetluiască mormântul, s-au retras...

Doar bătrânul Dumitru Groparul, care trăia într-o colibă lângă Pikuiata, a îndrăznit să se apropie, să deschidă sicriul și să scoată fata din groapă...

* * *

OAMENII AU ÎNCEPUT SĂ SE TEAMĂ DE IVONA...

Au început s-o ocolească...

Să fugă din calea ei – că cine ar fi vrut să se întâlnească cu una ca ea...

– Cu Ivona de pe lumea cealaltă...

– Cu Ivona moartă...

– Cu Ivona din copărșeu...

Nici frumusețea ei, nici pământurile roditoare ale lui Fercal, nici casa mare și gospodăria, nici boii, vacile, caii, oile, nici banii și averea nu au atras vreun flăcău la pețit...

– La Ivona de pe lumea cealaltă...

– La Ivona moartă...

– La Ivona din copărșeu...

Doar Cosma Leordean și-a ținut cuvântul și a continuat să se întâlnească cu ea...

El era singurul care nu se temea.

* * *

DUPĂ MOARTEA PĂRINȚILOR EI – Ivan Fercal a fost strivit de un fag în Valea Amară, iar, un an mai târziu, a murit și Maria – Ivona, încă fată la treizeci de ani, s-a îndrăgostit

de un vânător care venea la vânătoare în Munţii Maramureşului.

Şi el s-a îndrăgostit de ea... dar şi de averea ei...

Ferenc Ieremiaş Lazar – medic, vânător, cartofor, beţiv şi mare şarlatan – a luat-o pe Ivona cu el prin oraşele mari: Bocicoiul Mare, Sighet, Baia Mare, Satu Mare, Teceu, Ujhorod, Budapesta...

Bijuterii scumpe... blănuri luxoase... rochii de seară... pantofi cu toc...

Vin rubiniu... coniac aromat... ţigări...

Muzică... dans... cărţi...

Ferenc... medici... ofiţeri...

Bărbaţi... bărbaţi... bărbaţi...

Iubire... nopţi vesele... viaţă!

* * *

CÂND S-AU TERMINAT BANII, odată cu ultimul petic de pădure vândut, s-a răcit şi dragostea aprinsă a lui Ferenc pentru Ivona...

A dus-o la Sighet şi a abandonat-o în hotelul „Korona”...

După trei zile, Ivona petrecea cu un ţigan ungur vesel, Iştvan Varga...

Ivona vindea una câte una bijuteriile...

Blănurile... rochiile... pantofii... totul!

Cârciumi pline de fum... vin ieftin... coniac fals... ţigări împuţite...

Dar aceleaşi dansuri, aceeaşi muzică, aceleaşi cărţi...

Iştvan... ţigani... hoţi...

Bărbaţi... bărbaţi... bărbaţi...

Iubire... nopţi vesele... viaţă!

* * *

IȘTVAN NU A PĂRĂSIT-O...

Nu a alungat-o când s-au terminat banii.

Dar o punea mereu să se culce cu prietenii lui – că doar trebuia să mănânce ceva, la naiba!

Apoi a ajuns la închisoare, iar Ivona, de durere, s-a aruncat în râul Iza...

Dar nu s-a înecat...

S-a întors iarăși de pe lumea cealaltă...

Au găsit-o pe jumătate moartă pe malul Tisei, la Câmpulung...

Ce putea să facă?...

S-a întors în satul natal...

Unde nu mai avea nimic...

Nici prag... nici curte... nici măcar un colț...

A primit-o o bătrână vrăjitoare – Dragutina...

A învățat-o să ghicească – de bine și de rău...

Să unească și să despartă îndrăgostiți...

Să alunge și să aducă boli...

Să descânte și să blesteme...

Să stingă „cărbunii" și să ghicească în cărți...

A învățat-o tot ce știa... și a murit...

Ivona Fercalova a rămas să trăiască în coliba ei...

* * *

– AI VENIT, FILIPE? întrebă cu glas răgușit bătrâna Fercalova.

– Da, mătușă, eu sunt Filip!

– Bine că ai venit, dragul meu Filip, că nu pot muri până nu-ți mărturisesc păcatul meu... un mare păcat am făcut...

Filip tăcea.

– Iartă-mă, blestemă-mă, dar trebuie să-ți spun...

– ...

– Îți amintești de micul Andrei Stăjeret?

– Îmi amintesc... răspunse stânjenit Filip.

Andrei era ultimul la care voia să se gândească...

„Andrei o fi, probabil, deja pe lumea cealaltă...", gândi Filip.

– Andrei e fiul tău, Filipe! strigă bătrâna.

– Nu, mătușă, nu e al meu, că nu m-am atins de Marusia, mama lui... răspunse el, iritat.

– Marusia nu e mama lui, Filipe!

– Atunci cine?... îi bătea inima.

– Fedora Berdan!

Filip simți cum îl trece un fior rece pe șira spinării, apoi îl năpădi sudoarea, pământul parcă îi fugea de sub picioare, iar patul cu bătrâna se îndepărta...

Se așeză pe bancă.

– Fedora ți-a născut copilul... și de asta a murit, s-a scurs în sânge...

– ...

– Eu am pus copilul în pridvorul lui Evdochia... ca tu s-o lași pe Marusia și s-o iei pe Fedora... dar nu s-a întâmplat așa...

* * *

FILIP NU MAI ASCULTA...

Își aminti de discuția de ieri cu Macovei Chicera, când îl angajase să-l omoare pe Andrei Stăjeret.

– Ceri mult pentru un asemenea cățelandru...

– Un asemenea cățelandru poate și mușca... răspunse Macovei.

– Ți-e frică, așa-i?!

– Filipe, dacă ți se pare mult, du-te și înecă tu cățelandrul![1]

S f â r ș i t

[1] Datele istorice din această nuvelă au fost preluate din volumul lui Laurențiu Batin, „Maramureșul și maramureșenii în Primul Război Mondial", Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2014.

CUPRINS

Prefață 5

ZODIA MIELULUI 15

IATĂ OMUL!... 17
ICONARUL BIM-BOM 27
IATĂ SEMNUL!... 49
PROFETUL 74
SEMNUL LUI IONA. 104

COPILUL RĂMAS ÎNTRE DOUĂ TRENURI 159

HORCĂIA, SCÂRȚÂIA ȘI PUFĂIA
LOCOMOTIVA NEAGRĂ 161
„N-ARE TATĂ CINE SĂ-L BATĂ” 168
ĂȘTIA SUNT SPIONI, OAMENI BUNI! 174
O, FRUMOS MAI EȘTI, BĂIETE, FRUMOS! 181
VAI, FIULE, FIULE, CUI NE LAȘI?... 186
TRĂIASCĂ ȚARUL, ORAȘUL E AL NOSTRU! 192
AM VENIT LA TINE CA LA UN FRATE... 199
SĂ BEM, MĂRIE! CĂCI CINE ȘTIE CE VA FI... 206
DUMNEZEU NU ARE NEVOIE DE ȚIDULE!... 215
DU-TE CU DUMNEZEU, FILIPE, ȘI SĂ NU MAI VII!... 222
IARBA REA NU PIERE! 227

ÎL DOARE SUFLETUL, DE PARCĂ
NU AR VREA SĂ TRĂIASCĂ 231
DE CE AI RIDICAT MÂNA ASUPRA UNUI ORFAN
NEVINOVAT, ILIE?! 236
NU-MI TREBUIE JUDECATĂ OMENEASCĂ,
SĂ-L JUDECE DUMNEZEU! 241
POATE, CU VOIA LUI DUMNEZEU,
VA PIERI PE FRONT! 246
HAI SĂ PETRECEM, SĂ NE BUCURĂM,
AVEM DESTUL TIMP SĂ SUFERIM... 251
AȘ MURI CU BUCURIE PENTRU O ASTFEL
DE FEMEIE! 254
TU VEI FI ȘEFUL, IAR EU – MÂNA TA DREAPTĂ! 258
UN ASTFEL DE CĂȚEL POATE ȘI MUȘCA... 261
IARTĂ-MĂ, BLESTEMĂ-MĂ,
DAR TREBUIE SĂ-ȚI SPUN... 265